

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961:53

SOU
1961:53 A

Justitiedepartementet

UTSÖKNINGSRÄTT

I

PARTIELLA REFORMER

FÖRSLAG AV
LAGBEREDNINGEN

Stockholm 1961

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961

Kronologisk förteckning

1. Totalisatorverksamheten. Idun. 140 s. Jo.
2. Sparstimulerrande åtgärder. Idun. 121 s. Fi.
3. Effektivare prisövervakning. Idun. 177 s. H.
4. Automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsvisendet. Idun. 230 s. Fi.
5. Begravningsplatser och gravar. Norstedt & Söner. 188 s. Ju.
6. Underrättarna. Idun. 339 s. Ju.
7. Enhetlig ledning av krigsmakten. Beckman. 120 s. Fö.
8. Om läkarbehov och läkartillgång. Idun. 228 s. I.
9. Principer för en ny kommunindelning. Beckman 248 s. I.
10. Preliminärnationalbudget för år 1961. Marcus. V + 105 s. Fi.
11. Den allmänna brottsregistreringen. Kihlström. 318 s. Ju.
12. Statliga belastningsbestämmelser av år 1960 för byggnadsverk. Idun. 50 s. K.
13. Lantbrukets yrkesskolor. Kihlström. 206 s. Jo.
14. Pensionsstiftelser. I. Marcus. 184 s. Ju.
15. Polisens brottbekämpande verksamhet. Idun. 251 s. + 2 s. ill. I.
16. Kriminalvård i frihet. Idun. 137 s. Ju.
17. Hjälpmedel i skolarbetet. Idun. 244 s. + 12 s. ill. E.
18. Totalförsvarets upplysningsverksamhet. Kihlström. 90 s. Fö.
19. Byggnadsindustrins arbetskraft. Idun. 150 s. S.
20. Vissa frågor rörande allmänna val. Idun. 173 s. Ju.
21. Författningsutredningen. V. Organisationer. Beslutsteknik. Våsystem. Idun. 362 s. Ju.
22. Den svenska utvecklingshjälpens administration. Kihlström 74 s. U.
23. Svensk trafikpolitik. I. Idun. 387 s. K.
24. Svensk trafikpolitik. II. Idun. 163 s. K.
25. Flygbuller som samhällsproblem. Idun. 200 s. Fö.
26. Reviderad nationalbudget för år 1961. Marcus. V + 87 s. Fi.
27. Skifferoljerågan. Norstedt & Söner. 144 s. H.
28. Kungl. Teatern. Verksamhet och ekonomi. Marcus. 320 s. E.
29. Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m. Idun. 341 s. S.
30. Grundskolan. Heggström. 881 s. E.
31. Läroplaner för grundskola och fackskolor. Idun. 388 s. E.
32. Handläggning av bostadslån. Idun. 101 s. S.
33. Redareansvarets begränsning. Idun. 101 s. Ju.
34. Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. Kihlström. 227 s. I.
35. Ändamålsenliga studentbostäder. Idun. 224 s. S.
36. Tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna. Kihlström. 102 s. E.
37. Stämpel- och expeditonsavgifter. Idun. 294 s. Fi.
38. Stöd åt barnaföderskor. Idun. 122 s. S.
39. Lag om allmän försäkring. m. m. Idun. 143 s. S.
40. Länsindelningen inom Stockholms- och Göteborgsommrådena. Idun. 384 s. + 2 st. utvkningsblad. I.
41. Reviderad giftlagstiftning. Idun. 326 s. I.
42. Mål och medel i stabiliseringspolitiken. Idun. 436 s. Fi.
43. Användningen av August Abrahamsons stiftelse å Nääs. Idun. 93 s. E.
44. Folkbildningsarbete och ungdomsverksamhet. Idun. 233 s. E.
45. Djurplågeri, vetenskapliga djurförsök samt djurskyddsordning. Kihlström. 46 s. Ju.
46. Boxnings sportens skadeverkningar. Idun. 104 s. I.
47. Reviderad hyreslag. Idun. 247 s. Ju.
48. Byggnadsstyrelsens organisation. Norstedt & Söner. 124 s. K.
49. Förslag till jordförvärvslag m. m. Idun. 213 s. Jo.
50. Den svenska utvecklingshjälpen. Expertrekrytering och stipendiatmottagning. Kihlström. 79 s. U.
51. Bostadsbyggnadsbehovet. Idun. 53 s. S.
52. Förenklningar i utskänkningslagstiftningen — Ciderfrågan. Idun. 282 s. Fi.
53. Utsökningsrätt. I. Partiella reformer. Norstedt & Söner. 164 s. Ju.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961:53

Justitiedepartementet

UTSÖKNINGSRÄTT

I

PARTIELLA REFORMER

FÖRSLAG AV
LAGBEREDNINGEN

STOCKHOLM 1961

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

STATENS OMRÄTTIGA FÖRBUNDAK 1912

Justiti-departementet

UTSÖKNINGSRÄTT

I

FÄRHJELLY RIKOR MEN

FÖRSLAG AV

FÄRHJELLY RIKOR

1912

RENTZEL, BOKTRYCKERIET I HÖRTELINGEN

Innehåll

Skrivelse till Konungen	5
Förslag till lag om ändring i utsökningslagen	7
Förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp	24
Förslag till lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta	25

MOTIV

1 kap. Inledning	28
Reformkrav och reformförslag	33
Beredningens direktiv m. m.	36
Nordiskt samarbete	37
Beredningen	38
2 kap. Utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag m. m.	40
Gällande rätt m. m.	40
Beredningen	43
3 kap. Utmätningens lokala kompetens	47
Gällande rätt	47
Utländsk rätt	49
Beredningen	53
Utmätningens tjänstgöringsområde 54. Behörighet att verkställa utmätning 57. Bestämning av gäldenärens hemvist 61. Utmätning av fordran eller rättighet 62. Interimistiska åtgärder 64. Samverkan mellan utmätningensmän m. m. 64. Överlämnande av mål innan egendom utmätts 66. Överlämnande av mål sedan fast egendom utmätts 68. Utmätning av lös egendom genom två utmätningensmän 68. Expeditionella åtgärder 69. Vissa internationellrättsliga spörsmål 69. Vissa andra kompetensfrågor 70. Behörig domstol i mål om bättre rätt till utmätt lös egendom 71.	
4 kap. Utmätningensinstitutet i övrigt	72
Gäldenärens underrättande	73
Gällande rätt	73
Utländsk rätt	78
Beredningen	80
Interimistiska åtgärder	90
Gällande rätt m. m.	90
Beredningen	91
Rättelse av utmätning	94
Gällande rätt m. m.	94
Beredningen	96
Tidsfrister, utmätningensmannens ansvar m. m.	98
Gällande rätt	98
Beredningen	103
Bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter	111

5 kap. Anstånd med vräkning	112
6 kap. Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor	116
53, 210 och 218 §§	116
201—203 §§	119
208 a och 218 a §§	121
7 kap. Övergångsbestämmelser till ändringarna i utsökningslagen	123
8 kap. Handräckning enligt lagen om avbetalningsköp	126
Utmätningmans lokala kompetens	127
Köparens underrättande	128
Interimistiska åtgärder	129
Vissa andra spörsmål	129
9 kap. Ändringar i införsellagen	130
Jämkningspar i 1 §	131
Införsel för äldre underhållsbidrag (6 §)	132
Införsel efter det underhållsskyldigheten upphört (8 §)	135
Redovisning av innehållet belopp (11 §)	138
Införsel i sjukpenning m. m. (19 §)	139
Övergångsbestämmelser	146
Sammanfattning	148

BILAGOR

Utkast till kungörelse om ändring i kungörelsen den 14 december 1917 (nr 870) om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål samt angående vad vid utsökningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas	150
Utkast till kungörelse om ändring i kungörelsen den 18 december 1925 (nr 495) med särskilda föreskrifter angående domsverkställare	154
Utkast till kungörelse om ändring i kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 269) med vissa bestämmelser angående exekutionsbiträden	154
Utkast till kungörelse med vissa bestämmelser om införsel i sjukpenning m. m.	154
Översikt över utmätningmännens verksamhet i enskilda mål år 1957	157
Utgången i enskilda mål om utmätning år 1957	158
Översikt över skatteindrivningen år 1957	160
—————	
Förkortningar	161
—————	

Till KONUNGEN.

Genom beslut den 30 september 1960 har Eders Kungl. Maj:t bestämt, att lagberedningen skulle upptaga frågan om reformering av utsökningslagen och därmed sammanhängande lagstiftning. Samtidigt utsågs till ordförande

i beredningen justitierådet A. G. Walin och till ledamöter hovrättsråden C. U. V. Lundvik och H. N. I. Ulveson.

Beredningen är enligt sina direktiv oförhindrad att, i den mån under arbetets gång anledning därtill yppas, framlägga förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet. I enlighet härmed har beredningen med förtur upptagit ett antal frågor om utmätning, handräckning och införsel m. m. och därvid begagnat sig av det material som samlats av den med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1957 tillsatta utredningen för förberedande översyn av utsokningslagen m. m. Resultatet av arbetet föreligger i form av förslag till vissa partiella reformer som det funnits angeläget att snarast genomföra.

Beredningen har vid utarbetandet av förslagen samrått med professorn L. T. Welamson, vilken beredningen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 februari 1961 tillkallat att såsom sakkunnig biträda beredningen i dess arbete. Vidare har beredningen överlagt med förste stadsfogden friherre J. O. Beck-Friis, förste assessorn G. G. Boëthius, stadsfogden N. O. Frykholm, landsfiskalen A. Gustafson och advokaten H. E. S. Rumstedt, vilka tidigare deltagit som experter vid den förberedande utredningen. Samtliga har biträtt förslagen. I övrigt bör nämnas, att beredningen bl. a. tagit förbindelse med representanter för fastighetsägare och hyresgäster liksom med arrendelagsutredningen och beaktat de synpunkter som därvid framförts beträffande förslag om ändring av bestämmelserna om vräkning.

Enligt direktiven åligger det beredningen att hålla kontakt med det reformarbete på utsokningsrättens område som förbereds i övriga nordiska länder. Vid ett sammanträde i Köpenhamn den 5 och 6 september 1961 har beredningens ordförande jämte ledamoten Ulveson överlagt med särskilda delegerade, nämligen från Danmark professorn dr. jur. B. Gomard, från Finland landshövdingen K. G. R. Ahlbäck och från Norge f. d. sorenskriver O. F. Harbek. Därvid behandlades de förslag som beredningen utarbetat, och enighet rådde om att det ej med hänsyn till det nordiska samarbetet mötte hinder att förslagen genomförs.

Beredningen får härmed i underdånighet framlägga av motiv och bilagor åtföljda förslag till

- 1) lag om ändring i utsokningslagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp; samt
- 3) lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Bland bilagorna ingår utkast till administrativa föreskrifter.

Underdånigst

GÖSTA WALIN

ULF LUNDAVIK

I. ULVESON

Stockholm den 6 oktober 1961.

Förslag till Lag om ändring i utsökningslagen

Häri genom förordnas, att 2, 52, 53, 55, 56, 59, 60, 69, 77, 79, 84, 86, 88 b, 88 c, 183, 185, 193, 201, 202, 203, 210, 216 och 218 §§ utsökningslagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt angives i det följande, att 162, 163, 165 och 207 §§ samma lag skola upphöra att gälla samt att i nämnda lag skola införas sex nya paragrafer, betecknade 12, 54 a, 56 a, 60 a, 208 a och 218 a §§, av följande lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)²

2 §.

Utmättningsman är — — — — — varderas befattning.

Utmättningsman har — — — — — förrätta utmätning.

Om befogenhet för utmättningsman att i mål, som upptagits av honom, påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet förordnar Konungen.

12 §.

Närmare föreskrifter angående förfarandet i utsökningsmål meddelas av Konungen.

52 §.

Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite, må ej beslutet verkställas förr än det vunnit laga kraft; i fråga om hovrätts icke lagakraftvunna beslut skall dock vad i 39 och 40 §§ är stadgat om hovrätts dom i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Vad nu sagts gälle ock beträffande utslag i utsökningsmål, varigenom någon fällts till böter eller vite eller utmättningsman dömts att utgiva skadestånd.

Har i tvistemål någon fällts till böter eller vite, må ej beslutet verkställas förrän det vunnit laga kraft; i fråga om hovrätts icke lagakraftvunna beslut skall dock vad i 39 och 40 §§ är stadgat om hovrätts dom i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Vad nu sagts gäller även beträffande utslag i utsökningsmål, varigenom någon fällts till böter eller vite.

Beslut om — — — — — av besvär.

Huru beslut — — — — — och 7 kap.

¹ Senaste lydelse av 53 § se SFS 1901 nr 38, s. 39, av 59 § se 1920: 418, av 210 § se 1921: 301, av 183 och 185 §§ se 1924: 131, av 79 § se 1924: 388, av 2 § se 1932: 264, av 86 § se 1937: 452, av 52, 55, 69, 201—203, 216 och 218 §§ se 1946: 814 samt av 60 och 193 §§ se 1951: 111.

88 b § införd genom SFS 1937: 129; 88 c § införd genom 1945: 284.

² Mindre språkliga ändringar utan saklig betydelse har i regel icke utmärkts genom kursivering.

53 §.

Annat i utskökningsmål meddelat beslut än i 51 och 52 §§ sägs gånge i verkställighet, ändå att beslutet överklagas.

Annat av överexekutor meddelat beslut i utskökningsmål än i 51 och 52 §§ sägs skall, även om det överklagas, gå i verkställighet, såvitt ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat.

54 a §.

På grund av skriftligt avtal, som bevittnats av två personer, må utmätning äga rum för bidrag, som någon enligt avtalet skolat utgiva till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermåls- eller föräldrabalken eller skolat erlägga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Beträffande underhållsbidrag till make skall dock vad nu sagts ej äga tillämpning, med mindre makarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad.

Har bidrag som avses i 1 mom. förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, må utmätning på grund av avtalet ej ske, om gäldenären påstår att bidraget guldits och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämnas utan avseende. Vid tillämpning av vad nu sagts skall bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, icke anses förfallet till betalning innan det blivit genom avtalet till beloppet bestämt.

Är talan om avtalet anhängig vid domstol, äger denna förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum.

Den som vill erhålla utmätning skall ingiva avtalet i huvudskrift till utmätningssmannen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

55 §.

För fordran — — — — — trovärdiga män.

56 §.

Vill någon erhålla utmätning enligt 55 §, skall skriftlig ansökan jämte protokollet vid auktionen eller utdrag därav till utmätningssmannen avlämnas.

Vill någon erhålla utmätning enligt vad nu sagts, skall skriftlig ansökan jämte protokollet vid auktionen eller utdrag därav avlämnas till utmätningssmannen.

56 §.

Utmätning sökes, där gäldenärens hemvist är. Som hans hemvist anses den ort där han är bosatt eller, i fråga om juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken betingar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Utmätning av egendom, som finnes på annan ort än gäldenärens hemvist, må också sökas, där egendomen är. Utmätning av fordran i penningar må jämväl sökas, där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

Ändå att utmätningssman, hos vilken utmätning är sökt, ej är behörig enligt vad i 1 eller 2 mom. sägs, må han i brådskande fall, med överlämnande av målet till behörig utmätningssman, föranställa om åtgärd som stadgas i 60 a §.

Om befogenhet för utmätningssman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningssman förordnar Konungen.

56 a §.

Om utmätningssmannen i gäldenärens hemvist tager fast egendom på annan ort i mät, skall målet därefter överlämnas till utmätningssmannen i den orten för att i fortsättningen, i

vad på utmättningsman ankommer, handläggas av denne.

Tages viss lös egendom i mät av mer än en utmättningsman, skola målen i fortsättningen handläggas gemensamt av den som de i samråd besluta eller utmättningsmannen i gäldenärens hemvist bestämmer.

Innan utmättningsman enligt 1 eller 2 mom. skiljer sig från målet, skall han vidtaga i 72 och 85 §§ föreskrivna åtgärder. Anmälan enligt 85 § 1 mom. sker till överexekutor där egendomen är.

59 §.

Nu är gäldenär ej tillstädes, då utmättningsman sig infinner för att verkställa utmätning för fordran, som i 54 § avses; har underrättelse därom, att utmätning för fordringen är sökt, blivit efter ty i 60 § sägs meddelad, eller är anledning att gäldenären håller sig undan eller rest bort, förty att han väntar utmätning; då gånge förrättningen för sig utan hinder av gäldenärens frånvaro; dock skall i ty fall hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i vård eller besittning, tillsägas att vid förrättningen närvara. Finnas ej de, varde närboende granne, som anträffas, tillsagd.

Kan ej utmätningen genast företagas, då utmättningsmannen för sådant ändamål sig inställt, och är fara att godset under tiden stickes ur vägen; låte utmättningsmannen, där borge-nären nödig kostnad förskjuter, vård hållas över godset, till dess utmätning kan ske.

Innan utmätning verkställes, skall underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt, att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt.

Är fara att egendom undanstickes eller förstöres eller är saken eljest brådskande, erfordras ej, att gäldenären underrättas. Underrättelse erfordras ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt, var han uppehåller sig eller ombud för honom finnes.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

60 §.

Underrättelse, varom i 59 § sägs, skall, för att anses giltig, meddelas gäldenären genom utmätningsman. Har underrättelsen, av utmätningsmannen skriftligen utfärdad, bevisligen kommit gäldenären annorledes tillhanda eller ock, om han, i sitt hemvist sökt, ej kunnat där anträffas, blivit sist dagen före utmätningen meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, i slutet kuvert avlämnad i hans hemvist eller fäst å hans husdörr; vare det ock giltt.

Skall utmätning ske å gäldenären tillhörig egendom, som finnes å annan ort, än där han har sitt hemvist, och ej blivit av gäldenären till utmätning uppgiven, bör underrättelse, varom nu är sagt, jämte uppgift å förrättningsstället meddelas så tidigt, att gäldenären kan sin rätt vid utmätningen bevaka; njute dock ej för sådant ändamål längre rådrum än åtta dagar.

Har gäldenären ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske; vare underrättelse, som nu sagt är, ej av nöden.

När utmätning skall äga rum för fordran som avses i 54 eller 54 a §, utgör gäldenärens frånvaro ej hinder för förrättningen, med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig.

Är gäldenären ej tillstädes vid förrättningen men anträffas hans make, någon av hans husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, skall denne tillsägas att närvara.

60 a §.

Kan utmätning av lös egendom ej genast verkställas, må utmätningsmannen, om det finnes erforderligt, säkerställa utmätningen genom att taga vård om egendomen eller meddela sådant förbud, som i 74 § eller 75 § 2 mom. stadgas för där avsedda fall. Gäldenären må därefter ej till men för borgenären förfoga över egendomen. Utmätningsmannen skall, om gäldenären ej är närvarande,

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skyndsamt underrätta honom om åtgärden.

Åtgärden må ej upprätthållas längre än som oundgängligen erfordras. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas.

Kostnaden för åtgärden skall förskjutas av borgenären, om utmätningssmannen begär det.

69 §.

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket, hänvise utmätningssmannen honom att *sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förr än tvisten om äganderätten blivit av domstol prövad; väcka dock han, som godset från utmätning freda vill, inom en månad talan mot borgenären och gäldenären vid domstol i orten, där godset finnes, eller have sin talan mot borgenären förlorat. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, vare det ej hinder för försäljningen, där ej överexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, av överexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom en månad därefter väcka talan vid äventyr, som förut är nämnt. Vill borgenär själv väcka talan, stånde det honom fritt.*

Vad sålunda — — — — freda egendom.

77 §.

Då utmätning av lös egendom så verkställd är, som i 73 § samt 74, 75

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som finnes i gäldenärs bo, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för sitt påstående, skall utmätningssmannen hänvisa honom att *inom en månad väcka talan mot borgenären och gäldenären vid den domstol, till vilken utmätningssmannens tjänstgöringsråd råder, vid äventyr att han förlorar sin talan mot borgenären; och må egendomen ej säljas förrän tvisten blivit prövad eller tiden för talans väckande utgått. Vill borgenären själv väcka talan, står det honom fritt.*

Då utmätning av lös egendom är verkställd så som i 73 § samt 74, 75

(Nuvarande lydelse)

eller 76 § sägs, njute borgenär för-
månsrätt i det utmäta, efter ty i 17
kap. 8 § handelsbalken stadgas.

(Föreslagen lydelse)

eller 76 § sägs, njuter borgenären
förmånsrätt i det utmäta efter vad
som stadgas i 17 kap. 8 § handels-
balken, såvitt ej utmätningen enligt
vad nedan sägs eller eljest går åter
eller undanröjes.

Finner utmätningssmannen på
grund av anspråk som i 69 § sägs el-
ler eljest, att egendomen eller del där-
av ej bort utmätas, äger han föran-
stalta om rättelse, sedan borgenären,
där så kan ske, beretts tillfälle att
yttra sig; dock må sådan rättelse ej
vidtagas senare än två veckor från
det förrättningen ägde rum.

Om åtgärd enligt 2 mom. skall ut-
mätningssmannen genast underrätta
dem, vilkas rätt är i fråga, så ock
överexekutor, därest klagan förts
över utmätningen.

Framställes anspråk som i 69 §
sägs efter utmätningen, skall det, om
ej rättelse sker enligt 2 mom., icke
utgöra hinder mot försäljning, med
mindre överexekutor förordnar an-
norlunda. Förebringas hos överexeku-
tor sannolika skäl för anspråket, skall
överexekutor hänvisa klaganden att
väcka talan vid domstol enligt vad i
69 § stadgas, och skall vad där sägs
om verkan av sådant beslut gälla
jämväl i fall som här avses.

79 §.

Utmätes fast — — — — — och värderade.

Finnes å — — — — — annan station.

Vad nu — — — — — hos överexekutor.

Är egendomen intecknad gemen-
samt med annan egendom och finnes
för någon av egendomarna icke upp-
skattning till allmän bevilning, skall
värdering ske jämväl av den eller de
andra egendomarna; skolande om

Är egendomen intecknad gemen-
samt med annan egendom och fin-
nes för någon av egendomarna icke
särskilt taxeringsvärde, skall värde-
ring ske jämväl av den eller de and-
ra egendomarna. Om förrättningen

förrättningen ägarna underrättas på sätt i 60 § stadgas.

Vid all utmätning skall, om gäldenär eller borgenär det äskar, protokoll över förrättningen genast eller, där det ej kan ske, nästa dag hållas honom tillhanda; vare ock utmätningssmannen pliktig, om protokollet ej på stället lämnas till gäldenären, att genast tillställa honom eller, då han ej är när, annan, som enligt 59 § varit om förrättningen tillsagd, skriftlig uppgift på skuldbeloppet till så kapital, som ränta och lagsökningskostnad, grunden för utmätningen och dagen, då den blivit verkställd.

Har borgenär, som sökt utmätning, lämnat gäldenär anstånd med betalningen, må ej målet därigenom uppehållas utöver sex månader från den dag, då utmätningssmannen mottagit de i 54 eller 56 § omförmälda handlingar. Fortfar anståndet vid utgången av nämnda tid, vare ansökningsförfallen och gånge verkställd utmätning åter.

Har, då genom domstols eller lagsökningsdomares utslag in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, borgenären icke sist två månader efter det utslaget vunnit laga kraft, antingen med företeende av bevis därom samt av den handling i huvudskrift, på grund varav betalning blivit sökt, begärt försäljning av egendomen eller ock äskat tvångsförvaltning, förfalle den verkan utslaget enligt 77 a § med-

skola ägarna underrättas på sätt i 59 § stadgas.

84 §.

Över verkställd utmätning skdl utmätningssmannen, om gäldenären är närvarande, genast överlämna ievig.

Är ej gäldenären tillstädes, skall beviset senast nästa söckendag sändas till honom med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Var någon som i 60 § sägs tillstädes vid förrättningen, skall tillika ett exemplar genast lämnas denne, med annodan att underrätta gäldenären därom.

Protokoll över utmätning eller försök därtill skall, om gäldenär eller borgenär begär det, hållas honom till handa utan dröjsmål.

86 §.

Har borgenären, när in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, icke sist två månader efter det beslutet vann laga kraft begärt försäljning eller tvångsförvaltning av egendomen, förfaller den verkan som beslutet enligt 77 a § medfört.

Borgenär, som begär försäljning, är pliktig att förete lagakraftbevis samt i huvudskrift den handling på grund varav betalning blivit sökt. Ef-

(Nuvarande lydelse)

fört. Lag samma vare, där borgenären begärt sådan verkställighet, som nu sagts, men därefter lämnat gäldenären anstånd, som fortfar när sex månader förflutit från det verkställigheten begärdes.

(Föreslagen lydelse)

terkommer han ej föreläggande här- om, avskrivs framställningen.

88 b §.

Har fordran — — — — till sammanträdet.

Har fordran eller rättighet tagits i mät och var, då utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens bestånd beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft, må det utmätta ej utan gäldenärens samtycke säljas förr än tvisten blivit slutligen avgjord eller ock borgenären ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen. *Förekommer eljest på grund av förhållande, som kan antagas vara av tillfällig natur, anledning därtill att utmätt fordran eller rättighet skall säljas till uppenbart underpris, anmäl utmätningssmannen det för överexekutor, som äger förordna om uppskov med försäljningen på viss tid, överexekutor obetaget att, om anledning därtill uppkommer, återkalla beslutet. Det åligger utmätningssmannen att, sedan tid för uppskov som nu är sagt gått till ända, ånyo företaga målet.*

Har fordran eller rättighet tagits i mät och var, då utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens bestånd beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft, må det utmätta ej utan gäldenärens samtycke säljas förrän tvisten blivit slutligen avgjord eller borgenären ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen.

88 c §.

I mål om utmätning skall utmätningssmannen skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas. Såvitt möjligt skall utmätningssförrättning hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor från det utmät-

(Nuvarande lydelse)

Finnes, då utmätning skett, att gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller på grund av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter, som kunna antagas vara av tillfällig natur, äge överexekutor, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes, förordna om uppskov med försäljning av egendomen på viss tid, *ej över sex månader från det utmätningssmannen mottog de i 54 eller 56 § omförmälda handlingar.* Överexekutor må föreskriva villkor för uppskovet och, om anledning därtill uppkommer, återkalla förordnandet.

Har genom domstols eller lagsökningsdomares utslag in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, skall tid, som ovan sägs, räknas från det försäljning av egendomen begärdes.

(Föreslagen lydelse)

ningssmannen mottog de i 54, 54 a eller 55 § nämnda handlingarna. Lämnar borgenären anstånd med utmätningen och fortfar anståndet utöver sex månader från nämnda tidpunkt, är ansökningen förfallen.

Sedan utmätning skett, åligger det utmätningssmannen och, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd. Försäljning skall, om ej hinder möter eller uppskov meddelas enligt vad nedan sägs, ske inom tre månader från det utmätningssförrättningen ägde rum eller, när in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, försäljning av egendomen begärdes.

Kan av särskild anledning antagas att utmätt egendom kommer att säljas till underpris eller finnes, att gäldenären till följd av särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kunna antagas vara av tillfällig natur, eller äro eljest synnerliga skäl till uppskov, äger utmätningssmannen eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, medgiva uppskov med försäljningen på viss tid, såframt icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Uppskov som nu sagts må ej utsträckas utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom. Medgivandet må förenas med särskilda villkor och, om anledning förekommer därtill, återkallas.

Överexekutor äger, därest föreliggande omständigheter påkalla det, förordna om ytterligare uppskov med försäljningen. Det åligger utmät-

(Nuvarande lydelse)

Det åligger utmättningsman att, om skäl till uppskov föreligger i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor. Sedan tid för uppskov gått till ända, skall utmättningsman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, ånyo företa målet.

(Föreslagen lydelse)

ningsman att, om skäl till sådant uppskov förekommer i ett av honom handlagt mål, göra anmälan därom hos överexekutor.

Lämnar borgenären anstånd med försäljningen och fortfar anståndet utöver sex månader från den tidpunkt som angivits i 2 mom., skall utmätningen gå åter eller, när fordran fastställts till betalning ur fast egendom, den verkan varom i 77 a § sägs förfalla.

Sedan tid för *anstånd* eller uppskov gått till ända, skall utmättningsman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, självmant företa detta.

162 §.

Är ej utmätning förrättad och, där lös egendom av annat slag, än i 163 och 165 §§ sägs, tagits i mät, försäljning därav verkställd inom två månader, sedan landsfiskal emottagit de handlingar, som i 54 och 56 §§ nämnas, och inom en månad, sedan stadsfogde sådana handlingar emottagit; svare utmättningsmannen själv för det belopp, varför utmätning bort ske, i den mån han ej förmår visa, att skada av dröjsmålet icke uppkommit.

Styrker utmättningsmannen, att borgenär lämnat gäldenär anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder, som utmättningsmannen ej kunnat förekomma, vare han från all ansvarighet fri. Möter sådant hinder, bör det, vid äventyr att det eljest ej må till ursäkt räknas, genast antecknas i den dagbok, som skall av utmättningsmannen hållas.

Har för bestämt fall utmättnings-

man sist andra söckendagen efter emottagandet av de i 54 och 56 §§ omförmälda handlingarna i sitt ställe, enligt vad särskilt finnes stadgat, satt annan till utmätningsman samt därom omedelbart gjort anteckning i dagboken, skall den ansvarighet, som enligt vad ovan sagts åligger utmätningsmannen, i stället gälla den till utmätningsman satte; dock skall hinder, som avses i andra stycket, för att lända denne till ursäkt genast skriftligen anmälas hos utmätningsmannen.

163 §.

Är fartyg, i annat fall än i 165 § sägs, eller gods i fartyg eller i luftfartyg utmätt, eller skall utmätt fordran eller rättighet säljas, och varder ej det utmätta sålt å landet inom tre månader och i stad inom två månader efter det utmätningsmannen emottagit de i 54 och 56 §§ nämnda handlingar; vare om ansvarigheten lag som i 162 § sägs.

165 §.

Har utmätning skett av fast egendom eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, eller, å landet, av fartyg, som i 94 § sägs, skall utmätningsmannen så skyndsamt vidtaga alla de åtgärder, vilka på honom ankomma, att försäljningen av det utmätta ej må genom hans vållande fördröjas, i fråga om fast egendom, å landet över fyra månader och i stad över tre månader, samt beträffande annan egendom, som nyss är sagd, över tre månader från mottagandet av de i 54 och 56 §§ nämnda handlingar.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

183 §.

Då kvarstad lägges å lös egendom, varde med den så förfaret, som då dylik egendom utmättes; dock vare, där kvarstaden ej sker till säkerhet för fordran, värdering icke av nöden.

Då kvarstad lägges å lös egendom, skall med den så förfaras som då dylik egendom utmättes; om kvarstaden ej sker till säkerhet för fordran, erfordras dock ej värdering. *Vad i 56 och 60 a §§ är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å verkställighet av kvarstad.*

Ej må ————— mät tagas.
Har kvarstad ————— egendom stadgas.

185 §.

Lös egendom ————— är sagt.

Vad i 56 § 1, 2 och 4 mom. är föreskrivet om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å verkställighet av skingringsförbud. Bestämmelsen i 183 § om försäljning av lös egendom, å vilken lagts kvarstad, skall gälla även i fråga om lös egendom, som ställts under skingringsförbud.

Vad i 183 § är stadgat om försäljning av lös egendom, å vilken lagts kvarstad, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om lös egendom, som ställts under skingringsförbud.

193 §.

Förordnande, varom ————— av nöden.

Utmätningssmannen äge, där förhållandena därtill föranleda, medgiva skäligt anstånd med vräkningen, dock högst sex dagar utöver den i 1 mom. stadgade tid.

Utmätningssmannen äger, om förhållandena föranleda därtill, medgiva särskilt anstånd med vräkningen under högst en vecka. Äro synnerliga skäl, må anståndet utsträckas att gälla högst fyra veckor, om skälig gottgörelse erlägges för hela den tid anstånd sålunda medgives utöver den i 1 mom. angivna tiden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt ej vållas.

Vad här ————— äga rum.

201 §.

För klagan över utmätning äge Vill gäldenär eller borgenär klaga gäldenär tid av femton dagar från det över utmätning, skall han inkomma

(Nuvarande lydelse)

utmätningen fullbordats eller blivit i fall, varom i 75 § sägs, hos gäldenären verkställd. Är borgenär missnöjd med förrättningen, ingive sin klagoskrift inom samma tid från det han erhöll del av protokollet över utmätningen.

(Föreslagen lydelse)

till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller bevis om utmätningen.

Vidtages rättelse jämlikt 77 § 2 mom., äger borgenären föra talan däremot inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden.

202 §.

Vill någon klaga över utmätningsmans åtgärd vid auktion å fast egendom, göre det sist å femtonde dagen därefter; dock att klagan över borgenärsförteckningen, där ej fråga är om bestämmande av lägsta budet eller andra villkor för försäljningen, skall föras i den ordning 203 § stadgar.

Vill någon klaga över utmätningsmans åtgärd vid auktion å fast egendom, skall han inkomma till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från auktionsdagen; dock att klagan över borgenärsförteckningen, där ej fråga är om bestämmande av lägsta budet eller andra villkor för försäljningen, skall föras i den ordning 203 § stadgar.

203 §.

Är någon missnöjd med utmätningsmans förslag till fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld egendom eller av medel, som i 143 § 2 mom. avses eller som influtit under tvångsförvaltning, ingive sin klagoskrift till överexekutor sist å tjugonde dagen från det förslaget avgavs.

Är någon missnöjd med utmätningsmans förslag till fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld egendom eller av medel, som avses i 143 § 2 mom. eller som influtit under tvångsförvaltning, skall han inkomma till överexekutor med klagoskrift inom tre veckor från den dag, då förslaget avgavs.

207 §.

Yrkar borgenär hos överexekutor, att utmätningsman skall, efter ty i 162 och 163 §§ stadgas, själv svara för vad utmätas bort, eller söker någon eljest hos överexekutor skadestånd av utmätningsman, förty att han i utsökningsmål orätt förfarit; äge överexekutor, där han finner sökandens rätt uppenbar, honom där-

(Nuvarande lydelse)

till förhjälpa. I annat fall varde sökanden hänvisad att sin talan efter stämning vid domstol utföra.

(Föreslagen lydelse)

208 a §.

Klagan i fråga om utmätningssmans behörighet må ej föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör haft tillfälle att tillvarataga sin rätt hos utmätningssmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes hava varit ändamålsenlig och höra till utmätningssmans åligganden.

Överexekutor äger, när åtgärd av obehörig utmätningssman undanröjes, bestämma vilken utmätningssman som skall företaga målet till ny behandling. Finnes åtgärden böra bestå, oaktat målet bort upptagas av annan utmätningssman, må överexekutor, om skäl äro därtill, överflytta målets fortsatta handläggning till den andre.

210 §.

Ej må — — — — — annorledes förordnar.

Utslag, varigenom överexekutor föreskriver ändring med avseende å utmätningssmans åtgärd, skall omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd ej gå åter innan utslaget vunnit laga kraft, med mindre överexekutor förordnat därom.

216 §.

Vill någon klaga däröver, att han av överexekutor blivit fälld till ansvar enligt 11 § eller till skadestånd enligt 207 §, och är utslaget ej för honom muntligen avkunnat, åligger honom att inom tre veckor från den

Vill någon klaga däröver, att han av överexekutor blivit fälld till ansvar enligt 11 §, och är utslaget ej för honom muntligen avkunnat, åligger honom att inom tre veckor från den dag, utslaget genom överexeku-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

dag, utslaget genom överexekutors försorg honom delgavs, till överexekutor inkomna med besvärslaga.

tors försorg delgavs honom, inkomma till överexekutor med besvärslaga.

218 §.

Sedan besvär — — — — — 195 § 1 mom. sägs.

Vad i 53 och 210 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut.

218 a §.

Vad i 208 a § stadgas med avseende å klagan i fråga om utmätningsmans behörighet skall äga motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål upptagits av överexekutor.

Denna lag träder i kraft den

Med avseende å lagens ikraftträdande skall i övrigt gälla följande:

1. 52, 207 och 216 §§ i den äldre lagen skola alltjämt tillämpas i fall, då yrkande om skadestånd framställt hos överexekutor före nya lagens ikraftträdande.

2. I fall, då hänvisning att väcka talan vid domstol givits enligt 69 § äldre lydelsen, må den talan, om tiden ej gått till ända före nya lagens ikraftträdande, därefter väckas antingen vid domstol, som var behörig enligt äldre lag, eller vid domstol, som stadgas i nya lagen.

3. Bestämmelserna i 88 c § skola icke äga tillämpning i fråga om uttagande av böter, viten eller annan med brott förenad påföljd, som innefattar betalningsskyldighet, och ej heller vid indrivning av vad som i mål eller ärende vid domstol eller el-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

jest i samband med rättegång utgått av allmänna medel och enligt domstolens beslut skall återgäldas.

4. I fråga om tid för klagan, när före nya lagens ikraftträdande utmättningsförrättning hållits eller utmättningsman förrättat auktion eller avgivit fördelningsförslag, skall äldre lydelsen av 201—203 §§ tillämpas.

5. Tredje punkten i 3 § förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall från och med nya lagens ikraftträdande såtillvida erhålla ändrad lydelse som orden »domstolen i den ort, där godset finnes» skola ersättas med »den domstol, till vilken utmättningsmannens tjänstgöringsområde hör». Vad under 2 stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall som nu sagts.

6. Punkt 6 i 10 kap. 17 § första stycket rättegångsbalken skall från och med nya lagens ikraftträdande lyda: *twist*, som angår utmätt lösörendom eller giltigheten av lösörököpsavhandling och för vilken behörlig domstol är särskilt stadgad.

Förslag till
Lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 11 juni 1915
(nr 219) om avbetalningsköp.

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

10 §.

Säljaren äge hos *utmätningssmannen i den ort, där godset finnes*, söka handräckning för godsets återtagande, under förutsättning att om avbetalningsköpet upprättats en av köparen underskriven handling, som

- 1) innehåller förbehåll — — — — — återtaga godset;
- 2) upptager det — — — — — betalning; samt
- 3) anger vad — — — — — till betalning.

Ansökan om — — — — — bestyrkt avskrift.

Kostnaden för — — — — — av sökanden.

Vad i 59 och 60 §§ utsökningslagen är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning enligt denna lag.

Säljaren äge hos *utmätningssmannen* söka handräckning för godsets återtagande, under förutsättning att om avbetalningsköpet upprättats en av köparen underskriven handling, som

Vad i 56, 59, 60 och 60 a §§ utsökningslagen är föreskrivet i fråga om utmätning skall äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den

.....

¹ Senaste lydelse se SFS 1953: 152.

Förslag till

Lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i
avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas, att 1, 6, 8, 11 och 19 §§ lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)²

1 §.

Är någon enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn, och underlåter han att betala förfallet belopp, äger den till underhåll berättigade erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning till gäldande av så väl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

Är någon enligt lagakraftvunnen dom eller beslut, som må verkställas lika med sådan dom, eller enligt skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att utgiva underhållsbidrag enligt giftermåls- eller föräldrabalken och underlåter han att betala förfallet belopp, äger den underhållsberättigade erhålla införsel i den underhållsskyldiges avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning till gäldande av såväl förfallet belopp som bidraget i övrigt, i den mån det förfaller till betalning.

Är talan om avtal, som avses i första stycket, anhängig vid domstol, äger denna förordna, att införsel på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum.

6 §.

Införsel må ej beviljas till gäldande av bidragsbelopp, som förfallit till betalning, när fråga är om bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlägga till barnets moder, tidigare än två år samt eljest tidigare än ett år, innan beslutet meddelas. Ej heller må bestämmelse givas, enligt vilken avlöning skulle komma att

Införsel må ej äga rum till gäldande av bidragsbelopp, som förfallit till betalning tidigare än två år före början av den kalendermånad, under vilken verkställigheten skall ske. Vid tillämpning av vad nu sagts skall bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, icke anses förfallet till betalning innan det blivit till beloppet bestämt.

¹ Senaste lydelse av 6 § se SFS 1950: 179, av 8 § se 1925: 71 och av 11 § se 1944: 304.

² Mindre språkliga ändringar utan saklig betydelse har i regel icke utmärkts genom kursivering.

(Nuvarande lydelse)

innehållas för annat bidragsbelopp än sådant, som är förfallet, då innehållandet skall äga rum, eller som näst därefter förfaller.

(Föreslagen lydelse)

I beslut om införsel må ej givas bestämmelse, enligt vilken avlöning skulle komma att innehållas för annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet då innehållandet skall äga rum eller som förfaller näst därefter.

8 §.

Yppas, efter — — — — — sådan jämkning.

Hava förfallna — — — — — utmätningssmannen upphävt.

Sedan underhållsskyldigheten upphört, skall, där ej fråga är om underhållsbidrag, som fader till barn utom äktenskap har att erlægga till barnets moder, beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag.

Avlider den underhållsberättigade eller upphör underhållsskyldighet mot fränskild make till följd av att denne träder i nytt gifte, må oguldet belopp ej uttagas genom införsel. Upphör eljest underhållsskyldigheten, må införsel äga rum intill ett år därefter; i fråga om bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § föräldrabalken, gäller dock ej annan inskränkning än som följer av 6 §.

11 §.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden insätta innehålllet belopp å tjänstepostgirokonto, som denne anvisar, eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äge denne, om särskilda skäl därtill föranleda, bestämna längre tidsmellanrum än nu sagts.

Det åligger arbetsgivaren att, å tid som utmätningssmannen bestämmer, en gång i månaden tillställa utmätningssmannen innehålllet belopp eller, om något belopp ej innehållits, med angivande av orsaken göra anmälan härom till utmätningssmannen; dock äger denne, om särskilda skäl föranleda därtill, bestämna längre tidsmellanrum än nu sagts. *Innehålllet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto som utmätningssmannen anvisar, om ej Konungen medgivit att medlen i stället må redovisas på annat sätt som utmätningssmannen föreskriver.*

Utmätningssmannen äge — — — — — som innehållits.

Har den — — — — — till utmätningssmannen.

Utmätningssmannen skall — — — — — å införseln.

Till utmätningssmannen — — — — — är förfallet.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

19 §.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta *enligt lag eller Konungens förordnande* är undantagen från utmätning för gäld.

Vad i denna lag är stadgat om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i underhållsskyldig tillkommande pension eller livränta, ändock att sådan pension eller livränta är undantagen från utmätning för gäld. *Till livränta hänföres även sjukpenning eller annan dag ersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.*

Beträffande ärenden om införsel som avses i första stycket må Konungen stadga de avvikelser från lagens bestämmelser om förfarandet som föranledas av ärendenas beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den

.....
 Beslut om införsel, som är gällande vid lagens ikraftträdande, må tills vidare tillämpas jämväl därefter utan hinder av 6 § i dess nya lydelse. Sådant beslut må också, om underhållsskyldigheten upphör, därefter i fall, som avses i 8 § tredje stycket andra punkten nya lydelsen, tillämpas enligt vad där sägs.

MOTIV

1 kap.

Inledning

Utsökningslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1879, ersatte utsökningsbalken i 1734 års lag. Under sin giltighetstid har lagen ändrats i åtskilliga avseenden. Mest genomgripande var de ändringar som skedde genom 1912 års lagstiftning om exekution i fast egendom. När landsfiskal vid 1917 års omorganisation av fögderiförvaltningen blev utmättningsman på landet, vidtogs åtskilliga ändringar av praktisk-organisatorisk art. År 1919 ändrades reglerna om vad som skall undantagas från utmätning, de s. k. beneficiumreglerna, vilka även senare jämkats. En reform av principiell räckvidd skedde genom 1937 års lagsökningslag, som flyttade lagsökningsprocessen från utsökningsmyndighet till judiciell myndighet. Samma år tillkom den s. k. lex Marsjö, med vissa nya bestämmelser om utmätning och realisation av fordran och annan rättighet. Vidare har UL år 1946 ändrats i åtskilliga delar med anledning av nya rättegångsbalken. Under årens lopp har UL också i övrigt ändrats på olika punkter — ofta i samband med lagstiftningsarbeten på andra rättsområden.

Vid sidan av utsökningslagen har tillkommit annan exekutionsrättslig lagstiftning, framför allt 1917 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta (InfL). Till InfL ansluter sig den samtidigt tillkomna lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket (AvfL). Praktiskt betydelsefulla är vidare de exekutionsrättsliga bestämmelserna i 1915 års lag om avbetalningsköp (AvbL).

UL, AvbL och InfL kompletteras av de s. k. dagbokskungörelserna (DbKU och DbKInf), båda från år 1917. I administrativ ordning har också meddelats särskilda kungörelser om domsverkställare (DvK) och om exekutionsbiträden (EbK). Av praktisk vikt särskilt för utmättningsmännens förrättningar enligt UL och AvbL är vidare 1878 års förordning angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämmingsmän m. m. (ErsF 1878).

På grundval av konventioner med främmande stater har tillkommit flera lagar om verkställighet av utländska domar m. m. De viktigaste är 1931 års lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge (Nord IndrL) samt 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge (Nord VerkstL).

Bland lagar som kompletterar UL förtjänar slutligen nämnas 1921 års lag

om utmätningsed, som reglerar frågan om utmätningsgäldenärs skyldighet att under edsplikt uppgiva sina tillgångar, samt 1955 års lag med särskilda bestämmelser om försäljning av utmätt luftfartyg m. m.

UL äger icke direkt tillämpning på utmätning för utskylder, allmänna avgifter, expeditionslösen, hantlangning vid laga skifte eller »annat dylikt» (14 § Up). Genom särskilda stadganden i 1953 års uppbördsförordning (UppbF) och tillämpningskungörelsen till denna förordning (TK UppbF) har emellertid bestämmelserna om utmätning i UL med vissa modifikationer gjorts tillämpliga även i dessa fall. — I fråga om verkställighet av beslut, varigenom någon i brottmål dömts till böter eller vite m. m., gäller med visst förbehåll ULs utmätningsbestämmelser enligt särskild föreskrift i 22 § Up. En undantagsföreskrift som vidgar gäldenärens beneficium meddelas i 4 § andra stycket av 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff (jfr även 21 §).

Bestämmelserna om verkställighet av anspråk som tillkommer det allmänna på offentligrättslig grund har mycket stor betydelse. Restlängder eller indrivningskort för skatter, respektive saköreslängder eller indrivningskort för böter är i själva verket de exekutionstitlar som tillämpas mest.

UL begynner i 1 kap. med angivande av de myndigheter som har befattning med utskökningsmål. Överexekutor är för landet KB, i Stockholm överståthållarämbetet, i annan stad med magistrat denna eller, om Kungl. Maj:t så förordnar, viss ledamot av magistraten samt i stad utan magistrat KB eller den Kungl. Maj:t förordnar. I UL får sedan ordet »landet» genomgående betyda ej blott den egentliga landsbygden, landskommuner och köpingar, utan även stad utan magistrat, där KB är överexekutor. Även om annan än KB är överexekutor i stad utan magistrat, kan staden efter Kungl. Maj:ts förordnande få räknas till landet i vad angår utmätningsman och dennes verksamhet. Som utmätningsman tjänstgör på landet landsfiskal och i magistratsstad stadsfogde; även i stad utan magistrat kan emellertid stadsfogde finnas. Substitut kan förekomma både för landsfiskal och för stadsfogde. Om förhållandet mellan överexekutor och utmätningsman nämns i 1 kap. endast helt allmänt, att överexekutor upptager och prövar utskökningsmål och att utmätningsman har att efter lagens föreskrifter fullgöra vad överexekutor förordnar, verkställa dom samt i vissa fall förrätta utmätning utan föreskrift av annan myndighet. I 1 kap. meddelas i övrigt vissa föreskrifter av mera underordnad betydelse.

Nästföljande 2 kap., vilket handlade om lagsökning för gäld, är upphävt.

I 3 kap., som handlar om verkställighet av dom i tvistemål och beslut i utskökningsmål, upptages flera föreskrifter av allmän räckvidd, särskilt rörande kompetensfördelningen mellan överexekutor och utmätningsman. Så angiver 37 §, i vilka fall utmätningsman äger att utan särskilt bemyndigande verkställa domstols lagakraftvunna dom i tvistemål. Med dom jämställs beslut. Främst nämns det fallet att skyldighet att gälda pengar eller varor blivit ålagd den tappande. Verkställigheten sker då genom utmätning.

När lagakraftägande dom icke enligt 37 § kan verkställas direkt av utmätningssmannen, ankommer det enligt 38 § på överexekutor att förordna om verkställigheten och sättet därför. Beträffande verkställighet av vissa icke lagakraftvunna domar meddelas bestämmelser i 39—42 och 49 §§. Av stor praktisk betydelse är reglerna om verkställighet av icke lagakraftvunna domar på betalningsskyldighet. Sådan dom äger utmätningssmannen verkställa genom utmätning, om den tappande ej ställer säkerhet eller nedsätter det utdömda beloppet. Vad som utmätts får emellertid i regel ej säljas, förrän domen vunnit laga kraft; däremot kan det få lyftas av den vinnande mot ställande av säkerhet. Förlikning som fastställts av domstol verkställs enligt 45 § lika som lagakraftägande dom. I 46 § stadgas om verkställighet å skiljedom; verkställigheten sökes hos överexekutor. 47, 48 och 50 §§ behandlar härefter allmänna frågor om verkställigheten. Bland annat meddelas i 50 § regler om återgång av verkställighet och om skadeståndsskyldighet i den situationen att redan verkställd dom upphävs eller ändras. Kapitlet innehåller slutligen i 51—53 §§ regler om verkställighet av utslag i lagsökningssmål, av rättens bevis i mål om betalningsföreläggande, av bötesbeslut i tvistemål och av beslut i utsökningssmål. Huvudregeln beträffande beslut i utsökningssmål är, att de går i verkställighet utan hinder av att de överklagas.

Med 4 kap. begynner de speciella bestämmelserna om utmätning. I 54—57 §§ lämnas vissa föreskrifter för det inledande förfarandet. 58 § behandlar det fallet att flera söker utmätning samtidigt. — När utmätning sker, skall gäldenären enligt 59 och 60 §§ i regel vara antingen underrättad på förhand eller närvarande vid förrättningen. Understundom kan dock utmätning försiggå, fastän gäldenären ej är underrättad eller närvarande. Så är t. ex. fallet, då gäldenären håller sig undan därför att han väntar utmätning och då han ej har stadigt hemvist i riket eller känt ombud i orten. — I 62—64 §§ stadgas om den s. k. utmätningensordningen. Av gäldenärens tillgångar skall i första hand utmätas andra lösören än luftfartyg. Med lösören jämställas sådana värdepapper som lätt kan förvandlas i pengar. I andra hand skall tagas fordran eller annan rättighet som kan överlåtas och i sista hand luftfartyg eller fast egendom. Bland lösören skall vad gäldenären bäst behöver utmätas sist. Utmätningensordningens regler kan emellertid av parterna sättas ur kraft, om de är ense; gäldenären kan dessutom anvisa viss egendom till utmätning. Fast egendom eller luftfartyg och vissa tillbehör får ej tagas i mät utan att borgenären särskilt begär det eller fordringen är förenad med panträtt i egendomen. — Bestämmelserna om undantag från utmätning, de s. k. beneficiumreglerna, meddelas i 65 och 67 §§ (jfr även 4 § 2 st. och 21 § BötesvL). Syftet med dessa regler är att trygga gäldenärens och hans familjs existensminimum. — Frågan om skydd för tredje mans rätt vid utmätning förrättning avhandlas i 69—72 §§ såvitt angår lös egendom och i 82 § såvitt angår fast egendom. — I övrigt innehåller 4 kap. åtskilliga detaljbestämmelser om utmätningens verkställande.

I 5 kap. stadgas om utmätt egendoms försäljning. Kapitlet inleds med en

allmän föreskrift om att försäljningen skall ske genom exekutiv auktion. I övrigt är bestämmelserna olika beträffande lös och fast egendom. — Auktion å lös egendom förrättas i allmänhet av utmätningsmannen; i stad med särskilt auktionsverk kan utmätningsmannen emellertid enligt särskilda föreskrifter (DbKU 10 §) låta sälja egendomen genom auktionsverket. Auktion å utmätt fastighet förrättas i allmänhet av överexekutor.

Härefter behandlas i 6 kap. utmätningsförfarandets slutskede: redovisning och fördelning av medel som inlutit till följd av utmätning. — Bland bestämmelserna i detta kap. har också — under 162, 163 och 165 §§ — inlagts regler om tidsfrister, inom vilka utmätning skall vara förrättad och försäljning av det utmätta verkställd, samt om utmätningsmannens ansvar i fall då dessa tidsfrister överskrids.

I 7 kap. regleras tvångsförvaltning av fast egendom, ett institut som ej fått större praktisk betydelse.

Härefter följer i 8 kap. bestämmelser om kvarstad, skingringsförbud, reseförbud och annan handräckning som kan meddelas av överexekutor. Kvarstad och skingringsförbud beträffande lös egendom kan enligt 179 och 180 §§ beviljas till säkerhet för fordran eller för påstådd bättre rätt till visst gods. På fast egendom kan enligt 181 § endast skingringsförbud läggas. Kvarstad innebär ett beslagtagande av samma art som utmätning men medför ingen förmånsrätt. Reseförbud kan enligt 187 § beviljas, om det är risk för att gäldenären avviker från riket eller, i vissa fall, från orten så att borgenärens rätt äventyras. I samband med tillkomsten av nya RB har i 187 a § upptagits stadganden om ytterligare säkerhetsåtgärder med ett mera obestämt användningsområde. — 191 § innehåller en bestämmelse som enligt sin ordalydelse avser ingripande mot olaga självtäkt men i praxis fått en avsevärt vidgad tillämpning. Med dess stöd anses överexekutor exempelvis äga meddela handräckning även för utbekommande av lös sak som någon lovligen fått i sin besittning och för överlämnande av barn till vårdnadshavare. Av stor praktisk betydelse är den överexekutor enligt 192 § tillagda befogenheten att förordna om vräkning av arrendator och hyresgäst m. fl. Om verkställighet av vräkningsbeslut meddelas närmare föreskrifter i 193 §.

I 9 kap. gives föreskrifter om kostnader i mål hos överexekutor och kostnad för utmätning eller annan verkställighet. I fråga om utmätning gäller principen att all nödig kostnad skall uttagas hos gäldenären i samband med utmätningen.

Återstående kapitel i UL innehåller regler om rättsmedel. 10 kap. handlar om klagan över utmätningsmans förfarande och 11 kap. om klagan över utslag i utsökningsmål. Klagan över utmätningsmans förfarande föres hos överexekutor. I allmänhet är någon klagotid icke föreskriven. I fråga om utmätning gäller emellertid för gäldenären en klagotid av 15 dagar, som i regel räknas från det utmätningen fullbordades. Klagan över utmätning hindrar ej förfarandets fortgång, om icke överexekutor meddelar beslut om inhibition. — Klagan över överexekutors beslut i utsökningsmål föres genom besvär till hovrätt, och talan mot hovrätts utslag eller beslut fullföljes

genom besvär till högsta domstolen. Därvid gäller i stort RBs bestämmelser (jfr 21 § Rp).

Införsel skiljer sig från utmätning av lön m. m. väsentligen i två hänseenden. Dels kan åtgärden hänföra sig till ett obestämt antal i framtiden förfallande poster, dels finns här effektiva sanktioner för att förmå arbetsgivare eller annan utbetalare att erlægga det i anspråk tagna beloppet till utmätningssmannen.

InfL upptog från början som grund för införsel endast enskilda personers fordringar på underhållsbidrag — bidrag som avser fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet mot barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar, make, förutvarande make eller moder till barn utom äktenskap. Som införseltitel kan tjäna antingen rättens dom eller beslut eller också skriftligt, av två personer bevittnat avtal om underhållsskyldighetens fullgörande. Införsel får enligt huvudregeln ej beviljas för underhållsbelopp som förfallit till betalning tidigare än ett år innan beslutet meddelas. Sedermera har som införselgilla upptagits dels socialnämnds och barnavårdsnämnds fordran mot försörjningspliktig person i vissa fall, dels det allmännas fordringar på oguldna debiterade utskylder och allmänna avgifter m. m., dels ock bötes- och vitesfordringar. Beträffande sistnämnda två grupper av fordringar gäller särskilda preskriptionsregler. Sedan tre år förflutit efter det utskylderna förföll till betalning respektive bötesbeslutet vann laga kraft, får införsel ej beviljas eller fortgå.

Föremål för införsel är enligt 1 § gäldenären tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning; därmed likställes enligt 19 § pension och livränta. Ett införselfritt belopp skall jämlikt 7 § förbehållas gäldenären efter vad som motsvarar vad denne kan anses behöva till underhåll för sig själv och sina närmaste.

Ansökan om införsel skall i regel delgivas gäldenären. Samtidigt skall utmätningssmannen från gäldenärens arbetsgivare inhämta upplysning om sådana omständigheter som kan vara av betydelse vid prövning av ansökningen. Underrättelse om beslutet skall tillställas arbetsgivaren, vilken är skyldig att innehålla föreskrivet belopp och redovisa det till utmätningssmannen. — Enligt 8 § kan utmätningssmannen, närhelst anledning därtill förekommer, förordna om jämkning av införselbeslut som han meddelat.

Hos en och samma gäldenär kan på en gång förekomma införsel för fordringar av olika slag. Dessutom skall regelmässigt också göras skatteavdrag enligt UppbF. InfL stadgar därför en viss förmånsordning. Först tillgodoses underhållsbidrag, därefter görs skatteavdrag enligt UppbF, sedan kommer införsel för utskylder och allmänna avgifter samt sist böter och viten.

Part är ej skyldig att betala någon kostnad i införselmål. Beträffande klagan över utmätningssmans förfarande i sådant mål gäller ULs bestämmelser i tillämpliga delar. Klagan är ej begränsad till viss tid.

Reformkrav och reformförslag

I fråga om utsökningens myndigheternas organisation förordade processkommissionen i sitt år 1926 avgivna principbetänkande, att allmän under rätt vid processreformens genomförande borde övertaga funktionen som högre exekutiv myndighet. Förslaget kom ej till genomförande, bl. a. därför att det ansågs äga nära samband med frågan om rådhusrätternas förstatligande.

Sedermera har professorn Åke Hassler i en tidskriftsuppsats år 1944¹ framhållit, att vår lagstiftning på exekutionsväsendets område i åtskilliga hänseenden är bristfällig och företer betydande luckor. Bland annat syntes utmättningsförfarandet beträffande lös egendom ineffektivt och opraktiskt. Vid 1945 års riksdag väcktes motioner i ämnet med hemställan att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om revision av UL och i samband därmed stående lagstiftning. Första lagutskottet framhöll i avgivet utlåtande bl. a., att UL icke svarade mot nutida krav samt att bristerna kunde avhjälpas endast genom en fullständig omarbetning. Enligt vad utskottet vidare anförde skulle det reformarbete utskottet förordade bli av stor omfattning och säkerligen taga åtskillig tid i anspråk. Utskottet fann det därför önskvärt, att utredningsarbetet icke skulle komma att hindra partiella reformer, vilkas genomförande var så trängande att de ej borde anstå ända till det stora reformarbetets slut. Riksdagen biföll i enlighet med utskottets hemställan motionärernas yrkande.²

Under 1940-talet framställdes vidare krav om ändring av utsökningens lagstiftningen på en speciell punkt, nämligen så att införsel skulle kunna beviljas för skadestånd i brottmål. I motioner vid 1944 års riksdag hemställdes sålunda om utredning och förslag till sådana ändringar av InfL, att införsel kunde erhållas jämväl för skadestånd som utdömts på grund av misshandelsbrott. Första lagutskottet fann förslaget värt beaktande men hemställde likväl, att motionerna icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd, enär frågan borde lösas i ett större sammanhang.³ — Frågan om utvidgning av införselinstitutet till att avse skadeståndsfordringar på grund av brott har därefter varit föremål för behandling i olika former vid riksdagarna 1952, 1954, 1957, 1958, 1959, 1960 och 1961. Den har också berörts av strafflagberedningen i dess slutbetänkande med förslag till »Skyddslag» (SOU 1956: 55). På senare tid har röster även höjts för att införselinstitutet borde ställas till förfogande för indrivning av fordringar i allmänhet.

Under 1950-talet har i åtskilliga sammanhang betonats angelägenheten av att det genom 1945 års riksdagsskrivelse begärda lagstiftningsarbetet snarast kommer till stånd. Bland annat har riksdagen 1957 ånyo framhållit, att den blivande utredningen borde få möjlighet att framlägga förslag, avsedda att i avvidan på en helt ny utsökningens lagstiftning tills vidare komplettera UL.⁴

¹ SvJT 1944 s. 497.

² L¹U 39, Rskr 365.

³ L¹U 42.

⁴ L¹U 9, Rskr 127.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1957 tillsattes en särskild utredning för förberedande översyn av UL och därmed sammanhängande lagstiftning. I direktiven för utredningen angavs, att det förberedelsearbete som skulle utföras borde taga sikte på att kartlägga problemen och planlägga en reform av hela utsökningsrätten; i den mån det emellertid under arbetets gång visade sig, att vissa spörsmål var av sådan beskaffenhet att de trängde till omedelbar lösning, borde förslag till erforderliga lagändringar utarbetas och framläggas.

Till utredningen överlämnades, för att tagas i beaktande vid dess arbete, ett stort antal under årens lopp inkomna framställningar och förslag om ändringar på utsökningslagstiftningens område jämte material som samlats i anslutning därtill, nämligen:

- 1) skrivelse från Svenska exekutionsmännens riksförbund till KMt den 3 oktober 1937 angående skyldighet för utmätningsman att vid begäran om handräckning med införsel för oguldna utskylder lämna uppgift om den betalningsskyldiges försörjningsplikt m. m.;
- 2) skrivelse från föreningen Sveriges stadsfogdar till KMt den 21 februari 1939 angående vissa ändringar i InfL;
- 3) skrivelse från Svenska stadsförbundets styrelse till chefen för finansdepartementet den 27 maj 1942 angående åstadkommande av ett smidigare förfarande vid införsel hos restskyldig, anställd vid företag med huvudkontor på annan ort;
- 4) JOs skrivelse till KMt den 30 november 1942 angående omfattningen och innebörden av den prioritetsrätt som vid införsel tillkommer underhållsbidrag i förhållande till utskylder och avgifter;
- 5) KBs i Norrbottens län skrivelse till KMt den 7 januari 1944 angående utmätningsmans lokala kompetens i mål om införsel;
- 6) riksdagens skrivelse till KMt den 10 juli 1944, nr 455, i anledning av revisorernas berättelse; punkt 3:o) Sjukpenning och underhållsskyldighet;
- 7) skrivelse från föreningen Sveriges stadsfogdar till KMt den 14 april 1945 angående utarbetande av förslag till ny utsökningslag m. m.;
- 8) skrivelse från föreningen Sveriges stadsfogdar till KMt den 19 juli 1946 angående lagändring till förhindrande av att gravvårdar utmäts;
- 9) skrift från stadsfogden R. Eilard till chefen för justitiedepartementet den 28 november 1946 angående överexekutorsgöromålens placering;
- 10) överståthållarämbetets skrivelse till KMt den 10 november 1947 angående utredning om de principer som bör tillämpas vid bestämmandet av införselfritt belopp;
- 11) riksdagens skrivelse till KMt den 19 juni 1948, nr 332, i anledning av revisorernas berättelse; punkt 7:o) Ersättningar av underhållsskyldiga för utgivna bidragsförskott;
- 12) skrift från advokaten K. A. Vinge den 19 juli 1948 angående ändrade bestämmelser om fördelning av köpeskillingen för utmätt fartyg;
- 13) KBs i Jämtlands län skrivelse till justitiedepartementet den 23 september 1949 angående ändring i 101 § första stycket UL rörande kungörandet av exekutiv auktion å fast egendom;
- 14) kriminaltekniska anstaltens skrivelse till KMt den 2 januari 1950 angående hävande i vissa fall av avflyttningsförbud;
- 15) skrivelse från föreningen Sveriges landsfiskaler till KMt den 30 oktober 1950 angående landsfiskals behörighet att verkställa förrättning å tjänsterum, beläget utom distriktet;
- 16) socialstyrelsens skrivelse till KMt den 8 november 1950, angående revision av InfL;

17) riksdagens skrivelse till KMt den 14 maj 1952, nr 228, om effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för vid bilstölder vållade skador;

18) riksdagens skrivelse till KMt den 14 mars 1953, nr 81, i anledning av revisorernas berättelse § 11 (vissa anmärkningar rörande ersättningar av underhållsskyldiga för utgivna bidragsförskott);

19) skrift från Stockholms stads rättshjälpsanstalt till chefen för justitiedepartementet den 6 oktober 1953 angående begränsning av kvittningsrätten till avlönings utmättnings- eller införsel fria del;

20) statens organisationsnämnds skrivelse till KMt den 11 juni 1954 med förslag till vissa åtgärder i förenklingssyfte beträffande länsstyrelsernas befattning med utsökningsväsendet m. m.;

21) KBs i Norrbottens län skrivelse till KMt den 31 juli 1954 angående landsfiskalsorganisationen i länet (biträdeshjälp motsvarande domsverkställare);

22) skrivelse från Svenska livförsäkringsbolags förening till chefen för justitiedepartementet den 23 november 1956 angående ändring i 67 § UL såvitt avser utmättningsfrihet för vissa pensioner och livräntor;

23) riksdagens skrivelse till KMt den 8 mars 1957, nr 127, angående användningen av våld vid utmättningsförrättning;

24) skrivelse från Svenska exekutionsmännens riksförbund till chefen för justitiedepartementet den 30 januari 1958 angående försäljning av utmätt egendom å exekutiv auktion;

25) skrift från Henning Lindén till socialdepartementet den 22 juli 1958 angående förfarandet vid avhysningsförrättning;

26) skrivelse från barnavårdsnämnden i Eskilstuna till JO den 29 maj 1959 angående barnavårdsnämnds kostnad för utmätning i mål om återkrav av bidragsförskott; samt

27) skrivelse från delegationen för pensionsutbetalning till chefen för justitiedepartementet den 16 oktober 1959 angående slopande av öresredovisning vid införsel m. m.

Även i övrigt har inkommit vissa önskemål om ändringar i exekutionslagstiftningen.

Genom rundfrågor till ett avsevärt antal myndigheter m. fl. insamlade den förberedande utredningen själv material om de brister som givit sig till känna på utsökningsrättens område och vad som enligt de olika instansernas mening borde åtgöras för att komma till rätta med förhållandena. Utredningen verkställde också specialundersökningar beträffande flera problem, bl. a. undersökningar av statistisk natur.⁵ På utredningens förslag genomfördes ett par smärre reformer⁶; därjämte utarbetades inom utredningen preliminära utkast till vissa andra reformer.

Den förberedande utredningen upphörde med utgången av oktober 1960. Dess material överlämnades därvid till lagberedningen.

Den 10 september 1960 avlämnade lagberedningen i dess dåvarande sammansättning betänkande med förslag till jordabalk m. m. (SOU 1960: 24—26). Detta betänkande innehåller bl. a. förslag till omfattande ändringar i UL, vilka i huvudsak är att betrakta som följdändringar med anledning av nyheter i själva jordabalksförslaget.

⁵ Sammanställningar över vissa av dessa undersökningar fogas som bilagor till detta betänkande, se s. 157 ff.

⁶ Se SFS 1958: 608 och 609 samt 1960: 480, 481, 482 och 539; jfr även Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor, nr 130.

Beredningens direktiv m. m.

I det anförande till statsrådsprotokollet som föregick Kungl. Maj:ts beslut att lagberedningen från och med den 1 oktober 1960 skulle upptaga frågan om reformering av UL och därmed sammanhängande lagstiftning anförde chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, bl. a. följande:

Det är många frågor av svårlöst och komplicerad natur som ingår i detta stora lagstiftningskomplex. Jag vill i detta sammanhang endast nämna några av dessa spörsmål. En fråga som träder i förgrunden gäller utformningen av införselinstitutet och möjligheterna att utvidga tillämpningen av detta institut. Användning av införsel kan tänkas komma i fråga såvitt angår skadestånd på grund av brottslig gärning. Under senare år har ofta, bl. a. i riksdagen, framkommit önskemål om åtgärder för att effektivisera betalningen av sådana skadeståndsfordringar. Möjligt är att införsel i lön kan visa sig vara en lämplig form för uttagande även av andra typer av fordringar. Bland andra spörsmål, som det finns anledning att uppmärksamma vid utredningen, må nämnas frågorna om den omfattning i vilken egendom bör undantagas från utmätning, om åtgärder i syfte att hindra att utmätt egendom säljes till underpris, om skyddet för tredje man och om förutsättningarna för att bruka våld vid utsökningsförrättning. Verkställighetsförfarandet vid vräkning bör övervägas med beaktande av att ur sociala synpunkter stötande resultat bör undvikas utan att fastighetsägarens intressen i oskäligen grad eftersättes. Vidare må framhållas, att den omstridda frågan om skydd för fosterbarn mot olämpliga förflyttningar icke kan anses ha blivit slutgiltigt löst genom den nya barnavårdslagen. Såsom uttalats i propositionen med förslag till barnavårdslag (se prop. 1960:10 s. 456) bör detta problem upptagas till prövning vid revisionen av utsökningslagstiftningen.

I fråga om konkursrätten, som står utsökningsrätten nära, har icke i nämnvärd mån framkommit kritik mot utformningen av den nuvarande lagstiftningen. Beredningen bör dock vara oförhindrad att, i den mån anledning därtill visar sig föreligga, upptaga frågor om reformer även på detta rättsområde.

Såsom framhölls i det utskottsutlåtande som låg till grund för 1945 års riksdagskrivelse torde särskild uppmärksamhet böra ägnas frågan om den lämpligaste organisationen av de exekutiva myndigheterna. Därvid måste dock beaktas, att delar av detta problemkomplex redan är föremål för uppmärksamhet från flera andra utredningars sida.

Arbetet synes böra inriktas på att enligt traditionen från 1734 års lag sammanföra de väsentliga delarna av lagstiftningen i en balk. Huruvida jämväl konkurslagstiftningen, som är mycket detaljrik, bör ingå i balken torde få närmare prövas vid utredningen; möjligen kan det finnas lämpligt att göra en uppdelning av lagmaterialet så, att de viktigare bestämmelserna upptages i balken, medan övriga regler får kvarstå i särskild lag.

Enligt vad som upplysts förberedes i viss utsträckning reformering av utsöknings- och konkursrätten även i övriga nordiska länder. Beredningen bör vid uppdragets fullgörande följa och hålla kontakt med detta reformarbete och i den utsträckning förutsättningar därför finnes verka för nordisk enhetlighet på området. Det torde få ankomma på beredningens ordförande att deltaga i de överläggningar som kan komma till stånd med sakkunniga från de övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till den gällande lagstiftningens otidsenlighet kan det finnas behov av att vissa frågor bringas till en snar lösning. Beredningen bör därför vara oförhindrad att, i den mån den under utredningsarbetets gång finner anledning därtill, framlägga förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet.

Den i direktiven berörda frågan om den lämpligaste organisationen av de exekutiva myndigheterna har omedelbart aktualiserats i stadsdomstolsutredningens den 12 januari 1961 avgivna slutbetänkande »Underrätterna», SOU 1961: 6. Stadsdomstolsutredningen har i detta betänkande tagit upp den tidigare i skilda sammanhang väckta frågan om överflyttning av överexekutorsgöromålen till allmän underrätt. Och utredningens förslag avser ej endast de städer, där nu magistraten eller ledamot av magistraten är överexekutor. Allmän underrätt föreslås skola bli exekutionssäte och övertaga flertalet överexekutorsgöromål såväl i stad som på landet. Vissa utsökningsmål, nämligen mål om utmätning av fast egendom, fartyg och luftfartyg, bör dock enligt förslaget ankomma på länsstyrelse och överståthållarämbetet i stället för på rätten. Utredningens förslag innebär slutligen, att staten skall övertaga kostnaderna för städernas exekutionsväsen, vilket bl. a. innebär att stadsfogdar, domsverkställare och städernas exekutionsbiträden skulle förstatligas. Vidare skall även landsfiskaler få rätt att anlita biträdande utmätningmän, motsvarande de nuvarande domsverkställarna i vissa städer.

Viktiga frågor rörande de exekutiva myndigheternas organisation behandlas också i det av 1957 års polisutredning den 26 juni 1961 avlämnade principbetänkandet »Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.», SOU 1961: 34. Samtidigt som där föreslås att huvudmannaskapet för polisväsendet skall helt läggas hos staten förordas, att utmätningmannabestyren skall överföras på särskilda tjänstemän. Dessa skall icke ha med polischefs- eller åklagarverksamhet att göra. Vidare förordas, att exekutionsbiträdesverksamheten skall avskiljas från polisväsendet. Enligt utredningens mening bör även exekutionsväsendet förstatligas och en samordning av exekutionsväsendet i stad och på landet åvägbringas. I betänkandet skisseras, hur exekutionsväsendet enligt utredningens uppfattning bör kunna organiseras på utmätningmannaplanet. Utredningen anknyter därvid i viss utsträckning till stadsdomstolsutredningens tankegångar.

Av betydelse för frågan om de exekutiva myndigheternas organisation är vidare det arbete som för närvarande bedrivs av 1955 års stadsutredning, 1959 års uppborädsorganisationskommitté, 1960 års uppborädsutredning och den år 1961 tillkallade utredningen för översyn av domkretsindelningen för underrätterna i riket.

Nordiskt samarbete

Som angivits i direktiven förbereds i viss utsträckning reformering av utöknings- och konkursrätten även i övriga nordiska länder.

I Danmark arbetar sålunda en kommitté med uppgift att närmare undersöka, i vad mån gällande bestämmelser om utmätning — udlæg och udpantning — kan förenklas, och att framlägga förslag till lagändringar på detta och angränsande områden. Ordförande i kommittén är sedan år 1959 professor, dr. jur. Bernhard Gomard. Inom kommittén har utarbetats förberedande utkast till ändring i vissa delar av DRPL.

I Finland övervägs möjligheten av att ändra reglerna om lagsökningsför-

farandet i 2 kap. ULF. Några andra lagstiftningsfrågor på utsökningsrättens område synes icke vara omedelbart aktuella där.

I Norge har en kommitté år 1954 avgivit betänkande med förslag till ny lov om tvangsfullbyrdelse (UNTL). Förslaget — som närmast innebär en lagteknisk revision av NTL — har icke föranlett några lagstiftningsåtgärder utan är alltjämt beroende på prövning.

Vid möte mellan de nordiska justitieministrarna i juni 1960 beslöts, att nordiskt samarbete på utsökningslagstiftningens område skulle åvägabringas. Att deltaga i överläggningar i ämnet har sedermera utsetts, från dansk sida professorn Gomard, från finsk sida landshövdingen K. G. R. Ahlbäck och från norsk sida f. d. sorenskriver O. F. Harbek. Ett möte mellan dessa delegerade och beredningens ordförande har ägt rum i Köpenhamn den 5 och 6 september 1961. Därvid har bl. a. diskuterats, på vilka centrala punkter inom området det kan vara önskvärt att skapa nordisk enhetlighet. Samtidigt har arbetets fortsättning i viss utsträckning planlagts.

I Danmark, Finland och Norge pågår revision av konkurslagstiftningen. Från svensk sida har därvid som observatör deltagit professorn Lars Welamson.

Beredningen

Frågan om revision av utsökningsrätten rör såväl materiellrättsliga och processuella som organisatoriska problem. Såsom beredningen framhållit i yttrande den 31 augusti 1961 över stadsdomstolsutredningens förenämnda betänkande är beredningen ej beredd att nu taga slutlig ståndpunkt i den organisatoriska frågan. Beredningen har emellertid i sitt yttrande tagit avstånd från förslaget att överexekutorsgöromålen skulle, utan avvaktan på revisionen av utsökningsrätten, i princip överlämnas till allmän underrätt.

Bland de önskemål som i övrigt framställts om ändringar inom utsökningsrätten finns flera som vart för sig rör mera begränsade praktiska spörsmål, särskilt beträffande utmätning och införsel, och som i viss utsträckning kan upptagas till behandling utan samband med en mer eller mindre djupgående organisatorisk omdaning och utan avvaktan på fullständig genomgång av ämnet. Visserligen kan det alltid befaras, att partiella ändringar på området kan behöva framdeles modifieras. Enligt beredningens mening kan dock denna invändning ej tillmätas avgörande vikt, när det gäller aktuella missförhållanden som i dagliga livet gör sig gällande. I beredningens direktiv har också i överensstämmelse med riksdagens upprepade önskemål uttalats, att beredningen skall vara oförhindrad att framlägga förslag till partiella reformer i den mån den under utredningsarbetets gång finner anledning därtill. Beredningen har ansett, att med förtur bör upptagas dels ett antal spörsmål om utmätning och handräckning dels hela införselinstitutet, och har planlagt sitt arbete därefter. Under det fortsatta arbetet får visa sig, huruvida även andra spörsmål ägnar sig för att upptagas med förtur.

De partiella reformerna bör begränsas till sådana frågor som är särskilt aktuella och som kan behandlas utan större risk för att därå nedlagt arbete skall vara bortkastat vid den allmänna översynen av utsökningsrätten. Uppgiften bör också avgränsas så, att den snabbt kan genomföras och de ändrade bestämmelserna hinner vara till nytta någon tid innan ett större förslag kan väntas bli genomfört. Hur ett urval lämpligen bör äga rum, kan självfallet vara föremål för delade meningar. Det är också tydligt, att ämnet för en partiell reform som ej genomföres efter systematiska grunder blir ganska heterogent. Detta har dock ej ansetts i och för sig böra avskräcka, om det ej medför praktiska svårigheter i tillämpningen. Beredningen har beslutat att först framlägga förslag rörande vissa frågor som huvudsakligen rör utmätningsinstitutet samt att samtidigt upptaga ett par begränsade spörsmål beträffande införsel.

I fråga om införsel har även andra viktiga önskemål framställts. Över huvud är införselinstitutet ej så väl infogat i rättssystemet. Av särskild betydelse beträffande införsel är, huruvida institutet i en eller annan form skall komma till användning även för indrivning av andra fordringar än som nu omfattas av införsellagen. Detta är tydligen en ömtålig och svårlöst fråga. Även andra alternativ än utvidgning av det nuvarande införselinstitutet behöver närmare prövas. Beredningen har trots det vara lämpligt att i ett senare delbetänkande framlägga förslag om införselinstitutet i dess helhet.

Bland de spörsmål som beredningen valt att nu behandla står till en början frågan om rätt att erhålla utmätning — utan föregående dom — på grund av vissa avtal om utgivande av underhållsbidrag m. m. Beredningens förslag i denna del innebär i stort sett en parallell till vad som gäller om införsel. Under ett följande avsnitt behandlas ett antal praktiskt betydelsefulla frågor beträffande utmätningsmans lokala kompetens samt möjlighet för utmätningsman att påkalla biträde av utmätningsman i annat distrikt eller att själv vidtaga åtgärder utanför sitt tjänstgöringsområde. Detta förslag innebär bl. a. möjlighet för borgenär att vända sig till utmätningsmannen i gäldenärs hemvist för att erhålla utmätning även i fråga om utmättningsbar egendom som finns eller anses lokaliserad utanför hans distrikt. Motsvarande ändring föreslås beträffande verkställighet av kvarstad och skingringsförbud. Vidare skulle förslaget medgiva större frihet att välja plats för exekutiv auktion å lös egendom, varigenom man hoppas att ett bättre ekonomiskt resultat av verkställigheten skulle kunna vinnas.

I samband med dessa ändringar har beredningen upptagit frågor om ändringar beträffande sättet för utmätningsgäldenärens underrättande, om interimistiska åtgärder och om utmätnings hävande i vissa fall. Härjämte föreslås, att nu gällande ålderdomliga regler om utmätningsmans personliga ansvar — som ansetts hämmande för verksamheten — upphävs och att nya bestämmelser om frister för utmätning och försäljning meddelas. Beredningen har också behandlat frågan om vidgad möjlighet att ge anstånd med vräkning.

Vidare har beredningen upptagit vissa detaljfrågor inom UL av processuell natur. De rör verkställbarheten av vissa beslut, beräkningen av klagotid i vissa fall samt klagan i fråga om utmätningssmans och överexekutors behörighet. Beträffande den närmare innebörden härav må endast nämnas, att beredningen beträffande klagan i behörighetsfrågor vill söka undvika att ändamålsenliga åtgärder skall behöva undanröjas på grund av eventuell felbedömning beträffande den lokala kompetensen.

I lagen om avbetalningsköp föreslås en mindre ändring som bl. a. skulle ge möjlighet att begära handräckning hos utmätningssmannen i köparens hemvist, även om godset finns på annan ort.

De frågor om ändring i införsellagen som beredningen ansett sig kunna upptaga i detta sammanhang rör preskription av rätt att erhålla införsel för längre tid tillbaka, möjlighet till fortsatt införsel sedan underhållsskyldigheten upphört, införsel i sjukpenning samt ett par andra detaljer.

Vid det förut omtalade mötet med delegerade från Danmark, Finland och Norge har av beredningen upprättade förslag genomgått i huvudsakliga delar. Man enades därvid om att det icke med hänsyn till det fortsatta nordiska lagsamarbetet på utsökningssrättens område kan anses möta något hinder att omedelbart genomföra de av beredningen planerade partiella reformerna, som i flera hänseenden är ägnade att närma den svenska utsökningssrätten till den danska och den norska. Vid den allmänna översynen av utsökningssrätten får övervägas, om det är lämpligt att ytterligare sammanjämka reglerna i de olika länderna. För den närmaste tiden är avsett att gemensamt behandla frågor om utmätning i lön, gäldenärens beneficium och utmätningssmans rätt att bruka våld m. m.

2 kap.

Utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag m. m.

Gällande rätt m. m.

Till grund för utmätning och flertalet andra utsökningssåtgärder ligger mestadels en offentlig exekutionstitel som tillkommit genom domstols eller annan myndighets avgörande eller i allt fall under dess medverkan. Enskilda exekutionstitlar förekommer också och har i några sammanhang stor betydelse.

UL nämner, utom skiljedom, endast ett slag av enskild utmätningstitel, nämligen auktionsprotokoll. För fordran, som enligt protokoll över offentlig auktion härleder sig från inrop av lös egendom och är till betalning förfallen, får utmätning enligt 55 § ske, ändå att betalningsskyldighet ej ålagts

gäldenären. Som förutsättning gäller, att gäldenären vid utmätningstillfället utan jäv erkänner skulden. — Enligt särskilda föreskrifter vid sidan av UL kan utmätning i åtskilliga fall erhållas på grund av enskilda exekutionstitlar såsom restlängder och uttaxeringslängder i vissa bolag och andra samfund samt utlåtanden av synemän.¹ Enskilda förbindelser eller avtal godtages däremot icke enligt svensk rätt som grund för utmätning utan att betalningsskyldigheten blivit fastställd.

Beträffande handräckning enligt AvbL samt exekution i form av införsel är förhållandet ett annat. — På grund av skriftligt avtal om avbetalningsköp äger säljaren söka handräckning för att återfå det sålda godset, då det finnes uppenbart att köparen väsentligt åsidosatt sina förpliktelser (10 och 11 §§ AvbL). — Införsel, vilket institut kan betraktas som en specialform av utmätning, kan erhållas såväl på grund av dom eller annat rättens beslut som på grund av avtal, om detta uppfyller vissa i lagen angivna villkor. Härom stadgas i 1 § InfL, att införsel må beviljas om någon är enligt skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn, och han underlåter att betala förfallet belopp. Införsel sökes hos utmätningssmannen och kan erhållas i den underhållsskyldige tillkommande avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning. I 19 § samma lag stadgas om införsel i pension eller livränta. I 20 § InfL stadgas vidare, att om enskild försörjningsskyldig enligt myndighets beslut är pliktig att till vederbörande kommun utgiva bidrag till den försörjningsberättigades underhåll för tid efter beslutets meddelande, beträffande sådant bidrag skall gälla vad i InfL är stadgat om införsel för underhållsbidrag. Enligt andra stycket i samma lagrum skall det sagda gälla även beträffande sådant bidrag till barns vård som någon enligt myndighets beslut eller skriftligt av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av ersättningsskyldighet jämlikt barnavårdslagen utgiva till barnavårdsnämnd för tid efter beslutets meddelande eller avtalets träffande.

Införsel är av största betydelse för indrivning av underhållsbidrag eller sådan fordran som avses i 20 § InfL. Användningen av institutet är emellertid begränsad till avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning samt pension eller livränta. En viss utvidgning föreslås av beredningen i det följande, nämligen så att införsel skall kunna erhållas även i sjukpenning och därmed jämförlig ersättning. Även om begreppet arbetsanställning i tillämpningen tages i vidsträckt bemärkelse är införselinstitutets användningsområde dock så begränsat, att exekution i form av utmätning ofta måste tillgripas för indrivning av sådana fordringar som här avses. Om underhålls- eller betalningsskyldighet är ålagd genom myndighets beslut, kan utmätning erhållas utan vidare omgång. Däremot är avtal som nämns i 1 och 20 §§ InfL ej förenade med rätt att omedelbart på grund därav vinna utmätning. Ehuru saken regelmässigt är alldeles klar, måste den berättigade för att få betal-

¹ Se Hassler s. 80 ff.

ningsskyldighet fastställd vända sig till rätten eller i vissa fall till administrativ myndighet.²

I utländsk rätt förekommer ofta bestämmelser om omedelbar utmätning på grund av s. k. exekutoriska urkunder — d. v. s. inför offentlig myndighet erkända skuldebrev, i vilka gäldenären medgivit att utmätning får verkställas utan hans hörande³ — och även på grund av andra enskilda förbindelser. Så är i viss utsträckning fallet i Danmark (se DRPL § 478 nr 2—4), och i Norge kan exekution på grund av privata exekutionstitlar förekomma i ännu större omfattning (se NTL § 3).

Vad underhållsavtal beträffar kan enligt dansk rätt bidrag till nuvarande och förutvarande make, barn, adoptivbarn, styvbarn samt moder till barn utom äktenskap indrivnas genom utmätning även i det fallet att bidragsskyldigheten regleras genom ett av overøvrigheden godkänt avtal (§§ 1 och 5 loven 1937 om inddrivelse og sikring af underholdsbidrag).⁴ Enligt norsk rätt kan avtal om underhållsbidrag till make och barn i äktenskap läggas till grund för utmätning, om äktenskapet är upplöst eller makarna efter hemskillnad eller eljest lever åtskilda (§§ 2 och 8 loven 1955 om innkreving av underholdsbidrag m.v.). Både i Danmark och Norge spelar i övrigt administrativ myndighets beslut om underhållsbidrag en avgörande roll som exekutionstitel.

Enligt finsk rätt kan avtal om fullgörande av underhållsskyldighet mot barn utom äktenskap verkställas som lagakraftäggande dom, alltså både genom införsel och utmätning (§ 34 a 1922 års lag om barn utom äktenskap); däremot kan avtal om bidrag till make och barn i äktenskap verkställas blott genom införsel (§§ 108 och 113 i 1929 års äktenskapslag).

Beträffande möjligheterna att här i riket få utmätning på grund av avtal — eller ensidig utfästelse — som ingåtts i något av de nordiska grannländerna råder för närvarande viss oklarhet. I 1 § Nord IndrL stadgas, att skriftlig förbindelse, varigenom någon i Danmark, Finland, Island eller Norge utfäst sig att utge underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, adoptivbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket. I avseende å verkställigheten skall enligt 3 § gälla vad om svensk domstols lagakraftäggande dom är stadgat. Är genom dom eller beslut här i riket bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt att underhållsskyldighet ej föreligger, kan dock verkställighet i strid häremot ej påfordras. Efter ordalydelsen innebär det anförda, att den som kan åberopa skriftlig förbindelse som utfärdats i annat nordiskt land är i exekutivt hänseende bättre ställd än den som kan åberopa ett här i riket ingånget avtal.⁵ Lagtexten synes fullt klar, men

² I en motion till 1921 års riksdag väcktes frågan, om det icke borde finnas möjlighet att få utmätning på grund av avtal enligt den dåvarande lagen om barn u.ä., utan att fordringen styrktes genom dom eller utslag. Motionen föranledde emellertid i denna del icke någon riksdagens åtgärd. Ang. motiven härtill, se L'U 1921: 27 s. 5 ff.

³ NLBs förslag till UL innebar att detta institut skulle införlivas med svensk rätt. Riksdagen avböjde emellertid förslaget i denna del, se Rskr 1877: 62 s. 6 f.

⁴ Jfr Gomard s. 104 ff, s. 110.

⁵ Jfr Hassler s. 78 f.

förarbetena till lagen och den konvention, varpå lagen grundas, tyder på att det ej varit avsett att utmätning men väl införsel skulle kunna erhållas omedelbart på grund av förbindelse som utfärdas i annat nordiskt land.⁶

Beredningen

Faderskap och underhållsskyldighet till barn utom äktenskap fastställs numera i det alldeles övervägande antalet fall på frivillighetens väg, och skriftliga åtaganden att utgiva bidrag till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet har även i övrigt stor frekvens i det praktiska rättslivet.

Den omständigheten att avtal om underhållsbidrag ej kan åberopas som exekutionstitel för utmätning har visat sig medföra avsevärda olägenheter. Mot underhållspliktig, som är egen företagare eller eljest icke anställd och som icke åtnjuter pension eller livränta, kan sålunda införsel icke användas utan endast utmätning. Utmätning är också den enda exekutionsform som står öppen sedan preskription inträtt beträffande möjligheten att uttaga underhållet genom införsel. Vidare kan införsel icke användas för att uttaga fordran ur överskjutande preliminär skatt, en tillgång som fått förhållandevis stor betydelse för indrivningsverksamheten.

Det är otillfredsställande, att samma handling som ger rätt till införsel ej skall berättiga den underhållsberättigade att vid behov erhålla utmätning. För närvarande söker man reda sig genom lagsökning, eventuellt kombinerad med kvarstad, men detta är en obekväms omgång. Till jämförelse må nämnas, att utmätning kan erhållas för indrivning av skatt som upptagits i restlängd. Skattefordringen kan därigenom få ett omotiverat företräde framför underhållsbidrag. Ett smidigare system beträffande underhåll är behövt. I våra nordiska grannländer kan också, som nämnts, utmätning i viss utsträckning erhållas på grund av skriftlig förbindelse.

Enligt beredningens mening kan några större betänkligheter icke anses förenade med att låta de avtal som enligt InfL ger rätt till införsel gälla även som exekutionstitlar för utmätning. Någon anledning tro, att avtalen är otillförlitliga som urkunder, har man i regel icke. Visserligen ryggas ett eller annat avtal om underhåll till barn utom äktenskap på grund av nytillkomna omständigheter, främst nya blodundersökningar, men detta gäller även när faderskap fastställts genom dom och är sålunda icke något specifikt för de fall då faderskap fastställts och underhållsbidrag bestämts på frivillighetens väg. Och vad angår andra fall då underhållsbidrag fastställts genom avtal, t. ex. i samband med skilsmässa, är ej heller känt att avtalen visat sig för lösligt tillkomna, även om jämkning på grund av uppenbar obillighet förekommer någon gång. Det saknas också anledning befara, att sådana avtal som avses i 20 § andra stycket InfL ej skulle vara betryggande.

⁶ Jfr NJA II 1932 s. 526 ff. Till lagrådet har den 15 september 1961 remitterats förslag till ny lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, vilket bygger på ett förslag till ny konvention i ämnet. I 4 § i lagförslaget, vilken motsvarar 3 § i gällande lag, stadgas bl. a. »Verkställigheten sker enligt vad som är stadgat om svensk domstols lagakraftvunna dom eller, såvitt angår indrivning på grund av skriftlig förbindelse, för motsvarande fall gäller om här slutet avtal». Genomföres detta förslag, blir nuvarande oklarhet skingrad.

Jämfört med införsel kan utmätning innebära den särskilda olägenheten för gäldenären, att förfarandet vållar förlust när försäljningen ger dåligt resultat, och han får dessutom bära exekutionskostnad. Risken för att utmätning på grund av ifrågavarande avtal skulle komma till stånd obehörigen får dock anses mycket liten. Det nuvarande systemet har för övrigt sina nackdelar även för gäldenären. För att kunna få utmätning måste nämligen den underhållsberättigade för närvarande först skaffa sig dom eller utslag, och kostnaden härför drabbar ytterst gäldenären, om den kan uttagas av honom.

Med hänsyn till det anförda tvekar beredningen ej att förorda, att utmätning må vinnas direkt på grund av sådana avtal som avses i 1 § och 20 § andra stycket InfL. Bestämmelser i ämnet har upptagits som 54 a § i UL. Beredningen anser emellertid, att avtalen bör beskrivas på ett kortare och samtidigt tydligare sätt genom hänvisning till giftermålsbalken och föräldrabalken, vilka upptager samtliga nu gällande bestämmelser om underhållsskyldighet på familjerättslig grund.

Beträffande underhåll till make och barn under bestående äktenskap, utan att hemskillnad vunnits, stadgas i 5 kap. GB. Om underhåll till make under hemskillnad stadgas i 11 kap. 25 § GB och om underhåll till fränskild make i 11 kap. 26 § GB. Dessa kapitel i GB är för närvarande föremål för överarbetning av familjerättskommittén, men det kan givetvis ej därvid komma i fråga att utbryta stadgandena om underhållsskyldighet ur GB. Beträffande underhåll till barn stadgas i 7 kap. 1—3 §§ FB och om barns underhållsskyldighet mot föräldrar i andra stycket av 7 kap. 3 §. I 4 § samma kap. stadgas om underhållsplikt mot styvbarn och i 5 § om adoptants och adoptivbarns inbördes underhållsskyldighet. Vidare innehåller 10 § samma kap. bestämmelser om skyldighet för fader till barn utom äktenskap att bidra till moderns underhåll. Motsvarande skyldighet gäller även när barnet födes dött eller havandeskapet avbryts.

Beträffande gällande lydelse av 1 § InfL kan anmärkas, att den icke nämner styvbarn, som däremot uttryckligen upptagits i Nord IndrL, och att ingendera lagen uttryckligen nämner underhåll till kvinnan, när barnet i utom-äktenskapligt förhållande födes dött eller havandeskapet avbrutits. Det synes lämpligt att vid införande av bestämmelser i UL om rätt att vinna utmätning på grund av underhållsavtal använda en lydelse som ej lämnar utrymme för tvekan på dessa punkter. Beredningen föreslår därför, att såsom exekutionstitel anges avtal som avser utgivande av bidrag till fullgörande av underhållsskyldighet jämlikt giftermåls- eller föräldrabalken. Avtalet skall enligt förslaget vara skriftligt och bevittnat av två personer på sätt krävs i InfL. Att bidrag, för vilket utmätning skall äga rum, förutsättes vara förfallet och oguldet är självfallet och har ej ansetts behöva utmärkas i lagtexten på annat sätt än som följer av uttrycket »skolat utgiva». Det må påpekas, att förslaget ej omfattar avtal om underhåll till dödsbodelägare enligt 18 kap. 5 § ÄB.

Erfarenheten har visat, att makar emellanåt tillskapar skenfordringar och tillgriper exekutiva åtgärder i syfte att förekomma att mannens tillgångar utmäts för utomståendes fordringar. Att helt förebygga sådana otillbörliga åtgärder låter sig givetvis icke göra. Ett sätt att komma till rätta med vederbörande är att söka honom i konkurs. I viss utsträckning kan också ingripande ske på straffrättslig väg. Beredningen har emellertid med hänsyn till farhågan för sådant samspel som här nämnts ansett det påkallat att meddela en undantagsbestämmelse beträffande avtal mellan makar. Exekution i form av utmätning skall sålunda enligt förslaget ej kunna erhållas för oguldet underhåll till make, med mindre makarna lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad. Härvid får krävas såväl att makarna levde åtskilda under den tid, på vilken underhåll belöper, som att de alltjämt lever åtskilda när utmätning skall äga rum. Med underhåll till make åsyftas, i fall som avses i 5 kap. 2—6 §§ GB, allt som hör till familjens (även barnens) underhåll.

Förslaget ger också möjlighet att erhålla utmätning på grund av avtal som avses i 20 § andra stycket InfL. Förutsättningarna är enligt förslaget även här, att det upprättats skriftligt avtal som bevitnats av två personer. Utmätning skall kunna erhållas för bidrag som någon enligt dylikt avtal skolat erlægga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Beloppet förutsättes vara förfallet och oguldet. Något krav har icke uppställts, att bidragen skall avse tid efter avtalets ingående.

När underhåll utgår eller skall utgå under längre tid, kan det givetvis inträffa, att parternas anteckningar om erlagda belopp är bristfälliga eller förkommit. Gällande lagstiftning innehåller ej något till skydd mot att exekution fortgår även i sådana fall utan förutsätter, att den betalningsskyldige skyddar sig genom att bevara kvitton på vad som erlagts. Såväl vid införsel som vid utmätning för betalningsskyldighet som fastställts genom dom fortgår sålunda verkställigheten, om det ej styrks att betalning erlagts. I fråga om införsel innebär dock reglerna om preskription av rätten att vinna sådan exekution en viss begränsning.

Beredningen har tvekat att utan någon reservation medgiva utmätning på grund av skriftligt avtal för längre tid tillbaka. I 2 mom. av 54 a § upptages därför stadgande, att om bidrag som avses i 1 mom. förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, utmätning på grund av avtalet ej må ske, om gäldenären påstår att bidraget guldits och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämnas utan avseende. I fråga om bidrag, varom sägs i 7 kap. 10 § FB, d. v. s. ersättning för förlossningskostnader åt moder till barn utom äktenskap m. m., erfordras en särregel. Sådant bidrag avser i regel tiden sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten och anses i praxis förfalla till betalning vid utgången av denna tid eller möjligen redan tidigare.⁷ Innan bidraget fastställts kan det emellertid icke bli fråga om utmätning, och fastställandet drar ofta ut på tiden i flera år. När utmätning begärs, kan treårstiden redan ha utlöpt, och det

⁷ Jfr NJA II 1950 s. 496—499 samt NJA 1958 s. 86.

kan då bli svårt för modern att utfå bidraget, om gäldenären utan fog påstår att han betalat. Vid tillämpningen av stadgandet i 2 mom. skall därför enligt beredningens förslag bidrag som nu nämnts icke anses ha förfallit till betalning förrän det blivit genom avtalet bestämt. Ett liknande problem uppkommer vid en ändring som beredningen föreslår i 6 § InfL. Härom hänvisas till 9 kap. s. 135.

Det kan övervägas, huruvida icke en motsvarande begränsning kunde vara praktiskt motiverad även när utmätning begärs på grund av dom som innefattar skyldighet att utgiva underhåll. Denna fråga är emellertid av mera vittutseende innebörd och sammanhänger med spörsmålet, om exekutionstitel över huvud skall även efter en längre tid kunna utan någon form av kontrollerande prövning användas för omedelbar exekution. Beredningen har ej ansett sig kunna upptaga detta större spörsmål i nu förevarande sammanhang. Det har ej heller veterligen hos oss påståtts, att nuvarande regler i tillämpningen beträffande domar lett till missförhållanden som gör det särskilt angeläget att reglera frågan. Man kan möjligen våga antaga, att förhållandet ofta är mera spänt när dom meddelats mellan parterna och att den underhållsskyldige då är mera vaksam att tillvarataga sina intressen än när uppgörelse träffats genom avtal.

Avtal om underhåll kan bli föremål för klandertalan vid domstol. Det kan vara stötande, om utmätning och försäljning av utmätt gods får utan vidare fortgå i sådant fall. Som 3 mom. i 54 a § har beredningen därför upptagit en bestämmelse om att domstol, där talan om avtalet i fråga är anhängig, äger förordna, att utmätning på grund av avtalet tills vidare ej må äga rum. Liksom rätten, när äktenskaps- eller faderskapsmål anhängiggjorts, prövar huruvida underhåll skall utgå omedelbart bör domstolen, när avtal klandras, efter i huvudsak motsvarande grunder pröva, huruvida de anmärkningar som framställts mot avtalet är så allvarliga att exekution ej bör få fortgå. I viss utsträckning torde domstolen ha möjlighet att göra ett sådant ingripande med stöd av bestämmelser som redan finns i GB, FB eller RB. Det har emellertid syntts önskvärt att undanröja tvivelsmål på denna punkt och säkerställa, att inhibition må kunna äga rum så snart det är påkallat.

Förordnande enligt 3 mom. kan jämlikt RB meddelas utan huvudförhandling och givas omedelbar verkan. Det kan givetvis också när som helst återkallas. Om förordnandet upphävs, blir redan förfallna belopp, som under mellantiden ej kunnat uttagas, åter exigibla med den begränsning som då eventuellt kan följa av 2 mom.

I 54 a § har slutligen som 4 mom. upptagits bestämmelse om att den som vill erhålla utmätning skall ingiva avtalet i huvudskrift till utmätningsmannen.

En följd av den föreslagna nya paragrafen är, att klarhet vinnes därom att utmätning kan erhållas även för bindande utfästelse i nordiskt grannland, enligt vilken någon åtagit sig att utge underhåll som avses i Nord IndrL.

Som förut nämnts har 1 § InfL en annan beskrivning av de avtal som berättigar till införsel. Beredningen föreslår i det följande, att sistnämnda paragraf ändras till överensstämmelse med den föreslagna 54 a § UL liksom att i InfL intages bestämmelse om befogenhet för domstol att inhibera verkställighet genom införsel.

3 kap.

Utmätningmans lokala kompetens

Gällande rätt

Utmätningssman är, enligt 2 § UL, på landet landsfiskal, var inom sitt tjänstgöringsområde, och i stad stadsfogde. Genom detta stadgande utsägs indirekt grundsatsen, att fördelningen av arbetsuppgifter mellan olika utmätningssmän i första hand bestäms av de tjänstgöringsområden som anvisats dem. I UL finns däremot icke några närmare föreskrifter om utmätningssmannens lokala kompetens, som reglerar hos vilken utmätningssman utmätning eller annan åtgärd skall sökas eller var sådan åtgärd skall för rättas. Ej heller InfL innehåller några forumregler.

Åtskilliga speciallagar upptager däremot särskilda bestämmelser om utmätningssmans lokala kompetens. En praktiskt betydelsefull sådan bestämmelse är den i 10 § AvbL.¹ Handräckning för återtagande av gods som sålts på avbetalning sökes hos utmätningssmannen i den ort där godset finns. Denna regel anges i lagens förarbeten² stå i överensstämmelse med vad som gäller enligt UL. Därvid åberopas, att enligt UL varje utmätningssmans befogenhet är inskränkt till sådana åtgärder som skall verkställas inom hans tjänstgöringsområde. Ett liknande uttalande görs i motiven till InfL.³ Frågan var en viss utsökningsåtgärd skall företagas är i regel lätt att besvara. Det praktiska ingripandet skall oftast riktas mot en bestämd person eller mot föremål som finns på viss plats. I överensstämmelse med vad som anses gälla om utmätning har behörighet att meddela införsel ansetts tillkomma den utmätningssman, inom vars tjänsteområde den huvudsakliga verkställigheten, d. v. s. lönebeloppens innehållande, skall äga rum. Den nämnda principen har också kommit till uttryck såväl i rättspraxis⁴ som i den juridiska litteraturen.⁵

Vad utmätning⁶ beträffar anses vid tillämpning av principen det avgörande icke vara, var gäldenären bor eller anträffas utan var honom tillhörig

¹ Beträffande andra lagar med speciella bestämmelser om utmätningssmans lokala kompetens, se Hassler s. 43 f.

² Se NJA II 1915 s. 330.

³ Se NJA II 1917 s. 528. Enär UL ej har uttryckligt stadgande om vilken utmätningssman som är behörig att verkställa viss utmätning, ansågs det icke lämpligt att i InfL ange, vilken utmätningssman som äger meddela införsel.

⁴ Se NJA 1905 s. 527, 1907 s. 193, 1938 s. 322 samt SvJT 1924 rf s. 57, 1938 rf s. 8.

⁵ Alexanderson s. 53 f, Hassler s. 43 f och s. 46 ff, Kallenberg i TFR 1905 s. 174 f, Lundberg s. 23 ff, s. 64 och s. 95, Olivecrona s. 25, Trygger II s. 168 och s. 262 ff.

⁶ Detsamma gäller betr. verkställighet av kvarstad och i tillämpliga delar även betr. verkställighet av skingringsförbud till säkerhet för fordran.

utmättningsbar egendom finns. Endast där kan egendomen tagas i mät. I praxis torde utmätning mestadels sökas hos utmätningsmannen i den ort där gäldenären har sitt hemvist. Anledningen härtill är emellertid, att man utan vidare förutsätter att utmätningsbara tillgångar skall finnas i hans hemvist, om gäldenären överhuvud har några sådana. Vill borgenären söka utmätning hos utmätningsmannen i annan ort än den där gäldenären bor, måste han i regel anvisa någon tillgång som finns inom den utmätningsmannens tjänstgöringsområde.

Att avgöra var en tillgång finns möter i allmänhet icke någon svårighet. I fråga om fast egendom, lösa saker eller reda pengar kan något tvivel knappast råda; ej heller beträffande fordran eller rättighet som grundas på löpande förbindelse eller annat presentationspapper, t. ex. obligationer och aktier. Vad som däremot kan vålla tvekan är fordringar och rättigheter av annat slag än nyss sagts, t. ex. fordran enligt vanligt enkelt skuldebrev, fordran på grund av försäkringsavtal, rätt till andel i dödsbo, i handelsbolag eller förening. Sådana tillgångar har ansetts vara i utsökningsrättsligt hänseende lokaliserade till den ort där den berättigade — d. v. s. utmätningsgäldenären — har sitt hemvist.⁷ Om den berättigade ej har hemvist här i riket, anses de befintliga i den förpliktades — sekundogäldenärens — hemvistort.⁸ Det har dock ifrågasatts, om icke fordran, som ej grundar sig på presentationspapper, regelmässigt bör anses befintlig hos sekundogäldenären.⁹ Fordran å pengar, som inestår i bank, hos försäkringsbolag eller i annan dylik inrättning och som genast eller nästan genast kan lyftas, brukar i utmätningsmännens praxis betraktas som kontanter och anses då befintlig hos banken eller inrättningen.¹⁰ Tvekan har dock yppats om hur långt man kan gå härvidlag — om t. ex. fordran får jämföras med kontanter även om den kan lyftas först efter någon tid.

När en gäldenär har tillgångar i flera utmätningsmäns distrikt, följer av gällande rätts kompetensregler, att det kan bli nödvändigt att i tur och ordning söka utmätning på flera håll.¹¹ Räcker egendomen i det första distriktet icke till, måste borgenären för att få sin fordran täckt vända sig till utmätningsmannen i nästa distrikt o. s. v.

Den utmätningsman som utmäter en tillgång har i princip att fortsätta målets handläggning genom att realisera det utmätta samt redovisa och fördela inflytande medel — i den mån icke dessa led av förfarandet ankommer på överexekutor. Ej heller på detta stadium anses utmätningsmannen berättigad att vidtaga åtgärd utom sitt tjänstgöringsområde.

⁷ Se NJA 1892 s. 351, NJA II 1935 s. 31 f, Alexanderson s. 54, Hassler s. 35 f och s. 47 f, Kallenberg i TFR 1905 s. 174 f, Lundberg s. 64, Olivecrona s. 154, Trygger II s. 262 ff.

⁸ Se NJA 1905 s. 527, 1938 s. 322.

⁹ Se Bomgren i TSA 1941 s. 238 ff och Schmeling ibm 1960 s. 117 ff. Jfr även SvJT 1960 rf s. 2, vilket rättsfall dock rör tillämpningen av 69 § UL.

¹⁰ Se Hassler s. 226, Lundberg s. 64, Olivecrona s. 154.

¹¹ För det fallet att en och samma fastighet är belägen inom skilda utmätningsmäns områden har emellertid den meningen gjorts gällande, att den utmätningsman inom vars område huvudgården eller, om sådan ej finns, den högst taxerade delen av fastigheten ligger skulle vara behörig att utmäta hela fastigheten. Hassler s. 47; jfr 98 § UL.

UL upptager icke några föreskrifter om samverkan mellan utmätningsmän.¹² Utmättningsman, som är behörig att företaga viss utsökningsåtgärd, äger emellertid enligt 9 § DbKU¹³ att för delgivning av underrättelse, anmaning eller förbud anlita utmätningsmannen i den ort där delgivningen skall ske. I detta sammanhang förtjänar också anmärkas, att gällande författningar om indrivning av böter, restförd skatt m. m. innehåller bestämmelser om handräckning utmätningsmän emellan (se § 9 BötessindrF samt 32—34 och 38 §§ TK UppbF). Bestämmelserna är av stor praktisk betydelse just vid utmätning.

Utmättningsman skall ex officio pröva sin behörighet. Om utsökningsåtgärd vidtagits av obehörig utmätningsman, blir den emellertid icke utan vidare en nullitet. Föres ej klagan över åtgärden, står den fast.¹⁴ Överklagas åtgärden i laga ordning på grund av utmätningsmannens bristande behörighet, anses den skola undanröjas av den högre myndigheten, även om den i övrigt är riktig.¹⁵ Det har gjorts gällande, att det vid överklagande av annat skäl åligger den högre myndigheten att ex officio beakta den lägre myndighetens behörighet.¹⁶ Riktigheten härav kan emellertid ifrågasättas (jfr även 211 § 3 mom. UL).

Utländsk rätt

I dansk rätt torde DRPLs allmänna regler om forum anses tillämpliga även i utsökningsmål som ankommer på fogden (underrättsdomaren).

Beträffande utmätning blir därför huvudregeln, att ansökan skall göras hos fogden i den domkrets där gäldenären har sitt hemvist.¹⁷ Ansökan om utmätning i fast egendom på grundval av pantbrev och liknande kan dock göras hos fogden i den domkrets där egendomen är belägen. Enligt uppgift kan parterna också genom avtal göra fogden i annan domkrets kompetent.

Vad platsen för utmätningsförrättning beträffar finns enligt dansk rätt anledning att skilja mellan platsen, där förrättningen skall börjas, och platsen, där den skall avslutas.¹⁸ Avslutandet måste som regel ske där exekutionsobjekt finns, detta för att det utmätta skall kunna identifieras, registreras och värderas.¹⁹

Förrättningen påbörjas alltid inom fogdens egen domkrets. Fogden bestämmer var det skall ske. Ofta utsätter han förrättningen att börja på sitt kontor, men han kan också välja gäldenärens bostad eller något annat ställe som han finner ändamålsenligt (DRPL § 516 andra stycket). Har gäldenären icke hemvist i Danmark, kan utmätningsförrättningen börja där gälde-

¹² LB 1960 I innehåller förslag till en ny bestämmelse, 224 §, enligt vilken utmätningsman i mål, som angår bruksenhet, skulle äga att för åtgärd, som skall vidtagas i ort utom hans tjänstgöringsområde, anlita utmätningsmannen i den orten. Jfr LB 1960 III s. 185 f.

¹³ Jfr 6 § DbKInf som utom delgivning även nämner inhämtande av upplysningar.

¹⁴ Se NJA 1891 s. 272.

¹⁵ Jfr NJA 1892 s. 351.

¹⁶ Jfr 6 kap. not 10.

¹⁷ Gomard s. 99. Jfr till det följande DRPL § 235, § 236 st. 2, § 240 st. 2 och § 247.

¹⁸ Gomard s. 100, Munch-Petersen s. 120, Frost s. 123.

¹⁹ Gomard s. 100.

nären anträffas eller där det finns egendom att utmäta (§ 516 fjärde stycket.)²⁰

Om nu fogden anser skäl föreligga att utmäta egendom som ej finns på den plats där utmätningsförrättningen har börjat, måste förrättningen fortsättas där egendomen är. Undantag kan dock göras, om parterna är ense därom.²¹ När utmätningsförrättningen enligt vad nyss sagts skall fortsätta i en annan domkrets, är det i regel fogden där som skall taga vid (DRPL § 481). Från denna regel stadgas emellertid två betydelsefulla undantag. Dels kan fogden i den första domkretsen ibland gå in i angränsande domkrets och där avsluta utmätning av lös egendom. Så är fallet, om utmätningen blott är att anse som fortsättning på en i hans egen domkrets påbörjad förrättning. (Han är dock ej skyldig att resa längre än 15 km från gränsen för sin egen domkrets.) Dels kan fogden vid utmätningsförrättning i sin egen domkrets ibland utmäta både fast och lös egendom som befinner sig utanför domkretsen. Förutsättning härför är, att både borgenär och gäldenär önskar det och dessutom kan enas om värderingen.

Om fogden utmäter egendom som befinner sig utanför hans egen domkrets, skall han ofördröjligen underrätta fogdekontoret i den främmande domkretsen så att man där kan göra införing i fogdeboken.

Ansökan om kvarstad för fordran skall göras skriftligen hos fogden i den ort, där gäldenären bor (DRPL § 627).²² Kvarstadsförrättning inleds i allmänhet i gäldenärens bostad men den kan också börja där egendom finns eller, under vissa villkor, på fogdens kontor (§ 628). Förrättningen fortsätts sedan i förekommande fall där egendom finns att belägga med kvarstad. Härvid gäller i stort sett samma regler som för utmätning.

Utmätning medför rätt för borgenären att få det utmätta sålt på exekutiv auktion. För att få auktion till stånd måste han emellertid göra särskild ansökan därom (§ 541).

Exekutiv auktion ombesörjs i regel av den fogde som verkställt utmätningen (§ 539). Och i allmänhet skall den hållas i den domkrets där utmätningen ägt rum. Om utmätningen ägt rum i en domkrets på landet, äger borgenären dock begära, att auktionen skall hållas i närmaste köpstad eller handelsplats. Lösöre kan med fogdens medgivande också få säljas på annan plats än nu sagts. Fogden i den andra orten är skyldig att ombesörja auktion, men även den fogde som verkställt utmätningen kan få hålla auktionen, om borgenären önskar det och fogden är villig göra det.

Enligt *norsk rätt* gäller som allmän regel, att kompetensfördelningen mellan utsokningsmyndigheterna i första hand är beroende av var en begärd utsokningsförrättning enligt lag skall äga rum eller har försiggått (NTL

²⁰ Beträffande frågan, var fordran skall anses befintlig, jfr Munch-Petersen s. 121, Gomard s. 99 not 248, Frost s. 123 not 7).

²¹ Jfr Munch-Petersen s. 121, Frost s. 123 not 7). Parternas rätt att avtala annan plats för avslutandet är tydligen ej obetingad. Hänsyn till tredje mans rätt kan utgöra hinder.

²² Gomard s. 126.

§ 21).²³ Det förutsätts emellertid, att lagen i särskilda fall kan bestämma annat.

Vad utmätning beträffar gäller som huvudregel, att ansökan först skall göras och förrättningen hållas i det distrikt där gäldenären har sitt hemvist (NTL § 78).²⁴ Men i vissa särskilt uppräknade fall kan förrättningen hållas i annat distrikt. Så kan ske bl. a. när gäldenären samtycker därtill och när det icke funnits tillräckligt mycket att mäta i gäldenärens hemvist eller på förhand kan tagas för visst att där ej finns något att mäta. Det är då förrättningsmannen — namsmannen — i det andra distriktet (där egendomen finns) som skall hålla förrättningen.

I NTL § 79 regleras sedan, på vilken plats i distriktet utmätning förrättningen skall äga rum. Huvudregeln är, att det skall ske där godset finns.²⁵ Om parterna är ense, kan emellertid namsmannen i vissa angivna fall, t. ex. då det gäller fast egendom eller tidigare utmätt gods, hålla förrättningen på sitt kontor eller annat ställe i distriktet.²⁶

Kvarstad för fordran verkställs efter samma regler som utmätning. Det är dock icke nödvändigt att först söka egendom i gäldenärens hemvist (NTL § 253 st. 1).

Särskilda forumregler finns beträffande realisation av utmätt egendom. Ansökan om exekutiv auktion på fast egendom ingives till namsretten i den ort där egendomen ligger (NTL § 116, jfr § 163). På landet överlämnas det emellertid i allmänhet åt namsmannen att ombesörja auktionen. Auktionen skall som regel hållas i det härad eller den stad där egendomen ligger, men den kan också hållas på annan plats i domkretsen eller i angränsande stad, när rätten finner skäl till det (NTL § 118).²⁷

Beträffande auktion å fartyg och luftfartyg gäller särskilda regler.²⁸

Exekutiv auktion på lös egendom i allmänhet ombesörjs av namsmannen (NTL § 200). Auktionen äger rum i den stad eller det härad där egendomen finns. När parterna är ense om att låta egendomen säljas på annan plats, skall det ske, om man därvid kan vänta bättre utbyte. Namsmannen kan själv besluta att egendomen skall sändas till annan ort för att säljas där, dock endast under villkor att väsentligt bättre utbyte kan väntas och

²³ Jfr UNTL § 3.

²⁴ Jfr UNTL § 48. Betr. hemvistbegreppet — bopel — se Alten s. 126 och Alten, Tvistemålsloven, §§ 18—20.

²⁵ Betr. frågan var fordran och rättighet skall anses finnas, se Alten s. 126.

²⁶ I UNTL har begränsningen till vissa angivna fall funnits onödig; man har ansett det icke möta betänkligheter att tillåta att förrättningen hålles på namsmannens kontor i alla fall då parterna är ense om det (UNTL § 49 första stycket). Men förutsättningen är — enligt uttalande i motiven, s. 56 — att det utmätta räknas upp så detaljerat som lagen kräver och att det blir värderat på ett sätt som namsmannen finner sig kunna godtaga.

Även på en annan punkt innehåller UNTL en väsentlig nyhet beträffande forumreglerna. Enligt gällande norsk rätt kan namsmannen knappast utmäta egendom som befinner sig utanför hans distrikt. Nu föreslås i UNTL § 49 andra stycket, att man vid utmätning förrättning i »bopels-distriktet» skall få göra utmätning också i egendom som finns utanför distriktet, dock endast i två fall: det ena är då gäldenären samtycker och det andra då det är fara att egendomen eljest undandras från utmätning. I båda fallen gäller enligt motiven som förutsättning att godtagbara uppgifter lämnas om egendomen och dess värde. Det anses tydligen vara borgenärens sak att skaffa fram dessa uppgifter.

²⁷ I UNTL har reglerna förenklats. Auktionen skall alltid hållas av namsmannen och det har överlämnats åt denne att bestämma platsen för auktionen.

²⁸ I UNTL har även upptagits särskilda regler om auktion på »rutevogner».

att det ej är »betenkelig» att sända egendomen dit (NTL § 199).²⁹ — Hos vilken namsman ansökningen om försäljning skall göras, är icke särskilt reglerat i lagen. Den allmänna regeln i NTL § 21 torde då gälla. Ansökan skall alltså göras hos namsmannen i den ort där förrättningen skall försigå, d. v. s. som regel där egendomen finns.³⁰

Den *finska utsökningslagen* saknar liksom den svenska allmänna bestämmelser om utmätningsmans lokala kompetens. Stadganden om exekutivt forum finns i huvudsak endast för lagsökningsmål. Man utgår från att utmätningsmannens behörighet i territoriellt hänseende bestäms av hans verksamhetsområde och att frågan, hos vilken utmätningsman utmätning eller annan verkställighetsåtgärd skall begäras, bestäms av orten där verkställigheten skall ske, d. v. s. där egendomen finns.³¹

I *Tyskland* spelar domstolarna en dominerande roll som utsökningsmyndigheter. Utmätningssmannen — der Gerichtsvollzieher — är visserligen en i förhållande till domstolen fristående tjänsteman, men han företager i princip endast sådana åtgärder som skall utföras ute på fältet, där gäldenären eller dennes egendom finns. Frågan om utmätningsmannens lokala kompetens regleras genom de olika delstaternas lagstiftning.³²

Som utsökningsdomstol — Vollstreckungsgericht — tjänstgör vederbörande Amtsgericht (ZPOT § 764). Behörig i lokalt hänseende är i regel den domstol inom vars domkrets utsökningsåtgärden skall företagas eller har företagits, oftast alltså den där gäldenären bor eller har egendom (§ 764 andra stycket, § 828, § 899). Skall inom olika domkretsar vidtagas flera självständiga utsökningsåtgärder mot samma gäldenär, måste man alltså vända sig till flera olika domstolar.³³

Särskilda forumbestämmelser finns för utsökning i fordringar (§ 828), för utmätningssed (§ 899, § 902), för kvarstad (§ 919, § 930) o. s. v.³⁴

Enligt *schweizisk rätt* är forum för utmätning i regel gäldenärens personliga forum, hans bostadsort.³⁵

²⁹ I UNTL § 149 har även dessa regler förenklats. Parternas rätt att bestämma särskild ort för försäljningen har gjorts ovillkorlig. Och som villkor för namsmannens rätt att bestämma annan ort har endast upptagits att det där skall kunna väntas väsentligt bättre utbyte.

³⁰ Jfr Alten s. 45.

³¹ Wrede s. 33, s. 35. Enligt uppgift förekommer det em. i praktiken, att utmätningsmän begär och får handräckning av varandra för utmätnings genomförande. Lagen 29/6 1961 om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg innehåller i 3 § följande huvudregel om forum i indrivningsmål: »Utsökning skall sökas hos utmätningsman på den betalningsskyldiges hem-, bonings- eller vistelseort. Berör fordringen rörelse, näring, yrke eller fastighet, må utmätning sökas även på den ort, där nämnda verksamhet bedrivits eller där fastigheten är belägen».

³² Schönke-Baur s. 18.

³³ Schönke-Baur s. 19.

³⁴ I Entw ZPOT 1931 har man tänkt sig väsentliga ändringar bl. a. i forumreglerna. Uteslutande behörig som Vollstreckungsgericht skulle vara den Amtsgericht, »in dessen Bezirk sich zur Zeit der Antragstellung der Wohnsitz, der Sitz, die geschäftliche Niederlassung oder Vermögen des Schuldners befindet». Om dessa förhållanden är okända, skulle gäldenärens vistelseort grunda behörighet. Är flera domstolar samtidigt behöriga, skulle det avgörande bli, var ansökan först göres. Förslaget har bestämmelser om övertagande och överlämnande av utsökningsmål från en utsökningsdomstol till annan (§ 787 och § 789 första stycket), om underrättelser utsökningsdomstolar emellan (§ 788) och om handräckning på begäran av domstol, som vill ha åtgärd utförd inom annan domstols område (§ 789 andra stycket).

³⁵ Om gäldenären bor utomlands, är utmätning i princip utesluten; åtskilliga praktiska undantag finns emellertid, se Favre s. 95 ff, Overbeck s. 33 f.

Om gäldenärens egendom befinner sig utanför den behöriga myndighetens distrikt, får denna begära handräckning av myndigheten i den andra orten, »saisie par délégation».³⁶ Den ursprungliga myndigheten har gentemot parterna fortfarande ansvaret för utmätningen. Klagan över utmätningen skall riktas till dess överordnade myndighet utom när det gäller modaliteter i själva verkställandet av utmätningen.

Beredningen

I olika sammanhang har det betecknats som en anmärkningsvärd brist, att UL saknar bestämmelser om utmätningens lokala kompetens. Tillämpningen av de oskrivna regler som anses gälla har varit förenad med avsevärda praktiska olägenheter, och yrkanden har framställts om att dessa olägenheter skulle undanröjas genom lagstiftningsåtgärder.

Ett ofta framfört önskemål är, att när utmätningensman har sitt kontor utom distriktet, han skall få behörighet att på kontoret verkställa utmätning och andra förrättningar beträffande där befintlig egendom, t. ex. försäljning av utmätt gods och återtagande av avbetalningsgods. Det har också förordats, att behörigheten därvid utsträcks jämväl till utmätning eller återtagande av bil som parkerats utanför kontoret och hållande av auktion i kontorets närhet. Dessa önskemål kan synas ha ganska begränsad räckvidd men är likväl för många fall av praktisk betydelse.

Av vikt för tillämpningen är vidare frågan om kompetensen vid utmätning av fordran. Önskemål om reglering av denna fråga har framställts från åtskilliga håll. Bland annat har föreningen Sveriges stadsfogdar krävt, att de nuvarande kompetensreglerna för utmätning av fordran kompletteras och förtydligas. Vid utmätning av fordran, som grundar sig på löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, skall fordringshandlingen omhändertagas. Här är forumfrågan klar; utmätningen skall ske där handlingen finns. För det fall att fordran icke grundar sig på dylik handling anses fordringen befintlig hos utmätningsgäldenären, och utmätningen skall sålunda ske där denne finns. Enligt vad nämnda förening framhållit är det mången gång svårt att avgöra, huruvida en fordran föreligger eller om det i stället är fråga om ett kontant tillgodohavande, vilket skall utmätas där tillgodohavandet finns. I många fall kan utmätningensmannen icke erhålla några uppgifter av gäldenären angående fordringen. Det skulle då enligt föreningens mening vara lämpligare, att utmätningen gjordes i den ort där sekundogäldenären finns eller där den finns som har att utgiva betalning, så att utmätningen hade anknytning till en person som kan lämna upplysningar angående fordringens innehåll. Vad föreningen uttalat gäller även annan rättighet som riktar sig mot person än fordran.

Anmärkning har vidare mera allmänt framställts mot den nuvarande principen för utmätningens lokala kompetens med begäran om en mera praktisk reglering som vållar den rättssökande mindre omgång och lättare leder till resultat.

³⁶ Favre s. 155.

Bestämmelser om samverkan mellan utmätningsmän och om befogenhet för utmätningsman att påkalla eller själv vidtaga åtgärder inom annan utmätningsmans tjänstgöringsområde har efterlysts i flera sammanhang. Särskilt har man uttalat sig för att möjlighet skulle öppnas att realisera utmätt lös egendom inom annan utmätningsmans distrikt, t. ex. i en närbelägen större stad, där det finns auktionskammare.

Ur gäldenärens synpunkt kan mot nuvarande regler om utmätningsmans lokala kompetens erinras, att de lätt kan leda till att grundläggande bestämmelser för utmätningsförfarandet åsidosätts. Vid utmätning skall iakttagas, att gäldenären får behålla visst beneficium. Vidare skall iakttagas viss ordning för utmätningen av olika slags egendom. När utmätning sker på annan ort än där gäldenären är bosatt, möter svårighet att utreda vad gäldenären bör få behålla och att iakttaga utmätningsordningen.

Utmätninginstitutet i dess helhet betecknas i diskussionen ofta som föga effektivt. Här åsyftas delvis, att införsel bör stå till buds i större utsträckning. I den mån anmärkningen i övrigt är grundad torde förhållandet sammanhånga bl. a. med kompetensreglerna och stadgade tidsfrister som gör att utmätningsmannen ej kan göra tillräckliga efterforskningar. Hur mycket som kan vinnas genom ändrade regler, är naturligtvis svårt att bedöma. Vissa ökade möjligheter att nå resultat torde dock kunna givas.

Beredningen har sökt att i görlig mån tillgodose de anförda önskemålen och att lösa vissa spörsmål som uppkommit i samband därmed. Förslaget rör huvudsakligen utmätning men konsekvensen har ansetts kräva, att vissa ändrade regler även meddelas för verkställighet av kvarstad och skingringsförbud. I det följande behandlas 2, 56, 56 a, 69, 183 och 185 §§ i förslaget. Även 208 a och 218 a §§ i förslaget har samband med förevarande avsnitt men behandlas utförligare i 6 kap.

Utmätningens tjänstgöringsområde

Som förut nämnts framgår indirekt av 2 § UL i dess gällande lydelse, att utmätningsmans kompetens hänför sig till tjänstgöringsområdet. Även om detta bör vara utgångspunkten, är det dock långt ifrån självfallet att utmätningsmannens kompetens bör i alla avseenden vara så begränsad. Att utvidga hans befogenhet i vissa hänseenden, där det finnes ändamålsenligt, kan ej möta några principiella betänkligheter. Det gäller här uteslutande en praktisk ordnings- och arbetsfördelningsfråga, vilken bör regleras efter vad som finnes ur olika synpunkter vara bäst.

Man kan tänka sig det systemet, att verkställighet söks centralt exempelvis för varje län hos ett visst organ och att detta organ därefter fördelar verkställigheten mellan underlydande utmätningsmän på lämpligt sätt. I själva verket går det redan nu till på det sättet i större städer, där en enda utmätningsman ej kan bemästra arbetsbördan. Indrivningen av skatter är också regelmässigt fördelad på ett antal exekutionsbiträden. Chefstjänstemannen får fördela arbetsbördan, eventuellt med tillämpning av organisationsplan, turlista eller arbetsordning. Den omständigheten att allmänheten i

enskilda mål i stället för att vända sig till en central för länet äger söka utmätning direkt hos utmättningsman i visst distrikt utgör icke något bindande skäl för att utmättningsman, hos vilken ansökan gjorts, ej skall vara behörig eller pliktig att handla utanför sitt tjänstgöringsområde.

Beredningen har som 3 mom. i 2 § upptagit en bestämmelse som avser att bereda möjlighet att tillgodose praktiska krav i dessa hänseenden. Bestämmelsen innehåller, att Kungl. Maj:t äger förordna om befogenhet för utmättningsman att i mål, som upptagits av honom, påkalla eller själv vidtaga åtgärd utom tjänstgöringsområdet. Eftersom Kungl. Maj:t är den myndighet som bestämmer utmättningsmannens distrikt har det ansetts följderiktigt, att Kungl. Maj:t också må i administrativ ordning föreskriva i vad mån den ene utmättningsmannen med överskridande av sitt distrikts gränser må handla inom annan utmättningsmans område. Givetvis avses ej härmed att utvidga utmättningsmans sakliga kompetens. På motsvarande sätt avser förslaget icke att Kungl. Maj:t skall äga påverka utmättningsmans kompetens i internationellrättsligt hänseende. Det gäller alltså endast mål, där utmättningsman i Sverige överhuvud är behörig enligt lagens bestämmelser eller de oskrivna principer som anses gälla på området.

Bestämmelsen syftar ej på önskemålet, att utmättningsman skall få verkställa utmätning av egendom som finns i hans tjänstelokal, även om denna är belägen utanför hans distrikt. Enligt beredningens mening kan nämligen detta önskemål tillgodoses utan stöd av något särskilt bemyndigande för Kungl. Maj:t. Hinder lärer sålunda icke möta för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning bestämma, att utmättningsmans tjänstelokal såvitt angår hans tjänsteåligganden skall anses tillhöra hans distrikt. Att ett sådant klargörande behövs synes uppenbart. Utmättningsmännen torde för närvarande ofta sätta sig över den brist i behörigheten som enligt ett äldre rättsfall³⁷ ansetts föreligga beträffande åtgärd i tjänstelokal utanför tjänstgöringsområdet. I andra fall har man minutiöst följt ståndpunkten i rättspraxis, vilket medfört onödiga resor, kostnader och åtskilliga andra praktiska olägenheter.

Beträffande tillämpningen av det föreslagna bemyndigandet bör här förutskickas, att beredningen på sätt framgår av det följande under 56 § föreslår att utmätning städse må sökas hos utmättningsmannen där gäldenärens hemvist är. Vid förrättning som i enlighet härmed företages i hemvistorten kan det komma att upplysas, att gäldenären har egendom som finns utanför utmättningsmannens distrikt. Han har exempelvis en bil som för tillfället finns på sommarställe. Eller utmätning har sökts hos en affärsidkare, som är bosatt utanför en större stad men har sin affärslokal och utmättningsbar egendom innanför stadens gräns. Utmättningsmannen i hemvistorten bör i sådana fall kunna påkalla biträde för att omhändertaga egendomen eller, om det är mera praktiskt, själv begiva sig utanför sitt distrikt för sådant ändamål. Vidare bör utmättningsmannen själv kunna handla, om han har sitt kontor utanför tjänstgöringsområdet och det i ett hos honom anhängigt

³⁷ NJA 1907 s. 193.

mål uppkommer fråga om utmätning av en bil som gäldenären kört till platsen och parkerat utanför kontoret.

Motsvarande befogenheter bör tillkomma utmätningsmannen även när hans behörighet grundas på annan omständighet än den att gäldenären har sitt hemvist inom distriktet (jfr 56 § 2 mom. i förslaget). Som exempel kan nämnas det fallet, att mål om utmätning upptagits av utmätningsmannen i ort, där gäldenären tillhörig egendom finns men han ej har sitt hemvist, och egendomen efter det målet upptagits förs från orten. Ett annat praktiskt fall är, att utmätningsman behöver tillgång till fordringsbevis eller annan handling som är av betydelse för utmätningens genomförande och som finns utom hans distrikt. Åtskilliga andra fall skulle kunna nämnas. Det är anledning framhålla, att åtgärd som här avses kan innefatta annat än omhändertagande av egendom, t. ex. värdering och delgivning.

Enligt beredningens mening bör man utan risk för missbruk kunna lämna utmätningsmännen ganska vida befogenheter. Med stöd av det i 2 § 3 mom. föreslagna bemyndigandet bör alltså kunna helt allmänt föreskrivas,³⁸ att om utmätningsman finner att åtgärd — såsom omhändertagande av viss egendom, värdering eller delgivning — erfordras inom annan utmätningsmans distrikt, han äger påkalla biträde av denne. Om det med beaktande jämväl av kostnaderna finnes mera ändamålsenligt, bör han äga att själv vidtaga erforderliga åtgärder utom distriktet.

Till frågan, hur samverkan mellan utmätningsmän i olika praktiska fall bör närmare ordnas, återkommer beredningen i det följande. Som i anslutning därtill utvecklas föreslår beredningen också, att utmätningsman skall få vissa möjligheter att skilja sig från utmätningsmål, som han upptagit, genom att överlämna det till utmätningsman på annan ort.

Utmättingsman anses nu vara bunden till sitt tjänstgöringsområde även beträffande sådana rent praktiska åtgärder som försäljning av utmätt gods. En konsekvens härav är, att han anses förhindrad att själv sälja eller genom annan låta sälja utmätt gods på auktion som förrättas utanför hans eget distrikt. Det kan emellertid vara uppenbart, att egendomen ej har någon marknad inom distriktet eller att i allt fall väsentligt bättre utbyte av försäljningen kan vinnas, om egendomen försäljs vid auktion på annan ort, t. ex. av auktionskammare i närbelägen stad. Även i detta hänseende bör utmätningsman erhålla vidgad kompetens. Han bör sålunda, när det finnes ändamålsenligt, äga att själv förrätta auktion utanför sitt distrikt, och han bör också kunna hos utmätningsman i annat distrikt påkalla biträde för försäljningen. Även i dessa hänseenden bör föreskrifter meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Beredningen vill i detta sammanhang erinra om de i 10 § DbKU meddelade bestämmelserna angående auktion å utmätt lös egendom i stad med särskilt auktionsverk eller särskild av stadens handels- och sjöfartsnämnd antagen mäklare. Även om det kan synas tveksamt, huruvida strängt taget den ordning för auktion som där sägs är förenlig med ULs bestämmelser, torde man tills vidare kunna bygga ut dessa bestämmel-

³⁸ Jfr författningsutkast s. 150 ff.

ser så att det ges möjlighet att förfara på samma praktiska sätt, när det gäller egendom som tagits i mät av utmätningsman på landet. I särskilda fall bör även utmätningsman i stad ha möjlighet att anlita auktionsverket i annan stad, om bättre utbyte kan väntas av auktion där.

Det torde vara tydligt, att om utmätningsman får befogenhet att i enlighet med Kungl. Maj:ts föreskrifter med avseende å utmätning och vad som därmed äger samband påkalla eller själv vidtaga åtgärder utanför sitt tjänstgöringsområde, motsvarande befogenhet bör tillkomma honom även i andra mål som han har att upptaga. Detta gäller såväl åtgärder inom ULs ram — t. ex. verkställighet av kvarstad eller skingringsförbud — som åtgärder i enlighet med andra författningar som hänvisar till UL eller anses bygga på dess grund. Betänkligheter att jämväl för dessa fall låta Kungl. Maj:t meddela bestämmelser i ämnet kan svårigen möta. Även sådana föreskrifter bör kunna utfärdas med stöd av det i 2 § 3 mom. inskrivna bemyndigandet.

Behörighet att verkställa utmätning

Som redan nämnts föreslår beredningen — utöver det nu behandlade bemyndigandet för Kungl. Maj:t — ändringar i de grundläggande oskrivna reglerna för utmätningsmans lokala kompetens. Bestämmelser härom har upptagits i 56 §, såvitt angår utmätning.

För den som måste anlita utmätningsman för att komma till sin rätt ligger det nära till hands att vända sig till utmätningsmannen i den ort där gäldenären är bosatt. Detta gäller vare sig det är en enskild rättssökande som önskar erhålla betalning för sin fordran eller det allmänna som måste utsöka skatter m. m. Endast den borgenär som kan anvisa tillgång på annan ort har anledning att vända sig till utmätningsmannen i den orten. Det är också med hänsyn till utmätningsärendets handläggning naturligt att vända sig till utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Förrättningen bör äga rum på en plats, där man kan påräkna att träffa gäldenären. Utmätningssmannen på den platsen är bäst ägnad att verkställa utredning om gäldenärens beneficium. Samma utmätningsman har också regelmässigt lättast att pröva utmätningsordningen. Såsom förut påpekats är det nuvarande systemet ägnat att leda till åsidosättande av reglerna om beneficium och utmätningsordningen.

Från nu angivna utgångspunkter har beredningen övervägt, att utmätningsmannen i gäldenärens hemvist skulle förklaras ensam behörig att upptaga ansökan om utmätning hos denne. Det borde i så fall ankomma på samma utmätningsman att, om förrättningen leder till att egendom på annan ort bör tagas i mät, påkalla biträde av utmätningsmannen på sistnämnda ort eller, när det är lämpligt, själv vidtaga erforderlig åtgärd för omhändertagande av egendomen eller för utmätningens säkerställande på annat sätt. En sådan regel om exklusiv behörighet för utmätningsmannen i gäldenärens hemvist måste emellertid under alla omständigheter kompletteras med möjlighet att vända sig till utmätningsman där egendom finns, såväl när gälde-

nären är bosatt utomlands som när upplysning ej kan vinnas om var gäldenären är bosatt. Men även eljest ligger det uppenbarligen nära till hands för borgenär, som vet var utmättningsbar egendom finns, att vända sig till utmättningsmannen just i den orten. Beredningen har därför funnit, att man i allt fall tills vidare ej bör gå längre än till att medgiva kompetens för såväl utmättningsmannen i gäldenärens hemvist som utmättningsmannen där egendom finns. Gäldenärens hemvist är generellt kompetensgrundande faktum (se 56 § 1 mom. i förslaget). Utmättningsmannen i den orten är alltså enligt förslaget behörig att verkställa utmätning såväl i gods som finns i bostadsorten som i egendom, vilken finns utanför utmättningsmannens distrikt. Platsen, där viss egendom finns, är enligt förslaget alternativt kompetensgrundande faktum som må åberopas allenast beträffande den egendomen (56 § 2 mom. första punkten). Kompetensen för utmättningsmannen på sistnämnda ort är sålunda begränsad. En särskild alternativ kompetensregel föreslår beredningen beträffande utmätning av fordran i pengar (56 § 2 mom. andra punkten). I det fallet tillerkänns begränsad kompetens åt den utmättningsman, där den förpliktade — sekundogäldenären — är. Denna regel motiveras närmare i ett följande avsnitt om utmätning av fordran eller rättighet.

Gäldenärens hemvist som kompetensgrundande faktum har flera fördelar. Borgenären behöver ej själv undersöka var egendom finns eller söka avgöra var den skall anses lokaliserad. Om det gäller att utmäta fordran, är han t. ex. icke beroende av om denna grundas på presentationspapper eller ej, något varom han kanske ej har möjlighet att på förhand skaffa sig kännedom. Vidare är hemvistet i allmänhet av varaktig natur. Bilar, båtar och andra lösa saker kan däremot snabbt flyttas, varför egendomen kan ha försvunnit från platsen, när utmätning söks.

Ur borgenärens synpunkt kan även en annan omständighet förtjäna framhållas, nämligen att borgenären enligt 54 § UL skall vid ansökan om utmätning i huvudskrift ingiva fordringsbevis, när sådant finns. Detta leder till svårigheter, om utmätning behöver ske på flera håll. Får ansökan alltid göras i gäldenärens hemvist, är kravet uppfyllt genom fordringsbevisets ingivande till utmättningsmannen därstädes, och denne kan därefter rikta sina åtgärder åt olika håll.³⁹

Av förslaget följer, att utmättningsman ej kan avsluta hos honom anhängigt utmättningsmål endast därför att utmättningsbar egendom ej påträffats inom hans tjänstgöringsområde, när hans kompetens är grundad på att gäldenären har sitt hemvist där. Han bör, om anledning är till antagande att utmättningsbar egendom finns på annat håll, vara verksam för att undersöka den möjligheten. Tydligt är, att anspråken ej kan drivas för långt. Om ej gäldenären själv lämnar upplysningar i saken, bör efterforskning ej anses påkallad annat än om borgenären lämnat användbara uppgifter eller utmättningsmannen själv sitter inne med kunskaper om var egendom finns utanför hans distrikt.

³⁹ Jfr Bomgren i TSA 1941 s. 240 f.

I detta sammanhang må påpekas, att förslaget bör förstås så att utmättningsman alltid är kompetent, om gäldenären har sitt hemvist eller egendomen finns i orten vid den tidpunkt när ansökan om utmätning görs. Härmed bör jämföras, att gäldenären, efter det ansökan gjorts, bosatt sig i orten eller egendom förts dit medan ansökningen ännu är anhängig. Konsekvensen kräver, att kompetensen består även om gäldenären, sedan kompetens uppkommit, flyttar — eller avlider — eller egendomen åter förs från orten. En annan sak är, att det kan vara praktiskt att målet då vidarebefordras till annan utmättningsman.

Beredningen har övervägt, huruvida med hänsyn till egendomens art några särskilda undantag bör göras från bestämmelsen att utmätning må sökas hos utmättningsmannen i gäldenärens hemvist.

Vad först angår lös egendom torde någon tvekan knappast behöva råda om att regeln bör vara tillämplig även när lösa saker finns på annan ort. En bil eller båt bör exempelvis lämpligen kunna utmätas av utmättningsmannen i gäldenärens hemvist, även om egendomen finns på annan ort. Fordringar och liknande rättigheter utmäts redan nu i flertalet fall hos gäldenären. Om de grundas på presentationspapper, går dock detta för sig allenast om handlingen finns där. Det bör ej föranleda några större svårigheter att låta utmättningsmannen i gäldenärens hemvist verkställa utmätning i fråga om båda slagen av fordringar och rättigheter, även om upplysningar ibland kan behöva inhämtas från den förpliktade — antingen direkt eller med hjälp av utmättningsmannen på den ort där sekundogäldenären är — eller biträde behöver påkallas för omhändertagande av fordringsbevis eller annan handling. Rättigheter som ej riktar sig mot viss person — t. ex. patenträtter — kan också utan olägenhet utmätas i gäldenärens hemvist.

I fråga om fast egendom kan det synas ligga nära till hands att hålla fast vid att utmätning må ske allenast där egendomen finns. Enligt beredningens mening skulle emellertid den föreslagna allmänna kompetensregeln mista en väsentlig del av sitt värde, om fast egendom generellt skulle uteslutas. Det är ej sagt, att den som söker utmätning — även om han är beredd att begära utmätning av fast egendom (jfr 63 §) — har klart för sig, huruvida detta är behövt eller om tillräcklig lös egendom finns att mäta. Först vid förrättningen kan fastställas, huruvida fast egendom måste tillgripas. En rationell ordning kan icke vinnas utan att utmättningsmannen i gäldenärens hemvist har möjlighet att fullt ut tillämpa utmättningsordningen och besluta vilken egendom som skall mätas. Även av andra mera sekundära skäl kan det vara praktiskt lämpligt, att utmätning av fast egendom må ske vid förrättning i gäldenärens hemort, oaktat fastigheten är belägen på annan ort. Gäldenären kan sålunda regelmässigt förutsättas förvara handlingar rörande fastigheten i sitt hemvist. Vidare kan det bli fråga om samtidig utmätning av såväl fastighet som därtill hörande inventarier på annan ort.

Jämväl ur gäldenärens synpunkt torde det regelmässigt vara till fördel, att utmättningsförrättningen hålls i hans hemort även när det gäller fast egendom. Gäldenären kan måhända önska, att fast egendom på annan ort

tages i mät framför lös egendom i hemorten som är särskilt betydelsefull för honom, och borgenären är kanske beredd att biträda ett sådant yrkande. Det kan även förhålla sig så, att gäldenären har fast egendom både i hemvistorten och på annan plats. Han kan föredraga, att sistnämnda egendom tages i mät — t. ex. en sommarstuga — framför att egendomen i hemorten, som kanske utgör hans ordinarie bostad, utmätes. Erfarenheten har vidare visat, att utmätning på annan ort kunnat försiggå utan gäldenärens vetskap. Även om vissa garantier häremot kan vinnas kvarstår det även av nu nämnt skäl som en fördel att utmätning regelmässigt söks där gäldenären har sitt hemvist.

Beträffande det praktiska tillvägagångssättet gäller, att om fastigheten är belägen exempelvis strax utanför en stad där gäldenären bor, utmätningsmannen i staden kan vid behov fara ut till fastigheten för att besiktiga den. I fråga om smärre fastigheter krävs ofta icke någon närmare värdering för att utmätningsmannen skall kunna bedöma om utmätning är motiverad. Redan nu sker utmätning av fast egendom ofta på utmätningsmannens kontor i den ort där fastigheten är, även om närmare värdering behöver göras efteråt. I andra fall kan frågan vara mer komplicerad.

Att i rättsligt hänseende genomföra utmätning av fast egendom på annan ort torde icke möta svårigheter, eftersom det ej på platsen krävs några särskilda åtgärder som motsvarar omhändertagandet av lös egendom. Sedan utmätning skett, kan utmätningsmannen lika lätt underrätta inskrivningsdomaren, vare sig fastigheten är belägen inom utmätningsmannens distrikt eller den är belägen utanför. Enligt 56 a § i beredningens förslag skall målet, när meddelandet avsänts, överlämnas till utmätningsmannen där fastigheten är, för de åtgärder som i fortsättningen ankommer på utmätningsman. Icke heller beträffande dessa efterföljande praktiska åtgärder behöver det alltså uppkomma några särskilda olägenheter.

Beredningen har även övervägt behovet av särskilda regler för det fall att gäldenären driver rörelse på annan ort än den där han har sitt hemvist. Enligt 10 kap. 5 § RB må den, som idkar jordbruk, gruv- eller fabriksdrift, hantverk, handel eller annan dylik rörelse med fast driftställe, sökas där driftstället är, såvitt angår tvist som uppkommit omedelbart på grund av den rörelsen. Bestämmelsen utgör ej något undantag från utan ett alternativ till den allmänna forumbestämmelsen i 1 § samma kap. En analogisk tillämpning av principen för 10 kap. 5 § RB skulle leda till att utmätning för gäld som omedelbart hänför sig till rörelsen vid driftstället skulle alternativt få sökas hos utmätningsmannen i den ort där driftstället är. Det är tydligt, att en sådan regel är förenad med vissa tillämpningssvårigheter. Vidare bör framhållas, att egendom som finns på driftstället ej är fri från utmätning för annan gäld än den som hänför sig till rörelsen. Det är därför tämligen meningslöst att begränsa möjligheten att söka utmätning hos utmätningsmannen i den ort, där driftstället är, till fordran som hänför sig till den där bedrivna rörelsen. En särskild kompetensregel som hänför sig till plat-

sen, där rörelse bedrivs, torde därför — om den upptages — få bli generell. Att meddela en sådan generell konkurrerande kompetensregel som nu antytts kan emellertid knappast anses påkallat av något beaktansvärt praktiskt behov. Möjlighet skall ju enligt förslaget finnas att söka utmätning direkt där egendom finns. Om egendom finns på driftstället — t. ex. fast egendom eller inventarier — medger redan sistnämnda kompetensregel, att borgenär kan söka utmätning där.⁴⁰ Även om denna möjlighet ej ger fullt ut vad man kan önska torde den praktiskt sett lösa mera angelägna önskemål. Beredningen vill erinra om att konkurslagen icke ger möjlighet att söka gäldenär i konkurs annat än hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål som angår gäld i allmänhet (7 § KL). KL upptager alltså ej något konkurrerande forum för det fall att gäldenären driver rörelse på annan ort.

Bestämning av gäldenärens hemvist

Uttrycket hemvist förekommer nu i 60 och 193 §§ UL och anses där ha betydelsen faktiskt hemvist, d. v. s. boningsorten och ej mantalsskrivningsorten.⁴¹ Beredningen har övervägt, om ej beträffande fysiska personer mantalsskrivningsorten borde få grunda utmätningsmans kompetens, men har ansett, att åtminstone tills vidare det faktiska hemvistet — »den regelmässiga stadiga vistelsen» — bör liksom hittills vara avgörande.⁴² Enligt beredningens förslag under 1 mom. av 56 § skall därför fysisk person anses ha sitt hemvist där han är bosatt. Om en person har både sommarbostad och vinterbostad, bör vinterbostaden vara avgörande. Regeln kan i övrigt möjligen ibland vålla någon tvekan i tillämpningen i fall då gäldenären brukar vistas på flera håll och någon viss bostad ej i och för sig överväger. Är han kyrkoskriven på något av dessa ställen, bör hans bostad anses vara på den orten. I sista hand får utmätningsmannen på varje särskilt ställe anses kompetent. Dessa teoretiska olägenheter torde dock sakna nämnvärd praktisk betydelse, och beredningen håller före, att man kan bortse från dem.

Vad angår juridiska personer lär redan enligt gällande rätt den allmänna forumregeln i 10 kap. 1 § RB tillämpas analogiskt, när det gäller att i utsökningssmål bestämma var en juridisk person skall anses ha sitt hemvist.⁴³ För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning gäller enligt tredje stycket i nämnda lagrum, att som hemvist anses den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finns, där förvaltningen föres. Vidare meddelas bestämmelse om kommun och annan menighet. I fråga om dödsbo stadgas i fjärde stycket av samma paragraf, att boet sökes vid den rätt där den döde skolat svara, vilket i förevarande sammanhang torde få anses innebära att

⁴⁰ En praktiskt betydelsefull fråga är i detta sammanhang, var fordringar som uppkommit i rörelsen skall anses finnas. Gällande rätt på denna punkt synes oviss. Goda skäl kan emellertid anföras för att tillmäta driftstället-affärslokalen avgörande betydelse som anknytningsfaktum. Jfr den i 3 § skuldebrevlagen inskrivna regeln om plats för betalning samt Olivecrona s. 154.

⁴¹ Se Hassler s. 44 not 60, s. 217 not 69, Trygger II s. 185 f, NJA 1905 s. 527.

⁴² Jfr NJA II 1943 s. 96.

⁴³ Jfr Hassler s. 44 not 60.

dödsboet anses ha sitt hemvist där. I 10 kap. 2 § RB lämnas bestämmelse om forum i mål mot kronan.

I beredningens förslag anges uttryckligen, att som juridisk persons hemvist skall anses den ort som enligt 10 kap. RB betingar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Utmätning av fordran eller rättighet

Som tidigare berörts har praktiska svårigheter varit förenade med frågan om utmätningsmans kompetens att verkställa utmätning av fordran som ej grundas på löpande förbindelse eller annat presentationspapper. Den allmänna meningen har varit att sådan fordran vid tillämpningen av UL skall i princip anses befintlig där den berättigade är.⁴⁴ Motsvarande gäller enligt den nordiska konventionen om konkurs den 7 nov. 1933 och därtill anslutande lagstiftning. Det har dock ifrågasatts, om icke fordringen i stället bör anses befintlig hos sekundogäldenären. Vidare må erinras om att tillgodohavanden, som kan lyftas omedelbart eller nästan omedelbart, i utmätningsmännens praxis brukar betraktas som kontanter och utmätas hos sekundogäldenären, ehuru viss tvekan yppats om hur långt man kan gå härvidlag. Införandet av bestämmelse om utmätningsgäldenärens hemvist som generellt kompetensgrundande faktum medför även på denna punkt fördelar. Om gäldenären har hemvist här i riket, kan borgenären alltid vända sig till utmätningsmannen i den orten, oavsett vilken tillgång han önskar få utmätt och var den finns. Den tveksamma frågan, var en viss fordran skall anses befintlig, får i följd därav minskad betydelse. Även beredningens förslag om interimistiska åtgärder under 56 och 60 a §§ medför, att frågan blir mindre aktuell. Det praktiska behovet av klargörande bestämmelser kvarstår det oaktat med en viss styrka.

Beredningen har övervägt att föreslå samma regler om var fordran skall eller må anses befintlig som upptages i 10 kap. RB. Detta kap. innehåller i 3 § andra stycket stadgande, att fordran, som grundas på löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, anses finnas där handlingen är. Annan fordran anses finnas, där gäldenären (d. v. s. tillämpat på utmätning sekundogäldenären) har sitt hemvist. Är pant ställd för fordringen, må denna anses finnas där panten är.

Det synes emellertid ej lämpligt att utsträcka denna reglering, som nu är direkt tillämplig allenast i de fall som avses i nämnda paragraf, till utmätning. Överhuvud inställer sig betänkligheter mot att radikalt bryta med vad som i utsökningsmål allmänt ansetts gälla om lokaliseringen av fordringar, vilka ej grundas på presentationspapper, och som överensstämmer med den nordiska konkurskonventionen. Beredningen har i stället sökt en lösning som, utan att bestämma var en fordran skall anses finnas, ger ett praktiskt tillfredsställande svar för de fall som föranlett tvekan i tillämpningen. För detta ändamål föreslås i 56 § 2 mom. en bestämmelse, enligt

⁴⁴ D.v.s. i regel där den berättigade har sitt hemvist, se ovan not 7. Betr. fordringar som uppkommit i handel eller annan rörelse jfr em. not 40.

vilken utmätning av fordran i pengar må sökas där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. Stadgandet medför även den fördelen, att det i utmätningsärendet blir lättare att inhämta upplysningar om fordringen från sekundogäldenären. Det må påpekas, att stadgandet allenast avser att ge ett nytt alternativ och sålunda ej utesluter att utmätning må ske genom utmätningsmannen i gäldenärens hemvist eller genom utmätningsmannen på annan ort, där fordringen må anses lokaliserad. I fråga om tillgodohavande hos bank kan utmätningsmannen, där banken har sitt säte, verkställa utmätning. Med tillämpning av bestämmelsen bör emellertid, när tillgodohavandet står hos ett filialkontor, utmätning kunna sökas även därstädes.

Fordran som grundas på presentationspapper anses lokaliserad till den plats, där värdehandlingen finns. Ehuru några svårigheter ur lokaliseringssynpunkt ej i allmänhet bör vara förknippade med dylika fordringar, har beredningen icke ansett den nyss föreslagna bestämmelsen böra inskränkas till fordringar som ej grundas på presentationspapper. Det kan inträffa, att handlingen är förkommen och att dödningsförfarande pågår eller är aktuellt. Vidare kan det hända, att gäldenären undanhåller värdehandlingen, t. ex. en bankbok. Man vet ej då, var fordringen skall anses lokaliserad. I andra fall är det ovisst, om fordringen är grundad på presentationspapper eller ej, t. ex. om en köpeskillingsfordran utbytt mot en inteckningsrevers. En ansökan om att utmätning i dylika fall förrättas hos den förpliktade bör ej avvisas därför att fordringen måhända rätteligen skall anses lokaliserad på annan ort. Den föreslagna regleringen av kompetensfrågan undanröjer givetvis icke de svårigheter som i övrigt kan finnas att utmäta fordran som grundas på presentationspapper, när detta ej kan tillrättaskaffas. Utmätningen anses ju ej bli fullbordad utan att värdehandlingen omhändertagits. Beredningen har ej ansett sig kunna i förevarande sammanhang upptaga detta mera komplicerade spörsmål. Förfarandet med utmätnings sed och gäldenärens försättande i konkurs erbjuder här vissa hjälpmedel att komma till rätta med en tredskande gäldenär, som undanhåller exempelvis en bankbok.

Skäl kan anföras för att utsträcka bestämmelsen till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet. När beredningen stannat för att begränsa regeln till att avse endast fordringar i pengar, har skälen därtill varit dels att det är beträffande fordringar av detta slag som behovet av en sådan bestämmelse gjort sig praktiskt kännbart, dels att konsekvenserna i fråga om andra fordringar och rättigheter är svåröverskådliga. Enligt beredningens mening är det emellertid tänkbart, att man vid den allmänna reformen av utsökningrätten kan finna det lämpligt att låta den ifrågavarande alternativa kompetensregeln gälla fordringar och rättigheter av alla slag.

Mot den föreslagna bestämmelsen kan anföras, att som förut berörts konkurrerande kompetens för olika utmätningsmän kan medföra vissa kompetenskonflikter. Beredningen har dock ej trott sig behöva i detta hänseende befara några praktiska olägenheter av bestämmelsen som för de vikti-

gare fallen ansluter till rådande praxis. För att utmätning av fordran som grundas på presentationspapper skall fullbordas krävs som nämnts, att handlingen omhändertages. Och vid utmätning av fordran som icke är grundad på presentationspapper skall förbud delgivas sekundogäldenären att utgiva betalning till annan. Genom detta förbud blir det klart, att beloppet är spärrat. En sekundogäldenär, vilken liksom bank har flera kontor, får självfallet i eget intresse meddela förhållandet till samtliga kontor, där tillgodohavandet skulle kunna lyftas.

Med den lösning som föreslås av kompetensfrågan vid utmätning av fordringar i pengar har beredningen ansett sig nu ej behöva gå närmare in på de spörsmål som kan uppkomma, när det gäller att bestämma var olika slags tillgångar skall anses lokaliserade. Det överlämnas sålunda alltjämt åt rättstillämpningen att pröva, var exempelvis en enkel fordran, en nyttjanderätt eller en patenträtt skall anses finnas.

Interimistiska åtgärder

Praktiskt behov föreligger av att utmättingsman kan i viss utsträckning vidtaga interimistiska åtgärder för att säkerställa utmätning. Bestämmelser härom upptages i 60 a §; se 4 kap. Säkerställande kan vara särskilt påkallat, när ansökan inkommit till utmättingsman som ej är behörig. Redan nu tillämpas i viss utsträckning ett sådant förfarande. Beredningen har ansett, att en dylik möjlighet bör finnas i brådskande fall och har upptagit bestämmelse därom såsom 3 mom. i 56 §.

Samverkan mellan utmättingsmän m. m.

Beredningens förslag till kompetensregler kräver på ett par punkter samverkan mellan utmättingsmän. Ett samarbete mellan var för sig kompetenta förrättningsmän förutsattes redan nu exempelvis i Stockholm, och i övrigt har i gällande författningar för indrivning av skatter meddelats föreskrifter som går ut på att förrättningsmän i olika distrikt skall samverka. Enligt beredningens mening bör en reglering av viktigare samarbetsfrågor meddelas i administrativ ordning.⁴⁵

Det förhållandet att utmätning enligt förslaget kan sökas icke blott där gäldenären har sitt hemvist utan även på annat håll kan leda till att utmätning mot samma gäldenär söks samtidigt hos flera utmättingsmän. För att förebygga komplikationer därav bör utmättingsmännen åläggas att i viss utsträckning kommunicera med varandra.

Om utmätning söks på annan ort än där gäldenären har sitt hemvist, bör såvitt möjligt utmättingsmännen i hemvistet underrättas innan förrättning hålls.⁴⁶ Därjämte bör från utmättingsmännen i hemvistet införskaffas erforderlig utredning om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållan-

⁴⁵ Jfr till det följande författningsutkastet s. 150.

⁴⁶ En viss oklarhet föranleds av att gäldenär kan ha hemvist på mer än ett håll. Som förut framhållits torde emellertid denna teoretiska olägenhet sakna nämnvärd praktisk betydelse. Naturligtvis kan det också inträffa, att gäldenären överhuvud ej har hemvist i Sverige.

den för att säkerställa en riktig tillämpning av reglerna om beneficium och utmättningsordningen.

Även när utmätning söks hos utmättningsmannen i gäldenärens hemvist kan det vara anledning att taga förbindelse med annan utmättningsman, nämligen för det fallet att åtgärd för utmätningens genomförande behöver vidtagas inom den andres tjänstgöringsområde. Såvitt möjligt bör denne underrättas innan åtgärden vidtages. Uppkommer fråga om utmätning av egendom, i vilken förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier kan tillkomma tredje man, och drivs rörelsen eller jordbruket på annan ort, bör från utmättningsmannen i den orten inhämtas upplysning ur registret över inteckningshavare.

Därest utmätning finnes vara sökt på två håll, kan det komma i fråga, att ansökan hos den ena utmättningsmannen överlämnas till handläggning av den andra för att ärendena skall följas åt. Sådant överlämnande bör dock icke vara obligatoriskt. Om vardera utmättningsmannen handlägger hos honom anhängig ansökan, bör de emellertid i samråd ordna så, att de iakttaga bestämmelsen i 58 § om att utmätning såvitt möjligt sker samtidigt. Beredningen är medveten om att tillämpningen av sistnämnda princip någon gång kan svikta men anser, att denna risk får lämnas därhän. I övrigt upptager 56 a § i förslaget bestämmelser om hur målen skall handläggas, därest samma egendom tagits i mät av mer än en utmättningsman.

Införandet av möjlighet för utmättningsman att själv vidtaga åtgärd utanför sitt distrikt för att på det sättet genomföra utmätning bör icke i och för sig vålla större svårigheter. I administrativ ordning bör föreskrivas, att åtgärden skall vidtagas på sådant sätt att den ej hindrar den andra utmättningsmannens verksamhet. I övrigt synes man kunna överlämna åt utmättningsmännen att själva sörja för den samverkan som kan vara behövlig. Det kan vara lämpligt att exempelvis mellan utmättningsmännen i en större stad och i dennas förorter sluta närmare överenskommelse, hur man bäst skall gå till väga.

Större uppmärksamhet förtjänar de fall, då utmättningsman påkallar biträde av utmättningsmannen i annat distrikt för att där få åtgärder vidtagna för utmättnings genomförande. De i 73—76 samt 79 §§ UL meddelade bestämmelserna om sättet för utmättningsåtgärds vidtagande i olika fall torde utgå från att behörig utmättningsman själv har att infinna sig på viss plats, förrättningsstället, och där vidtaga erforderliga åtgärder.⁴⁷ Tydligt är att bestämmelsernas tillämpning måste anpassas efter den nya situation som inträder, när utmättningsåtgärd skall komma till stånd genom samverkan av två utmättningsmän, av vilka den ene handlägger själva målet och bestämmer vad som skall göras under det att den andre endast har att på begäran biträda med handgripliga åtgärder. Den utmättningsman som handlägger målet — i regel utmättningsmannen där gäldenären har sitt hemvist — är den som svarar för utmätningen. Han måste förvissa sig om att förutsätt-

⁴⁷ För delgivning av underrättelse, anmaning eller förbud kan han anlita annan utmättningsman, nämligen den där delgivningen skall ske, se 9 § DbKU.

ningarna för utmätning är för handen och genom besök hos gäldenären eller på annat sätt inhämta om och var det finns utmättningsbar egendom. Endast om det då visar sig att biträde erfordras av utmätningssmannen på annan ort har han anledning att sätta sig i förbindelse med denne. Det kan t. ex. hända, att utmätningsgäldenären själv till utmätning anvisar närmare specificerad egendom på den andra orten. Vanligare torde emellertid vara, att borgenären tillhandagår med uppgifter härom, under det att gäldenären förhåller sig passiv.

Innan den utmätningssman som handlägger målet tager ställning till frågan om utmätning skall ske och vad den skall omfatta kan han från den andra utmätningssmannen behöva införskaffa uppgifter till ledning vid identifiering och värdering av egendomen. Utmätning av lösöre och av fordran som grundas på presentationspapper förutsätter för närvarande och skall alltså förutsätta, att objektet är tillgängligt för utmätningssmannen. Om objektet finns på annan ort, kan uppdragas åt utmätningssmannen därstädes att vidtaga åtgärd som avses i 74 §, eventuellt omhändertaga egendomen med stöd av 60 a § i förslaget. Vid verkställigheten bör vittne närvara. Själva utmätningen bör ej förklaras verkställd förrän åtgärd som nyss nämnts inrapporterats. Först därefter kan bevis om utmätningen enligt bestämmelserna i 84 § UL tillställas gäldenären. Det förtjänar påpekas, att talan mot utmätningen skall fullföljas hos överexekutor, under vilken den utmätningssman som handlägger själva målet lyder. Och det är den utmätningssmannen som äger föranstalta om eventuell rättelse enligt de föreslagna nya bestämmelserna i 77 §. — Tillämpningen av avgiftsbestämmelserna i ErsF 1878 kan tänkas vålla vissa problem vid samverkan av det slag som här avses. Beredningen förordar emellertid i annat sammanhang, att utredning verkställs om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift.

Vad angår förhållandet utmätningssmännen emellan följer av sakens natur, att utmätningssmans skyldighet att lämna sådant biträde som begärs av utmätningssman på annat håll måste bedömas med hänsyn tagen även till hans egna arbetsförhållanden. I fråga om utmätning i lön kan det t. ex. möta samma praktiska svårigheter för honom att vid bestämd tidpunkt infinna sig där lönen utbetalas som erfarenhetsmässigt föreligger i hans egna utmätningssmål. De överenskommelser utmätningssmän emellan som i det föregående rekommenderats bör lämpligen omfatta även problem av sådant slag.

Överlämnande av mål innan egendom utmätts

Man får räkna med att genomförande av utmätning av egendom på annan ort ibland kan bli alltför tyngande, om målet skall handläggas av utmätningssmannen i gäldenärens hemvist. Det torde därför icke böra i lagen fastställas som en ovillkorlig tjänsteplikt för utmätningssmannen i gäldenärens hemvist att handlägga målet. Flera alternativ för handläggningen bör stå till buds, såväl när det gäller lös egendom som beträffande fast egendom. Utmätningssmannen bör alltså ha viss befogenhet att överlämna frågan om utmätning till annan behörig utmätningssman. Enligt beredningens mening bör det ankomma på Kungl Maj:t att i administrativ ordning reglera,

hur utmätningsmannen lämpligen bör förfara. Huruvida utmätningsmannen, när fråga uppkommit om utmätning av egendom inom annan utmätningsmans distrikt, bör själv handlägga målet eller i stället överlämna det till den andre, inrymmer visserligen praktiska övertåganden som ej i detalj kan författningsmässigt regleras. Även om de administrativa bestämmelserna därför med nödvändighet måste lämna visst utrymme för utmätningsmannens eget bedömande, kan det dock i det väsentliga klargöras vad man förväntar av honom. Man har i övrigt anledning tro, att utmätningsmännen själva skall vara angelägna att genomföra förrättningarna på lämpligt sätt. Skulle någon utmätningsman till äventyrs i för stor omfattning begagna sig av befogenhet att överlämna mål till annan, blir följden härav ej, att läget för borgenären blir sämre än enligt nuvarande ordning. Snarare blir denne även då, om ej utmätningsmannen gör sig skyldig till dröjsmål, bättre ställd än nu, eftersom det skall ankomma på utmätningsmannen att själv vidarebefordra ansökningen. Han bör därvid även bifoga erforderliga uppgifter om verkställd utredning beträffande gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Beredningen utgår vidare från att utmätningsman i gäldenärens hemvist städs och särskilt i brådskande fall skall söka handla så att borgenären ej lider förlust. Den befogenhet att vidtaga interimistiska åtgärder som beredningen under 60 a § föreslår bör också i sin mån möjliggöra för utmätningsman att förekomma förlust för borgenären.

I enlighet med det anförda upptager beredningens förslag i 4 mom. i 56 § bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om rätt för utmätningsman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort, eller i andra särskilda fall överlämna målet till annan behörig utmätningsman. Om skyldighet i vissa fall att — efter det egendom utmätts — överlämna målet till annan utmätningsman stadgas i 56 a §. Beredningen återkommer härtil i det följande.

Beredningen har i bifogat utkast till kungörelse om ändring i DbKU närmare angivit, hur de administrativa bestämmelserna om överlämnande av mål enligt beredningens mening bör kunna utformas (se 9 a §, s. 150). Som därav framgår anser beredningen, att befogenheten att överlämna bör tillkomma utmätningsman icke blott i mål om utmätning utan också i andra mål, varom fråga är i DbKU. Bestämmelsen härom har, i vad den gäller annat än kvarstad, skingringsförbud och handräkning enligt AvbL (jfr 183 och 185 §§ UL samt 10 § AvbL i deras lydelse enligt beredningens förslag), ansetts kunna grundas på det i 12 § UL föreslagna allmänna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om förfarandet i utsökningssmål.

En fråga som bör särskilt övervägas är, huruvida bestämmelserna om överlämnande lämpligen kan göras tillämpliga i fråga om utmätning, vilken ingår som led i indrivningsförfarande beträffande böter, skatter o. l., och huruvida man i så fall bör ändra gällande föreskrifter om handräkning i sådana ärenden (se 9 § BötesindrF samt 32—34 och 38 §§ TK UppbF). Till denna fråga anser sig beredningen icke böra taga ställning.

Överlämnande av mål sedan fast egendom utmätts

Av det föregående framgår, att beredningen räknar med att utmätningsman i gäldenärens hemvist skall komma att taga i mät även fast egendom utanför sitt tjänstgöringsområde. Ehuru det icke är uteslutet att samma utmätningsman skulle kunna handlägga målet även i fortsättningen, har beredningen ansett det vara att föredraga, att utmätningsmannen städse överlämnar målets fortsatta handläggning till utmätningsmannen där egendomen är. Bestämmelse härom har upptagits i 1 mom. av 56 a §. Vissa expeditionella åtgärder som direkt föranleds av utmätningen skall han emellertid vidtaga innan målet överlämnas; härom stadgas i 3 mom. Självfallet bör utmätningsmannen även omhändertaga de handlingar rörande fastigheten som finns tillgängliga hos gäldenären. I övrigt skall det åligga utmätningsmannen i den ort, där fastigheten ligger, att vidtaga de åtgärder som ankommer på utmätningsman, främst enligt 79 § som bland annat handlar om beskrivning och värdering av fastigheten. Beredningen förutsätter, att den utmätningsman som tagit fastigheten i mät kommer att vid överlämnande av målet lämna redogörelse för de åtgärder som redan vidtagits, t. ex. genom utdrag av dagboken. Utmätningsman, där fastigheten ligger, skall sedermera enligt 99 § redovisa målet till överexekutor, som ju enligt UL har att handlägga frågan om fastighetens försäljning. Det föreslagna förfarandet skall leda till att målet, utan särskild föreskrift, kommer att lämnas till behörig överexekutor, även om den utmätningsman som tog fastigheten i mät hade sitt tjänstgöringsområde utanför den behöriga överexekutorns kompetensområde.

Utmätning av lös egendom genom två utmätningsmän

Vid behandlingen av 56 § 1 och 2 mom. har beredningen nämnt, att det enligt förslaget möjligen kan inträffa att viss lös egendom tages i mät såväl av utmätningsmannen i gäldenärens hemvist som av utmätningsmannen i annan ort. Det kan också tänkas, att två utmätningsmän grundar sin kompetens på de olika punkterna i 56 § 2 mom. När något sådant undantagsvis händer, bör målen på lämpligt sätt sammanföras. Det måste bestämmas, vilken utmätningsman som skall taga hand om eventuell försäljning av den utmätta egendomen. Beredningen utgår från att det mest praktiska — t. ex. i fråga om maskiner och andra inventarier — är att försäljning ombesörjes av utmätningsmannen där egendomen finns. Enligt beredningens mening bör emellertid utmätningsmännen samråda om vad som är lämpligast. Är de oense, bör utmätningsmannen i gäldenärens hemvist få bestämma, vilken utmätningsman som skall handlägga målen. Nämda utmätningsman kan förmodas vara den som har den bästa överblicken över andra omständigheter som kan vara av betydelse i saken, däribland gäldenärens personliga förhållanden. Gäldenärens hemvist skall ju också enligt beredningens förslag vara generellt kompetensgrundande faktum för utmätning, och detta betraktelsesätt återverkar i sin mån även här.

Den reglering för vilken beredningen här redogjort upptages i 2 mom.

av 56 a §. Tänkbart är, att utmätningssmannen i gäldenärens hemvist får träffa avgörandet även i fall då han själv icke tagit egendomen i mät. Detta synes ej böra möta några betänkligheter. Om gäldenären överhuvud ej har hemvist här i riket, torde utmätningssmän som ej enas lämpligen böra hänvända sig till överexekutor.

Expeditionella åtgärder

I 3 mom. av 56 a § åläggs utmätningssman att vidtaga vissa expeditionella åtgärder, oaktat han överlämnar ärendet till annan utmätningssman. Enligt 72 § skall utmätningssman, när utmätning sker av egendom, vari enligt vad för honom är känt eller vid utmätningen utrönes förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer annan, ofördröjligen underrätta inteckningshavaren om utmätningen. Det bör ankomma på den som tager egendomen i mät att — efter inhämtande av upplysningar från utmätningssmannen där rörelsen drivs — iakttaga detta.

I 85 § meddelas föreskrifter om underrättelser till överexekutor, till inskrivningsdomaren för fast egendom, till myndighet som handlägger ärenden angående inteckning i fartyg eller som för fartygsregistret, till luftfartsstyrelsen och inskrivningsdomaren för luftfartyg samt till kommerskollegium. Det har syntes lämpligt, att den utmätningssman som tagit egendomen i mät fullgör vad som stadgas i paragrafen innan han överlämnar målet till annan utmätningssman. Självfallet bör underrättelse ske till den i fortsättningen behöriga överexekutorn även om den som tog egendomen i mät lyder under annan överexekutor.

Vissa internationellträttsliga spörsmål

Beredningen finner sig böra särskilt framhålla, att de föreslagna kompetensreglerna icke är avsedda att lösa några internationellträttsliga spörsmål. Huruvida utmätningssman i Sverige överhuvud kan taga viss egendom i mät, får sålunda bedömas enligt andra överväganden. Tveksamma spörsmål kan uppkomma, särskilt när det gäller utmätning av fordran eller rättighet. I sistnämnda hänseende må påpekas, att regeln i 56 § 2 mom., enligt vilken utmätning av fordran i pengar får sökas där den förpliktade är, icke kan sägas innebära någon principiell nyhet. Den ställer det endast utom all tvekan, att lokalt kompetent utmätningssman finns att tillgå i Sverige, när den mot vilken fordringen riktas finns här (jfr NJA 1938 s. 322). I fråga om fordran som grundas å löpande skuldebrev eller annat presentationspapper kan kompetensregeln svårligen få någon självständig betydelse, eftersom utmätningens genomförande torde förutsätta att handlingen är tillgänglig.

Däremot torde den av beredningen föreslagna regeln om generell behörighet för utmätningssmannen i gäldenärens hemvist ge större möjligheter att genomföra utmätning i vissa fall som har internationell anknytning. Om utmätning sökts i gäldenärens hemvist och det vid målets handläggning framkommer, att viss gäldenären tillhörig egendom som för närvarande finns utomlands, t. ex. ett fartyg eller en bil, snart är att vänta till Sverige, kan

utmätningssmannen ingripa och förordna om åtgärd enligt 60 a §, som kan genomföras så snart fartyget eller bilen kommer hit oavsett var detta äger rum. Vidare kan han, då han är beredd att taga egendomen i mät, påkalla biträde för utmätningens omedelbara genomförande så snart fartyget eller bilen anländer. Han får emellertid låta anstå med själva utmätningförklaringen till dess egendomen på dylikt sätt omhändertagits.

Vissa andra kompetensfrågor

De föreslagna kompetensreglerna för utmätning har ansetts böra föranleda bestämmelser om utmätningssmanns kompetens även när det gäller verkställighet av kvarstad och skingringsförbud. Den som söker verkställighet bör alltså kunna vända sig antingen till utmätningssmannen där gäldenären har sitt hemvist eller till utmätningssman som är kompetent enligt 56 § 2 mom. i förslaget. Bestämmelser av denna innebörd har upptagits i 183 och 185 §§ i form av hänvisning till 56 §. Tydligt är, att om ansökan görs hos utmätningssmannen i gäldenärens hemvist, denne kan vara nödsakad att påkalla biträde av utmätningssmannen på annan ort (jfr 2 §).

Beträffande handräckning för återtagande av avbetalningsgods finns som förut är nämnt en särskild kompetensregel, intagen i 10 § AvbL. Även i denna regel föreslår beredningen ändring. Beredningen hänvisar till vad därom sägs i 8 kap.

InfL innehåller icke någon bestämmelse om vilken utmätningssman som är behörig att handlägga ärende om införsel. Enligt motiven bör den utmätningssman anses behörig inom vars tjänstgöringsområde den huvudsakliga verkställigheten, d. v. s. avlöningsbeloppens innehållande, skall äga rum. Beredningens förslag till ändring av UL torde icke inverka på denna fråga (jfr 4 § 2 st. och 9 § 2 st. InfL). Beredningen utgår emellertid från att, om någon för införsel vänder sig till utmätningssmannen i den underhållspliktiges hemvist, denne utmätningssman ej inskränker sig till att avvisa ansökningsutskottet utan, om innehållandet skall ske på annan ort, vidarebefordrar målet till behörig utmätningssman.

Beredningen vill understryka att dess förslag ej heller inom ULs eget område innebär någon fullständig reglering av frågan om utmätningssmanns lokala kompetens. Av flera skäl har beredningen funnit sig böra tills vidare begränsa de grundläggande kompetensreglerna i UL till att gälla utmätning, kvarstad och skingringsförbud. Det är endast beträffande dessa institut som UL i övrigt meddelar närmare föreskrifter, och det är på detta område som ett praktiskt behov av reformer särskilt givit sig till känna. Som framgår av vad tidigare anförts är det emellertid beredningens mening, att med stöd av 2 § 3 mom. utfärdade administrativa bestämmelser om befogenhet för utmätningssman att påkalla eller själv vidtaga åtgärder utom tjänstgöringsområdet skall gälla också i fråga om övriga institut inom ULs ram. Enligt beredningens mening bör regeln om generell kompetens för utmätningssmannen i gäldenärens hemvist kunna få analogisk tillämpning t. ex. när det gäller att verkställa dom om utgivande av visst gods. Att utmätningss-

mannen i den ort där åtgärden skall vidtagas alltså förblir lokalt kompetent är självfallet.

I detta sammanhang må påpekas, att beredningens förslag ej behandlar överexekutors kompetens. UL innehåller ej närmare bestämmelser härom, bortsett från vad som i 98 § 3 mom. stadgas om fast egendom inom särskilda överexekutors områden. När fråga är om klagan över utmätning, ger det sig regelmässigt självt, vilken överexekutor som är behörig. Beträffande åter mål som anhängiggörs direkt hos överexekutor lär det finnas ett visst utrymme för att handla efter omständigheterna. Man torde sålunda redan nu i fråga om kvarstad och skingringsförbud vända sig antingen till överexekutor, där gäldenären har sitt hemvist, eller till överexekutor, där egendom finns. Det är här på sin plats att jämföra med RB, enligt vilken domstol är behörig att förordna om kvarstad eller skingringsförbud även om egendomen ej finns inom rättens domvärjo. Om likväl nämnda praxis för överexekutors del ej skulle anses säkert grundad enligt nu gällande rätt, torde det i allt fall vara uppenbart, att den av beredningen föreslagna kompetensregleringen för utmätning kan åberopas som stöd för att analogivis bedöma överexekutors kompetens att bevilja kvarstad och skingringsförbud på samma sätt. I övrigt har beredningen ej ansett praktiskt behov föreligga att nu närmare överväga en reglering av överexekutors lokala kompetens.

Behörig domstol i mål om bättre rätt till utmätt lös egendom

I 69 § UL regleras det fallet att tredje man påstår sig vara ägare till lös egendom, som finns i gäldenärens bo, men ej förmår genast visa sin rätt. Hans anspråk hindrar då icke att egendomen utmäts. Men om han bjuder sannolika skäl för sitt påstående skall utmätningssmannen hänvisa honom att instämma sin talan till domstol. I avbidan på domstolens avgörande får det utmätta ej säljas. Hänvisning att stämma kan också givas av överexekutor, om tredje man vänder sig dit med sitt påstående. Behörig domstol för prövning av sådan talan är rätten i den ort där godset finns.

Av vad beredningen i det föregående föreslagit följer, att utmätningssman kan komma att handlägga mål, i vilket den egendom som utmäts finns på ort utom hans tjänstgöringsområde och kanske också får bli kvar där fram till försäljningen. Detta kan särskilt inträffa, när utmätning sökts i gäldenärens hemvist. Det naturliga synes vara, att därest i en sådan situation tvist uppkommer om bättre rätt till egendomen, tvisten får prövas av den domstol till vilken utmätningssmannens tjänstgöringsområde hör och icke av den domstol där egendomen råkat påträffas. En regel att tvist om bättre rätt till utmätt lös egendom skall prövas av förstnämnda domstol är förenad med fördelar även i andra hänseenden. Tvekan om domstolens behörighet behöver sålunda icke uppkomma i fall då egendomen flyttats efter utmätningen. Ej heller behöver frågan, var utmätt fordran eller rättighet skall anses vara lokaliserad, vålla några problem.⁴⁸ Beredningen vill därför föreslå den ändringen i 69 § UL, att talan som där avses skall väckas vid den

⁴⁸ Jfr SvJT 1960 rf s. 2.

domstol, till vilken utmätningssmannens tjänstgöringsområde hör. I något enstaka fall förekommer, att utmätningssmannens tjänstgöringsområde faller inom mer än en domkrets.⁴⁹ Det ligger i sakens natur, att talan i sådant fall skall väckas vid domstolen för den del av tjänstgöringsområdet, till vilken målet är att anse som lokaliserat med hänsyn till den omständighet som betingat utmätningssmannens kompetens. I regel grundas kompetensen på att gäldenären har sitt hemvist inom tjänstgöringsområdet, och behörig domstol blir då rätten i hemvistorten. För att den som vill väcka talan icke skall behöva tveka vid valet av domstol bör det ankomma på utmätningssmannen att ange var talan skall väckas. Det bör vidare åligga utmätningssmannen att vid meddelande av hänvisning ange mot vilka talan skall väckas liksom tiden inom vilken det skall ske och äventyret om något av detta försummas.

Beredningen föreslår vidare, att erforderliga föreskrifter för det fallet att tredje man framställer sitt påstående om bättre rätt först efter utmätningen flyttas från 69 § till 77 §. Förslaget sammanhänger i denna del med vad beredningen under 77 § förordar om att utmätningssman skall kunna själv rätta verkställd utmätning; se under 4 kap. s. 98.

I 3 § av 1845 års lösöreköpsförordning stadgas om behörig domstol i visst fall för prövning av tvist om giltigheten av lösöreköpsavhandling. Sådan tvist skall upptagas av domstolen i den ort där godset finns. Ändras 69 § UL på sätt beredningen förordat, bör motsvarande ändring göras i lösöreköpsförordningen. Förslaget påkallar vidare en följdändring i 10 kap. 17 § 6 RB, som hänvisar till här berörda forumregler. Beredningen får i dessa delar hänvisa till punkterna 5 och 6 i övergångsbestämmelserna till den lag om ändring i UL som nu föreslås.

4 kap.

Utmätningssinstitutet i övrigt

Som inledningsvis nämnts föreslår beredningen ytterligare ett antal ändringar i gällande bestämmelser om utmätning. Dessa rör utmätningssgäldenärens underrättande, interimistiska åtgärder för att säkerställa utmätningen i fall då utmätning av lös egendom ej genast kan verkställas, införande av möjlighet för utmätningssman att inom viss kort tid föranstalta om rättelse av verkställd utmätning samt omläggning av bestämmelserna om tidsfrister i utmätningssmål och i samband därmed även upphävande av det speciella skadeståndsansvaret för utmätningssmän i fall då fristerna överskrides.

⁴⁹ Med den organisation av exekutionsväsendet som skisserats av 1957 års polisutredning (SOU 1961: 34) skulle det bli vanligt, att ett exekutionsdistrikt omfattar två eller flera domkretsar eller delar av sådana. En dylik ordning synes svårigen kunna förenas med stadsdomstolsutredningens förslag (SOU 1961: 6) att överflytta flertalet överexekutorsgöromål på de allmänna underrätterna och torde medföra olägenheter även vid en mera begränsad överflyttning av exekutionsgöromål på underrätterna. Det torde därför böra undvikas att låta exekutionsdistrikten omfatta mer än en domkrets.

Gäldenärens underrättande

Gällande rätt

Utsökningslagen ger i 59 och 60 §§ regler om gäldenärens underrättande innan utmätning äger rum¹ samt meddelar i 84 § vissa bestämmelser om protokoll och s. k. utmätningsbevis som avser att gäldenären efter verkställd utmätningsförrättning skall få besked om vad som förekommit.² Däremot innehåller UL inga föreskrifter om att borgenären skall kallas till utmätningsförrättningen. Borgenären är hänvisad att själv vända sig till utmätningsmannen, om han vill veta när och var förrättningen skall äga rum. Samma gäller för tredje man, vars rätt berörs av utmätningen.³

I visst fall följer av ULs bestämmelser, att gäldenären måste vara tillstädes för att utmätning skall få äga rum. Det är när utmätning enligt 55 § sökts på grund av auktionsprotokoll. Utmätning får då ske endast om gäldenären vid utmätningstillfället utan jäv erkänner skulden. Någon föregående underrättelse är ej nödvändig.

Utmätning får alltid företagas om gäldenären anträffas, alldeles oavsett om han på förhand underrättats eller ej. Som motiv för denna princip anförde nya lagberedningen, att gäldenär, som fått sig betalningsskyldighet ålagd av domstol eller överexekutor, alltid bör vara beredd att betala sin skuld.⁴ I praxis brukar man emellertid i regel ej använda denna möjlighet till omedelbar utmätning. Om utmätningsmannen infinner sig utan föregående underrättelse, framstår hans tillvägagångssätt ofta som onödigt bryskt. Vidare riskerar han att gå förgäves. Huvudregeln i 59 § är nämligen, att om gäldenären ej anträffas, utmätning får äga rum endast under förutsättning att gäldenären i viss ordning underrättats på förhand. De närmare bestämmelserna om underrättelsens meddelande lämnas i 60 §.

Som skäl för kravet på underrättelse angav nya lagberedningen, att den ansett det betänkligt att även i gäldenärens måhända tillfälliga frånvaro låta utmätningen försiggå utan föregående underrättelse och sålunda betaga gäldenären tillfälle att bevaka sin rätt och antingen genom skuldens betalning förekomma utmätningen eller, om han ej kan detta, åtminstone begagna sig av förmånen att i viss mån själv få uppgiva den egendom som skall användas till gäldens betalning. Särskilt betänkligt skulle detta vara i de fall då utmätningen grundar sig på dom som icke vunnit laga kraft.⁵ Uppenbart är vidare, att gäldenären om möjligt bör få tillfälle att anmäla och styrka hinder för utmätning, t. ex. att viss egendom tillhör tredje man.

¹ Ang. 59 och 60 §§ se NLB s. 89 f, NJA II 1921 s. 303 f, 1951 s. 574 ff, Alexanderson s. 54 ff, Hassler s. 215 ff, Lundberg s. 78 ff, Olivecrona s. 144 ff, Trygger II s. 181 ff, s. 264. Jfr NJA 1894 s. 407, 1899 s. 496, 1905 s. 527, 1920 s. 158, SvJT 1961 rf s. 4, JO 1935 s. 283 ff.

² Ang. 84 § se NLB s. 101, prop. 1877: 2 bil. 1 s. 22, Alexanderson s. 94 f, Hassler s. 241 f, Lundberg s. 103 f, Olivecrona s. 148, Trygger II s. 304 f.

³ Se Hassler s. 218, Olivecrona s. 147.

⁴ NLB s. 89.

⁵ NLB s. 89.

Från huvudregeln att gäldenären skall vara underrättad upptager UL — utom det fallet att gäldenären är tillstådes vid utmätningen — ytterligare två undantag. Enligt 59 § 1 mom. är underrättelse ej av nöden, när det är anledning antaga att gäldenären håller sig undan därför att han väntar utmätning. Och enligt 60 § 3 mom. gäller motsvarande, om gäldenären ej har stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske.

Om utmätningsförrättning hålles utan att gäldenären är tillstådes, skall utmätningsmannen enligt 59 § 1 mom. tillsäga hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i vård eller besittning, att närvara vid förrättningen. I sista hand får han rikta sådan anmodan till närboende granne som anträffas.

Kan utmätning ej genast företagas, då utmätningsmannen inställt sig för sådant ändamål, äger han enligt 59 § 2 mom., om fara är att godset under tiden stickes ur vägen, låta vård hållas över godset till dess utmätning kan ske (se härom vidare s. 90).

I 59 § stadgas, att underrättelsen skall innehålla meddelande om att utmätning för fordringen blivit sökt. Det anses, att därvid fordringens belopp, utmätningstiteln samt borgenärens namn skall upptagas.⁶ Där- emot behöver underrättelsen icke innehålla uppgift om tid för förrättningen. Och platsen för förrättningen behöver angivas endast för det fallet att utmätningen skall äga rum på annan ort än den, där gäldenären har sitt hemvist, och avse egendom som gäldenären ej uppgivit till utmätning (se 60 § 2 mom.). I praktiken intages ofta i underrättelsen en anmodan till gäldenären att betala fordringen inom viss kortare tid, vid äventyr att utmätning eljest kommer att verkställas. Detta är emellertid ej föreskrivet.

De närmare bestämmelserna om underrättelsens meddelande lämnas som förut nämnts i 60 §. Huvudregeln är, att underrättelsen för att anses giltig skall meddelas gäldenären genom utmätningsmannen.⁷ För det fall att denne själv lämnar gäldenären personlig underrättelse uppställs ej något formkrav; underrättelsen kan då även meddelas muntligen. Eljest skall underrättelsen vara skriftligen utfärdad av utmätningsmannen. Varje bevislig delgivning av sådan underrättelse med gäldenären personligen god- tages.

Hur delgivningen skall gå till, är icke närmare reglerat. De allmänna reg- lerna i 33 kap. 25 § RB om att intyg av stämningssman eller offentlig befatt- ningshavare av visst slag skall gälla som fullt bevis är givetvis tillämpliga. Däremot kan underrättelsen icke meddelas genom postdelgivning enligt 1947 års kungörelse om delgivning i mål och ärenden vid domstol. I stället an- vänds på åtskilliga håll den metoden att underrättelsen skickas i rekom- menderat brev med mottagningsbevis. Därvid riskerar man emellertid, att gäldenären icke löser ut försändelsen och att delgivningen följaktli-

⁶ Hassler s. 216, Olivecrona s. 144.

⁷ Domsverkställare är att hänföra till utmätningsman, jfr 4 §. Och även exekutionsbiträde, som efter utmätningsmannens uppdrag förrättar utmätning för uttagande av böter, torde här vara att jämställa med utmätningsman.

gen misslyckas. Ett annat i praktiken förekommande sätt är, att utmätningsmannen i vanligt brev till gäldenären översänder underrättelsen i två exemplar, med begäran att det ena återsändes med bevis om mottagandet. Stämningmannadelgivning, i regel verkställd av ett utmätningsmannen underställt exekutionsbiträde, förekommer alltjämt i stor omfattning. En praktisk fördel med denna metod är, att exekutionsbiträdet i samband med delgivningen också kan göra en förberedande undersökning rörande förutsättningarna för att genomföra utmätning. Det exekutionsbiträde som verkställt delgivningen används sedan ofta som vittne vid själva utmätningsförrättningen.

En annan fördel med att anlita stämningssman följer av de i 60 § 1 mom. meddelade bestämmelserna om surrogatdelgivning. Har gäldenären blivit sökt i sitt hemvist men ej kunnat anträffas där, får skriftlig underrättelse lämnas hans make eller husfolk eller, om ej heller de anträffas, avlämnas i slutet kuvert i hans hemvist eller, som sista utväg, fästas på hans husdörr. Stämningmannadelgivning genom besök i gäldenärens hemvist kan alltså regelmässigt genomföras utan uppskov.

UL innehåller ej några särskilda bestämmelser om sättet för delgivning med juridisk person. I denna del torde emellertid reglerna i 33 kap. RB, särskilt de i 17—19 §§, följas i tillämpliga delar.⁸

För det vanliga fallet att underrättelsen genom utmätningsmannen eller eljest bevisligen delgives gäldenären (eller ombud för honom) personligen är ej stadgat, att någon viss tid regelmässigt skall förflyta mellan delgivningen och förrättningen. Utmätningen kan alltså äga rum samma dag utan att gäldenären är tillstädes, men denna möjlighet torde sällan utnyttjas. Om underrättelsen åter meddelas genom surrogatdelgivning, får utmätning äga rum tidigast dagen efter delgivningen. Och om utmätning skall ske av egendom, som finns på annan ort än där gäldenären har sitt hemvist och som han ej själv anvisat till utmätning, bör underrättelsen oavsett delgivningsmetoden meddelas så tidigt att gäldenären kan bevaka sin rätt vid utmätningen. Längre rådrum än åtta dagar skall dock ej lämnas honom (se 60 § 2 mom.).

Sedan gäldenären blivit underrättad, kan inträffa omständigheter, t. ex. anstånd från borgenärens sida, som gör att utmätning icke kommer till stånd förrän efter ganska lång tid. Det finns ej några bestämmelser, som garanterar att gäldenären då blir underrättad på nytt. I praktiken torde ny underrättelse ofta meddelas i sådana fall.

Vid tillämpningen av bestämmelserna om gäldenärens underrättande före utmätningen spelar kostnadsfrågan in. Underrättelse med posten får i enskilt mål ej sändas i tjänstebrev (jfr NJA 1894 s. 407). Portokostnaden är en nödig kostnad för utmätningen, men någon ersättning utöver portot får ej debiteras (NJA 1913 s. 518). Vid stämningmannadelgivning utgår däremot särskild delgivningsersättning enligt 4 § ErsF 1878 och även reseersättning enligt 5 § samma författning.

⁸ Jfr Olivecrona s. 145.

Reglerna om underrättelse före utmätning anses icke analogt tillämpliga beträffande andra utsokningsformer.⁹ Det hänvisas emellertid i 79 § 4 mom. UL för ett speciellt fall till 60 §. I 193 § 1 mom meddelas särskilda föreskrifter om underrättelse före verkställighet av vräkningsbeslut. Dessa senare föreskrifter ansluter sig i sak helt till 60 § 1 mom. utom beträffande tidsfristen. Vidare är att märka, att reglerna i 59 och 60 §§ till följd av hänvisningar i speciallagstiftning skall tillämpas vid vissa särskilda utsokningsformer. Sådana hänvisningar finns i 10 § AvbL samt i 15 § 1924 års lag om viss panträtt i spannmål och 15 § 1942 års lag om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Reglerna i 59 och 60 §§ gäller icke heller vid alla utmätningar. Enligt 60 § 3 mom. andra stycket UppbF får nämligen utmätning för skatt även i gäldenärens frånvaro genast förrättas utan att sådan underrättelse, varom i 59 och 60 §§ UL sägs, meddelats honom. Och detsamma gäller enligt 38 § TK UppbF vid utmätning för allmänna avgifter och liknande. Skall utmätning i dessa fall ske av gäldenären tillhörig fast egendom som finns på annan ort än där han har sitt hemvist, måste emellertid underrättelse jämte uppgift om förrättningsstället senast 14 dagar före förrättningen avsändas till gäldenären med rekommenderat tjänstebrev. Återkommer brevet som obeställbart, skall utmätningsmannen underrätta överexekutor härom vid insändandet av protokoll över utmätningen, och överexekutor skall sedan anställa efterforskningar innan egendomen försäljs (se 60 § 3 mom. UppbF). Det har nämligen upprepade gånger inträffat, att fast egendom utmätts för skatt, utan att gäldenären fått kännedom om den förestående utmätningen. Särskilt har detta hänt i fråga om sommarvillor och sportstugor. — Föreskrifter om undantag från ULs underrättelseregler vid utmätning för skatter och allmänna avgifter har funnits sedan ULs tillkomst. På senare tid¹⁰ har i uppbördsförfattningarna införts bestämmelser om anmaningar, som i viss mån ersätter underrättelserna i enskilda mål. Enligt 31 § 2 mom. TK UppbF skall skattskyldig, då indrivning av skatt skall ske, genom tjänstebrev eller annorledes anmanas att fullgöra sin betalningsskyldighet. I anmaning brukar intagas, att utmätning kan komma att ske, om skatten icke betalas. Vad som skiljer anmaning från underrättelse enligt ULs bestämmelser blir då främst, att något krav på delgivning icke uppställs.

I fråga om verkställighet av beslut, varigenom någon i brottmål dömts till böter eller vite, gäller som förut nämnts ULs utmätningsbestämmelser enligt särskild föreskrift i 22 § Up. Någon föreskrift om undantag från underrättelsereglerna har icke meddelats. I praxis torde man dock ofta förfara på samma sätt vid bötesutmätning som vid utmätning för skatt, d. v. s. tillämpa anmaningssystemet.

Det bör i detta sammanhang också nämnas, att InfL innehåller särskilda underrättelsebestämmelser. Enligt 3 § skall skriftlig underrättelse an-

⁹ Se Hassler s. 87.

¹⁰ Se SFS 1942: 35, 1945: 896 (69 §).

gående ansökan om införsel för underhållsbidrag bevisligen tillställas den underhållsskyldige tillika med föreläggande av visst angivet innehåll. Endast om den underhållsskyldiges vistelseort icke kan utrönas eller han vistas utom riket samt till följd härav underrättelse ej utan avsevärd tidsutdräkt kan tillställas honom får utmätningssmannen underlåta att ge underrättelse. Dessa bestämmelser gäller emellertid icke vid införsel för skatter eller böter. Då räcker det, att utmätningssmannen genom tjänstebrev eller annorledes underrättar gäldenären om att indrivning påkallats. Ej heller detta krävs, när utmätningssmannens kännedom om gäldenärens förhållanden gör det obehövt eller eljest särskilda omständigheter föranleder undantag (se 21, 21a och 22 §§ InfL).¹¹

I 84 § UL meddelas som förut nämnts bestämmelser om protokoll över utmätningssförrättning och om s. k. utmätningssbevis.

Lagen utgår från att protokoll skall föras över varje utmätningssförrättning. Nya lagberedningen angav i sina motiv, att utmätningssprotokoll endast undantagsvis kan vara av vidlyftigare beskaffenhet och att dess uppsättande således i allmänhet ej bör kräva någon längre tid.¹² Några närmare föreskrifter om protokollens innehåll är icke meddelade. En tämligen enhetlig praxis på området torde emellertid finnas. Utmätningssmännen använder i allmänhet tryckta formulär. Protokoll skall föras, även om utmätningssbar egendom ej anträffas¹³ och även om utmätning ej är fullbordad, när förrättningen avslutas.¹⁴

84 § innehåller först den regeln, att utmätningssprotokoll, om gäldenär eller borgenär begär det, skall hållas honom till handa genast eller, när det ej kan ske, nästa dag. Någon skyldighet för part att lösa protokollet föreligger ej (se § 12 i 1883 års lösenförordning). Om part vill ha protokollsutskrift, får han betala lösen och stämpel i vanlig ordning. I regel begär part därför ej utskrift i annat fall än då han överväger att klaga.

När protokollet ej på stället lämnas till gäldenären, skall skriftligt utmätningssbevis enligt 84 § genast tillställas honom eller, om han ej är närvarande, annan som enligt 59 § varit tillsagd om förrättningen. Sådant bevis skall lämnas utan begäran och är fritt från avgift. I beviset skall upptagas skuldbeloppet till kapital och ränta samt lagsökningskostnad, d. v. s. rättegångs- och därmed jämförlig kostnad ävensom kostnaden för utmätningen. Vidare skall angivas grunden för utmätningen, d. v. s. exekutionstiteln, samt dagen då förrättningen ägde rum. Därjämte specificeras ofta den utmäta egendomen med åsatt värde. Det är också vanligt, att utmätningssbeviset avslutas med fullföljdshänvisning. Intetdera av sistnämnda två led är emellertid föreskrivet.

¹¹ Ang. underrättelsebestämmelserna i InfL, se Eilard s. 90 ff, s. 186 ff; Hassler s. 336 f; Olivecrona s. 247; Lundberg s. 169 f; NJA II 1917 s. 529 f, 1918 s. 902 f, 1925 s. 617 ff, 1938 s. 111 f, 1944 s. 566 ff.

¹² NLB s. 101.

¹³ Se NJA 1930 s. 676.

¹⁴ Jfr 75 § 2 mom., prop. 1877: 2 bil. 1 s. 22.

Om gäldenären är närvarande vid förrättningen, får han genom utmättningsbeviset tillfredsställande besked om vad som förekommit. Sker förrättningen utan att han är närvarande, skall beviset som redan antytts överlämnas till hans make, husfolk eller annan som enligt bestämmelserna i 59 § tillsagts att närvara. Uppenbarligen har man räknat med att denne skall vidarebefordra beviset eller dess innehåll till gäldenären. Någon garanti för att så sker finns emellertid ej. Och om förrättningen äger rum utan att någon tillsägelse kunnat ske, förfaller frågan om bevisets överlämnande.¹⁵ I praktiken lämnas då beviset i regel kvar på förrättningsplatsen, till den verkan det kan ha. Om förrättningen äger rum på utmättningsmannens kontor utan att någon annan än utmättningsmannen och vittnet är närvarande, är emellertid detta meningslöst. För ett speciellt fall har i administrativ ordning meddelats bestämmelser om översändande av utmättningsbevis. När fordran på överskjutande preliminär skatt togs i mät, skall sålunda utmättningsbeviset, om utmätningen ej verkställts hos den skattskyldige, ofördröjligen översändas till denne i tjänstebrev, och beviset skall då också innehålla fullföljdshänvisning (se kungörelsen den 15 september 1960, nr 539, med särskilda föreskrifter om utmätning av fordran å överskjutande preliminär skatt).

Bestämmelserna i 84 § UL äger tillämpning även vid utmätning för skatter, böter och liknande. Däremot torde där givna regler om utmättningsbevis icke utan vidare vara analogt tillämpliga vid andra utsokningsformer, t. ex. handräckning för återtagande av avbetalningsgods.

Enligt InFL gäller, att utmättningsmannen, när införsel beviljats, skall låta skriftlig underrättelse därom bevisligen tillställas arbetsgivaren. Vad den underhållsberättigade och den underhållsskyldige beträffar räcker det, att underrättelse till dem avsänds med posten (se 10 §), och vid införsel för skatter eller böter får gäldenären icke alls någon underrättelse (se 21 § under 4), 21 a och 22 §§).¹⁶

Utländsk rätt

I dansk rätt finns — bortsett från det fallet att utmätning skall äga rum på grund av pantbrev i fast egendom (DRPL § 490 st. 2) — ej några bestämmelser om att gäldenären på förhand skall underrättas om utmätning. Det antages emellertid, att underrättelse skall meddelas vid alla tillfällen, då förrättningen är utsatt att äga rum på plats där gäldenären ej kan väntas vara tillstädes. Förrättningen kan äga rum utan hinder av gäldenärens frånvaro (§ 517 st. 2). Men om han ej är närvarande, personligen eller genom ombud, skall vissa i lagen angivna personer anmodas att tillvarataga hans intressen.¹⁷ Och borgenären kan begära uppskov, förenat med föreläggande för gäldenären att komma (§ 520). Försummar gäldenären då att infinna sig, kan han hämtas med polis eller tagas i häkte. Gäldenären är även skyldig att lämna sanningsenliga uppgifter (§ 520 st. 1).

Om gäldenären icke varit tillstädes vid utmätningen, skall den eller de

¹⁵ Jfr Trygger II s. 304.

¹⁶ Jfr NJA II 1918 s. 903.

¹⁷ — — — »hans hustru, børn over 18 aar, medhjælper eller andre i hans tjeneste staaende eller til husstanden hørende voksne personer, som er til stede» (§ 517 st. 2).

personer som enligt § 517 tillkallats på hans vägnar anmodas att underrätta honom om att han ej utan att ådraga sig straffansvar kan förfoga över det utmätta i strid mot utmätningens borgenärens rätt (§ 528 st. 2).

Enligt *norsk rätt* bör gäldenären såvitt möjligt underrättas senast dagen före förrättningen, om han har känd vistelseort inom den stad eller det härad, där förrättningen skall företagas. Om han icke vistas där men har sin familj eller känt ombud i orten, bör familjen eller ombudet underrättas på samma sätt. Underrättelse till gäldenären kan emellertid underlätas, om den skulle medföra »skadelig förhållning» eller om borgenären begär det av skäl som finns »antaglige» (NTL § 32 st. 2). Borgenären underrättas alltid om att ansökan om utmätning upptagits.

Har gäldenären icke varit tillstades vid utmätningens förrättning och ej heller hans make eller någon som har fullmakt att uppträda på hans vägnar, skall namsmannen genast lämna honom meddelande om utmätningen och om förbudet att förfoga över föremålen (§ 88 st. 2).

Bestämmelserna om underrättelse på förhand äger icke tillämpning vid »utpantning», alltså ej vid utmätning för skatter och liknande (§ 105).

Underrättelse skall meddelas på det sätt som prövas mest ändamålsenligt (jfr 1915 års lov om domstolene, § 186).¹⁸ I vissa fall föreskriver NTL, att underrättelse skall delgivas. Delgivningen kan då verkställas av namsmyndigheten själv, genom rekommenderat brev (§ 56). Som exempel kan nämnas, att om vräkningsansökan upptages, namsmannen i regel skall delgiva nyttjanderättshavaren anmaning att avflytta inom en vecka (§ 234 st. 2).¹⁹

I *finsk rätt* är bestämmelserna angående gäldenärens underrättande likartade med ULs men företer dock vissa väsentliga olikheter. Enligt 3 kap. 26 § ULF måste underrättelse om att utmätning sökts meddelas gäldenären endast i följande tre fall:²⁰

- 1) då utmätningen sökts på grund av dom, som icke vunnit laga kraft,
- 2) då utmätning skall ske i död mans bo; underrättelsen skall i detta fall meddelas den som lagligen bör vårda boet eller delägare däri,
- 3) då utmätning skall ske i gäldenären tillhörig egendom, som finns å annan ort än där han har sitt hemvist och som icke blivit av gäldenären uppgiven till utmätning.

Underrättelse erfordras alltså icke, om på grund av lagkraftvunnen dom utmätning sökts i egendom som finns på den ort där gäldenären har sitt hemvist. Liksom enligt svensk rätt erfordras ej heller underrättelse, om det är anledning förmoda att gäldenären håller sig undan eller rest bort därför att han väntar utmätning eller om gäldenären varken har känt hemvist i riket eller äger känt ombud i den ort där utmätning skall ske.

¹⁸ Alten s. 59.

¹⁹ I UNTL har man ansett det kunna överlämnas åt namsmyndigheterna att avgöra, om det finns anledning att ge gäldenären något varsel. Dess § 10 innehåller därför i denna del endast: »Saksökte underrettes när namsmyndigheten finner grunn till det.»

Däremot bibehåller UNTL oförändrad regeln om meddelande till gäldenär, som ej varit tillstades vid utmätningen, § 57 st. 2.

²⁰ Försummelse att underrätta är utan betydelse om gäldenären trots allt är tillstades.

Bestämmelserna om hur underrättelse skall meddelas (3 kap. 27 § första stycket) överensstämmer med föreskrifterna i 60 § 1 mom. UL i dess lydelse före 1951 års ändring.

I de ovan under 2) och 3) angivna fallen skall underrättelse meddelas så tidigt, att gäldenären kan bevaka sin rätt vid utmätningen. Rådrummet skall ej vara längre än åtta dagar. Och i samma fall skall underrättelsen också innehålla uppgift om förrättningsstället.

Om gäldenären icke är tillstädes i ett sådant fall då underrättelse ej är stadgad, skall tillsägelse att närvara meddelas hustru, husfolk, granne etc. (3 kap. 25 §).

Ang. utmätningsbevis innehåller ULF i 3 kap. 32 § andra stycket regler som i allt väsentligt motsvarar 84 § UL.

Enligt *tysk rätt* föregås en mot gäldenären riktad utsökningsåtgärd i regel ej av någon underrättelse från utsökningsmyndighetens sida.²¹ Däremot förutsätts det, att vissa urkunder delgivits honom. Sålunda stadgas i ZPOT § 750 bl. a., att utsökning får påbörjas endast om domen har delgivits tidigare eller delgives samtidigt. I undantagsfall, såsom vid utmätning på grund av exekutoriska skuldebrev, krävs det att viss tid skall ha förflutit efter delgivningen av urkunden (§ 798).

Innan utmätningensåtgärd vidtages blir gäldenären i princip icke hörd i målet.²² Vad utmätning av fordringar och rättigheter beträffar är det t. o. m. direkt förbjudet att höra honom före utmätningen (§ 834).

Om saker i gäldenärens besittning utmäts, åligger det förrättningsmannen att underrätta honom härom (§ 808 st. 3). Och om fordran i pengar tages i mät skall gäldenären genast föreläggas att avhålla sig från varje förfogande över fordringen (§ 829). Motsvarande gäller vid utmätning i andra förmögenhetsrätter (§ 857).

Förelägganden och underrättelser i utsökningsmål skall meddelas muntligen av förrättningsmannen och intagas i protokollet. Kan meddelandet ej göras muntligen, skall i stället avskrift av protokollet antingen delgivas i viss föreskriven ordning eller översändas med posten (§ 763).

Beredningen

Bestämmelserna om gäldenärens underrättande har i huvudsak varit oförändrade sedan ULs tillkomst. Det är därför ej ägnat att förvåna, att de nu är föråldrade. Förr kunde man i större utsträckning räkna med att vid ett besök under dagen träffa en gäldenär i bostaden eller på hans ägor eller att där åtminstone komma i förbindelse med någon medlem av hans hushåll. Beträffande större delen av befolkningen är detta ej längre förhållandet. Om en utmätningssman under dagen söker gäldenären i hans hem, träffas ofta ingen där. Ändrade regler om sättet för gäldenärens underrättande är därför påkallade.

I detta sammanhang må nämnas, att man efterlyst föreskrifter om

²¹ Jfr Schönke-Baur s. 22, s. 25.

²² Jfr Schönke-Baur s. 22.

skyldighet för gäldenären att på kallelse infinna sig hos utmätningssmannen för att lämna upplysningar om förhållanden som är av betydelse vid utmätningens genomförande. Därvid har åberopats, att en allmän upplysningsplikt under straffansvar finns i flera utländska lagar, t. ex. i dansk och norsk rätt. Med anledning av de rundfrågor som utskickades av den förberedande utredningen förordades i åtskilliga svar, att liknande bestämmelser skulle införas i svensk rätt, men flertalet av dem som yttrade sig ansåg förhör med gäldenären vara en opraktisk och för honom betungande anordning. Beredningen har ej ansett sig böra upptaga detta spörsmål — som bl. a. påkallar omarbetning av lagen om utmätningssed — till behandling i samband med de partiella reformer som nu föreslås. Där emot föreslår beredningen en del ändringar som bl. a. syftar till att uppnå bättre kontakt med gäldenären. Denna kontakt bör i sin mån göra det lättare att få upplysningar om hans förmögenhetsförhållanden som är av betydelse för saken.

Underrättelseförfarandet bör utformas så, att gäldenären såvitt möjligt får tillfälle att bevaka sina intressen antingen före eller vid själva utmätningförrättningen. Någon bestämd tid som måste förflyta mellan underrättelse och utmätning torde icke kunna angivas i lagen. Det rådrum som gäldenären kan få för att bevaka sin rätt måste ofta bli kort. Utmätningssmannen måste emellertid väga borgenärens intresse av att komma till sin rätt mot gäldenärens intresse av att bli varskodd. Han måste därvid taga hänsyn till målets beskaffenhet och vad som är känt om gäldenären. Exekutionstitelns eller fordringens art kan ibland motivera, att gäldenären får ett icke alltför obetydligt rådrum. Det kan t. ex. vara fråga om en fordran på underhållsbidrag som förfallit till betalning under loppet av åtskilliga år. Ibland bör också utmätningssmannen, med den kännedom han har om gäldenären, kunna ge ett något längre rådrum för att gäldenären skall få tillfälle att betala frivilligt, om borgenären ej därigenom löper någon risk. Är åter gäldenären känd för att vilja undandraga sig sina skyldigheter, måste utmätningssmannen handla snabbt. I fall, då en underrättelse kan antagas leda till att gäldenären sticker undan eller förstör egendom, bör någon underrättelse överhuvud ej lämnas. Utmätning kan även i andra fall vara så brådskande, att underrättelse ej bör meddelas före förrättningen. Det kan t. ex. vara fråga om att snabbt omhändertaga en bil eller annat fordon som man har anledning befara snart komma att föras från orten eller om att utmäta ett kontant tillgodohavande som gäldenären väntas lyfta inom den närmaste tiden. Gäldenären kan stå i begrepp att giva sig ut på en längre resa o. s. v.

Enligt gällande rätt är som förut nämnts underrättelse ej av nöden, om gäldenären icke har stadigt hemvist i riket och ej heller har känt ombud i den ort där utmätning skall ske. Denna begränsning torde ej numera vara påkallad eller lämplig. Det är bl. a. otillfredsställande, att gäldenär, som har hemvist i något av våra nordiska grannländer eller uppehåller sig på känd adress där, icke skall underrättas. Enligt beredningens me-

ning bör gäldenären i princip underrättas oavsett var han bor. Med nutida kommunikationer finns ej något praktiskt behov av att undantaga de fall då gäldenären möjligen någon gång vistas i mera avlägset land. En annan sak är, att gäldenären ej alltid kan påräkna att få underrättelse i så god tid att han hinner låta sig representeras vid utmätningsförrättning. Utmätningssmannen bör emellertid såvitt möjligt taga hänsyn till särskilda svårigheter för gäldenären, om det kan ske utan att utmätningen äventyras.

I enlighet med vad sålunda anförts upptager 1 mom. i beredningens förslag till ändrad lydelse av 59 § som huvudregel, att underrättelse skall lämnas innan utmätning verkställes och att det bör ske så tidigt att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrom att bevaka sin rätt. I 2 mom. stadgas undantag härifrån, om fara är att egendom undanstickes eller förstöres eller saken eljest är brådskande, liksom då gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt var han uppehåller sig eller ombud för honom finns. Med tanke bl. a. på bestämmelsen i 2 mom. må framhållas, att det kan bli förenat med svårigheter att genomföra utmätning i gäldenärens frånvaro. Utmätningssmannen kan då enligt 60 a § i förslaget vidtaga lämplig interimistisk åtgärd. Beredningen vill å andra sidan erinra om möjligheten att låta utmätning återgå enligt 77 §, om misstag skulle begås i gäldenärens frånvaro.

Underrättelsen torde böra innehålla uppgift om borgenären, utmätningstiteln, fordringen till kapital och ränta samt utdömd rättegångskostnad och beräknad exekutionskostnad. När fråga är om successivt förfallande underhållsbidrag o. l., bör angivas, på vilken tid fordringen belöper. Vidare bör gäldenären anmanas att betala fordringen till utmätningssmannen eller att sätta sig i förbindelse med denne samt underrättas, när och hur det lämpligen kan ske.²³ Ett annat önskemål är, att tid och plats för utmätningsförrättningen angives i underrättelsen. Att konsekvent genomföra en sådan ordning stöter emellertid på stora praktiska svårigheter, kanske särskilt för landsfiskaler som samtidigt är polischefer och åklagare. Utmätningssmännen får räkna med att planerade utmätningsförrättningar ofta inställs eller uppskjuts därför att gäldenären betalar eller borgenären medger anstånd med förrättningen. Det är därför mycket svårt att fixera arbetsprogrammet så noga att bestämda tider hålls. Å andra sidan får beaktas, att utmätningssmannen, därest han icke på förhand underrättat gäldenären om tid och plats för förrättningen, utsätter sig för risken att utmätningen icke genast kan genomföras när han infinner sig för sådant ändamål. Om utmätningssmannen icke i själva underrättelsen kan sätta ut tid och plats för förrättningen, bör han om möjligt senare per telefon eller på annat sätt söka meddela gäldenären när utmätning förestår. Särskilt angeläget är detta, om våld skulle behöva användas för den händelse gäldenären eller annan som kan lämna utmätningssmannen erforderligt tillträde icke är tillstädes. Att våld så långt möjligt bör undvikas är uppenbart. Vissa råd

²³ Önskvärt synes vara, att man, åtminstone i de större städerna, anordnar regelbundet återkommande telefonmottagningar på kvällstid och att man då också i erforderlig utsträckning aktivt verkar för att komma i förbindelse med gäldenärer.

och anvisningar om vad som i dessa och liknande hänseenden bör iakttagas kan meddelas i administrativ ordning. Icke minst viktigt synes vara, att goda blanketter till underrättelser m. m. utarbetas och tillhandahålls.

I fråga om sättet att överbringa förhandsmeddelande erbjuder gällande rätt två olika system. Enligt UL skall skriftlig underrättelse som utmätningssmannen utfärdat delgivas gäldenären eller också utmätningssmannen personligen underrätta honom. Delgivningen behöver emellertid ej ske med gäldenären personligen utan s. k. surrogatdelgivning godtages i vidsträckt omfattning. Ett annat system regleras i uppbördsförfattningarna och innebär, att utmätning för skatter, allmänna avgifter och liknande får ske utan att någon formlig underrättelse delgivits. I stället föreskrivs för dessa fall, att gäldenären genom tjänstebrev eller annorledes skall anmanas att fullgöra sin betalningsskyldighet.²⁴

Enligt beredningens mening är det otillfredsställande att upprätthålla två skilda system så som nu gäller. Även vid utmätning för skatter och liknande har gäldenären intresse av att kunna bevaka sin rätt. Därmed är ej sagt, att det system som nu tillämpas för uppbörden alltid är oförmåligare för gäldenären än det i UL stadgade delgivningssystemet. Beredningen anser, att man bör kunna använda en gemensam ordning för båda de tillämpningsområden som här nämnts. Man bör därvid i viss utsträckning kunna närma sig vad som nu gäller inom uppbördsväsendet.

Enligt beredningens förslag i 1 mom. av 59 § skall underrättelsen till gäldenären sändas med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Närmare bestämmelser om hur utmätningssmannen bör förfara kan lämpligen utfärdas av Kungl. Maj:t. Beredningen vill i detta hänseende här anföra följande.

Som normal metod synes böra godtagas, att underrättelsen sänds till gäldenären i tjänstebrev med begäran att han tecknar erkännande av mottagandet på bilagd blankett och skickar det till utmätningssmannen. Detta enkla förfarande ger i själva verket större utsikt att meddelandet når gäldenären än när rekommenderat brev används. Erkännandet bör få avlämnas till postbefordran avgiftsfritt.²⁵ Underrättelsen bör också kunna överlämnas genom bud eller på annat dylikt sätt. Erkännande av mottagandet bör även i sådant fall begäras. Den för närvarande på åtskilliga håll använda metoden att sända underrättelsen i rekommenderat brev med mottagningsbevis bör fortfarande få tillämpas, när den finnes ändamålsenlig.

Om gäldenären icke insänder erkännande av mottagen underrättelse eller ej utlöser rekommenderad försändelse, får det bero på omständigheterna i det särskilda fallet, om ytterligare åtgärd skall vidtagas. En stor del av utmätningansökningarna riktar sig mot personer som är väl kända för utmätningssmannen från tidigare mål. Ofta saknar dessa gäldenärer utmätningssbar egendom eller har de eljest uppenbarligen icke nämnvärt intresse

²⁴ Av handlingar som justitiekanslersämbetet med skrivelse den 23 mars 1961 överlämnat till beredningen framgår, att det för uppbörd stadgade förfarandet i viss utsträckning felaktigt använts även vid indrivning av böter och viten enligt 22 § Up.

²⁵ Jfr KSkR till generalpoststyrelsen 6/6 1957 ang. frankeringsfrihet för delgivningserkännande.

av att få del av underrättelsen. För att icke förfarandet skall bli alltför betungande bör utmätningsmannen ej vara skyldig att vidtaga ytterligare åtgärd för gäldenärens underrättande i sådana fall. I andra fall kan utmätningsmannen lämpligen söka kontakt per telefon med gäldenären och fråga denne, huruvida han mottagit underrättelsen. Svarar gäldenären jakande, gör utmätningsmannen anteckning härom i dagboken. Ytterligare bevis om mottagandet kan icke anses erforderligt. Erfar däremot utmätningsmannen vid telefonsamtalet att underrättelsen icke nått gäldenären, kan han begagna tillfället att framföra muntlig underrättelse till denne.

Om utmätningsmannen icke når kontakt med gäldenären på nu angivet sätt och målets beskaffenhet påkallar att gäldenären får kännedom om att utmätning begärts, bör utmätningsmannen försöka att enligt RBs regler delgiva gäldenären underrättelsen. En situation då det får anses vara av särskild vikt att gäldenären får del av underrättelsen är, när utmätning begärts på grund av dom som ej vunnit laga kraft. Gäldenären kan då enligt 39 § UL avvärja utmätningen genom att ställa säkerhet eller nedsätta det utdömda beloppet och har följaktligen behov att bli underrättad i förväg. Ett annat fall är, att utmätning begärts på grund av avtal om underhållsbidrag enligt 54 a § i förslaget. Gäldenären kan då behöva gå igenom anteckningar över gjorda betalningar m. m. Samma behov kan tänkas föreligga, om underhållsbidraget fastställts genom dom. Här må vidare nämnas sådana fall som att anledning finns till antagande att gäldenären vill anvisa viss egendom till utmätning eller att utmätningen kan komma att omfatta för gäldenären betydelsefull egendom, såsom fastighet där han bor, bostadsrätt o. s. v. I dessa och liknande fall bör alltså utmätningsmannen, om bevis icke erhållits om att gäldenären mottagit underrättelsen och det icke ändå är känt att han fått del därav, söka själv eller genom stämningssman delgiva underrättelsen med gäldenären. Vid behov bör surrogatdelgivning enligt 33 kap. 8 eller 9 § RB få användas.

Som förut framhållits bör gäldenären i princip underrättas även om han vistas utom riket. Underrättelsen kan jämväl i dessa fall lämpligen sändas i brev med begäran om erkännande av mottagandet. Utmätningssmannen bör iakttaga, att handlingen avfattas på ett språk som gäldenären kan antagas förstå. Han bör vid behov få anlita hjälp av utrikesdepartementet med översättning. Beredningen utgår från att besväret härmed icke kommer att få någon större omfattning. För att icke förfarandet skall bli för betungande och tidsödande bör ytterligare åtgärd i regel icke krävas, om mottagningsbevis icke inkommer. Undantagsvis bör delgivning kunna äga rum genom utrikesdepartementets försorg, när det kan anses vara av särskild vikt att gäldenären får tillfälle att bevaka sin rätt. Har gäldenären känt ombud i riket, bör underrättelsen i stället meddelas denne enligt vanliga regler.²⁶

Ibland kan det vara praktiskt, att utmätningsmannen omedelbart använ-

²⁶ Vid det fortsatta nordiska samarbetet får övervägas, om icke de nu antydda reglerna kan begränsas till fall, då gäldenären vistas utom Norden. Vistas gäldenären i annat nordiskt land än Sverige, kan måhända användas samma regler som gäller för underrättelse inom Sverige.

der sig av delgivning i stället för att först sända underrättelsen med posten eller på liknande sätt. Ett sådant förfarande bör därför vara tillåtet.

Underrättelsen bör givetvis såvitt möjligt vara skriftlig. Att ovillkorligen kräva detta torde dock icke vara lämpligt. Om gäldenären underrättas muntligen, bör underrättelsen, när tiden medger det, efterföljas av skriftlig bekräftelse i tjänstebrev. Att underrättelse först lämnas muntligen kan innebära en värdefull kontakt för det fortsatta förfarandet.

Skyldigheten för utmätningsmannen att underrätta gäldenären får icke medföra, att målets handläggning försinkas. Under 88 c § föreslår beredningen att utmätningsförrättning såvitt möjligt skall hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor från det utmätningsmannen mottog exekutionshandlingarna. Utmätningmännen bör organisera sitt arbete så att underrättelseförfarandet normalt ej föranleder att tiden överskrides. Såsom förut påpekats är det visserligen ibland särskilt angeläget att gäldenären verkligen får del av underrättelsen, och utmätningsmannen bör då försöka formelig delgivning, om ej mottagningsbevis inkommer eller han eljest vet att underrättelsen nått gäldenären. Borgenärens intresse får dock icke av sådan anledning åsidosättas så att målet t. ex. blir liggande en längre tid. Om utmätningsmannen trots allvarliga försök ej kunnat anträffa gäldenären eller någon som kan mottaga delgivning för gäldenären, måste utmätning ändå kunna äga rum.

Genomförandet av vad nu föreslagits aktualiserar den tidigare i olika sammanhang väckta frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift, som ersätter det nuvarande förrättningsarvodet, resekostnadsersättning till utmätningsmannen, delgivningskostnad m. m. Beredningen förordar att denna fråga görs till föremål för särskild utredning. En sådan avgift skulle alltså även inbegripa ersättning för underrättelsekostnader.²⁷ Att så sker och att tjänstebrevsrätt införs för utmätningsmäns samtliga försändelser i enskilda mål är av betydelse för att ett underrättelseförfarande av det slag som här förordats skall kunna fungera bra.²⁸ Ökad användning av posten för underrättelser bör minska andra myndigheters besvär och nedbringa kostnaderna.²⁹ Utgifterna för delgivning av underrättelse genom stämmingsman är nu ofta den drygaste kostnadsposten i utmätningsmålen.

Ändringen i 59 § UL påkallar en följdändring i 79 § 4 mom. Däremot har beredningen icke i förevarande sammanhang ansett sig böra föreslå någon ändring av bestämmelserna i 193 § om underrättelse före vräkning. Någon ändring föreslås ej heller av de särskilda underrättelsebestämmelserna i InfL.

²⁷ Då bestämmelserna om stämpel å ansökningar vid domstol infördes, framhölls i motiven (prop. 1947: 307 s. 14 f, s. 42, s. 45) att avgiften borde fastställas så att statsverkets anspråk på gottgörelse för delgivningskostnader skäligen blev tillgodosedda.

²⁸ Beträffande ärenden enligt UL åtnjuter utmätningsman nu tjänstebrevsrätt endast vid avsändande av bevis enligt 57 § och för sådana underrättelser till borgenär som omförmäles i 15 § DbKU (se bil. D till allmänna poststadgan). Dessutom torde tjänstebrevsrätt få användas i fall då part åtnjuter fri rättegång och av den anledningen äger rätt till fri verkställighet.

²⁹ Jfr KCirk 5/11 1943 till statliga och kommunala myndigheter om postverkets anlitande för delgivning av myndighets beslut m. m.

Såsom framgår av det förut anförda bör de nya underrättelsebestämmelserna enligt beredningens mening kunna tillämpas i utmätningssmål av alla slag, alltså även vid utmätning för skatt, allmän avgift och liknande. Till följd härav bör 60 § UppbF ändras.

Oavsett om utmätningssmannen kunnat i förväg underrätta gäldenären eller ej, måste utmätning i regel kunna försiggå utan hinder av gäldenärens frånvaro. I annat fall skulle förfarandet bli alldeles för tungt. Rättssäkerheten bör i stället så långt möjligt tillgodoses genom gäldenärens underrättande om skedd utmätning. Men dessutom bör utmätningssmannen vid behov kunna uppskjuta förrättningen. Ett specialfall är, att utmätning enligt 55 § söks på grund av protokoll över offentlig auktion. Här förutsätts för utmätning, att gäldenären utan jäv vid utmätningstillfället erkänner skulden. Utmätning kan därför ej ske i gäldenärens frånvaro.

I 1 mom. av 60 § föreslås den regeln, att gäldenärens frånvaro, frånsett de fall som avses i 55 §, ej utgör hinder för utmätningssförrättning, med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig. Prövningen av frågan om sådant hinder föreligger bör göras med hänsyn till fordringens och exekutionstitelns art samt beskaffenheten av de tillgångar som kommer i fråga för utmätning. Naturligtvis får även andra omständigheter beaktas, icke minst den kändedom om gäldenärens förhållanden som utmätningssmannen kan ha förvärvat i tidigare mål eller på annat sätt.

När gäldenären icke själv eller genom ställföreträdare är tillstädes vid utmätningssförrättning, bör utmätningssmannen söka anlita andra upplysningskällor. Det är i den situationen önskvärt, att någon som kan antagas vilja bevaka gäldenärens intressen får tillfälle att övervara förrättningen. I nära anslutning till gällande bestämmelser i 59 § 1 mom. upptages därför i 2 mom. av 60 § den regeln, att om gäldenären ej är tillstädes men utmätningssmannen vid förrättningen anträffar hans make, någon av hans husfolk eller annan som har egendomen i sin vård eller besittning, denne skall tillsägas att närvara. I gällande lag stadgas dessutom, att närboende granne som anträffas skall tillsägas för det fall att någon sådan person som nyss nämnts ej finns. Denna bestämmelse har ansetts olämplig bl. a. av diskretionshänsyn och saknar motsvarighet i förslaget.

Det från gällande lag övertagna uttrycket husfolk torde i praxis tolkas ganska vidsträckt. Bl. a. synes det tillämpas på biträde som är anställt hos bolag eller annan juridisk person och anträffas på dess kontor (jfr 33 kap. 9 § RB). Någon ändring i denna praxis är ej avsedd.

Beredningen övergår härefter till frågan om gäldenärens underrättande efter det att utmätning har skett.

De nuvarande bestämmelserna härom i 84 § UL är uppenbart bristfälliga. Om man enligt beredningens förslag lättar på formföreskrifterna om underrättelse innan utmätningssförrättning äger rum, är det av särskild

betydelse, att reglerna i 84 § omarbetas i syfte att bättre tillgodose rätts-säkerhetssynpunkten. Man måste eftersträva ökade garantier för att bevis om utmätningen når gäldenären, när denne har något intresse av saken.

Enligt 84 § gäller för närvarande som huvudregel, att protokoll genast skall tillhandahållas gäldenären och borgenären. Stadgandet har numera ringa betydelse. Protokoll utfärdas endast på begäran, och det torde höra till sällsyntheterna, att protokollsutskrift begärs och mot föreskriven avgift expedieras redan på förrättningsstället. Bestämmelsen torde höra ersättas med en föreskrift — som 3 mom. — att protokoll över utmätning eller försök därtill skall, om gäldenär eller borgenär begär det, tillhandahållas utan dröjsmål.

Vad 84 § innehåller om utmättningsbevis har så mycket större praktisk tillämpning. Utmättningsbevis utfärdas när egendom utmätts.³⁰ Gäldenären har stort intresse av att erhålla sådant bevis och regeln om att utmättningsbevis skall utfärdas, när utmätning skett, bör bli ovillkorlig.

Utmättningsbeviset bör till innehållet göras något mera omfattande än nu. Utöver uppgifter om borgenären, utmätningstiteln, fordringsbeloppet jämte kostnader (även exekutionskostnaden) samt dagen, då utmätningen verkställdes, bör uppgifter meddelas om den utmätta egendomen. De bör vara sådana att gäldenären verkligen får besked om vad som är utmätt. Där- emot torde ej böra krävas, att utmättningsbeviset upptager de värden som åsatts det utmätta. Redan nu torde utmättningsbevisen vanligen avslutas med besked om vad den som vill söka ändring i utmätningen har att iakttaga (jfr 204 § 2 mom.). Denna praxis bör enligt beredningens mening göras till regel. Däremot torde det icke vara nödvändigt att i fullföljdshänvisningen erinras om befogenheten för utmättningsmannen att själv inom viss kortare tid rätta utmätningen. Liksom när det gäller underrättelserna före utmätning är det lämpligt, att beträffande utmättningsbevisen närmare anvisningar meddelas i administrativ ordning och att särskilda blanketter utarbetas. Att belasta lagen med bestämmelser om bevisens innehåll synes ej erforderligt.

Om gäldenären är tillstådes, personligen eller genom ombud, skall beviset genast överlämnas till honom. Föreskrift av denna innebörd upptages i 1 mom. av 84 §. Att han till äventyrs vägrar att mottaga handlingen kan ej tillmätas någon betydelse (jfr 33 kap. 6 § RB). Beviset får lämnas på bordet eller på annan plats hos gäldenären.

Om gäldenären icke är närvarande, kan olika alternativ för överbringandet till honom komma i fråga. Detta spörsmål sammanhänger med hur klagotiden skall beräknas. Beredningen vill föreslå, att tiden räknas från den dag då gäldenären erhöll del av utmättningsbeviset (eller protokollet, se 201 §), men att klagotiden står öppen så länge gäldenären ej fått del av beviset utesluter ej behovet av att underrättelsen ges honom i så betryggande ordning som möjligt. Verkställigheten fortgår och egendomen kan därför

³⁰ I fall som avses i 75 § 2 mom. UL bör det räcka att fordringen förklarats utmätt.

vara såld, när klagomål inkommer. Vid valet av metod för överbringande av underrättelsen bör hänsyn också tagas till önskemålet att få bevis om dagen då gäldenären mottog handlingen. Å andra sidan får förfarandet ej bli alltför betungande. En lämplig ordning synes vara, att utmättningsbeviset sändes till gäldenären i rekommenderat tjänstebrev med begäran om mottagningsbevis. För att brevet verkligen skall nå gäldenären bör utmättningsmannen på försändelsen angiva, att den får utkvitteras endast av adressaten personligen. Brevet bör sändas under gäldenärens vanliga adress, om ej utmättningsmannen kan utgå från att annan, tillfällig adress är säkrare. Gäldenären är t. ex. inkallad till värnplikstjänstgöring eller intagen på anstalt. Inkommer icke mottagningsbevis, måste det fortsatta förfarandet få bero av omständigheterna. Har utmätningen omfattat fastighet, tomträtt, vattenfallsrätt, byggnad på ofri grund, bostadsrätt eller annan egendom av mera betydande värde för gäldenären, bör det åligga utmättningsmannen att söka delgiva beviset med gäldenären efter samma regler som föreslagits för underrättelse. Hur stora ansträngningar som skall nedläggas på att nå gäldenären får bero av sakens vikt och förhållandena i övrigt. Under alla omständigheter skall åtminstone *ett* allvarligt delgivningsförsök göras. I andra fall åter, när utmätningen icke kan anses ha någon mera allvarlig verkan för gäldenären, synes varken intresset att gäldenären får säker kännedom om vad som förevarit eller önskemålet att få en utgångspunkt för klagotiden motivera att utmättningsmannen vidtager ytterligare åtgärd, om mottagningsbevis ej inkommer. — Utmättningsmannen bör vidare ha möjlighet att omedelbart föranstalta om delgivning i stället för att först pröva metoden med rekommenderat brev. Till gäldenär som vistas utom riket bör beviset i regel sändas i vanligt — alltså icke rekommenderat — brev med begäran att han lämnar erkännande av mottagandet. Delgivning genom utrikesdepartementet bör också kunna förekomma men bör reserveras för särskilt viktiga fall.

Ett starkt önskemål är, att gäldenären får del av beviset så snart som möjligt efter utmätningen. Regelmässigt bör utmättningsmannen kunna expediera beviset redan samma dag utmätningen ägt rum eller senast nästa söckendag.

Utmättningsbevis bör delgivas gäldenären även om vid förrättningen närvarit någon som enligt 60 § 2 mom. tillsagts därom av utmättningsmannen. Det synes emellertid naturligt, att ett särskilt exemplar av beviset lämnas till den som på detta sätt bevakat gäldenärens intressen och att denne anmodas att underrätta gäldenären därom. En sådan åtgärd bör bidra till att gäldenären så snart som möjligt får kännedom om utmätningen.

Man kan utgå från att med det föreslagna underrättelsesystemet endast sällan kommer att inträffa att gäldenären ej får kännedom om verkställd utmätning. I allt fall är risken härför mycket ringa, om han — såsom normal aktsamhet kräver — utlöser rekommenderade brev. För den som ej fått del av utmättningsbeviset innebär beredningens förslag den förbättringen i förhållande till gällande rätt, att han icke blir bunden av bestämd klagotid. Detta bör icke vålla några betänkligheter med hänsyn till borgenären.

Som förut nämnts gäller att förfarandet oavsett gäldenärens klagomöjlighet fortsätter i vanlig ordning fram till försäljning och redovisning, om ej inhibition sker.

Av de nu föreslagna reglerna torde huvudparten lämpligen böra intagas i administrativ författning. I lagtexten har under 84 § 2 mom. endast upptagits, att utmättningsbevis skall, om gäldenären ej är tillstades, senast nästa söckendag sändas till honom med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Vidare stadgas, att om någon som avses i 60 § var tillstades, ett exemplar av beviset tillika skall genast överlämnas till honom med anmodan att underrätta gäldenären därom.

Det må anmärkas, att särskild kostnad för delgivning av utmättningsbevis ej bör uttagas av part. Den förut nämnda exekutionsavgiften bör enligt beredningens mening avvägas så, att den beräknas inbegripa även dylik kostnad.

Genomförs de sålunda föreslagna reglerna om utmättningsbevis, bör sista stycket i 1960 års kungörelse med särskilda föreskrifter om utmätning av fordran å överskjutande preliminär skatt upphävas.

Någon anledning att göra bestämmelserna i 84 § tillämpliga i mål om handräckning enligt AvbL synes ej föreligga. Möjligheten att klaga är i detta fall icke begränsad till viss tid. Emellertid är det befogat, att utmättningsmannen även i detta fall lämnar gäldenären skriftligt besked, vilket bl. a. kan vara av betydelse för hans rätt att inom viss tid återlösa godset.

Ej heller har beredningen funnit skäl att föreslå någon ändring i InfL beträffande delgivning av införselbeslut.

Det system som beredningen förordat för gäldenärens underrättande före utmätning torde böra komma till användning även i andra fall, då underrättelser, anmaningar eller förbud skall meddelas i mål som avses i UL eller sådan speciallagstiftning, som hänvisar till ULs underrättelsesregler (jfr 15 § 1924 års lag om viss panträtt i spannmål och 15 § 1942 års lag om viss pant rätt i spånadslin och hampa, se även 10 § AvbL, till vilket lagrum beredningen återkommer i det följande). Det ligger i sakens natur, att utmättningsman vid valet av delgivningsform härvid måste taga hänsyn till målets beskaffenhet. När t. ex. förbud som sägs i 75 § 2 mom. UL skall delgivas, bör han icke låta sig nöja med mindre än skriftligt erkännande av mottagandet eller delgivningsbevis som avses i 33 kap. 25 § RB. Till förebyggande av komplikationer bör surrogatdelgivning icke få användas vid delgivning av förbud.

Vad nu sagts skall självfallet ej gälla, om särskilda bestämmelser meddelats.

Interimistiska åtgärder

Gällande rätt m. m.

Mål om utmätning kan understundom vara mycket brådskande.¹ UL upptager likväl icke någon föreskrift om skyldighet för utmätningssmannen att vid behov handla snabbt. Endast för en speciell situation lägger lagen i utmätningssmannens hand att själv föranstalta om interimistiska åtgärder för att säkerställa utmätning som icke genast kan genomföras. Det sker genom den tidigare i korthet berörda bestämmelsen om »vårdhållning» i 59 § 2 mom. I 1 mom. samma paragraf står huvudregeln, att gäldenären för att utmätning skall få ske skall vara antingen på förhand underrättad eller också närvarande vid förrättningen. Kan ej utmätningen genast företagas när utmätningssmannen inställt sig för sådant ändamål och är fara att godset under tiden stickes ur vägen, äger utmätningssmannen enligt 2 mom. låta vård hållas över godset till dess utmätning kan ske.

Innebörden av bestämmelsen synes något oklar. Det har gjorts gällande, att för vårdhållning förutsätts att det endast är gäldenärens frånvaro som hindrar utmätning.² I övrigt skulle alltså alla förutsättningar för utmätningens verkställande behöva vara för handen. I praxis har man emellertid på vissa håll givit vårdhållningsinstitutet en vidgad tillämpning. Särskilt har så varit fallet, då fråga uppkommit om utmätning av tillgodohavande i pengar och det funnits oviss, om det skulle utmätas som fordran eller som kontant tillgång, och därför också bl. a. utmätningssmannens kompetens varit oviss.³ Med stöd av 59 § 2 mom. har då »vård» hållits över tillgodohavandet, vilket bl. a. inneburit att utgivningsförbud meddelats sekundogäldenären. Flertalet utmätningssmän torde emellertid anse sig förhindrade att förfara på detta sätt.

Uppenbart är, att utmätningssmannen vid vårdhållning ej får vidtaga längre gående åtgärder än som betingas av syftet att förhindra egendomens undanstickande.⁴ Det kan vara befogat, att han omhändertager pengar och värdeföremål och medför dem från platsen. I övrigt hålles vård där egendomen är.⁵ Lagen förutsätter, att sådan anordning kan draga särskilda kostnader. Som villkor för vårdhållning har nämligen uppställts, att borgenären förskjuter nödig kostnad.

Enligt 10 § AvbL skall, som förut nämnts, vad i 59 och 60 §§ UL är föreskrivet i fråga om utmätning äga motsvarande tillämpning med avseende å handräckning för återtagande av avbetalningsgods. Denna hänvisning är avsedd att omfatta även reglerna om hållande av vård över godset.⁶

¹ Den uppfattningen synes råda, att borgenär, som har utmätningstitel på sin fordran, icke kan erhålla kvarstad eller skingringsförbud för att säkerställa utmätning för fordringen. Han kan söka utmätning direkt. Se Hassler s. 214 not 50, s. 374 not 37; jfr Stjernquist s. 189 och Ekelöf, Rättegång III s. 16.

² Hassler s. 218, Trygger II s. 186.

³ Jfr 3 kap. s. 48, 53 o. 62 ff.

⁴ Hassler s. 218.

⁵ Enligt finsk rätt anses gäldenären i motsvarande situation ej kunna förbjudas att begagna godset efter behov, blott han ej döljer, skingrar eller förstör det; se Wrede s. 121.

⁶ Se prop. 1953: 3 s. 59, Eklund-Nordström s. 102.

Enligt *dansk rätt* synes det vara en allmän princip att fogden i alla situationer då en utmätningsförrättning uppskjutes är skyldig att genom bevakning eller på annat sätt vidtaga nödiga åtgärder för att upprätthålla samma tillstånd till dess förrättningen åter fortsättes (jfr DRPL §§ 526 och 589).⁷ Enligt *norsk rätt* kan vid uppskov med förrättning alltid vidtagas de mått och steg som är »nødvendige for å sikre at fullbyrdelsen icke forspilles» (NTL § 36). Även i *finsk rätt* synes möjligheterna att vidtaga provisoriska åtgärder vara större än enligt svensk. ULF har ett stadgande som ordagrant motsvarar 59 § 2 mom. UL men upptagits i en särskild paragraf, 3 kap. 28 §. Detta stadgande anses tillämpligt även då andra hinder möter än det att gäldenären varken är närvarande eller blivit på förhand underrättad.⁸

Beredningen

Genomförandet av utmätning kan möta hinder av olika slag. Under 56 § har beredningen nämnt det fallet att den utmätningsman, hos vilken utmätning söks, finner att han enligt reglerna om lokal kompetens ej är behörig att upptaga ansökningsen. Då målet kan vara brådskande, har beredningen ansett, att interimistiska åtgärder i sådant fall bör få vidtagas i avbidan på att behörig utmätningsman kan behandla saken; se 56 § 3 mom. Givetvis kan detta stadgande tillämpas även när utmätningsmannen ej är beredd att avvisa målet men är oviss, huruvida han enligt gällande regler om den lokala kompetensen är behörig eller ej att upptaga det. Beträffande de åtgärder som bör stå till buds hänvisar stadgandet allenast till 60 a § i förslaget, som innehåller bestämmelserna därom.

Även i andra hänseenden har utmätningsmannen skyldighet att oberoende av invändning pröva förutsättningarna för utmätning. Utmätningsmannen har bl. a. att ex officio pröva, om hinder mot utmätning av viss egendom föreligger med hänsyn till reglerna om utmätningsordning och om gäldenärens beneficium.

Beträffande sådana invändningar från gäldenärens sida som påstående att betalning erlagts eller att han har kvittningsskilt motfordran är gäldenären i regel bevisskyldig. Gäldenären kan givetvis icke alltid vara beredd att genast styrka sådan invändning, och det kan vara rimligt att han får visst rådrum för sådant ändamål.

Ibland är tveksamt, om gäldenären är rätt ägare till egendom som påträffas eller anvisas av borgenären för utmätning. Gäldenären påstår t. ex., att uppgiven fordran hos tredje man är överläten. Närmare upplysningar kan då böra inhämtas innan utmätning lämpligen bör äga rum. Även andra anledningar till uppskov kan förekomma. Så kan det, om utmätning ifrågasätts av egendom på annan ort än där gäldenären är bosatt, erfordras att utmätningsmannen i gäldenärens hemort hörs om dennes

⁷ Se Munch-Petersen s. 135.

⁸ Se Wrede s. 120 f, jfr emellertid ovan not 5.

personliga och ekonomiska förhållanden. Besked härom kan givetvis mera sällan lämnas på stående fot.

Enligt beredningens mening bör man visserligen eftersträva, att utmätningensmannen ej skall behöva göra mer än ett enda besök hos gäldenären för att genomföra sökt utmätning. Det föreslagna underrättelseförfarandet är avsett att verka i den riktningen. Möjligheten att enligt 77 § i förslaget vidtaga rättelse av verkställd utmätning gör det också lättare för utmätningensmannen att, medan han är på platsen, taga egendom i mät, även om han på grund av gäldenärens frånvaro eller eljest kan befara att något hinder senare visas ha förelegat. Sagda önskemål får dock icke drivas för långt. Utmätning kan gälla värdefulla tillgångar, och det kan också vara till men för gäldenärens anseende som yrkes- eller privatman att utmätning förhastat äger rum, även om rättelse senare sker antingen genom utmätningensmannen eller efter klagan till överexekutor.

Om berättigad tvekan föreligger, bör därför utmätning ej utan vidare äga rum. Tydligt är, att utmätningensmannen i sådana fall utan att åsidosätta borgenärens intresse lättare kan medge uppskov, om det finns möjlighet att vidtaga någon interimistisk åtgärd. I UL finns som förut nämnts ej annat stadgande om sådan åtgärd än 59 § 2 mom., enligt vilket utmätningensmannen kan taga vård om lös egendom, när fara föreligger att den stuckles ur vägen. Beredningen föreslår, att i fråga om lös egendom även andra interimistiska åtgärder skall stå till buds. Förslaget ansluter på denna punkt till de bestämmelser som i 74 § och 75 § 2 mom. meddelas om utmätningens genomförande. I 74 § 2 mom. föreskrives, att om utmätning sker av egendom som finns i annans besittning, förbud skall meddelas denne att utlämna egendomen till förfång för den, till vilken i följd av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå. I 3 mom. av samma paragraf stadgas om motsvarande förbud för inteckningshavare att utlämna inteckningshandlingen m. m., när andel i inteckning som tillkommer gäldenären tagges i mät. 2 mom. i 75 § innehåller stadgande för det fall att utmätning sker av fordran eller rättighet som ej är grundad på presentationspapper. Förbud skall då meddelas den, från vilken fordringen eller rättigheten skall utgå, att giva något därav ut till annan än utmätningensmannen eller den till vilken i följd av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå.

Enligt 1 mom. av 60 a § i förslaget skall sålunda som interimistiska åtgärder kunna ifrågakomma såväl fysiska åtgärder beträffande lös egendom som meddelandet av rättsliga förbud. Alla sådana åtgärder som kan betecknas såsom vård om egendomen kan användas i det förra hänseendet. Sålunda kan t. ex. en bil, en bankbok eller ett skuldebrev omhändertagas. I fråga om lösa saker som ej lämpligen kan föras från platsen bör vården taga sig uttryck i att utmätningensmannen lämnar erforderliga föreskrifter om egendomens förvaring och förser den med tjänstemärken.

Vad angår förbud av den typ som avses i 74 § och 75 § 2 mom. må påpekas, att lagrummen förutsätter att utmätning redan skett och att för-

buden sålunda skall skydda den, till vilken på grund av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå. I de fall som avses i förevarande 60 a § har någon utmätning ännu ej skett. En motsvarande tillämpning av förbud i de fall som avses i 60 a § förutsätter därför en något ändrad avfattning av förbudet, vilket ju skall skydda utmätningssökanden på ett tidigare stadium än 74 § och 75 § 2 mom., liksom den till vilken rättigheten efter den åsyftade utmätningen kan komma att övergå.

I 1 mom. angives såsom en konsekvens av vidtagen interimistisk åtgärd, att därav följer förbud för gäldenären att till men för utmätningssökanden förfoga över egendomen. Överträdelse av förbudet är straffbelagd enligt 10 kap. 12 § SL. Om åtgärden måste självfallet besked lämnas gäldenären. Det kan måhända ifrågasättas, huruvida ett sådant förbud kan medföra obilliga verkningar för tredje man som ingår avtal med gäldenären om förvärv av egendomen. Beredningen utgår emellertid från att tredje man — trots nämnda förbud — i fråga om egendom som kan bli föremål för godtrostförvärv blir skyddad enligt vanliga regler, om han ej känt till eller bort känna till utmätningssökandens åtgärd.⁹ Hinder mot utmätning av egendomen följer ej av interimistisk åtgärd men, i händelse konkurrerande utmätningssökande anmäler sig, bör stadgandet i 58 § om samtidig utmätning tillämpas.

Frågan, huruvida interimistisk åtgärd skall vidtagas eller utmätning skall äga rum omedelbart, kan för utmätningssökanden innefatta ett vanskligt avgörande med hänsyn till borgenärens intresse. Den interimistiska åtgärden medför nämligen icke förmånsrätt i konkurs och ej heller skydd mot att annan utmätningssökande kan få konkurrera om egendomen. Detta förhållande måste tagas i betraktande av utmätningssökanden.

Beredningen vill nämna, att beneficiumreglerna bör iakttas även när det gäller interimistisk åtgärd som är avsedd att säkerställa senare utmätning. Om åtgärden just påkallas av att utredning i detta hänseende måste införskaffas från utmätningssökanden i gäldenärens hemvist, ligger det emellertid i sakens natur, att tillämpningen av nämnda regler i viss grad får suspenderas till dess utredningen inkommit.

Det är icke avsett, att åtgärder som nämns i förevarande paragraf skall få bestå under längre tid. Förfarandet bör så snart som möjligt avslutas med utmätning av egendomen, om denna åtgärd finnes lagligen grundad. Som huvudregel beträffande tiden för åtgärdens bestånd föreslår beredningen i 2 mom. av paragrafen, att den ej må upprätthållas längre än som oundgängligen erfordras. Om utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden enligt förslaget hävas. Tydligt är, att om tredje man framträder och visar sig vara behörig innehavare av fordran eller rättighet som omfattats av meddelat förbud, utmätningssökanden skall omedelbart häva förbudet. Tredje mans anspråk skall i andra fall, då han icke till fullo styrker sin rätt, ej leda till att utmätning inställs. Utmätningssökanden kan sålunda då ersätta den interimistiska åtgärden med utmätning. Om tredje

⁹ Jfr Trygger I s. 433 f och Karlgren, SvJT 1956 s. 248 ff.

man visat sannolika skäl, får utmätningssmannen hänvisa honom att stämma till domstol om bättre rätt till egendomen i fall då 69 § UL är tillämplig. Har ej ens sannolika skäl visats, tages egendomen i mät utan att någon dylik hänvisning äger rum.

Därest interimistisk åtgärd vidtagits med stöd av 56 § jämförd med 60 a § och målet därefter överlämnats till annan utmätningssman, ankommer det på den senare att handlägga frågan om åtgärdens hävande eller bestånd. Särskild föreskrift härom har icke ansetts erforderlig.

Såsom 3 mom. i 60 a § upptager förslaget stadgande, att kostnaden för åtgärden skall förskjutas av borgenären, om utmätningssmannen begär det (jfr 59 § 2 mom. nuvarande lydelse).

Behov torde understundom föreligga att säkerställa även kvarstad genom interimistisk åtgärd. En hänvisning till 60 a § har därför upptagits i 183 §.

Rättelse av utmätning

Gällande rätt m. m.

Om en utmätningssman i efterhand skulle finna att en av honom för rättad utmätning eller annan verkställighetsåtgärd icke bort vidtagas, anses han i regel icke ha befogenhet att själv rätta åtgärden. Den som vill påkalla rättelse är därför hänvisad att klaga hos överexekutor. Innan ett utsökningsförfarande slutförts — t. ex. innan utmätt egendom sålts — kan utmätningssmannen emellertid med sökandens medgivande låta förfarandet återgå eller ändra redan verkställd åtgärd till svarandens fördel.¹⁰ Enligt uppgift förekommer det, att en utmätningssman, som inser att fel begåtts, utverkar sökandens tillstånd att rätta felet. Efter det att utmätning skett framkommer t. ex., att en del av det utmätta icke tillhör gäldenären utan tredje man. Utmätningssmannen sätter sig då i förbindelse med borgenären och tillråder denne att återkalla sin ansökan i vad avser utmätningen av den tredje man tillhöriga egendomen.

Vid utmätning för skatter, allmänna avgifter och böter synes det icke vara ovanligt, att utmätningssmannen själv rättar sina åtgärder till gäldenärens fördel. Han torde då handla i den uppfattningen att han som indrivningsmyndighet är representant för staten-borgenären.¹¹

I vissa situationer skall utmätningssmannen låta verkställd utmätning återgå på föranstaltande av gäldenären. Så är i första hand fallet, då gäldenären efter utmätningen men före försäljningen frivilligt fullgör sin betalningsförpliktelse. Ett annat sådant fall är, då utmätning ägt rum på grund av icke-lagakraftägande dom och gäldenären efter utmätningen visar, att han nedsatt det utdömda beloppet, och betalar upplupen kostnad (se 39 § 1 mom. UL).

Enligt 8 § InfL äger utmätningssman jämka de i ett införselbeslut med-

¹⁰ Se Hassler s. 89 och s. 115, Olivecrona s. 118 f; jfr NJA 1928 s. 406.

¹¹ I fråga om denna uppfattning, jfr NJA 1950 s. 295 och 1959 s. 238 samt Olivecrona s. 119 not 43. Se även Lundberg s. 28 f.

delade bestämmelserna, om anledning därtill yppas. I regel gives jämningsbeslutet på hemställan av part, men utmätningssmannen kan ex officio besluta om jämkning, t. o. m. utan att höra parterna.¹² Jämkningsinstitutet är naturligtvis främst avsett att användas vid ändrade faktiska förhållanden, men något hinder för utmätningssmannen att jämka ett införelselbeslut därför att det vid sin tillkomst grundats på felaktiga uppgifter om förhållandena anses icke föreligga.¹³

Domstol har enligt 17 kap. 15 § (jfr 30 kap. 13 §) RB en strängt begränsad befogenhet att själv rätta dom eller beslut. Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, misräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, skall den meddela beslut om rättelse, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig. En analogisk tillämpning av denna bestämmelse torde ofta vara befogad beträffande utskökningsmyndigheterna och deras avgöranden. Om utmätningssman t. ex. begått ett räknefel i sådan vidräkning, som avses i 3 och 4 §§ AvbL, bör detta på motsvarande sätt kunna rättas av honom själv. Och om utmätt egendom på grund av förbiseende fått felaktig beteckning i utmätningsprotokollet, bör även det kunna rättas. Det har t. ex. förekommit, att en tillgång, vilken vid utmätningen betecknats som bostadsrätt, sedermera visat sig vara en andels- eller fordringsrätt och att detta föranlett utmätningssmannen att upprätta ett tilläggsprotokoll med beslut om rättelse.

I de vanliga förvaltningsmyndigheternas verksamhet finns betydligt större utrymme för självrättelse. Även inom förvaltningen anses visserligen gälla, att ett beslut, som skapat en rättighet eller liknande anspråk för enskild person, i regel icke kan rättas utan den berättigades medgivande.¹⁴ Undantagen härifrån är emellertid åtskilliga. Förbehåll om möjlighet till återkallelse eller rättelse gäller ofta enligt föreskrift i lag eller förbehåll i själva beslutet.¹⁵

I *dansk rätt* är det en delvis omstridd fråga, vilken befogenhet fogden har att upphäva verkställd utmätning. Enligt DRPL § 535 kan en utmätningssför rättning återupptagas till prövning av fogden på begäran av tredje man eller part, om »alle vedkommende» samtycker därtill. Vidare antages tredje man, som gör gällande att utmätningen strider mot hans rätt, kunna begära att för rättningen återupptages, såframt utmätningen verkställts med förbehåll för tredje mans rätt. Ett sådant förbehåll görs så gott som alltid. Dessutom har gjorts gällande, att en utmätning skulle kunna hävas, när det är uppenbart att den icke bort företagas.¹⁶ Där om råder emellertid delade meningar.

¹² NJA II 1917 s. 536 f, Eilard s. 123 f, Hassler s. 345. Jfr JO 1943 s. 135.

¹³ Se NJA II 1918 s. 903.

¹⁴ Se Sundberg, Allmän förvaltningsrätt s. 190 ff, s. 350 f, s. 656 ff, Westerberg, Om rättskraft i förvaltningsrätten s. 53 ff, s. 214 ff, s. 458, s. 759 ff.

¹⁵ Ett exempel på en lagbestämmelse om vidsträckt självrättelsebefogenhet är 22 § hyresregleringslagen.

¹⁶ Gomard s. 212. Jfr emellertid Munch-Petersen s. 148 f, s. 231, och Frost s. 235 ff.

Även i *norsk rätt* föreligger viss osäkerhet om utsökningsmyndigheternas möjlighet att upphäva eller frångå sina tidigare beslut.¹⁷ Säkert torde vara, att namsmannen i allmänhet icke kan upphäva en utmätning som han själv verkställt (se NTL § 44). Däremot synes namsretten ha vidsträckt befogenhet att själv ändra sina beslut.

I utländsk rätt finns i övrigt flera exempel på att utsökningsåtgärd beviljas med förbehåll för tredje mans rätt eller med förbehåll om återkallelse- och rättelsemöjlighet.

Beredningen

Det är ur flera synpunkter icke tillfredsställande, att utmätningssmannen ej skall kunna rätta misstag utan borgenärens medverkan. Önskemål om en sådan befogenhet har också framförts. För att utmätningens förfarandet ej skall bli för omständligt bör utmätningssmannen kunna handla medan han är på platsen, men det är för alla parter till fördel om, i händelse av misstag, rättelse kan ske utan större omgång. Möjlighet att vidtaga interimistisk åtgärd öppnas visserligen genom 60 a § i förslaget, men den medför lätt dubbelarbete och ger ej samma skydd som utmätning. Om gäldenären t. ex. uppger att egendom är köpt på avbetalning med äganderättsförbehåll men ej kan förebringa någon bevisning därom, är det mest praktiskt att — om ej annat finns att taga — egendomen genast utmätes. Därefter kan utmätningssmannen taga förbindelse med uppgiven avbetalningssäljare och uppmana honom att styrka sin rätt. Om denne inkommer med vederbörligt kontrakt inom en kortare frist, bör utmätningssmannen kunna låta utmätningen gå åter. När tredje mannen, såsom nu är fallet, måste klaga hos överexekutor för att komma till sin uppenbara rätt, medför detta onödigt besvär både för honom själv och för utsökningsmyndigheterna.

Beredningen vill erinra om att utmätning i stor omfattning verkställs av domsverkställare och, när det gäller uttagande av skatter, böter eller liknande, även av exekutionsbiträden. Utmätningssmannen bör kunna rätta misstag som hans medhjälpare begått. Däremot bör domsverkställare eller exekutionsbiträde ej själv få vidtaga rättelse. Denna kompetensbegränsning kan intagas i DvK och EbK.

Sådan befogenhet att rätta verkställd utmätning som här avses bör åtminstone tills vidare ej gälla annat än när lös egendom utmäts. I fråga om fast egendom är det mera sällan som direkta misstag kan begås, och beträffande möjligheterna för tredje man att tillvarataga och styrka sin rätt är särskilda bestämmelser meddelade i 82 §.

Bestämmelser i ämnet har av beredningen upptagits i 77 §. Huvudfallet är, att tredje man framställt anspråk som avses i 69 §, d. v. s. om bättre rätt till godset. Det kan emellertid även tänkas andra fall, då det efteråt befinnes att utmätning ej bort äga rum. Man får sålunda räkna med att utmätning ibland sker av egendom som på grund av villkor eller särskild bestämmelse ej kan överlåtas och alltså ej heller bort utmäts. Vidare kan

¹⁷ Se UNTL, motiven s. 41 ff.

man tänka sig, att utmätning någon gång kan äga rum i strid mot beneficiumreglerna eller utmätningsordningen.

Beredningen föreslår därför i 2 mom. av 77 § en generell befogenhet för utmättningsman att föranstalta om rättelse, därest han på grund av anspråk som i 69 § sägs eller eljest finner att egendomen ej bort utmätas. Lydelsen syftar närmast på det fallet att utmättningsmannen finner att utmätning överhuvud ej bort ske, men den avses skola innefatta jämväl det fallet att utmätning ej bort ske villkorslöst utan att tredje man bort erhålla hänvisning att stämma till domstol om bättre rätt till egendomen. Om utmättningsmannen tillagts befogenhet att låta utmätning helt gå åter, måste han sålunda också anses befogad att vidtaga den mindre långtgående rättelsen att till utmätningen foga den inskränkning som följer av att tredje man får hänvisning att väcka talan som nyss nämnts och försäljning därigenom tills vidare stoppas. Detta har ej ansetts behöva särskilt utmärkas. Talan skall i sådant fall liksom eljest väckas inom en månad från det hänvisningen gavs.

Beträffande förfarandet bör gälla, att borgenären, där så kan ske, bereds tillfälle att yttra sig. Borgenären har visserligen i allmänhet ej kännedom om vad som försiggått vid utmättningsförättningen, och det kunde förden skull ifrågasättas, huruvida anledning finns att höra honom. Det bör emellertid förebyggas, att utmättningsmannen utan tillräckliga skäl ryggar en redan verkställd åtgärd. Borgenärens hörande utgör en kontroll i detta hänseende. I sådana fall då borgenären icke är anträffbar bör dock hinder ej möta att vidtaga rättelse.

Det bör ej få förekomma, att utmättningsmannen vidtager rättelse efter någon längre tid. Beredningen föreslår, att tiden begränsas till två veckor från det förrättningen ägde rum. Bestämmelsen bör jämföras med vad beredningen föreslår under 201 §. Tiden för klagan till överexekutor föreslås där utsträckt till tre veckor från det gäldenär eller borgenär erhöll del av utmättningsbevis eller protokoll. Om rättelse ej vinnes hos utmättningsmannen, står sålunda minst en vecka öppen för klagan till överexekutor. För tredje man är tiden för klagan till överexekutor obegränsad.

Om rättelse vidtages, skall utmättningsmannen enligt 3 mom. i paragrafen genast underrätta dem, vilkas rätt är i fråga. Det är främst borgenären och tredje man som här åsyftas, men även gäldenären bör erhålla meddelande om vad som inträffat. Beredningen har icke ansett erforderligt att föreslå någon särskild föreskrift om skyldighet för utmättningsmannen att till den som begärt rättelse lämna något meddelande om att någon sådan ej skett. Det ligger emellertid i sakens natur, att utmättningsmannen bör besvara allvarligt menade framställningar.

Det kan inträffa, att framställning görs hos utmättningsmannen om rättelse samtidigt som klagan fullföljs hos överexekutor. Om utmättningsmannen känner till sistnämnda klagan, skall han enligt förslaget underrätta överexekutor om vidtagen rättelse. Någon särskild efterforskningsplikt har ej stadgats. I allmänhet går klagomål till överexekutor på remiss till utmät-

ningsmannen, och risken för förbiseende är även av andra skäl ringa. Det må i detta sammanhang påpekas, att UL ej innehåller några bestämmelser om underrättelse till överexekutor när utmätning av andra anledningar går åter och att detta ej veterligen föranlett praktiska olägenheter. Ej heller innehåller UL bestämmelser om skyldighet för utmätningsmannen att, innan han avför ett ärende, efterhöra huruvida klagan är anhängig i högre instans.

I 69 § av gällande lag meddelas bestämmelser för det fallet att tredje man påstår sig vara ägare till gods, som ifrågakommer för utmätning. Under viss förutsättning kan utmätningsman hänvisa honom att stämma till domstol, och godset får då icke säljas förrän tvisten blivit prövad. Kommer tredje man med sitt anspråk först efter utmätningen, hindras icke försäljningen, om icke överexekutor förordnar om inhibition. Överexekutor kan även hänvisa tredje man att stämma. Såsom anförts i 3 kap. föreslår beredningen vissa ändringar i 69 §, som främst rör frågan vid vilken domstol tvist om utmätt gods skall upptagas. Som en följdändring med anledning av de nya bestämmelserna i 77 § vill beredningen vidare föreslå, att föreskrifterna för det fallet att tredje man framställer sitt anspråk först efter utmätningen flyttas från 69 § till 77 §, där de får sin plats i 4 mom. Detta mom. i förslaget innehåller föreskrift, att om anspråk som i 69 § sägs framställs efter utmätningen, detta förhållande — om ej rättelse sker enligt 2 mom. — icke skall utgöra hinder mot försäljning, med mindre överexekutor förordnar anorlunda. Vidare stadgas, att om sannolika skäl för anspråket förebringas hos överexekutor, denne skall hänvisa klaganden att väcka talan vid domstol enligt vad i 69 stadgas. Reglerna i nämnda paragraf om behörig domstol, om tid för talans väckande — en månad från det hänvisningen gavs — om skyldighet att instämma såväl borgenär som gäldenär samt om äventyret, därest vad nu sagts försummas, blir alltså tillämpliga. Överexekutor har att i hänvisningen erinra klaganden om vad han har att iakttaga. En uttrycklig föreskrift har upptagits om tillämpning av vad 69 § stadgar rörande verkan av hänvisningsbeslut. Egendomen får alltså icke säljas förrän tvisten prövats eller tiden för talans väckande utgått.

Till sist bör påpekas, att de nya bestämmelserna i 77 § ej avses skola inverka på den befogenhet som må tillkomma utmätningsman att, med analogisk tillämpning av 17 kap. 15 § RB, rätta skrivfel o. d.

Tidsfrister, utmätningsmannens ansvar m. m.

Gällande rätt

Det ligger i sakens natur, att den som har ett exigibelt fordringsanspråk i allmänhet också har intresse av att snarast möjligt få utmätning — med därav följande förmånsrätt och säkerhet mot gäldenärens förfoganden — och att därefter få det utmätta realiserat utan onödig tidsutdräkt. Detta intresse har i UL ansetts böra tillgodoses genom uppställande av vissa tidsfrister, inom vilka utmätningsmannen har att handla, och genom bestämmelser

om särskilt skadeståndsansvar för utmättningsman som överskrider sådan frist.

Lagbestämmelser om tid, inom vilken utskökningsåtgärd skall företagas, finns endast i fråga om utmättningsförfarandet.¹

Den grundläggande bestämmelsen meddelas i 162 §.² Enligt denna skall utmätning och, om lös egendom av vanligt slag tages i mät, även försäljningen därav vara verkställd inom två månader sedan landsfiskal och inom en månad sedan stadsfogde mottagit fullständiga handlingar i målet. Utmäts fartyg, gods i fartyg eller gods i luftfartyg eller skall utmätt fordran eller rättighet säljas, skall enligt 163 § försäljningen med visst undantag ha skett på landet³ inom tre månader och i stad inom två månader, allt räknat från nyss angiven tidpunkt. Avser utmätningen fast egendom, luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant fartyg eller, på landet, fartyg som sägs i 94 §, gäller däremot ej några direkta regler angående den tid inom vilken realisation skall äga rum. Utmättningsmannen, som i dessa fall icke är auktionsförrättare, skall enligt 165 § vidtaga alla på honom ankommande åtgärder så skyndsamt att försäljningen av det utmätta ej genom hans förvållande fördröjs utöver närmare angivna tidsfrister, i fråga om fast egendom på landet fyra månader och eljest tre månader.⁴ I dessa fall gäller ej heller någon särskild ansvarighetsregel för utmättningsmannen. Gör han sig skyldig till försummelse, kan han bli ersättningskyldig endast enligt allmänna skadeståndsregler.

De särskilda ansvarighetsreglerna är alltså begränsade till de i 162 och 163 §§ behandlade fallen. Påföljden av att utmätning och försäljning icke ägt rum inom föreskriven tid är, att utmättningsmannen själv får svara för det belopp för vilket utmätning bort ske, i den mån han ej förmår visa att skada icke uppkommit genom dröjsmålet.⁵ Denna omkastning av bevisbördan i förhållande till vad som eljest gäller torde ha betingats av att det ofta erbjuder svårigheter för borgenären att styrka, i vad mån utmättningsmannens dröjsmål vållat skada.⁶ En omstridd fråga är, huruvida en utmättningsman i fall då han iakttagit den föreskrivna fristen ändå kan dömas till straff eller skadestånd för obehörigt dröjsmål. Å ena sidan har gjorts gällande, att utmättningsman kan utan risk för sådan påföljd inom fristen bestämma tiden för förrättningen.⁷ Å andra sidan har framhållits, att det trots att uttrycklig föreskrift ej meddelats ligger i sakens natur att utskökningsärenden skall handläggas så skyndsamt som omständigheterna medger och deras art kräver, samt att ett obehörigt dröjsmål därför enligt allmänna regler kan ådraga utmättningsmannen såväl straff för tjänstefel som skade-

¹ Se dock även 12 § AvbL.

² Se härom NLB s. 123, prop. 1877: 2 bil. 1 s. 24 f, NJA II 1911 s. 387 ff, 1925 s. 432 ff, 1945 s. 645, Alexanderson s. 163 f, Hassler s. 104 f, s. 214 f, s. 248 ff, Lundberg s. 16 ff, s. 31 f, s. 34, Olivecrona s. 119 ff, s. 143, s. 182 f, Trygger I s. 420 ff. Jfr NJA 1924 s. 547, 1936 s. 677, SvJT 1935 rf s. 67, JO 1911 s. 266 f, 1954 s. 127 ff, 1961 s. 79 ff.

³ Ang. begreppet »landet» se ovan 1 kap. s. 29.

⁴ Stadgande saknas om den tid, inom vilken försäljning skall äga rum av fastighet som dömts i mät, se Hassler s. 249.

⁵ Dessutom riskerar utmättningsmannen givetvis att drabbas av ansvar för tjänstefel.

⁶ Se Hassler s. 215.

⁷ Se Trygger I s. 421, JO 1911 s. 266 f, jfr emellertid JO 1961 s. 91 f.

ståndsskyldighet, även om han hållit sig inom föreskriven frist.⁸ Den som för talan om skadestånd har då naturligtvis att styrka både att sådana omständigheter förelegat som innebär försumlighet i tjänsteutövningen och att skada uppkommit.

Att märka är, att de i 162 och 163 §§ stadgade tidsfristerna icke är absoluta. Om utmätningsmannen kan styrka att borgenären lämnat gäldenären anstånd med betalningen eller att för utmätning eller försäljning mött hinder som utmätningsmannen ej kunnat förekomma, blir han fri från ansvar. För att han skall kunna åberopa hinder som ursäkt måste han emellertid genast ha antecknat det i sin dagbok. Anstånd och hinder medför, att de lagstadgade fristerna förlängs.

Utmätningens speciella ansvar kan enligt bestämmelser i 162 § 3 mom. övergå på substitut. Så är fallet, om stadsfogde sist andra sökendagen efter mottagandet av utmätningshandlingarna meddelat domsverkställare uppdrag och därom omedelbart gjort anteckning i sin dagbok.⁹

Yrkar borgenär hos överexekutor att utmätningsman enligt bestämmelserna i 162 och 163 §§ skall svara för vad som bort utmätas, kan överexekutor förhjälpa borgenären till skadestånd, om han finner borgenärens rätt uppenbar (se 207 §). Överexekutors utslag, varigenom utmätningsman dömts att utgiva skadestånd, får emellertid enligt 52 § ej verkställas förrän det vunnit laga kraft.

Bestämmelserna i 162 och 163 §§ äger ej tillämpning vid utmätning för skatter, böter och liknande. Utmätningensmannen kan i dessa fall efter egen prövning låta anstå med både utmätning och utmätt egendoms försäljning utan risk att utsättas för det speciella skadeståndsansvaret.

I fråga om handräckning för återtagande av avbetalningsgods synes 162 § ej heller vara tillämplig (se NJA II 1953 s. 322 ff). Att sådan verkställighet normalt bör ske med minst samma skyndsamhet som utmätning i enskilda mål följer emellertid av handräckningsinstitutets syfte och framgår för övrigt indirekt av 12 § AvbL, där utmätningsmannen tillagts befogenhet att i vissa närmare angivna situationer medgiva anstånd under begränsad tid.¹⁰

Vad införselinstitutet beträffar föreskrives i 12 § InfL att utmätningsman skyndsamt skall vidtaga de åtgärder som åligger honom i införselärende. Att stadga någon viss tid inom vilken utmätningsmannens åtgärder skall vara vidtagna har enligt uttalande i lagens motiv ansetts icke vara ändamålsenligt. Ej heller har utmätningsmannen ålagts strängare ansvarighet än vanlig skadeståndsplikt.¹¹

I fråga om borgenärens rätt att medgiva anstånd meddelas särskilda inskränkande bestämmelser i 86 § UL.¹² Har borgenär som sökt utmätning

⁸ Se särskilt Alexanderson s. 163. Jfr även Lundberg s. 17 och s. 34 samt NJA II 1945 s. 645.

⁹ Se närmare NJA II 1925 s. 422 ff.

¹⁰ Se JO 1961 s. 92 f.

¹¹ Se NJA II 1917 s. 542.

¹² Se NJA II 1899 nr 7 s. 15, s. 36 f, 1912 s. 109 ff samt 1937 s. 500 ff, Alexanderson s. 98, Hassler s. 89, s. 219, s. 251, Lundberg s. 31 ff, s. 129 ff, s. 204, s. 240, Olivecrona s. 119 f, s. 183, Trygger II s. 310 ff. Jfr NJA 1930 s. 586, 1950 s. 295.

lämnat gäldenären anstånd med betalningen, får målet ej därigenom uppehållas utöver sex månader från den dag, då utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar. Fortfar anståndet vid utgången av denna tidsfrist, är ansökningen förfallen, och verkställd utmätning går åter. Dessa bestämmelser avser, liksom 162 och 163 §§, både själva utmätningen och den efterföljande realisationen. Har utmätning på grund av anstånd, som borgenären medgivit, ej alls kommit till stånd inom sexmånadersfristen, är ansökningen förfallen.¹³ Om utmätning väl skett men realisationen genom anståndet fördröjts utöver fristen, återgår utmätningen. Ett anstånd som meddelas efter de sex månaderna anses innebära, att ansökningen återtages.¹⁴ I samtliga fall är borgenären oförhindrad att omedelbart göra en ny ansökan.

I UL fanns ursprungligen ej några bestämmelser som begränsade borgenärens möjlighet att medgiva anstånd. Av förarbetena till 86 § i dess gällande lydelse framgår, att syftet med de där meddelade föreskrifterna bl. a. var att undvika att de balanserade målen skulle uppgå till större mängd och underlätta uppsikten över utmätningssmännens verksamhet samt att begränsa den tid, under vilken förmånsrätt på grund av utmätning skulle kunna fortvara.

I 86 § 2 mom. har upptagits bestämmelser, som främst tjänar syftet att hindra att förmånsrätt för ränta å in-tecknad fordran skall kunna äga rum under alltför lång tid. Bestämmelserna avser det fallet att in-tecknad fordran genom domstols avgörande, vanligtvis utslag i lagsökningsmål, fastställts till betalning ur fast egendom. Ett sådant avgörande har enligt 77 a § samma verkan som om egendomen blivit utmätt. I 86 § 2 mom. stadgas nu, att denna verkan förfaller om borgenären icke sist två månader efter det avgörandet vunnit laga kraft antingen begärt försäljning av egendomen eller ansökt om tvångsförvaltning. Och samma påföljd inträder, om borgenären begärt sådan verkställighet men därefter lämnat gäldenären anstånd som fortfar när sex månader förflutit från det verkställigheten begärdes.

Tillämpningen av sexmånadersfristerna i 86 § har i praktiken visat sig medföra vissa svårigheter. Det har ansetts, att de sex månaderna skall räknas från den dag, då utmätningssmannen mottagit fullständiga handlingar, även i det fallet att utmätningstiteln då ännu ej vunnit laga kraft (se NJA 1930 s. 586). Om en borgenär bestämt anståndet så att det utlöper någon dag före utgången av de sex månaderna och utmätningssmannen på grund av arbetsförhållandena ej hinner verkställa förrättning under återstoden av tiden, torde däremot de i 86 § stadgade påföljderna icke inträda.¹⁵

Bestämmelserna i 86 § tillämpas ej vid utmätning för skatter¹⁶ och torde ej heller gälla vid utmätning för böter och liknande. Lagrummet anses ej vara analogiskt tillämpligt i fråga om annan verkställighet än utmätning.¹⁷

¹³ Med lämnande av anstånd bör jämföras det fallet, att borgenären underlåter att vidtaga någon för verkställigheten nödvändig åtgärd, t. ex. att lämna förskott när sådant fordras, se Trygger II s. 312 not 2, Hassler s. 219.

¹⁴ Trygger II s. 312.

¹⁵ Se Olivecrona s. 120.

¹⁶ NJA 1950 s. 295.

¹⁷ Hassler s. 219 not 77.

I fråga om handräckning för återtagande av avbetalningsgods har i 16 § AvbL intagits en bestämmelse, varigenom säljarens rätt att lämna anstånd med förrättningen begränsats. Även här gäller en maximifrist av sex månader.¹⁸

I införselärenden torde sökanden vara oförhindrad att lämna anstånd med besluts meddelande. Det har gjorts gällande, att ärendet bör avskrivs, när anståndet varat under avsevärd tid.¹⁹

Beträffande hinder, som medför uppskov med realisation, må följande anmärkas.

Som förut nämnts skall realisation i regel anstå, när utmätning skett på grund av en icke-lagakraftgående dom (se 40 § UL). Med försäljningen skall även anstå, när tredje man påstått äganderätt till det utmäta och enligt 69 § hänvisats att utföra sin talan efter stämning till domstol.

I 88 a § har vidare meddelats uppskovsbestämmelser, som har till syfte att bereda möjlighet till ostörd avveckling av dödsbo så att urarvskonkurs icke framtvingas i onödan.²⁰ Om utmätning verkställt i död mans bo och borgenären ej har pant- eller retentionsrätt i det utmäta, får försäljning i regel ej äga rum innan en månad förflutit efter det bouppteckning förrättades eller tiden därför gick till ända eller, i fall boet står under förvaltning av boutredningsman, innan uppgörelse träffats angående borgenärernas förnöjande.

Vid försäljning av utmätt fordran eller rättighet är risken för realisationsförlust stor, särskilt när tillgången är tvistig.²¹ I syfte att såvitt möjligt hindra dylika förluster genomfördes år 1937 den s. k. lex Marsjö, vilken på flera punkter ändrade ULs bestämmelser.²² Enligt den då tillkomna 88 b § skall man icke omedelbart sälja utmätt penningfordran utan i första hand söka anlita metoden att indriva fordringen hos sekundogäldenären. Ibland måste emellertid försäljning tillgripas. Därvid kan det bli fråga om uppskov enligt bestämmelserna i 2 mom. samma paragraf. Om fordran eller rättighet var tvistig när utmätningen skedde — d. v. s. frågan om dess bestånd var då beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som ej vunnit laga kraft — får det utmäta överhuvud ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän tvisten blivit slutligen avgjord eller borgenären ställt säkerhet för den skada som kan tillfogas gäldenären genom försäljningen. Enligt denna regel är alltså uppskov i vissa situationer obligatoriskt. Lagen ger emellertid också en fakultativ uppskovsregel. Om det i andra fall på grund av förhållande som kan antagas vara av tillfällig natur är anledning förmoda att utmätt fordran eller rättighet skall säljas till uppenbart underpris, äger överexekutor förordna om uppskov med försäljningen på viss tid (någon maximitid anges ej). Behov av uppskov enligt denna regel kan föreligga t. ex. när tvist om utmätt fordran väckts först efter utmätningen, när fordringen förfaller först efter någon tid och när arvslott utmätts och boutredningen ännu ej är klar.

¹⁸ Jfr Eklund-Nordström s. 120 f.

¹⁹ Hassler s. 340.

²⁰ Se NJA II 1933 s. 668 ff.

²¹ Se NJA 1929 s. 134, det s. k. Marsjöfallet. Jfr Olivecrona s. 154 f.

²² Jfr NJA II 1937 s. 788 ff, Hassler s. 250.

Enligt 88 c § kan uppskov med försäljning av utmätt egendom också beviljas av sociala skäl.²³ Om gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller på grund av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kan antagas vara av tillfällig natur, äger överexekutor förordna om uppskov med försäljningen på viss tid, högst sex månader från det utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet. Förutsättning är emellertid, att icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosättes. Det ligger i överexekutors hand att föreskriva villkor för uppskovet. — En uppskofsregel, utformad efter förebild av 88 c §, finns i 12 § AvbL. Det har där anförtrots utmätningssmannen att besluta i frågan.²⁴

Slutligen bör nämnas, att även andra hinder för försäljning än de här berörda kan föreligga samt att de kan vara av både rättslig och faktisk natur. Ett vanligt hinder är exempelvis inhibition (se 208 och 218 §§).

I utländsk rätt synes, om man bortser från Finland, direkta motsvarigheter till ULs regler om tidsfrister och utmätningssmans ansvar knappast förekomma.

Beredningen

Krav på ändringar i 162, 163 och 165 §§ UL har under senare tid framförts från flera håll. I anledning av den förberedande utredningens rundfrågor förordade åtskilliga myndigheter, att bestämmelserna om tidsfrister skulle helt slopas. Därvid gjordes bl. a. gällande, att föreskrifterna i 162 § visat sig hinderliga för arbetets rationella bedrivande. Flertalet av dem som ville slopa fristerna framställde i andra hand önskemål om deras förlängning, och önskemål i den riktningen framfördes även av andra som ville behålla vissa frister. I ett par fall förklarade man sig önska en kortare frist för själva utmätningen och en längre frist för försäljningen. Styrelsen för Sveriges Advokatsamfund, som bland andra företrädde denna mening, underströk betydelsen av snabbhet i början av förfarandet. De myndigheter som yttrade sig rörande särreglerna om utmätningssmannens skadeståndsansvar ansåg med några undantag, att dessa regler kunde avskaffas.

Beredningen har för sin del kommit till den övertygelsen, att nuvarande regler om tidsfrister och om särskilt ansvar för utmätningssman, som överskrider sådan frist, medför ogynnsamma verkningar i flera hänseenden. Den stränga bundenheten vid fixa frister synes ägnad att alltför mycket inrikta utmätningssmännen på snabbt fullgörande av vissa formella prestationer och att motverka ett mera metodiskt och ändamålsenligt tillvägagångssätt. Det händer ofta, att någon direkt kontakt mellan utmätningssman och gäldenär icke kommer till stånd. Som förklaring härtill anförs, att utmätningssmannen för att iakttaga stadgad frist måste, efter det underrättelse om målet rutinemässigt meddelats i gäldenärens hemvist, snarast möjligt inställa sig där för förrättning och, om då ingen utmätningssbar egendom anträffas, avsluta

²³ Se NJA II 1945 s. 643 ff.

²⁴ Jfr Eklund-Nordström s. 112.

målet. Mera planmässiga försök att komma i förbindelse med gäldenären medhinnas icke, ej heller grundligare efterforskningar rörande hans tillgångar. Detta strider naturligtvis mot borgenärens intresse. Men även gäldenärens intressen kan komma i fara. Prövningen av utmätningsordningen och beneficium kan sålunda komma att behandlas alltför summariskt. Vidare hindras utmätningssmannen ibland av bestämmelserna om tidsfrister att förlägga realisationen av utmätt gods till lämplig tidpunkt. Den förlust som därigenom kan uppkomma drabbar ej bara borgenären, när denne ej får fullt, utan även gäldenären.

En omläggning av det nuvarande systemet med tidsfrister är därför påkallad. Icke minst bör utmätningssmännen få friare händer att välja tidpunkten för realisation av utmätt egendom. Däremot anser beredningen icke lämpligt, att alla tidsfrister för utmätningssmännen slopas.

I samband med en omläggning av tidsfristerna bör enligt beredningens mening bestämmelserna om utmätningssmans ersättningsskyldighet utgå såsom otidsenliga. Under senare år torde det endast i sällsynta undantagsfall ha inträffat, att borgenär med åberopande av dessa regler framställt skadeståndskrav mot utmätningssman. Bestämmelserna har naturligtvis det oaktat haft sin betydelse. Det kan dock ej anses tillräckligt motiverat att på detta område ha en särregel om skadeståndsansvar som saknar motsvarighet för andra tjänstemän. Ansvaret för tjänstefel bör vara tillfyllest i förening med den skadeståndsskyldighet som enligt allmänna regler följer av försummelse.

Beredningens förslag berör 52, 86, 88 b, 88 c, 162, 163, 165, 207 och 216 §§ i gällande lag. Nya bestämmelser om tidsfrister har i förslaget upptagits under 88 c §. Den viktigaste nyheten är, att frågan om tiden för själva utmätningen och frågan om tiden för realisationen av det utmätta regleras var för sig. I fråga om utmätningen är betydelsen av skyndsamhet uppenbar. Det gäller att förekomma, att gäldenärens tillgångar försvinner. Borgenären bör också, med tanke på konkurrerande borgenärer, få den förmånsrätt som utmätning medför. Beträffande det fortsatta förfarandet är behovet av skyndsamhet ej lika stort. Det bör då finnas visst rådrum så att realisationen kan ge så gott resultat som möjligt. Vidare kan både borgenär och gäldenär vara intresserade av att försäljning undviks i fall då gäldenären har någon möjlighet att betala sin skuld på annat sätt.

Beträffande tiden för själva utmätningssåtgården föreslås i första punkten i 1 mom. en allmän föreskrift om att utmätningssmannen i mål om utmätning skall skyndsamt vidtaga vad på honom ankommer för att utmätningen skall verkställas (jfr 12 § första stycket InfL). När en utmätningssökan inkommer, har utmätningssmannen att ex officio undersöka, om de formella förutsättningarna är för handen. Denna prövning skall bl. a. avse, om utmätningssmannen har lokal kompetens, om laga utmätningstitel eller annan rättsgrund för utmätning visats och om handlingarna är fullständiga. Föreligger någon brist i de formella förutsättningarna, bör borgenären genast

underrättas.²⁵ I annat fall kan värdefull tid gå förlorad. Gäller bristen utmätningssmannens lokala kompetens, kan det vara lämpligt att målet överlämnas direkt till behörig utmätningssman, sedan eventuellt interimistisk åtgärd vidtagits (jfr 56 § 3 mom. i förslaget).

När de formella förutsättningarna funnits vara för handen, skall utmätningssmannen underrätta gäldenären. Av vad som anförts i ett tidigare avsnitt av detta kapitel framgår, att åtgärderna för gäldenärens underrättande kan kräva längre eller kortare tid, allt efter omständigheterna. Enligt beredningens mening kan det svårligen föreskrivas en absolut frist, inom vilken utmätningförrättning skall företagas. Däremot synes det lämpligt, att lagen anger en frist, inom vilken utmätningförrättning regelmässigt bör medhinnas. Fristen bör räknas från den dag, då utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet, och med hänsyn till de olikartade förhållandena bestämmas längre för landet än för stad. Landsfiskalerna är i regel ej blott utmätningssmän utan också polischefer och åklagare och har därför svårare att disponera tid för utmätningförrättningar som kräver resor. Vissa landsfiskaler har också mycket vidsträckta distrikt. Beredningen föreslår i enlighet med det anförda såsom andra punkt i 1 mom., att utmätningförrättning såvitt möjligt skall hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor från det utmätningssmannen mottog de i 54, 54 a eller 55 § nämnda handlingarna.²⁶ Angående vad som i UL skall förstås med land och stad får beredningen hänvisa till 1 § (jfr s. 29). Av en jämförelse med första punkten i förevarande mom. torde framgå, att fristen icke bör utnyttjas när målet är brådskande. Å andra sidan är fristen ej ovillkorlig med hänsyn till att det kan möta något särskilt hinder att iakttaga den. Härmed åsyftas ej, att utmätningssmannen utan vidare skall få åberopa att hans tid ej räckt till; vid behov får han taga initiativ till att ersättare anskaffas. Utmätningssman, som överskrider fristen, måste städse vara beredd att redovisa skälet härtill. Anteckning om skälet bör ske i dagboken.

Sedan utmätningssmannen inställt sig till förrättning, får uppskov med dess företagande ej äga rum utan fullgoda skäl.²⁷ Ett fall, när förrättning måste uppskjutas, har beredningen behandlat i anslutning till 60 §, nämligen då gäldenären är frånvarande och det prövas erforderligt, att han får tillfälle att yttra sig. I avsnittet om interimistiska åtgärder har beredningen givit exempel på vissa andra situationer, då hinder att genast företaga utmätning får anses föreligga. Huvudregeln skall emellertid fortfarande vara, att ej mer än ett förrättningstillfälle skall förekomma och att frågan om utmätning därvid skall slutbehandlas. Uppskjutes målet, bör anledningen härtill angivas i protokollet över förrättningen. Och även i uppskovsfallen gäller den allmänna regeln om skyndsamhet. Målet bör alltså återupptagas till behandling så snart förhållandena medgiver det. Har interimistisk åtgärd vidtagits, måste också den särskilda regeln i 60 a § 2 mom. beaktas.

²⁵ Jfr JO 1951 s. 152 ff.

²⁶ Genomföres vad 1957 års polisutredning förordat i fråga om exekutionsväsendets organisation (se SOU 1961: 34) kommer frågan om tidsfristerna i ett annat läge.

²⁷ Jfr Hassler s. 111.

Liksom för närvarande bör borgenären ha viss befogenhet att medgiva anstånd med förrätningens hållande. Denna befogenhet är i förslaget liksom i gällande lag begränsad. Det har sålunda ansetts olämpligt, att borgenären skall kunna draga ut på ett mål under obegränsad tid.

Borgenärens befogenhet att ge anstånd gäller enligt 86 § 1 mom. i gällande lag »betalningen» och avser sålunda både själva utmätningen och den efterföljande realisationen. Befogenheten att ge sådant anstånd är begränsad till sex månader från den dag, då utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar. Fortfar anståndet vid utgången av denna tid, är ansökningen förfallen, och verkställd utmätning går åter.

Beredningen anser, att borgenärens befogenhet att lämna anstånd kan vidgas så, att en särskild sexmånadersfrist införes för själva utmätning förrättningen och en annan frist av samma längd stadgas för realisationsförfarandet. I det förra hänseendet föreslås bestämmelser i tredje punkten av 1 mom. i 88 c §, i det senare hänseendet i 5 mom. Enligt vad i 1 mom. sägs skall ansökningen vara förfallen, om borgenären lämnar anstånd med utmätningen och anståndet fortfar utöver sex månader från det utmätningssmannen mottog handlingarna i målet.

Vad härefter angår tiden för realisationen innehåller förslaget bestämmelser därom i 2—5 mom.

Som verkställighetsmyndighet under realisationsförfarandet fungerar icke blott utmätningssmannen utan också i vissa fall överexekutor. På överexekutor ankommer sålunda att hålla exekutiv auktion för försäljning av fast egendom och vissa andra specialobjekt. Överexekutor kan emellertid i vissa fall i sitt ställe förordna särskild auktionsförrättare. Även utmätningssmannen har vissa möjligheter att sätta annan i sitt ställe. I städerna uppdrages i betydande omfattning åt auktionsverk eller auktoriserad mäklare att hålla auktion för försäljning av utmätt lös egendom (jfr 10 § DbKU). Auktionsverket och mäklaren har därvid att ställa sig ULs föreskrifter om försäljningen till efterrättelse. Beredningen har i kapitlet om utmätningssmannens lokala kompetens förordnat, att det öppnas möjlighet att förfara på samma praktiska sätt när det gäller egendom som tagits i mät av utmätningssman på landet.

För närvarande är det en omtvistad fråga, huruvida de i 165 § meddelade reglerna om tidsfrister vid försäljning av specialobjekt är tillämpliga även beträffande överexekutor och särskilt förordnad auktionsförrättare.²⁸ Beredningen har funnit det önskvärt, att denna ovisshet undanröjes, och har genomgående utformat förslaget på sådant sätt att bestämmelserna skall få tillämpning oavsett på vem det ankommer att ombesörja realisationen.

Enligt första punkten i 2 mom. i förslaget skall det åligga utmätningssmannen och, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne att utan onödigt uppehåll vidtaga erforderliga åtgärder för att försäljning skall komma till stånd.

²⁸ Jfr Hassler s. 248 och Olivecrona s. 182.

Även då det gäller att planera förfarandet efter utmätningen har utmätningssmannen att i det konkreta fallet göra en avvägning mellan borgenärens och gäldenärens intressen. Undantagsvis är situationen sådan, att den som ombesörjer realisationen måste handla med särskild skyndsamhet. I 90 § 2 mom. stadgas sålunda om egendom, som är av sådan beskaffenhet att den ej tål förvaring utan att förstöras eller väsentligen försämrats. I andra fall är det lämpligt att avvakta gynnsam tid för realisationen. Erfarenheten säger t. ex., att det i regel är olämpligt att anordna exekutiv auktion på lös egendom i anslutning till någon av de stora helgerna. Vidare är efterfrågan på vissa slag av egendom säsongbetonad. Det kan då vara befogat att vänta med realisationen till dess den lämpliga tiden kommer. För att nedbringa kostnaden och även eljest nå bättre resultat kan det också vara skäl att sammanföra lös egendom från flera utmätningar till en auktion o. s. v.

När det gäller att bestämma lämplig frist för realisationen, måste uppmärksammas, att realisationsförfarandet är olika för olika slag av egendom och fordrar olika lång tid. Realisationen av en fastighet kräver t. ex. normalt väsentligt längre tid än försäljning av vanlig lös egendom. För att undvika detaljerade regler vill beredningen likväl föreslå en gemensam tidsfrist. I andra punkten av 2 mom. i 88 c § stadgas sålunda som huvudregel, att försäljning skall ske inom tre månader från det utmätningförrättningen ägde rum²⁹ eller, när in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, försäljning av egendomen begärdes, såframt ej hinder möter eller uppskov meddelas enligt någon av reglerna i paragrafens fortsättning. Beredningen förutsätter, att så lång frist som tre månader normalt ej skall utnyttjas i fråga om vanligt lösöre eller annan egendom som lätt kan realiseras.

Om legalt eller faktiskt hinder möter mot försäljning, får utmätningssmannen vid behov taga längre tid på sig. I det föregående har angivits exempel på olika slag av hinder som har denna verkan. Särskilt må erinras, att i flera fall hinder följer av ULs egna bestämmelser (se t. ex. 40, 69, 88 a och 88 b §§). Beträffande föreskriften i 88 b § 1 mom. om skyldighet för utmätningssman att, då penningfordran utmätts, i första hand söka driva in fordringen förtjänar anmärkas, att i dessa fall såväl indrivningsförsök som eventuella försäljningsåtgärder normalt skall rymmas inom realisationsfristen. Anteckning om hinder bör göras i dagboken (jfr 2 § 7 DbKU).

Föreligger ej hinder mot realisation eller medgivande om anstånd från borgenärens sida, får realisationsfristen ej överskridas utan att särskilt beslut om uppskov meddelats enligt 3 eller 4 mom. i 88 c §. Beslut bör motiveras.

Till 3 mom. i 88 c § har sammanförts regler, som i gällande lag närmast har sin motsvarighet dels i den näst sista punkten i 2 mom. av 88 b §, dels i 1 mom. av 88 c §. Enligt nämnda punkt i 88 b § äger överexekutor förordna om uppskov med försäljning av utmätt fordran eller rättighet, även om den

²⁹ I fall som avses i 75 § 2 mom. UL räknas tiden från det fordringen förklarades utmätt, ehuru försäljning icke ifrågakommer förrän delgivning skett.

vid utmätningen ej var tvistig. Förutsättningen härför är, att det på grund av förhållande som kan antagas vara av tillfällig natur är anledning förmoda att den skall säljas till uppenbart underpris. Någon maximitid för uppskovet är ej angiven. I 88 c § 1 mom. i gällande lag tilläggs överexekutor viss befogenhet att av sociala skäl meddela uppskov med försäljning av utmätt egendom, oavsett dess beskaffenhet. I detta fall gäller som förutsättning, å ena sidan att gäldenären till följd av sjukdom eller arbetslöshet eller på grund av annan särskild orsak huvudsakligen utan egen skuld råkat i betalningssvårigheter som kan antagas vara av tillfällig natur samt å andra sidan att icke borgenärens rätt till betalning äventyras eller hans rätt eljest otillbörligt åsidosätts. Uppskovet skall avse viss tid, högst sex månader från det utmätningssmannen mottog fullständiga handlingar i målet. De ganska snävt begränsade möjligheter till uppskov som sålunda föreligger bör enligt beredningens mening vidgas.

En övergående risk för försäljning till underpris kan föreligga även be-
träffande andra tillgångar än fordringar och rättigheter. Säsongbetonade
fluktuationer bör exempelvis beaktas. Ofta torde borgenären vara benägen
att medverka till anstånd i sådana fall, men det bör likväl finnas möjlighet
att, om skälen är tillräckligt starka, även mot hans bestridande skjuta på
realisationen utöver den normala fristen, om borgenärens rätt ej otillbör-
ligen åsidosätts. Något krav på att det befarade underpriset skall kunna be-
tecknas som uppenbart synes ej befogat. — Möjligheten att besluta om upp-
skov med hänsyn till gäldenärens ekonomiska situation är nu bl. a. beroende
av om han själv har skulden därtill. Detta kan leda till att uppskov måste
vägras även när gäldenären skulle kunna reda upp situationen. Beredningen
förordar därför, att utsökningsmyndighet får jämväl en allmän befogenhet
att medge uppskov då synnerliga skäl föreligger.

En prövning av det slag som här anges bör kunna anförtros även åt ut-
mätningssman, om uppskovsmöjligheten på lämpligt sätt begränsas till ti-
den. Det förefaller opraktiskt, om utmätningssmannen i alla fall då anled-
ning till uppskov utöver den normala fristen föreligger skulle behöva hän-
skjuta frågan till överexekutor. Till jämförelse må erinras om att utmät-
ningssman i 12 § AvbL betrots med befogenhet att meddela uppskov av so-
ciala skäl. Tidsgränsen finner beredningen höra bestämmas till sex måna-
der från den i 2 mom. angivna tidpunkten, d. v. s. från det utmätningssför-
rättningen ägde rum respektive ansökan gjordes om försäljning av fastig-
het som dömts i måt. Med hänsyn till borgenären uppställs den föreskriften,
att uppskov ej får leda till att borgenärens rätt till betalning äventyras eller
hans rätt eljest otillbörligt åsidosätts. Betydelsen för honom av att utan onö-
digt dröjsmål få betalt får sålunda icke lämnas obeaktad. I övrigt får ej
förbises, att anstånd kan medföra att ränta löper och uppgår till avsevärda
belopp.

Bestämmelser i enlighet med det sagda har upptagits i förevarande 3 mom.
av 88 c §. Därvid har tillagts, att uppskov kan förenas med särskilda villkor
och, om anledning därtill förekommer, återkallas.

I undantagsfall kan den nu föreslagna sexmånadersfristen vara otillräcklig. Behov av längre uppskov kan särskilt tänkas uppkomma, när fråga är om realisation av fordran eller rättighet, t. ex. då arvslott utmätts och boutredningen ännu ej är avslutad. Gällande lag ger för fall av denna art möjlighet till uppskov utan någon maximigräns (88 b § 2 mom.). Även vid realisation av fastighet eller annat specialobjekt kan det ibland vara behövt att ha längre tid till förfogande. Beredningen föreslår därför i 4 mom. av 88 c §, att överexekutor skall äga förordna om ytterligare uppskov med försäljningen, därest föreliggande omständigheter påkallar det. I anslutning härtill föreskrivs, att utmätningsman har att göra anmälan till överexekutor om skäl till sådant uppskov föreligger i något av honom handlagt mål. Utmättningsman skall däremot ej själv kunna ge uppskov enligt 4 mom. Uppskov bör avse viss tid. Det bör understrykas, att redan för tillämpning av uppskofsregeln i 3 mom. förutsätts synnerliga skäl och särskilt beaktande av borgenärens rätt. Om ytterligare uppskov skall få förekomma, måste tydligen föreligga omständigheter av alldeles speciellt slag.

Förut har framhållits, att utmätningsmannen, om hinder möter mot försäljning, vid behov får taga längre tid på sig än som eljest gäller. Hindret kan ibland vara mycket långvarigt, t. ex. om utmätning skett på grund av dom som ej vunnit laga kraft. Utmättningsmannen har då att föranstalta om försäljning så snart det lämpligen låter sig göra. Om hindret varat mer än sex månader efter utmätningen, kan formligt beslut om uppskov enligt 3 mom. icke meddelas av honom men, om behov därav föreligger, kan sådant beslut enligt 4 mom. meddelas av överexekutor.

Som förut antytts upptager beredningens förslag vidare i 5 mom. av 88 c § föreskrifter om borgenärens befogenhet att lämna anstånd med försäljning av utmätt egendom. Enligt förslaget går utmätning åter, om sådant anstånd fortfar utöver sex månader från det utmätningen skedde. Har in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom, förfaller fastställelsebeslutets utmätningsverkan, om anståndet fortfar utöver nämnda tid från det försäljning av egendomen begärdes. Begränsningarna motiveras främst av att den förmånsrätt som utmätningen resp. fastställelsebeslutet medför icke lämpligen bör få bestå under alltför lång tid. Särskilt då det gäller förmånsrätt för ränta å in-tecknad fordran skulle det vara förenat med olägenheter, om borgenären hade obegränsad möjlighet att medgiva anstånd.

Slutligen föreskrivs i 6 mom. av 88 c §, att sedan tid för anstånd eller uppskov gått till ända, utmätningsman eller överexekutor, hos vilken målet är anhängigt, skall självmant företaga detta. Bestämmelser av i huvudsak samma innehåll finns nu i 88 b § 2 mom. och 88 c § 3 mom. När målet på nytt tages upp till behandling, gäller de allmänna reglerna i 1 respektive 2 mom. om skyndsamhet. Av de omständigheter som föranlett anstånd eller uppskov eller av uppskofsbeslutets eget innehåll kan emellertid följa, att större skyndsamhet än eljest är påkallad. Under alla förhållanden bör utmätning respektive försäljning ske inom angiven frist, räknad från målets återupptagande.

Den föreslagna 88 c § påkallar följdändringar i 86 § och 88 b § 2 mom., medan 88 a § förblir oförändrad. I 86 § föreslås vidare en jämkning beträffande formaliteterna vid ansökan om försäljning. Enligt gällande lag skall borgenär, som begär försäljning, inom föreskriven tid förete även lagakraftbevis samt fordringshandlingen i huvudskrift. Kravet på omedelbart företeende av dessa senare handlingar kan leda till onödig rättsförlust. Beredningen förordar därför, att borgenären visserligen skall vara skyldig att förete handlingarna i fråga men att någon påföljd av underlåtenhet i denna del skall inträda först om han försummar att efterkomma föreläggande i saken.³⁰ Påföljden är, att ansökningen avskrivs och att frågan om försäljning därmed förfaller.³¹

Bestämmelserna i 162, 163 och 165 §§ skall enligt förslaget utgå, i den mån de ej ersätts med nya föreskrifter i 88 c §. Den befogenhet att döma utmättningsman att utgiva skadestånd som i 207 § tilläggs överexekutor skall också upphävas. Det får i stället ankomma på domstol att pröva frågor om skadeståndsskyldighet för utmättningsman. Upphävandet av 207 § föranleder i sin tur jämkningar i 52 och 216 §§.

En fråga som bör särskilt uppmärksammas är, i vad mån de nya bestämmelserna i 88 c § bör få tillämpning vid indrivning av skatter, allmänna avgifter, böter och liknande eller med andra ord vid utmätning, vilken ingår som led i ett offentlighetsligt reglerat indrivningsförfarande.

Vad angår bestämmelserna i 1 mom. följer delvis av särskilda regler för förfarandet, att utmättningsmannen icke kan eller lämpligen bör vara bunden av så snäva frister för hållande av utmättningsförrättning som de i 88 c § stadgade. Det ligger också i sakens natur, att stort utrymme bör finnas för utmättningsman att förfara efter omständigheterna vid den indrivningsverksamhet som här är i fråga. Det rör sig icke här om ansökningar, som skall handläggas i ULs ordning, utan om ett fortlöpande indrivningsförfarande, under vilket utmättningsmannen har att vidtaga olika åtgärder, inriktade på att förmå gäldenären att betala. I regel uppkommer fråga om utmätning först när andra åtgärder misslyckats. Sedan utmätning väl skett, ändras läget i viss mån. Samma skäl som motiverar att utmätning i enskilt mål icke bör få bestå under alltför lång tid synes också tala för att utmättningsmannen efter en utmätning, vilken ingått som led i indrivningsförfarandet beträffande en offentlighetslig fordran, icke skall ha obegränsad möjlighet att låta anstå med realisationen. Mot att göra bestämmelserna i 88 c § 2—5 mom. tillämpliga i förevarande fall kan emellertid åberopas praktiska och sociala skäl.³² Som förut nämnts tillämpas de nu stadgade begränsningarna i anståndsmöjligheterna icke i indrivningsförfarandet. Om man gjorde indrivningsmyndigheterna bundna av det nya fristsystemet, skulle detta med all sannolikhet medföra hårdare indrivningstakt och bli till allvarligt men för ett stort antal gäldenärer. Erfarenheterna från det

³⁰ Jfr i detta sammanhang även 101 § 2 mom. UL.

³¹ Överexekutor har alltså jämlikt 88 § att göra anmälan hos inskrivningsdomaren.

³² Se NJA 1950 s. 295, särskilt JKs anförande.

nuvarande indrivningsförfarandet synes i det stora hela vara goda. Antalet utmätningar är ganska stort, men utmätningarna leder endast i mycket begränsad utsträckning till försäljning av det utmätta. Galdenärerna förmås ofta att betala frivilligt, om de blott får tillräcklig tid på sig. Med hänsyn till vad sålunda anförts förordar beredningen, att bestämmelserna i 88 c § undantages från tillämpning i de fall som här avses.

Skatter, allmänna avgifter och liknande indrivs i den ordning UppbF och TK UppbF stadgar (se bl. a. 1 § UppbF och 38 § TK UppbF). Föreskriften, att 88 c § UL icke skall vara tillämplig, kan för dessa fall lämpligen meddelas i 60 § 3 mom. UppbF.

Vad angår förfarandet vid indrivning av böter, viten, annan med brott förenad påföljd som innefattar betalningsskyldighet samt domstolskostnader förordar beredningen en särskild övergångsbestämmelse till den lag om ändring i UL som nu föreslås. Placeringen är icke helt tillfredsställande men torde i nuvarande läge kunna godtagas. Stadgandet blir tillämpligt ej blott i fall som avses i 52 § 1 mom. (verkställighet av bötes- och vitesbeslut i tvistemål och utsokningsmål) utan även när ULs föreskrifter jämlikt 22 § första stycket Up skall tillämpas i fråga om böter, viten och annan här avsedd påföljd i brottmål samt vidare i fråga om verkställighet av beslut, varigenom någon förpliktats att återgälda ersättning som i mål eller ärende eller eljest i samband med rättegång utgått av allmänna medel. Särskilda bestämmelser om sådana beslut meddelas i 13 § kungörelsen den 10 juli 1947 med bestämmelser angående vissa kostnader vid domstol. I den mån särskilda tidsfrister skulle erfordras för indrivningsförfarandet i hithörande fall kan de meddelas i administrativ ordning (jfr t. ex. 38 § TK UppbF).

Beredningen har icke funnit skäl att i anslutning till de i detta avsnitt behandlade frågorna föreslå någon ändring i AvbL eller InfL. Även utan särskild föreskrift torde det emellertid vara att vänta, att de i 88 c § 1 mom. stadgade fristerna anses vägledande för vad man regelmässigt kan fordra av en utmättningsman också när det gäller handräckning för återtagande av avbetalningsgods.

Bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda tillämpningsföreskrifter

Såsom förut framhållits i detta kap. har beredningen funnit lämpligt, att närmare föreskrifter om underrättelser i utmättningsmål och delgivning utfärdas i administrativ ordning. Tillämpningsföreskrifter erfordras också för att reglera samverkan mellan utmättningsmän enligt vad som anförts därom i 3 kap. Ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda sådana föreskrifter har i förslaget upptagits i en ny paragraf, vilken fått sin plats som 12 § i 1 kap. UL. Bemyndigandet har, för att möta även andra behov, fått generell avfattning och medger Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående förfarandet överhuvud i utsokningsmål. Givetvis innebär detta

ej någon befogenhet att avvika från lagens bestämmelser i processuellt eller materiellt hänseende.

Ett inom beredningen utarbetat utkast till tillämpningsföreskrifter — i form av ändring av och tillägg till DbKU — bifogas betänkandet som bilaga. Vid betänkandet har också fogats utkast till ytterligare ett antal administrativa följdförfattningar till beredningens förslag. Beredningen har dock ej funnit anledning att i alla hänseenden utarbeta förslag till administrativa bestämmelser, när sådana enligt vad som anföres i motiven kan bli erforderliga (jfr s. 67, 86, 111, 125 och 139). Ej heller har beredningen ansett sig böra utarbeta förslag till de ändrade detaljbestämmelser om dagboks förande o. l. som kan erfordras (jfr t. ex. 2 § 9 DbKU och 4 § 4 st. DvK).

5 kap.

Anstånd med vräkning

Enligt 193 § UL må vräkning icke verkställas, om ej den som skall vräkas sist fyra dagar före vräkningen erhållit underrättelse genom utmätningsmannen om att verkställighet sökts. Underrättelse erfordras dock icke, om den som skall vräkas saknar stadig hemvist i riket och ej heller har känt ombud i orten. Om förhållandena föranleder därtill, äger utmätningsmannen medgiva skäligt anstånd med vräkningen, dock högst sex dagar utöver nyss angivna tid.

Dessa bestämmelser är tillämpliga såväl när överexekutor med stöd av 192 § förordnat om vräkning som eljest när vräkning enligt UL skall äga rum från fast egendom eller ur hus, alltså även vid verkställighet av bl. a. domstols dom å vräkning. Vräkning innebär vanligen, att någon med husfolk och bohag avhyses från en bostadslägenhet. Förrättningen kan dock även avse att tvångsvis skilja någon från besittningen av en kontors- eller verkstadslokal, ett magasin eller en upplagsplats, en jordbruksfastighet eller annat dylikt.

Bestämmelsen om att anstånd kan medgivas under högst sex dagar utöver den obligatoriska fyradagarsfristen tillkom år 1925.¹ Med den bostadsbrist som sedermera inträtt har stadgandet visat sig medföra svårigheter vid avhysning från bostadslägenhet. I de yttranden som avgavs på begäran av den förberedande utredningen vitsordades från åtskilliga håll, att anståndstiden var för knapp för att möjliggöra ett skäligt hänsynstagande till hyresgästens intressen. Önskemål framfördes också om en förlängning av tiden. Sålunda föreslog överståthållarämbetet, förste stadsfogden i Göteborg samt föreningen Sveriges stadsfogdar, att tiden skulle bestämmas till 14 dagar. Stadsfogdarna i Södertälje, Halmstad och Luleå samt vissa landsfiskaler ville ha möjlighet att ge anstånd under en månad. Stadsfogdarna i Halmstad och Luleå tänkte sig möjligheten av ännu längre anstånd, om hyra betalades

¹ Se NJA II 1925 s. 629 ff, jfr Olivecrona s. 121 och JO 1954 s. 127 ff.

under tiden. Åtskilliga myndigheter uttalade endast allmänna önskemål om förlängning av tiden utan att framföra konkreta förslag. — Frågan om förlängning av anståndstiden berördes även i en interpellationsdebatt i riksdagens andra kammare den 11 december 1959. Chefen för justitiedepartementet hänvisade därvid till att den var under behandling av nyssnämnda utredning. I beredningens direktiv har frågan om verkställighetsförfarandet vid vräkning särskilt berörts.

Frågan om förlängning av anståndstiden är, såsom framgår av det anförda, särskilt aktuell i de fall då hyresgäst, bostadsrättshavare eller annan skall vräkas från en bostadslägenhet. Med den bostadsbrist som alltjämt råder, framförallt i de större städerna, medför praktiskt taget varje sådan vräkning svårigheter. Vräkningen kommer visserligen icke helt oväntat för hyresgästen eller den som eljest skall vräkas, eftersom förrättningen föregåtts av domstols eller överexekutors avgörande. Det förekommer vidare ofta, att hyresvärden lämnar anstånd utöver den i lag bestämda tiden, i varje fall om vräkningen skulle medföra alltför svåra konsekvenser för hyresgästen. Ytterligare är att beakta, att socialvårdsmyndighet eller lokal bostadsförmedling mestadels nedlägger stor möda på att anskaffa ny bostad åt vederbörande. Bostadsbristen gör det dock mycket svårt, ibland omöjligt, för den som skall vräkas att ens med hjälp av socialvård eller bostadsförmedling finna en någorlunda godtagbar bostad inom den tid som står till buds. Icke heller har man alltid kunnat lita till att hyresvärden skall avstå från att framtinga sin rätt, även om det skulle få svåra konsekvenser för den vräkte och hans familj. I sista stund brukar visserligen i kritiska fall en tillfällig inlogering kunna ordnas, men därvid måste familjen ofta splittras. Det är enligt beredningens mening av humanitära skäl angeläget, att lagstiftningen på denna punkt ger vidgade anståndsmöjligheter. Även om lagändringen främst framtingas av bostadsbristen, anser beredningen, att den ej bör göras tidsbegränsad. Jämväl eljest är det önskvärt, att större rådruum står till buds än nu.

Frågan hur långt man härvid kan gå innefattar en ömtålig avvägning mellan hyresvärdens och hyresgästens intressen. Men även en tredje parts intressen kan beröras. I förlitande på att hyresgästen skall avflytta kan hyresvärden ha upplåtit lägenheten till ny hyresgäst, och denne förhindras inflytta, om den tidigare hyresgästen får sitta kvar. Anståndstiden kan därför icke göras alltför lång. Beredningen föreslår, att lagen får upptaga — utöver fyradagensfristen — två anståndstider, en kortare och en längre. Den kortare föreslås till en vecka, vilket innebär en dags förlängning jämfört med den nuvarande tiden sex dagar. Den längre anståndstiden synes kunna bestämmas till sammanlagt fyra veckor. För att hyresgästen skall kunna sitta kvar utöver fyradagensfristen och ytterligare en vecka bör i hyresvärdens intresse rimligen fordras, att skälig gottgörelse erlagges för anståndstiden,² d. v. s. för hela tiden efter fyradagensfristens utgång och

² Jfr 3 § lagen den 26 juni 1936 om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter.

alltså även för den första veckan. Beredningen återkommer i det följande till gottgörelsens bestämmande.

Om hyresgästen icke är i stånd att själv erlægga gottgörelsen, torde socialvårdsmyndighet mången gång vara beredd att förskjuta beloppet. Är läget så tillspetsat att socialvården måste inskrida för att icke familjen skall stå utan tak över huvudet, kan det ofta vara billigare att familjen bor kvar och socialvården betalar ersättningen för anståndstiden än att provisorisk bostad ordnas på annat håll. I allt fall kan det förra alternativet vara fullt försvarligt ur kommunens synpunkt.

Anstånd under längre tid än en vecka utöver fyradagarsfristen bör få medgivas endast om synnerliga skäl talar därför. Härvid får naturligtvis förhållandena på bostadsmarknaden beaktas. Vidare måste fordras, att kvarsittandet icke leder till otillbörligt intrång i hyresvärdens eller annans — t. ex. en tillträdande hyresgästs — rätt. Det får alltså icke bli regel att utsträcka anståndstiden till fyra veckor, så snart föreskriven gottgörelse betalas. Utmätningssmannen måste taga kontakt med hyresvärdens och eventuell tillträdande hyresgäst och därefter bedöma skälen för och emot. Han bör därvid även beakta, huruvida hyresgästen länge varit medveten om att han skulle nödgas flytta eller om vräkningen kommer mer eller mindre överraskande för honom. Självfallet bör i förekommande fall icke hela nämnda tid av fyra veckor utnyttjas, om detta icke är oundgängligt. Utmätningssmannen bör från fall till fall pröva, hur långt anstånd som är rimligt.

Behovet av att kunna medgiva längre anstånd än som nu är tillåtet är ej inskränkt till vräkning från bostadslägenhet utan gör sig enligt vad beredningen inhämtat gällande även i andra fall. I viss utsträckning förekommer s. k. kombinerade lägenheter, t. ex. butiks- och bostadslägenheter, och här kan naturligen ibland föreligga samma skäl till anstånd som i fråga om rena bostadslägenheter. Men även i andra fall kan situationen vara sådan, att den kortare tiden är uppenbart otillräcklig. Om t. ex. en handelsidkare opåräknat blir dömd till omedelbar avflyttning, kan det med hänsyn till omständigheterna vara mycket angeläget, att han får ett visst rådrum för att realisera lagret eller sörja för detta på annat sätt. Och skall arrendator av jordbruksfastighet vräkas, kan stora svårigheter uppstå att sörja för kreaturen. Har arrendatorn haft sin bostad på fastigheten, kan tillkomma, att annan bostad icke genast kan uppbringas. Beträffande arrendator av jordbruksfastighet förtjänar å andra sidan påpekas, att denne, även då arrenderätten förverkats, i regel icke är skyldig att avflytta förrän på den fardag som infaller näst efter domen eller utslaget (jfr 2 kap. 39 och 56 §§ NJL). Arrendatorn har alltså, när vräkning begärs, mestadels haft tid på sig att förbereda avflyttningen. Detta bör utmätningssmannen givetvis beakta, när han prövar om synnerliga skäl är till förlängt anstånd med vräkningen.

När förrättningen skall omfatta annat eller mera än vräkning från en bostad, kräver tydligen motpartens intresse synnerligt beaktande. Uppskov kan understundom medföra betydande förlust för den som påkallar vräkning eller annan som skall tillträda. Finns grundad anledning att befara en kännbar förlust, kan anstånd icke komma i fråga. En viss sammanjämk-

ning av motsatta intressen kan emellertid ibland tänkas genomförbar så att förluster undviks. När det gäller att vräka arrendator från jordbruksfastighet, bör exempelvis anståndet med avflyttning begränsas till vissa utrymmen. En arrendator bör regelmässigt genast skiljas bl. a. från besittningen av själva jorden, så att jordägaren eller en tillträdande arrendator kan övertaga brukningen där. Detta kan vara ett mycket trängande krav. Utmätningssmannen måste vidare beakta, att tillträdaren jämlikt 2 kap. 5 § andra stycket NJL har rätt att fjorton dagar före tillträdesdagen få åt sig upplåten hälften i fastighetens hus. Utan tvingande skäl bör anstånd icke få ges på sådana villkor att denna rätt lider intrång. I fråga om bostadslägenheter kan det i allmänhet knappast komma i fråga att på motsvarande sätt verkställa vräkningen i två etapper. Någon uppdelning i överensstämmelse med 3 kap. 4 § andra stycket NJL synes sålunda knappast vara att räkna med. Ej heller torde någon uppdelning i allmänhet vara att räkna med beträffande kombinerade affärs- och bostadslägenheter.

Bestämmelser i enlighet med det anförda har upptagits i 193 § UL. Beredningen har övervägt, om det icke bör tillåtas att den som önskar åtnjuta den längre anståndstiden ställer säkerhet för gottgörelsen till motparten i stället för att omedelbart betala beloppet. Vissa komplikationer skulle dock följa av en sådan ordning, och den som sökt verkställighet kan åsamkas svårigheter att utfå gottgörelsen ur säkerheten. Om den som skall vräkas har säkerhet att erbjuda, bör det i regel också vara möjligt för honom att få ett förskott från socialvården eller från annat håll. Något större behov av en alternativ möjlighet att ställa säkerhet torde därför icke föreligga. Beredningen har ej ansett sig böra framlägga något förslag härom.

Av det föreslagna stadgandet framgår, att anstånd kan medgivas för en vecka, utan att någon gottgörelse erläggs. Hinder möter icke mot att ett sådant, till en vecka begränsat anstånd förlängs till högst fyra veckor, om vederbörande erlägger gottgörelse för hela anståndstiden innan vräkning kommit till stånd. Har en del av den längre anståndstiden tagits i anspråk, kan ytterligare anstånd mot ny betalning också komma i fråga inom den angivna maximitiden. Successiva beslut om anstånd vållar dock lätt ökade svårigheter för fastighetsägaren och bör därför tillämpas med försiktighet.

Bedömningen av vilken gottgörelse som måste lämnas för att anstånd skall kunna medgivas ankommer enligt förslaget på utmätningssmannen. Gottgörelsen skall såsom förut framhållits först och främst omfatta normal ersättning för lägenhetens eller fastighetens nyttjande under anståndstiden. I regel torde det komma att röra sig om en tidigare uthyrd lägenhet, och ersättningen kan då bestämmas med ledning av den hyra som tidigare utgått. Medgives arrendator kvarsitta på en jordbruksfastighet, kan enligt sakens natur den tidigare arrendeavgiften icke på samma sätt tjäna som utgångspunkt vid fastställandet av ersättningen, utan denna får bestämmas efter ren skälighetsbedömning. En sådan prövning får också göras, när medgivandet att kvarsitta avser endast en del av en tidigare uthyrd lägenhet. — Gottgörelsen bör vidare omfatta ersättning för särskild förlust som uppkommer för sökanden till följd av att vräkningen uppskjutes. Som exempel kan nämnas

det fallet, att hyresvärden nödgas ersätta tillträdande hyresgäst för hotellvistelse under tid, då denne förhindras disponera över lägenheten. Ett annat exempel är, att anstånd utverkats så sent att kostnader, som blir onyttiga, redan uppkommit i vräkningsärendet. Ersättning kan givetvis ej fastställas för annan förlust än sådan som kan till beloppet någorlunda beräknas. Om annan förlust av någon betydenhet kan befaras, bör anstånd ej medgivas. Sökanden äger vid domstol väcka talan mot motparten i vräkningsärendet och yrka ersättning för förlust som utmätningssmannen ej tagit i beräkning. Även i övrigt äger han påkalla domstols prövning, om den gottgörelse som utmätningssmannen föreskrivit är tillfyllest.

Det förtjänar framhållas, att meningen är att gottgörelsen genast skall komma sökanden till godo. Den skall alltså icke deponeras hos utmätningssmannen eller annan myndighet. Utmätningssmannen bör äga mottaga beloppet för vidare befordran till sökanden. Självfallet står det dock den som skall vräkas fritt att erlægga beloppet direkt till sökanden och sedan med företeende av kvitto hos utmätningssmannen styrka, att gottgörelsen guldits.

Om den som skall vräkas icke utnyttjar hela den medgivna anståndstiden, bör återbetalningsskyldighet åvila sökanden endast i den mån han undantagsvis har erhållit täckning för hyran från annat håll eller undvikit förlust som tagits i beräkning och han i övrigt ej har motfordran mot den vräkta hyresgästen.

6 kap.

Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor

Såsom förut nämnts har beredningen funnit sig böra upptaga vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor till behandling i förevarande sammanhang. Förslaget berör 53 § i 3 kap., 201—203 och 210 §§ i 10 kap. samt 218 § i 11 kap. UL. En ny 208 a § har tillagts i 10 kap. och en ny 218 a § i 11 kap. UL. De nya bestämmelserna, utom 201—203 §§, blir tillämpliga även i mål utanför UL som handläggs av utmätningssman eller överexekutor.

53, 210 och 218 §§

Utsökningslagen innehåller i 3 kap. en uppräknings av verkställbara domar, utslag och beslut. Bland dem finns även i 51 och 52 §§ upptagna vissa beslut av överexekutor. Därefter följer i 53 § en bestämmelse, enligt vilken annat i utsökningsmål meddelat beslut än i 51 och 52 §§ sägs skall gå i verkställighet, ändå att beslutet överklagas.

I nya lagberedningens år 1876 avgivna förslag till UL löd bestämmelsen sålunda: »Annat beslut i utsökningsmål gånge i verkställighet, ändå att beslutet överklagas; dock må, där någon blivit fälld till böter eller vite, eller utmätningssman blivit dömd till mistning av tjänst på viss tid eller utgivande av skadestånd, utslaget ej verkställas förr än det vunnit laga kraft. Huru beslut angående fördelning av köpeskillning för utmätt egendom går i verk-

ställighet, skils i 6 kap.» — Av motiven till beredningens förslag,¹ där lagrummet var betecknat som 52 §, framgår med all önskvärd tydlighet, att syftet med bestämmelsen var att positivt främja verkställighet av brådskan-de åtgärder. Beredningen uttalade sålunda följande: »Att andra beslut i utökningsmål än de, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, alltid böra genast gå i verkställighet, ändå att beslutet överklagas, följer därav, att ändamålet med den genom utslaget beslutade åtgärd (t. ex. kvarstad, skingringsförbud, reseförbud o. d.) skulle alldeles förfelas, om den kunde uppehållas genom besvär. Undantag härifrån har stadgats endast för de till brottmål hänförliga fall, att någon blivit fälld till böter eller viten eller att utmätningsman blivit dömd till mistning av tjänst på viss tid eller utgivande av skadestånd.» Till beslut som avses i 53 § är bl. a. att hänföra även sådana som meddelas jämlikt 191 och 192 §§, sålunda bl. a. beslut om hämtning av barn och vräkning.

Nya lagberedningen har ej med ett ord antytt, att bestämmelsen skulle kunna verka även i motsatt riktning på det sättet att redan verkställd åtgärd skulle omedelbart återgå, om överordnad myndighet intog annan ståndpunkt än den myndighet som verkställt åtgärden. Bestämmelsen har emellertid kommit att uppfattas såsom generell. Redan Trygger uttalar sig i sin kommentar till UL på ett sätt som synes utgå från att överordnad myndighets beslut i utökningsmål enligt 53 § alltid borde omedelbart lända till efterrättelse, oavsett i vilken riktning beslutet går.² Även senare har uttalande i litteraturen gjorts som bygger på en sådan uppfattning.³ Det förekommer också i exekutionsmyndigheternas tillämpning, att överordnad myndighets beslut omedelbart tages till efterrättelse, även om det ej går ut på att främja verkställigheten av begärd åtgärd utan i stället innebär undanröjande av redan vidtagen åtgärd.

Den ståndpunkt som sålunda vunnit anslutning vållar avsevärda olägenheter, när klagan föres över utmätning. Om överexekutor upphäver skedd utmätning, lämnas enligt nämnda uppfattning egendomen till utmätningsgäldenärens fria rådighet. Härav följer, att om talan av borgenären föres till hovrätt och denna med ändring av överexekutors beslut fastställer utmätningen, hovrättens beslut kan bli meningslöst, emedan egendomen under tiden kan vara konsumerad. Om penningar tagits i mät, är det överhuvud knappast möjligt att återställa utmätningen eftersom identiteten ej kan fastställas. Vidare skulle i andra fall för utmätningens genomförande krävas, att egendomen efter hovrättens beslut ånyo försågs med utmätningstecken eller omhändertogs. Hur man skall förfara i detta hänseende, är oklart.

Att en sådan ordning som nu nämnts måste anses mycket otillfredsställande är uppenbart. Så länge fråga är om utmätningens vara eller icke vara bör icke föremålet för prövningen utan vidare kunna försvinna. Det har också visat sig, att den anförda uppfattningen om innebörden av gällande

¹ NLB s. 85.

² Trygger II s. 167.

³ Karlgren i SvJT 1956 s. 246 ff. — Hassler, s. 70 o. 425, synes icke direkt uttala sig i saken. Jfr även Olivecrona s. 26.

rätt på den nu behandlade punkten leder till komplicerade spörsmål, när utmätningsgäldenären på ett mellanstadium förfogat över den utmäta egendomen — exempelvis sålt utmätt fast egendom — efter det att överexekutor upphävt utmätningen men innan hovrätten åter fastställt densamma.⁴

Det är knappast antagligt, att nya lagberedningen tillmätt 52 § i sitt förslag en sådan generell innebörd som man i litteraturen velat tillerkänna den. Beredningens motiv innehåller ju ingenting som antyder, att bestämmelsen skulle kunna motverka utmätningborgenärs intresse och leda till lösgivande av egendomen medan frågan om utmätningens bestånd alltjämt är föremål för tvist. Placeringen av lagrummet talar också för att beredningen endast avsett att stadga exigibilitet för vissa fall som ej berörts i föregående paragrafer och en särskilt kvalificerad sådan, eftersom beslutet skall gå i omedelbar verkställighet. Frågan, hur det skall förfaras i händelse att det exigibla beslutet överklagas, är en annan sak. Ur systematisk synpunkt hade det naturliga varit, att verkan av överexekutors beslut med anledning av sådan klagan reglerats i det kapitel som nu betecknas 10 kap. På motsvarande sätt borde verkan av hovrätts beslut med anledning av besvär över överexekutors beslut ha reglerats i det kapitel som nu betecknas 11 kap. Då sådana bestämmelser ej meddelats, kan förhållandet vara, att man ansett saken böra bedömas på samma sätt som ända intill senaste tid varit brukligt beträffande vanliga administrativa myndigheters beslut. I detta hänseende har brukat anses, att som huvudregel gäller att förvaltningsbeslut är omedelbart exigibla men att undantag härifrån måste göras, om klagan skulle bli utan värde därest beslutet genast länder till efterrättelse.⁵

Oavsett att innebörden av bestämmelsen sålunda måhända blivit missuppfattad, torde man nu i princip böra acceptera ståndpunkten att beslut i utsökningsmål regelmässigt skall lända till omedelbar efterrättelse, även om det innebär ändring av underordnad myndighets beslut. Från denna princip bör emellertid avsteg göras beträffande utmätning. Vidare bör det stå överexekutor fritt att i sitt beslut förordna, att det icke skall gå i verkställighet förrän det vunnit laga kraft. Anledning meddela sådant förordnande kan föreligga, när beslutet reglerar en tveksam fråga och omedelbar verkställighet eller omedelbar ändring av lägre instans' åtgärd skulle få vittgående följder, som svårligen kan repareras om högre instans skulle komma till annat resultat vid sin prövning. Beredningen har i förslaget sökt reglera frågan från dessa utgångspunkter och därvid fördelat bestämmelserna i ämnet på 53 § samt 210 och 218 §§.

I 53 § bör enligt beredningens mening allenast föreskrivas, att annat av överexekutor meddelat beslut i utsökningsmål än i 51 och 52 §§ sägs skall, även om det överklagas, gå i verkställighet, såvitt ej annorlunda förordnats eller är särskilt stadgat. Att denna princip kommer att gälla även hovrätts motsvarande utslag eller beslut bekräftas genom förslaget till ändring av 218 §. Ändringen i 53 § torde återverka på tolkningen av 51 § 4 mom. Enligt

⁴ Jfr Karlgren i SvJT 1956 s. 246 ff.

⁵ Jfr Sundberg, Allmän förvaltningsrätt s. 286 ff.

detta stadgande skall om verkställighet av överexekutors utslag, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, gälla vad i 37 samt 39 och 40 §§ är stadgat i fråga om underätts dom i sådant fall. Utslaget skall alltså, innan det vunnit laga kraft, verkställas på samma sätt som underrätts icke-lagakraftvunna dom. Motsvarande princip har ansetts ej kunna tillämpas beträffande hovrätts i utsökningsmål meddelade utslag, varigenom betalningsskyldighet ålagts. Man har gjort gällande, att av 53 § skulle följa att dylikt hovrättsutslag skulle — utom i fall som sägs i 52 § 1 mom. — verkställas omedelbart som om det vore lagakraftägande.⁶ Någon grund för en sådan tolkning kommer med den nya lydelsen av 53 § ej att föreligga. Av naturliga skäl bör i stället gälla, att utslaget går i verkställighet lika med icke-lagakraftvunnen hovrättsdom.

Under 210 § UL stadgas för närvarande, att klagan över utmätning ej må hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning eller ställande under tvångsförvaltning, och att ej heller klagan över annan av utmätningssman vidtagen åtgärd må verka uppehåll däri, med mindre överexekutor annorledes förordnar. Beredningen föreslår, att till lagrummet fogas ett andra mom., vilket direkt tager sikte på det fallet att överexekutor föreskriver ändring med avseende å utmätningssmans åtgärd. Som huvudregel torde för sådant fall böra gälla, att överexekutors beslut skall omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Så långt överensstämmer det nya momentet med 53 § UL i den av beredningen föreslagna lydelsen. I fråga om utmätning föreslås en särskild bestämmelse, enligt vilken redan verkställd åtgärd ej skall gå åter innan överexekutors beslut vunnit laga kraft, med mindre överexekutor förordnat därom. Beredningen utgår från att överexekutor skall begagna sig av sistnämnda befogenhet allenast i klara fall eller då eljest skälen för upphävande av redan vidtagen åtgärd har sådan betydande styrka att hänsyn till borgenärens eventuella möjlighet att vinna ändring i högre instans måste vika.

Vad enligt dessa bestämmelser skall gälla beträffande överexekutors utslag skall enligt det av beredningen föreslagna 2 mom. i 218 § äga motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut i utsökningsmål.

201—203 §§

Beträffande klagan över utmätning gäller nu enligt 201 § UL, att gäldenär äger inkomma med klagoskrift inom femton dagar från det utmätningen fullbordats eller blivit i fall varom i 75 § sägs verkställd hos gäldenären. Med hänvisningen till 75 § torde avses 2 mom. i paragrafen. Är borgenär missnöjd med förrättningen, äger han klaga inom samma tid från det han erhölet del av protokollet över utmätningen. Beträffande klagan av annan än gäldenär eller borgenär finns ej någon bestämmelse. Sådan klagan anses ej inskränkt till viss tid.⁷

⁶ Se Trygger II s. 163 f, Hassler s. 70.

⁷ NJA 1908 s. 157.

I fråga om innebörden av paragrafen må nämnas, att den kommit under bedömande i ett sådant fall som i 75 § 2 mom. sägs, d. v. s. då utmätningsman tager i mät fordran eller rättighet som ej grundas på presentationspapper. Det har därvid ansetts att, om utmätningsförrättningen ej skett i gäldenärs hemvist eller i hans närvaro, tiden ej börjar löpa förrän utmätningsmannen delgivit den, mot vilken fordringen eller rättigheten riktar sig, förbud att utgiva något till annan än utmätningsmannen eller den, till vilken i följd av utmätningen utmätningsgäldenärens rätt kan komma att övergå.⁸

Man har sålunda tillmätt orden »hos gäldenären» särskild vikt. Det kan emellertid ifrågasättas, om lagstiftaren för det fall, varom här är fråga, avsett att uttala annat än att besvärstiden börjar löpa redan i och med att själva utmätningsförrättningen verkställts; gäldenären skulle sålunda ej äga avvakta, att utmätningsmannen lyckas ge vederbörande del av förenämnda förbud. När förbudet delgives, är ju gäldenären tämligen ovidkommande i förevarande sammanhang. Å andra sidan finns för närvarande ett visst behov att skydda gäldenär, som ej var tillstädes vid utmätning, mot att han försitter klagotiden. Den angivna ståndpunkten har sålunda sakliga skäl för sig.

Beredningen har ansett det påkallat att jämka fullföljdsreglerna i 201 § i ett par hänseenden. Klagotiden torde lämpligen för både gäldenär och borgenär böra räknas från den dag, då han erhöll del av protokoll eller bevis om utmätningen och alltså senast fick säker kännedom om vad som förevarit. Under 84 § har beredningen föreslagit, att utmätningsbevis genast skall överlämnas till gäldenären, om han är närvarande då utmätningen äger rum, och att beviset i annat fall skall expedieras till honom senast nästa söckendag.⁹ Om gäldenären är närvarande vid utmätningen, blir utgångspunkten för klagotiden alltså densamma som nu. För andra fall innebär förslaget, att gäldenären i regel får räkna klagotiden från senare tidpunkt än för närvarande. Endast i det fallet att utmätning av fordran eller rättighet, som avses i 75 § 2 mom. UL, skett annorstädes än hos gäldenären, kan förslaget medföra att klagotiden börjar löpa tidigare än vad som i rättspraxis nu antages. Såsom framgår av det i 4 kap. anförda kan någon gång inträffa, att gäldenären icke får del av utmätningsbeviset eller att det i allt fall icke kan styrkas om och när så skett. Förslaget medför, att gäldenären i en sådan situation har en till tiden obegränsad möjlighet att klaga så länge han icke löst protokoll över utmätningen. Någon nämnvärd praktisk olägenhet torde dock icke behöva befaras härav, eftersom verkställigheten fortgår utan hinder av att fullföljdstiden icke gått till ända. För borgenären, som förutsättes ej få del av utmätningsbevis, innebär förslaget icke någon ändring av vad som nu gäller. Klagan av tredje man beröres icke av förslaget. Klagotiden blir alltså här även framdeles obegränsad.

⁸ NJA 1956 s. 482, jfr Trygger II s. 265 o. 273.

⁹ I fall som avses i 75 § 2 mom. UL bör utmätningsbevis meddelas så snart fordringen eller rättigheten förklarats utmätt, icke först då utmätningen fullbordats genom delgivning av protokollet med sekundogäldenären.

Påföljden av att gäldenär eller borgenär försitter klagotiden är enligt 204 §, att klagan icke upptages till prövning i den mån den åsyftar att vinna ändring i utmätningssmannens åtgärd. Någon skyldighet att göra särskilda efterforskningar om när gäldenär eller borgenär mottog utmättningsbevis eller protokoll kan enligt beredningens mening icke anses åvila överexekutor. Endast om det framgår av inkomna handlingar eller eljest styrkes att klagotiden försuttits bör klagan lämnas utan prövning.

Det ligger i sakens natur, att klagan skall ske hos den överexekutor under vilken utmätningssmannen lyder, även om någon verkställighetsåtgärd skett inom annan överexekutors område. Har i sådant fall två utmätningssmän samverkat, hör målet till överexekutor för den utmätningssman som handlägger målet.

Klagotidens längd enligt 201 § har beredningen ansett böra bestämmas så, att tiden för rättelse av utmätning enligt 77 § 2 mom. hunnit gå till ända före klagotidens utgång. Samtidigt bör i 201 § införas tidberäkning efter veckor. Beredningen föreslår, att klagotiden sättes till tre veckor.

För det fall att rättelse vidtages jämlikt 77 § 2 mom. skall borgenären enligt förslaget äga föra talan däremot inom tre veckor från den dag, då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden. Gäldenär, som är missnöjd över att rättelse ej vidtagits eller att den ej gått tillräckligt långt, har möjlighet att utföra sin talan i saken genom klagan över själva utmätningen inom den klagotid som räknas från delfåendet av utmättningsbeviset. Det är ej avsett att överexekutor skall äga att med tillämpning av 77 § 2 mom. — självmant eller efter klagan — vidtaga rättelse av utmätningssmanns åtgärd, men naturligen kan överexekutor efter klagan som nyss nämnts ändra utmättningsbeslutet i vanlig ordning.

I 202 och 203 §§ angivna klagotider, respektive femton och tjugu dagar, torde böra ändras till tre veckor.

208 a och 218 a §§

Beredningen övergår härefter till vissa andra fullföljdsfrågor som har samband med vad beredningen föreslagit i det föregående.

I 3 kap. har beredningen behandlat olika spörsmål som rör utmätningssmanns kompetens. Av vad som där anförts framgår, att UL — frånsett det tämligen intetsägande stadgandet i 2 § — för närvarande ej innehåller bestämmelser om utmätningssmanns lokala behörighet att handla och att beredningen funnit sig böra föreslå vissa bestämmelser därom.

Även om beredningens förslag genomförs kan likväl enligt sakens natur ibland råda tvekan, huruvida utmätningssman är behörig eller ej. Det kan exempelvis möta svårighet att avgöra, var utmätningssgäldenären skall anses bosatt, och det kan alltjämt i åtskilliga fall vara tvivelaktigt, var en tillgång skall anses lokaliserad. Enligt beredningens mening bör man emellertid icke driva kravet på att lokal kompetens i det särskilda fallet skall föreligga alltför långt; kompetensfördelningen är i främsta rummet allenast en fråga om lämplig arbetsfördelning. Framför allt är det icke tillräckligt grundat, att överinstans ex officio ingår i prövning av underordnat organs be-

hörighet, när någon anmärkning ur praktisk synpunkt ej är befogad. Att undanröja vidtagen åtgärd föranleder extra kostnader, omgång och tidsutdräkt och kan leda till definitiv rättsförlust för utmätningensborgenären. I litteraturen har likväl den meningen uttalats, att överordnad myndighet är pliktig att ingå på en dylik officialprövning.¹⁰ Det har också någon gång förekommit, att åtgärd ex officio undanröjts på grund av utmätningensmans bristande kompetens i lokalt hänseende. Det torde därför vara av behovet påkallat, att en bestämmelse meddelas häremot.

Saken ligger något annorlunda till när frågan om utmätningensmans lokala kompetens av part drages under överexekutors prövning. Enligt beredningens mening bör man emellertid även i sådana fall motverka, att en vidtagen åtgärd undanröjes av formella skäl. Till stöd för en sådan ståndpunkt kan också anföras, att någon viss klagotid ej är bestämd för tredje mans rätt att anföras besvär över utmätningensmans åtgärd att taga egendom i mät. Ett undanröjande av formella skäl skulle därför kunna komma att äga rum på ett sent stadium.

Beredningen har såsom 208 a § upptagit en bestämmelse som närmast riktar sig mot det fallet, att klagan föres om utmätningensmans behörighet, men avser att återverka även på den officialprövning av behörigheten som kan komma i fråga. Med stadgandet avses, att klagan beträffande utmätningensmans behörighet ej skall föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om ej rättssäkerhetsskäl talar därför eller praktiska olägenheter vårlats eller också utmätningensmannen överskridit sin sakliga kompetens, d. v. s. vidtagit åtgärd av något slag som han överhuvud ej är berättigad att vidtaga. I förstnämnda hänseende föreslår beredningen, att undanröjande skall få äga rum, om utmätningensmannen ej haft lokal kompetens och den som åtgärden rör ej haft tillfälle att tillvarataga sin rätt vare sig hos utmätningensmannen eller hos överexekutor. Den som klagar kan ju vanligen åtminstone i samband med fullföljden utveckla sin talan, men överexekutor bör beakta, om detta undantagsvis skulle vara så betungande att han ej skäligen må låta sig nöja därmed. Har han ej i klagoskriften utvecklat sin talan i sak, bör han givetvis få tillfälle därtill, om överexekutor ej anser skäl föreligga att undanröja åtgärden i fråga. Ur praktisk synpunkt bör överexekutor tillse, att utmätningensmannen ej överskridit sin lokala kompetens på sådant sätt att olägenheter uppkommer vid fortsatt förfarande eller med hänsyn till möjligen samtidigt pågående åtgärder på annat håll.

För undvikande av olägenheter vid det fortsatta förfarandet bör överexekutor emellertid ej vara hänvisad enbart till att upphäva redan vidtagen åtgärd. Olägenheterna kan undvikas även på annat sätt, t. ex. genom att målet i fortsättningen får handläggas av behörig utmätningensman. För sådant ändamål bör överexekutor ha möjlighet att, utan undanröjande av redan vidtagen åtgärd, för fortsatt handläggning hänvisa målet till den utmätningensman som finnes behörig. Möjlighet att hänvisa målet till behörig utmätningensman bör även finnas, om vidtagen åtgärd undanröjes.

¹⁰ Hassler s. 37; Olivecrona s. 25.—Trygger II uttalar sig mera neutralt s. 168. Jfr även Schmelting i TSA 1960 s. 121 f.

Enligt 211 § 2 mom. må klagan med visst undantag ej föras över utslag, varigenom överexekutor visat mål åter till utmättningsman, och enligt 211 § 3 mom. må klagan ej föras över beslut, varigenom överexekutor funnit utmättningsman behörig. Dessa bestämmelser torde ej bli tillämpliga, om överexekutor funnit utmättningsman obehörig men likväl ansett vidtagen åtgärd böra bestå. Detta kan måhända synas mindre konsekvent. Beredningen har emellertid ej ansett sig böra i förevarande sammanhang föreslå någon ändring av 211 §. Det bör uppmärksammas, att om överexekutor hänvisar målet att handläggas av annan utmättningsman, detta ej innebär att målet återförvisas. Beslutet må alltså överklagas.

I sitt förslag har beredningen vidare som 218 a § upptagit stadgande, att vad i 208 a § stadgas med avseende å klagan i fråga om utmättningsmans behörighet skall äga motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål upptagits av överexekutor. Att hovrätt har att tillämpa 208 a § även för det fallet att överexekutor haft att pröva utmättningsmans behörighet är självklart. Hovrätten handlar därvid som överexekutor. I ett dylikt fall har hovrätten att beakta jämväl huruvida vederbörande sakägare har i hovrätten varit i tillfälle att tillvarata sin rätt.

7 kap.

Övergångsbestämmelser till ändringarna i utsökningslagen

Vissa av de föreslagna ändringarna i UL påkallar övergångsbestämmelser. I andra fall ger det sig utan särskilt stadgande vad som bör gälla. Här om vill beredningen anföra följande.

Det nya stadgandet i 2 § blir enligt sakens natur tillämpligt så snart nya lagen träder i kraft. Hinder torde icke möta, att tillämpningsföreskrifter dessförinnan utfärdas med föreskrift att de skall träda i kraft samtidigt med nya lagen. Motsvarande gäller den nya 12 §.

Äldre lydelse av 52 och 216 §§ och den enligt förslaget upphävda 207 § bör alltjämt tillämpas, när yrkande om skadestånd framställts före nya lagens ikraftträdande. Stadgande härom har upptagits som punkt 1 i övergångsbestämmelserna.

Nya lydelsen av 53, 210 och 218 §§ bör tillämpas så snart utslag meddelas efter nya lagens ikraftträdande. Detta torde gälla utan särskilt stadgande.

I fråga om 54 a § gäller utan vidare, att utmätning på grund av avtal som där sägs kan erhållas, även om avtalet tillkommit och bidraget förfallit till betalning före nya lagens ikraftträdande.

De nya bestämmelserna i 56 § torde utan särskilt stadgande bli tillämpliga i alla fall, då ansökan om utmätning föreligger vid tiden för lagens ikraftträdande eller göres därefter. 56 a § kan icke bli tillämplig annat än i mål som är anhängigt hos utmättningsmannen vid tiden för ikraftträdandet eller som inkommer senare.

Bestämmelserna i 59 och 60 §§ torde utan särskilt stadgande bli tillämpliga i alla fall, då utmätning skall äga rum efter lagens ikraftträdande. Något hinder kan ej anses föreligga att redan före nya lagens ikraftträdande förbereda utmätning som skall ske efter ikraftträdandet genom att under rättelser avsändes enligt nya ordningen. Detsamma torde gälla i fall som avses i 79 § 4 mom.

Interimistiska åtgärder enligt 60 a § kan enligt sakens natur ej vidtagas annat än i mål som är anhängigt vid tiden för nya lagens ikraftträdande eller inkommer senare.

De nya reglerna i 69 § 1 mom. och 77 § 4 mom. om hänvisning för tredje man att stämma och om behörig domstol för prövning av tvist som där sägs blir utan vidare tillämpliga så snart hänvisning gives efter nya lagens ikraftträdande. Om hänvisningen givits före lagens ikraftträdande, kan det inträffa att tiden för talans väckande utgår först efter ikraftträdandet. Talan bör då, även efter ikraftträdandet, få väckas vid den domstol som var behörig enligt äldre lag. Vederbörande bör emellertid lämpligen även ha möjlighet att vända sig till den domstol som sägs i nya lagen. Talan bör sålunda ej få avvisas, om någotdera alternativet väljes. I enlighet härmed har punkt 2 i övergångsbestämmelserna utformats.

De nya bestämmelserna om rättelse i 77 § bör kunna tillämpas även om utmätning skett före lagens ikraftträdande, såframt stadgad tidsfrist iakttagas. Någon särskild bestämmelse härom torde knappast erfordras.

Vad i nya lydelsen av 84 § stadgas om överlämnande av utmätningsbevis förutsätter, att utmätningsförrättningen avslutas efter nya lagens ikraftträdande.

Enligt 86 § i nuvarande lydelse förfaller ansökan om utmätning och går verkställd utmätning åter, om borgenären ger anstånd som fortfar utöver viss tid. Motsvarande verkan inträder bl. a., när in-tecknad fordran fastställts till betalning ur fast egendom och borgenären icke inom viss tid begär försäljning eller tvångsförvaltning och, i förra fallet, tillika inom samma tid företer lagakraftbevis och fordringshandlingen i huvudskrift. I sakens natur ligger, att därest fråga om utmätning eller fortsatt verkställighet sålunda förfallit före nya lagens ikraftträdande, målet ej skall återupplivas, vederbörande obetaget att göra ny ansökan om verkställighet. Har frågan ej förfallit vid nya lagens ikraftträdande, får tillämpas motsvarande bestämmelser i 86 och 88 c §§ nya lagen. Vad särskilt angår det fallet att fordran fastställts till betalning ur fastighet är att märka, att det enligt förslaget åligger överexekutor att förelägga borgenären att förete lagakraftbevis och fordringshandlingen i huvudskrift, om han ej självmant inkommer därmed.

De nya uppskovsbestämmelserna i 88 c § blir att tillämpa i alla mål, som vid lagens ikraftträdande är anhängiga hos utmätningsman eller överexekutor. Redan beviljat uppskov får självfallet njutas till godo.

Beträffande fristerna för utmätningsmans eller överexekutors eget handlande torde enligt sakens natur gälla, att de nya reglerna i 88 c § blir till-

lämpliga, om målet är anhängigt vid ikraftträdandet, dock att frist i äldre lag får njutas till godo, om den är längre. I sådana fall, då möjligen någon särskild frist icke gäller för närvarande, torde de nya fristerna bli gällande men skall i så fall räknas från tiden för lagens ikraftträdande. Vad nu sagts torde gälla utan särskild övergångsbestämmelse.

Såsom punkt 3 i övergångsbestämmelserna har upptagits föreskrift om att de nya bestämmelserna i 88 c § icke skall äga tillämpning i fråga om uttagande av böter, viten o. l. och ej heller vid indrivning av domstolskostnad som utgått av allmänna medel. Beredningen får i denna del hänvisa till vad som anförts i 4 kap. s. 110 f, där beredningen även berört skatteindrivningen.

Det må i detta sammanhang påpekas, att anledning torde finnas att överse de författningar som närmare reglerar bötes- och skatteindrivningen för att i den mån så provas lämpligt bringa dem till överensstämmelse med den ordning som beredningen föreslår för enskilda mål. Särskilt reglerna om handräckning utmätningmän emellan torde härvid böra granskas (jfr 3 kap. s. 67). Beredningen har ansett sig icke böra närmare ingå på dessa frågor.

Upphävandet av 162 och 163 §§ medför, att skadeståndspåföljd som där sägs kan ifrågakomma endast om fristen för utmätningens förrättande och, i förekommande fall, försäljning av det utmätta gått till ända före ikraftträdandet.

De nya reglerna i 183 och 185 §§ om lokal kompetens för utmätningssman i fråga om verkställighet av kvarstad eller skingringsförbud blir enligt sakens natur tillämpliga så snart målet fortfarande är anhängigt vid tiden för nya lagens ikraftträdande. Motsvarande gäller befogenheten att enligt 183 § i förslaget vidtaga interimistisk åtgärd i mål om verkställighet av kvarstad.

Anstånd enligt nya lydelsen av 193 § bör kunna meddelas i fall, då vräkning ej kommit till stånd före nya lagens ikraftträdande.

I fråga om fullföljdstiderna i 201—203 §§ torde böra gälla, att äldre lag skall tillämpas, när klagan riktar sig mot förrättning eller auktion som ägt rum före nya lagens ikraftträdande eller mot fördelningsförslag som framlagts före nämnda tidpunkt. Vid klagan över utmätning bör det avgörande alltså vara, när förrättningen hölls, icke när utmätningen eventuellt senare fullbordades. Klaganden får i enlighet härmed rätta sig efter den fullföljdshänvisning som givits vid förrättningen. Regeln bör gälla även för borgenären, oavsett när han fått del av protokollet. I enlighet härmed har punkt 4 i övergångsbestämmelserna utformats.

De nya bestämmelserna i 208 a och 218 a §§ bör tillämpas även i mål, där klagan inkommit före nya lagens ikraftträdande.

Såsom framhållits i 3 kap. påkallar beredningens förslag till ny forumregel i 69 § UL följändringar i 3 § i 1845 års lösöreköpsförordning och punkt 6 i 10 kap. 17 § första stycket RB. Bestämmelser härom har upptagits i punkterna 5 och 6 i beredningens förslag till övergångsbestämmelser.

8 kap.

Handräkning enligt lagen om avbetalningsköp

Reglerna i AvbL om handräkning för återtagande av avbetalningsgods är av stor praktisk betydelse. Handräkningsförfarandet ansluter sig nära till förfarandet vid utmätning.¹

Enligt 10 § första stycket söks handräkning hos utmätningssmannen i den ort där godset finns. Förut har framhållits, att denna regel överensstämmer med vad som nu anses gälla enligt UL. Ansökan om handräkning skall göras skriftligen och innehålla uppgift om den del av avbetalningspriset som utestår ogulden samt om säljarens eventuella anspråk på ränta m. m.

När en ansökan om handräkning inkommer till utmätningssmannen, har denne naturligen i första hand att pröva de formella förutsättningarna för bifall, men han har också att underkasta ärendet en viss prövning i materiellt hänseende.² De grundläggande materiella förutsättningarna framgår av 11 § första stycket. Handräkning är medgiven endast för uppenbara fall. Råder tvekan om säljarens rätt till återtagande, bör ansökningen avslås.

Om utmätningssmannen finner sig ej böra avvisa eller omedelbart avslå ansökningen, uppkommer fråga om köparens underrättande. Enligt 10 § fjärde stycket skall bestämmelserna i 59 och 60 §§ UL äga motsvarande tillämpning. För dessa bestämmelser har närmare redogjorts i 4 kap.³ Här må endast erinras att det enligt gällande lag, för att förrättning skall få hållas, i regel är nödvändigt att gäldenären-köparen är antingen underrättad på förhand eller också närvarande. Köparen kan ha invändningar att framställa mot de omständigheter som åberopats i ansökningen, och han kan vidare t. ex. göra gällande att godset ej får återtagas, därför att det utgörs av gång- eller sängkläder som är oundgängligen behövligen för honom, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn (11 § andra stycket; jfr 65 § UL) eller därför att det blivit sålt till oskäligt högt pris (11 § tredje stycket).

Köparen bör också i förekommande fall få tillfälle att begära anstånd med verkställigheten. Sådant anstånd kan utmätningssmannen enligt 12 § bevilja intill tre månader eller, om synnerliga skäl är därtill, sex månader från ansökningsdagen. Anstånd med verkställigheten kan också medgivas av säljaren. I praxis förekommer sådana anstånd i mycket stor utsträckning.

Meddelas handräkning för godsets återtagande, skall detta enligt 13 § upptecknas och värderas av utmätningssmannen. Vid värderingen kan anli-

¹ Ang. återtagande av avbetalningsgods, se närmare NJA II 1915 s. 328 ff, 1953 s. 307 ff, Eklund-Nordström s. 91 ff, Eilard i SvJT 1957 s. 281 ff och Exekutionsrättsliga uppsatser s. 117 ff, Hassler s. 126 samt Lundberg s. 137 ff. Jfr även JO 1957 s. 264 ff, 1960 s. 118 ff och 1961 s. 92 f

² Eklund-Nordström s. 101, Lundberg s. 140.

³ Se s. 73 ff.

tas biträde av sakkunniga (jfr 73 § UL). Värderingen ingår som ett led i den uppgörelse mellan säljaren och köparen som utmätningssmannen har att verkställa i samband med handräckningen. De materiella reglerna om denna uppgörelse återfinns i 3—6 §§ AvbL.

Beslut i fråga om handräckning kan enligt 14 § överklagas hos överexekutor. Någon viss klagotid behöver ej iakttagas. Över överexekutors beslut får klagan ej föras. Är köparen eller säljaren missnöjd med värdering eller annan åtgärd som vidtagits vid handräckningen, har han också möjlighet att utföra sin talan vid domstol. Ej heller denna möjlighet är tidsbegränsad.

Har handräckning meddelats och säljaren återfått godset, äger köparen enligt 6 § andra stycket rätt att inom fjorton dagar därefter lösa det åter. Denna lösningsrätt kan emellertid icke realiseras handräckningsvägen genom utmätningssmannen.⁴ Gör säljaren svårigheter, får köparen vända sig till domstol.

De i AvbL meddelade reglerna om handräckning är icke uttömmande. I 16 § AvbL upptages därför en erinran om att ULs föreskrifter i tillämpliga delar skall lända till efterrättelse i fråga om handräckningsförfattning. Hänvisningen anses närmast gälla ULs allmänna föreskrifter, särskilt de i 1 och 10 kap. Vidare förtjänar framhållas, att DbKU och ErsF 1878 gäller också beträffande handräckningsmål enligt AvbL.

I de yttranden som avgavs på begäran av den förberedande utredningen framställdes icke några väsentliga erinringar mot det nuvarande handräckningsförfarandet enligt AvbL.⁵ I annat sammanhang har emellertid framhållits, att avbetalningssäljaren har svårt att veta var godset finns och hos vilken utmätningssman han följaktligen enligt nuvarande regler skall söka handräckning. Med hänsyn till den nära överensstämmelse som på flera punkter råder mellan reglerna för handräckning och reglerna för utmätning har beredningen funnit det lämpligt att i samband med frågan om vissa partiella reformer av utmätningssinstitutet uppmärksamma även handräckningsbestämmelserna. Beredningen föreslår därför vissa ändringar i 10 § första och fjärde styckena AvbL. Vidare inverkar beredningens förslag till ändring i ULs allmänna föreskrifter på handräckningsinstitutet.

Utmätningssmans lokala kompetens

Som förut nämnts skall handräckning enligt 10 § första stycket AvbL sökas hos utmätningssmannen i den ort där godset finns.

Beträffande utmätning har beredningen under 56 § UL föreslagit, att utmätningssmannen i gäldenärens hemvist får generell lokal kompetens. Han är enligt förslaget behörig att verkställa utmätning såväl av gods som finns i hemvistorten som av egendom utanför hans distrikt. Platsen, där godset finns, skall emellertid vara alternativt kompetensgrundande faktum. Bered-

⁴ Se Eklund-Nordström s. 93.

⁵ En anmärkning av allmän räckvidd är, att handräckning utnyttjas för maskerad inkasso verksamhet och därför är tyngande för utmätningssmännen.

ningen har funnit, att samma principer med fördel bör kunna tillämpas beträffande handräckning enligt AvbL. (Den i 2 mom. andra punkten av 56 § UL inskrivna specialregeln om utmätning av fordran i pengar kan icke få praktisk tillämpning i handräckningsfallen.) Säljaren får vända sig till utmätningssmannen i köparens hemvist utan att vara beroende av var avbetalningsgodset råkar finnas, och det blir även i övrigt lättare att genomföra handräckningsåtgärder beträffande bilar, båtar och annat avbetalningsgods som lätt kan flyttas. Även för den lojale köparen kan det ibland vara till fördel att ansökan får göras hos utmätningssmannen i hans hemvist. Beredningen föreslår därför att bestämmelsen om utmätningssmans kompetens i 10 § första stycket AvbL får utgå och ersättas av en hänvisning i fjärde stycket till 56 § UL.

Genom sistnämnda hänvisning blir också att tillämpa bestämmelsen i 56 § 3 mom. UL om befogenhet för utmätningssman att i brådskande fall vidtaga interimistisk åtgärd även om han saknar lokal kompetens. Det kan knappast göras gällande, att dess tillämpning i fråga om handräckning ter sig särskilt praktisk. Någon anledning att utesluta den från tillämpning föreligger emellertid ej. Den kan dock i fråga om handräckning någon gång tänkas få betydelse i det fallet att utmätningssmannen är oviss om sin lokala kompetens men ej beredd att omedelbart avvisa målet. Stadgandet i 56 § 4 mom. UL om överlämnande av mål till annan utmätningssman kan väntas få större betydelse. I detta sammanhang bör framhållas, att möjligheten att med stöd av 2 § 3 mom. UL utvidga utmätningssmans lokala kompetens är avsedd att få tillämpning även i handräckningsmålen. Utmätningssmannen skall sålunda få bege sig utom sitt tjänstgöringsområde för att hämta exempelvis en bil eller också, om det är lämpligare, begära biträde av annan utmätningssman för ändamålet. Den allmänna skyldigheten för utmätningssmännen att främja handläggningen genom inbördes samarbete skall gälla även mål av detta slag.

Köparens underrättande

Fjärde stycket i 10 § AvbL upptager nu en hänvisning till 59 och 60 §§ UL. I beredningens förslag bibehålls denna hänvisning, men dess sakliga innebörd blir en annan till följd av de i 4 kap. föreslagna ändringarna i underrättelseförfarandet beträffande utmätning.

Enligt 59 § UL i dess av beredningen föreslagna lydelse skall, innan utmätning verkställs, underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt, att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrom att bevaka sin rätt. Är fara att egendom undansticks eller förstörs eller är saken eljest brådskande, erfordras emellertid ej att gäldenären underrättas. Underrättelse erfordras ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej är veterligt, var han uppehåller sig eller ombud för honom finns. När utmätning skall äga rum för fordran av vanligt slag, skall — enligt beredningens förslag till ny lydelse av 60 § — gäldenärens frånvaro ej utgöra hinder för förrättningen,

med mindre det finnes erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig. Är gäldenären ej tillstades vid förrättningen men anträffas hans make, någon av hans husfolk eller annan, som har egendomen i sin vård eller besittning, skall denne tillsägas att närvara.

ULs grundläggande underrättelsebestämmelser är avsedda att kompletteras av administrativa föreskrifter, utfärdade med stöd av det i den nya 12 § UL inskrivna bemyndigandet.

De regler som föreslagits i fråga om underrättelse före utmättnings verkställande anser beredningen kunna tillämpas även vid handräckning. Vid tillämpningen måste givetvis målets beskaffenhet beaktas. Om vid ett första delgivningsförsök genom tjänstebrev mottagningsbevis ej inkommer, torde det ofta finnas anledning för utmättningsmannen att söka själv eller genom annan delgiva köparen underrättelsen.

Vad angår förfarandet efter det förrättning hållits har beredningen redan i 4 kap.⁶ angivit, att den ej ansett bestämmelserna i 84 § UL om gäldenärens underrättande efter utmätningen böra tillämpas i handräckningsmål. Utmättningsmannen bör dock även vid handräckning lämna gäldenären-köparen skriftligt besked om vad som förevarit. Detta bör kunna sändas genom vanligt tjänstebrev utan begäran om mottagningsbevis. Blanketter till sådana besked bör ställas till utmättningsmännens förfogande. Det må anmärkas, att införandet av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift framstår såsom ett önskemål även med hänsyn till handräckningsförfarandet.

Interimistiska åtgärder

I 59 § 2 mom. UL finns som förut nämnts ett stadgande, enligt vilket utmättningsmannen äger hålla vård över gäldenärens gods till dess utmätning kan ske. Den i 10 § AvbL intagna hänvisningen till 59 § UL omfattar även reglerna om vårdhållning.⁷

I beredningens förslag till ändring i UL har vårdhållningsbestämmelserna sin motsvarighet i den nya 60 a §. Enligt denna föreligger väsentligt vidgade möjligheter att företaga interimistiska åtgärder. Även handräckningsåtgärder kan vara brådskande och möta hinder som föranleder uppskov. Beredningen har därför i sitt förslag till ändrad lydelse av 10 § AvbL upptagit en hänvisning även till 60 a § UL.

Vissa andra spörsmål

Beredningens i 4 kap. framförda förslag om rättelse av utmätning har icke ansetts böra tillämpas på handräckningsinstitutet. Efter det handräckning genomförts har köparen möjlighet att klaga hos överexekutor, att utföra sin talan vid domstol och att inom fjorton dagar göra gällande lösningsrätt. Som förut framhållits bör vidare en analogisk tillämpning av bestämmelsen i 17 kap. 15 § RB om rättelse på grund av skrivfel, missräkning o. d. vara tillåten även i handräckningsmål.

⁶ Se s. 89.

⁷ Se NJA II 1953 s. 309 och Eklund-Nordström s. 102.

Ej heller har beredningen funnit skäl att i anslutning till de i avsnittet om tidsfrister i 4 kap. behandlade frågorna föreslå någon ändring i AvbL. Som i nämnda avsnitt angivits är det emellertid enligt beredningens mening att vänta, att de i 88 c § 1 mom. föreslagna fristerna kommer att anses vägledande för vad som regelmässigt kan fordras av en utmättningsman också när det gäller handräckning för återtagande av avbetalningsgods.

Vad angår de i 6 kap. av betänkandet behandlade förslagen följer av 16 § AvbL, att den nya 208 a § och ändringen i 210 § har tillämpning även på handräckningsmål.

Slutligen må anmärkas, att de i AvbL föreslagna ändringarna icke torde påkalla några övergångsbestämmelser (jfr vad i 7 kap. anförs om de nya bestämmelserna i 56, 59, 60, 60 a, 208 a och 210 §§ UL).

9 kap.

Ändringar i införsellagen

Införsellagens uppbyggnad avspeglar, hur lagen successivt gjorts tillämplig på olika slag av fordringar. Huvuddelen av lagen, 1—19 §§, handlar om införsel för underhållsbidrag. I de följande paragraferna, som i stor utsträckning visar tillbaka på de tidigare, regleras införsel för de övriga fordringar som här ifrågakommer, bl. a. skatter och böter.

I 1 § stadgas när införsel i avlöning kan erhållas för underhållsbidrag. Fråga skall vara om lagstadgad underhållsskyldighet gentemot barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken den förpliktade är eller varit gift eller utom äktenskap avlat barn. Skyldigheten skall vara fastställd genom rättens eller domarens beslut eller genom skriftligt och av två personer bevittnat avtal. För att införsel skall kunna tillgripas krävs vidare, att den underhållsskyldige försummat att betala förfallet belopp. I 2—5 §§ stadgas om ansökan och det fortsatta förfarandet innan införsel beslutas m. m.

Enligt 6 § får beslut om införsel icke omfatta bidragsbelopp som förfallit till betalning tidigare än viss tid, i regel ett år, före beslutet. I 7—10 §§ stadgas om innehållet i införselbeslut — bl. a. att visst belopp skall förbehållas gäldenären — om jämkning och om förfarandet när gäldenären byter anställning m. m. I 11—15 §§ regleras bl. a. arbetsgivarens skyldigheter, såsom att i viss ordning redovisa innehållet belopp, och påföljderna om dessa skyldigheter åsidosätts. Enligt 16 § må innehållet belopp, med visst undantag, ej utmätas för annan gäld. Införsel må, enligt 17 §, fortgå trots att den underhållsskyldige försättes i konkurs.

I 19 § stadgas, att vad i det föregående sagts om införsel i avlöning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om införsel i den underhållsskyldiges pension eller livränta.

Därefter följer reglerna om införsel för andra fordringar än underhålls-

bidrag. I 20 § stadgas om uttagande av socialnämnds eller barnavårdsnämnds fordran på ersättning för lämnat understöd m. m. 21 § och 21 a § reglerar införsel för debiterade utskylder och allmänna avgifter samt vissa därmed jämställda fordringar. Åtskilliga avvikelser föreskrivs från vad som gäller om uttagande av underhållsbidrag, bl. a. i fråga om möjligheten att ge införsel för äldre utskylder eller avgifter. Slutligen stadgas i 22 § om införsel för böter och viten.

Jämknings i 1 §

Beredningen har i 2 kap. föreslagit, att i UL skall såsom 54 a § upptagas bestämmelser om att utmätning kan erhållas på grund av skriftligt, av två personer bevitnat avtal om underhållsbidrag eller om skyldighet att till barnavårdsnämnd utgiva ersättning för barns vård jämlikt barnavårdslagen. Vid beskrivningen av de avtal som åsyftas har i 54 a § UL valts en annan lydelse än den som nu finns i 1 § InfL. Beredningen har sålunda i stället för att uppräknat de underhållsberättigade hänvisat till giftermåls- och föräldrabalkens bestämmelser om underhållsskyldighet. Härigenom har beskrivningen blivit kortare och tydligare än den i 1 § InfL. Det behöver sålunda ej föreligga någon tvekan om att stadgandet inbegriper jämväl avtal om underhåll till styvbarn och till kvinna, med vilken den underhållspliktige avlat barn utom äktenskap, även om barnet fötts dött eller havandeskapet avbrutits. Lydelsen av 1 § InfL är ej klar på dessa punkter. Genomföres vad beredningen föreslagit i UL, bör 1 § InfL ändras så att dess lydelse överensstämmer med nya 54 a § UL. Någon saklig ändring innebär detta ej, fränsett möjligen de punkter som nu enligt vad nyss sagts är oklara.

Det av beredningen som 3 mom. i 54 a § UL upptagna stadgandet om att domstol skall kunna inhibera verkställighet av avtal bör också lämpligen erhålla en motsvarighet i InfL. Visserligen möter icke här den risken att exekutionen, såsom ofta sker vid utmätning, leder till förlust för gäldenären genom att försäljning av utmätt gods ger dåligt resultat. Ej heller drar införsel med sig några exekutionskostnader för parterna, men det kan ändå i särskilda fall vara stötande, om införseln skulle fortgå sedan talan väckts om avtalet. Den föreslagna möjligheten till inhibition bör dock utnyttjas med varsamhet, så att man icke utan vägande skäl berövar en underhållsberättigad hans underhåll. I övrigt må här anmärkas, att någon motsvarighet till 2 mom. i 54 a § ej erfordras med hänsyn till vad beredningen i det följande föreslår under 6 § InfL.

Förutom de ändringar som nu angivits föreslår beredningen vissa redaktionella jämkningar i 1 § InfL. För att vinna närmare överensstämmelse med RBs terminologi föreslår beredningen sålunda, att uttrycket »rättens eller domarens beslut» ersättes med »lagakraftvunnen dom eller beslut, som må verkställas lika med sådan dom». Att dom måste ha vunnit laga kraft för att införsel skall få äga rum på grund därav antages redan nu i praxis.¹ Med »beslut» åsyftas främst interimistiska beslut. I den mån för-

¹ Se NJA 1928 s. 95.

ordnanden enligt 17 kap. 14 § 1 st. RB förekommer i mål om underhåll² faller de också in härunder, liksom tredskodomar och lagsökningsutslag. De redaktionella jämkningar som i övrigt vidtagits i 1 § InfL torde icke kräva någon motivering.

Införsel för äldre underhållsbidrag (6 §)

Enligt 6 § InfL må införsel ej beviljas till gäldande av bidragsbelopp som förfallit till betalning tidigare än ett år innan beslutet meddelas. När fråga är om bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlægga till barnets moder, har tiden genom en år 1950 genomförd lagändring utsträckts till två år.

Huvudregeln motiverades av lagberedningen³ med att fordran på bidrag för tid som redan gått till ända hade i viss mån förlorat karaktären av underhållsfordran och blivit likställd med vanlig fordran, för vilken införsel ej kunde äga rum. Därtill kom, att om införsel utan inskränkning medgavs beträffande tidigare förfallna bidrag, den underhållsskyldige kunde komma i en sådan ställning att han förlorade arbetslust och vilja att göra rätt för sig. I följd därav kunde möjligheten att utbetomma det löpande underhållet minskas eller rent av försvinna. Vid granskningen av förslaget anmärkte lagrådet, att vederbörligt beaktande av synpunkterna i fråga borde föranleda en starkare begränsning av möjligheten att genom införsel uttaga förfallna bidragsbelopp. Även sedan införsel beviljats kunde så stora restantier uppkomma, att det ej var lämpligt eller billigt att de skulle utan begränsning belasta den underhållsskyldiges lön. Särskilt var det opåkallat, att införsel skulle kunna användas för uttagande av resterande underhållsbidrag under lång tid efter det behovet av underhåll genom den underhållsberättigades död eller eljest upphört. Lagrådet hemställde därför, att det skulle stadgas att avlöning ej fick innehållas för bidragsbelopp som förfallit till betalning tidigare än ett år innan innehållandet skedde.

Lagrådets förslag vann endast delvis beaktande. I propositionen i ämnet framhöll chefen för justitiedepartementet, att regeln om att införsel ej fick beviljas till gäldande av bidragsbelopp, som var mer än ett år gamla, uppenbarligen borde äga tillämpning även vid beslut om jämkning. Tidsbestämelsen hänförde sig i sådant fall till jämkningsbeslutet. Iaktogs detta, kunde svårligen under den tid underhållsskyldigheten fortfor införsel komma att äga rum för uttagande av underhållsbidrag för tid som låg avsevärt långt tillbaka. Departementschefen vitsordade däremot, att sagda verkan kunde inträda om resterande bidrag fick genom införsel uttagas efter underhållstidens slut. I syfte att förekomma en sådan följd upptogs i 8 § ett stadgande, att beslut om införsel ej skulle tillämpas efter underhållstidens utgång, även om den underhållsskyldige då häftade för oguldet underhållsbidrag.

Den reglering som sålunda valdes har, såsom i olika sammanhang beto-

² Jfr Hassler s. 325 not 7, se häremot L'U 1950: 8.

³ Se här och till det följande NJA II 1917 s. 533—536.

nats,⁴ visat sig olämplig. Verkningarna av regeln i 6 § beror nämligen helt av hur länge ett visst införselbeslut får bestå. Om någon jämkning av meddelat införselbeslut icke äger rum, kan resterande bidragsbelopp från tiden ett år före införselbeslutet och därefter uttagas så länge underhållsskyldigheten och anställningen består. Det är härvid att beakta, att man i praxis⁵ hävdar, att belopp som under viss tid uttages genom införsel skall i första hand gälla som betalning av underhållsbidrag för samma tid. Restantierna kommer därför att endast långsamt försvinna. Den gällande regleringen är även otillfredsställande på det sättet att en underhållsskyldig genom att byta anställning kan påverka underhållsberättigads möjlighet att genom införsel uttaga resterande bidrag. Bytet kräver nämligen, att nytt införselbeslut meddelas, och därav följer även, att ny beräkning av tiden bakåt skall äga rum.

Samtidigt som å ena sidan regeln i 6 § ibland möjliggör att även mycket gamla restantier uttages är å andra sidan den underhållsberättigades rätt att utfå äldre restantier mycket prekär. Om införselbeslutet av en eller annan anledning jämkas eller den underhållsskyldige framtvingar nytt beslut genom att byta anställning, blir följderna, att oguldna bidrag som utestått mer än ett år faller bort. Har då av den underhållsskyldiges lön under sista året dragits så mycket som motsvarar det årets underhåll, är enligt nämnda ståndpunkt i praxis all möjlighet att genom införsel utfå bidrag för förfluten tid borta. Däremot kvarstår möjligheten att kräva resterande belopp vid domstol och att därefter erhålla utmätning eller, om dom redan föreligger, att omedelbart erhålla utmätning. Beredningen har, som förut nämnts, i fråga om denna alternativa möjlighet till exekution föreslagit, att utmätning skulle kunna erhållas redan på grund av skriftligt avtal. Uppenbart är emellertid, att införsel ofta är den enda exekutionsform som kan ge något resultat.

Det beror enligt vad som framgår av det anförda mer eller mindre av en slump, om de äldre bidragen kan uttagas genom införsel. Särskilt egendomlig framstår den konsekvensen av det nuvarande systemet, att en underhållsberättigad kan gå förlustig rätten att medelst införsel uttaga äldre restantier genom beslut om jämkning till hans förmån. En underhållsberättigad nödgas därför mången gång avstå från att påkalla jämkning, trots att den underhållsskyldiges inkomster skulle lämna utrymme för en snabbare inkassering av restantierna. Huruvida departementschefens uttalande alltid följs i tillämpningen, är med hänsyn till de stötande konsekvenserna tveksamt. Det torde nog i själva verket ej så sällan förekomma, att utmätningens män åsidosätter uttalandet att jämkningsbeslut skall räknas som nytt beslut om införsel.⁶

Enligt beredningens mening är det angeläget, att en ändring sker på denna punkt. Principen att äldre bidragsbelopp ej skall utan begränsning få

⁴ Jfr bl. a. L'U 1951:7.

⁵ NJA 1940 s. 10, RÅ 1940 s. 51.

⁶ Jfr också SvJT 1959 rf s. 46.

uttagas genom införsel uppbärs otvivelaktigt av vägande skäl. För dess upprätthållande bör man emellertid icke lita till den mer eller mindre ovissa möjligheten av mellankommande jämningsbeslut. Enligt beredningens mening ger den väg som lagrådet på sin tid anvisade bättre möjligheter att komma fram till en rimlig avvägning. Om preskriptionstiden för införsel, såsom lagrådet förordade, räknas tillbaka från tiden för innehållandet och ej från den tid då beslutet om införsel meddelades, kommer de äldre restantierna att efter hand skäras bort från införsel. Någon godtycklig verkan inträder ej heller av att införselbeslutet jämkas eller att i anledning av anställningsbyte nytt beslut meddelas. Man vinner en följdriktig ordning och undgår de olägenheter som enligt vad förut framhållits är förenade med det nuvarande systemet. Mot regeln kan möjligen anföras, att den vållar utmätningssmannen ökat besvär. Beredningen tror dock ej att detta behöver bli så stort, om principen modifieras något och bokföringen blir ändamålsenlig. I det förra hänseendet synes man kunna räkna preskriptionstiden bakåt från början av den kalendermånad, under vilken innehållandet sker. Den ojämnhet som härigenom uppkommer inskränker sig till högst beloppet för en månad och blir självfallet i regel betydligt mindre. För att kunna hålla kontroll över att icke för mycket uttages enligt det angivna systemet torde utmätningssman böra föra sin dagbok på sådant sätt att därav omedelbart framgår vilken månads restantier som betalas med innehållet belopp. Med de nya blanketter som tillhandahålles för dagböcker enligt lösbladssystem bör det icke vara svårt att genomföra en sådan redovisning. Härtill kommer, att det redan enligt nu gällande ordning är mycket önskvärt att dagböckerna förs på detta sätt. Man undgår därigenom de svårigheter som ofta yppar sig, när införselbeslutet skall jämkas och det gäller att fastställa den införselbara fordringen.

Om man inskränker sig till att ändra metoden för preskriptionstidens beräkning på angivet sätt, kan det alltemellanåt leda till att den underhållsberättigade går förlustig nu föreliggande möjlighet att genom införsel uttaga underhåll som resterar för förfluten tid. Enligt beredningens mening är det skäligen, att man för att mildra denna verkan utsträcker den nuvarande generella preskriptionstiden av ett år till två år. Önskemål har tidigare framförts om en förlängning av preskriptionstiden för införsel, närmast för det fall att utgivet bidragsförskott skall återtagas genom införsel i den underhållsskyldiges lön.⁷ Härvid har bl. a. åberopats, att det är relativt lätt för den underhållsskyldige att hålla sig undan. Det allmänna borde sålunda erhålla större praktisk möjlighet att återkräva vad som utgivits från dess sida. Enligt beredningens mening bör dock preskriptionstiden i främsta rummet bestämmas efter vad som är rimligt med tanke på den underhållsberättigades behov och bördan för den underhållspliktige. Man kan därför icke utsträcka tiden alltför mycket. Den föreslagna tiden, två år räknat tillbaka från början av den kalendermånad då verkställigheten d. v. s. innehållandet skall äga rum, synes tillfyllest utan att vara alltför betungande.

⁷ Jfr bl. a. riksdagens revisorers berättelse ang. 1952 års granskning del I s. 95.

Vad angår bidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlægga till barnets moder blev preskriptionstiden för införsel som förut nämnts utsträckt till två år genom en lagändring år 1950. Anledningen härtill var, att dylikt bidrag, som i regel avser tiden sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten, i praxis anses förfalla till betalning vid utgången av denna tid eller möjligen redan tidigare.⁸ Med hänsyn till den tidsutdräkt som i faderskapsmål vanligen föranleds av blodundersökningar var den tidigare ettårsfristen i regel redan till ända, när verkställbar dom förelåg i målet. Modern hade vidare sällan möjlighet att utverka interimistiskt beslut, enär hon i regel icke kunde anhängiggöra sin talan så tidigt som inom sex veckor från förlossningen samt underhåll för förfluten tid icke brukade utdömas interimistiskt.⁹

Den nyss förordade huvudregeln kan icke utan modifikation tillämpas på de bidrag som nu nämnts. I så fall skulle moderns möjlighet att genom införsel utfå bidraget kunna preskriberas alltför snabbt. Erfarenheten har visat, att modern ofta icke har möjlighet att utverka införsel inom två år och sex veckor från förlossningen därför att det dröjer innan faderskapsmål är avgjort eller frivilligt avtal ingås.¹⁰ Enligt beredningens åsikt kan lämpligen stadgas, att bidraget till modern vid tillämpningen av bestämmelsen icke skall anses förfallet till betalning innan det blivit till beloppet bestämt, d. v. s. innan lagakraftvunnen dom eller annan införselurkund föreligger. Om modern begär införsel något så när snart efter det hon fått en exekutionstitel, bör huvudregeln om en tvåårig preskriptionstid för införsel i övrigt vara tillfyllest. Vid en ändring på förevarade punkt bör beaktas, att enligt 7 kap. 10 § FB bidragsskyldighet föreligger även om barnet födes dött eller havandeskapet avbrutits. Även dessa bidrag avses här.

Införsel efter det underhållsskyldigheten upphört (8 §)

Enligt 8 § tredje stycket InfL skall beslut om införsel ej vidare äga tillämpning, sedan underhållsskyldigheten upphört, ändå att den underhållsskyldige häftar för oguldet underhållsbidrag. Bestämmelsen gäller dock icke underhållsbidrag som fader till barn utom äktenskap har att erlægga till barnets moder. Sådant bidrag får alltså uttagas även sedan underhållsskyldigheten upphört. För tillkomsten av huvudregeln har redogjorts i det föregående. Undantaget i fråga om de s. k. förlossningskostnaderna tillkom år 1924 och motiverades med att modern i många fall icke kunde göra gällande sin rätt till införsel, enär tiden för underhållsskyldigheten — normalt sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten — gått till ända innan hon fått sitt krav fastställt genom dom eller avtal.¹¹

Även om införsel i första hand har till uppgift att trygga ett aktuellt behov, måste man ifrågasätta lämpligheten av att möjligheten till införsel regelmässigt går förlorad när underhållsskyldigheten upphör. Betalnings-

⁸ Jfr här och till det följande NJA II 1950 s. 496—499, se också NJA 1958 s. 86.

⁹ Jfr SvJT 1960 rf s. 34.

¹⁰ Jfr Hassler s. 327 not 18.

¹¹ Jfr NJA II 1924 s. 754—756.

skyldigheten för tidigare oguldna belopp kvarstår visserligen och exekution kan principiellt erhållas i annan ordning, men detta alternativ är ju ofta värdelöst eller alltför betungande. Det är därför otvivelaktigt i många fall befogat, att den underhållsberättigade för att uttaga dessa belopp får begagna det effektiva indrivningsmedel som införselinstitutet erbjuder. Lagstiftaren har redan måst medge ett undantag från huvudregeln, nämligen i fråga om s. k. förlossningskostnader. Beträffande andra praktiska fall vill beredningen framhålla följande.

När hustru i hemskillnadsdom tillerkänts underhållsbidrag men något underhåll icke skall utgå efter en därpå följande äktenskapsskillnadsdom, beror detta regelmässigt på en skälighetsbedömning av hustruns behov och mannens ekonomiska bärkraft. Mannen skall icke i onödan belastas med underhållsbidrag till hustrun efter hemskillnaden. I och för sig medför icke äktenskapsskillnaden att hustruns ställning undergått någon väsentlig ändring till det bättre. En bodelning kan medföra, att hon får sina underhållsbidrag täckta, men det är ingalunda alltid förhållandet. Avsikten är givetvis, att hustrun verkligen skall utfå åtminstone det underhåll som utdömts för hemskillnadstiden, och när mannen eftersatt sin skyldighet att utge dessa bidrag torde hustrun mer än väl behöva i efterskott utfå gottgörelse för vad hon fått förskjuta. Det har också påpekats, att den nuvarande ordningen försätter hustrun i en dålig situation. På liknande sätt förhåller det sig, om hustrun i dom å äktenskapsskillnad tillerkänts underhållsbidrag för allenast ett begränsat antal år. Ofta har man då tänkt sig, att hustrun där- efter bör kunna försörja sig själv; barnen kan t. ex. ha nått sådan ålder att de icke längre kräver moderns ständiga tillsyn. När underhållsskyldigheten bortfaller vid den på förhand fastslagna tidpunkten, kan hustrun vara i stort behov att få ut bidrag som mannen bort betala tidigare men icke guldit. — I huvudsak detsamma kan sägas om det synnerligen vanliga fallet att bidrag till barns underhåll bestämts att utgå till dess barnet nått viss ålder. Denna åldersgräns sättes ofta alltjämt så låg som 16 år, ehuru FB ger stöd för rätt till underhåll även därefter. Det är ganska orimligt, att eftersläpande underhåll för tiden till den bestämda åldersgränsen ej därefter skall kunna uttagas genom införsel. Regelmässigt har barnets vårdnadshavare eller det allmänna fått vidkännas ökad börda i dylika fall.

Den nuvarande ordningen har ej sällan lett till att den underhållspliktige undandrager sig sina skyldigheter genom att mot slutet av underhållstiden avhålla sig från arbete eller hålla sig undan, i vetskap om att han därefter är fri från införsel. Beredningen förordar därför, att eftersatt underhåll skall i nämnda fall i viss utsträckning få uttagas även efter det underhållsskyldigheten upphört.

I andra fall är frågan mera tveksam. Dör bidragsberättigad make, fränskild make eller moder till barn utom äktenskap, tillkommer fordran på oguldet bidrag dödsboet. Dess krav kan i allmänhet icke anses vara så behjärtansvärt, att det bör säkerställas genom införsel. Om ett bidragsberättigat barn avlider, kan situationen däremot ofta vara den, att oguldet bidrag

bör tillkomma vårdnadshavare eller annan som fått vidkännas för stor börda. Vanligt är också att barnavårdsnämnd i ett sådant fall har att fordra ersättning för utgivet bidragsförskott. Har införsel enligt 20 § InfL beviljats för socialnämnds eller barnavårdsnämnds ersättningsfordran, tillkommer en eventuellt kvarstående fordran likaledes det allmänna, och dess krav är efter dödsfallet lika beaktansvärt som förut. Beredningen har likväl ansett, att man tills vidare ej bör medge införsel sedan den underhållsberättigade avlidit.

Ett annat fall, då möjligheten till införsel synes böra omedelbart upphöra, är att underhållsberättigad frånskild make gifter om sig. Rätt till fortsatt införsel för resterande bidrag synes då icke vara så starkt motiverad. När underhållsskyldigheten upphör på grund av den berättigades död eller vid frånskild makes omgifte, bör alltså enligt beredningens mening tills vidare fortfarande gälla, att möjligheten till införsel upphör.

Underhållsskyldighet till barn kan även upphöra av den anledningen att barnet adopteras. Det kan anföras skäl både för och emot att införsel där-efter skall få äga rum för resterande underhåll. Enligt beredningens mening talar övervägande skäl för att införsel alltjämt må ske, och beredningen förutsätter, att vad som inflyter tillfaller den som fått vidkännas en alltför tung underhållsbörda i följd av att underhåll ej utgått för barnet, eller barnavårdsnämnd som har fordran med anledning av att bidragsförskott utgått. Trots att vårdnaden om barnet övergått på adoptanten bör den tidigare vårdnadshavaren eller barnavårdsnämnden kunna uppträda som sökande i införselärendet.

I huvudsak samma synpunkter kan läggas på det fallet, att skyldigheten att utgiva underhållsbidrag för barn upphört till följd av att vårdnaden om barnet övergått till den förpliktade. Även i sådant fall bör införseln få fortgå, om bidrag utestår oguldna. Överhuvudtaget torde det vara lämpligast att låta huvudregeln bli den, att införseln får fortgå trots att underhållsskyldigheten upphört.¹² Undantag synes påkallade endast för de fallen att den underhållsberättigade avlider eller att frånskild make gifter om sig. Visserligen kommer huvudregeln härigenom att omfatta ett och annat fall, då behovet av fortsatt införsel icke är så trängande, t. ex. då hemskillnad av-

¹² Vad i 8 § stadgas äger enligt InfL motsvarande tillämpning, då införsel beviljats enligt 20 §, d. v. s. för socialnämnds eller barnavårdsnämnds ersättningsfordran. När underhållsskyldigheten i sådant fall skall anses ha upphört, är tveksamt. Exekutionstitel är här ett beslut enligt 40 § lagen om socialhjälp, d. v. s. ett åläggande för den ersättningskyldige att, så länge hjälpbehovet fortfar, utge skäligt bidrag till hjälptagarens försörjning. Införsel kan också ha beviljats på grund av beslut eller avtal som avses i 74 § barnavårdslagen, d. v. s. ett förpliktande för föräldrarna eller någon av dem att utge bidrag för omhändertaget barn så länge omhändertagandet består. Det har med avseende å sistnämnda fall hävdats (se Eilard, Exekution i lön s. 126) att underhållsskyldigheten skall anses ha upphört i och med att föräldrarna återtagit barnet. I konsekvens härmed borde vid införsel för bidrag, som avses i 40 § lagen om socialhjälp, underhållsskyldigheten anses ha upphört i och med att hjälpbehov ej längre föreligger. Denna tolkning leder med gällande lydelse av InfL till mindre tillfredsställande resultat. Ändras 8 § InfL på sätt beredningen föreslagit, bör tolkningen dock kunna accepteras. Det må tilläggas, att om den ersättningskyldige häktats eller det eljest inträtt sådant förhållande att ersättningskyldighet, efter vad som stadgas i 35 § 2 st. lagen om socialhjälp, icke föreligger för viss tid, detta rimligen icke kan medföra, att underhållsskyldigheten såsom sådan skall anses ha upphört.

brytes genom att makarna åter flyttar samman eller då äktenskap går åter. Någon praktisk olägenhet härav torde dock icke behöva befaras.

Det förtjänar framhållas, att fall kan tänkas uppkomma som enligt orden faller under såväl huvudregeln som något av undantagen. Situationen kan exempelvis vara följande. Äktenskapsskillnadsdom har meddelats utan föreskrift om skyldighet för mannen att utgiva underhållsbidrag till hustrun. Mannen häftar emellertid för oguldna bidrag från hemskillnadstiden och införsel pågår för uttagande av dessa bidrag. Innan bidragen till fullo guldits gifter hustrun om sig eller avlider. Införseln måste då i båda fallen genast upphöra.

I de fall då införsel enligt det anförda alltjämt må äga rum trots att underhållsskyldigheten upphört bör tiden för denna fortsatta möjlighet begränsas. Skäligen kan tiden bestämmas till ett år från underhållsskyldighetens upphörande. Ur den underhållsberättigades synpunkt får beaktas, att det innehållna beloppet helt går till betalning av restantierna och att därför en snabbare indrivning bör kunna äga rum. Man kan icke rimligen för länge fortsätta med indrivning av restantier. Det kunde måhända ifrågasättas, att man ej skulle meddela någon särskild preskriptionsregel utan nöja sig med den tvåårsregel som beredningen tidigare förordat beträffande införsel för resterande bidrag. Detta alternativ, som skulle innebära en enklare lösning, kan icke anses ogenomförbart av hänsyn till den underhållsskyldige. Beredningen har dock tvekat att gå så långt. Enligt förslaget skall därför dels tvåårsregeln tillämpas, när det gäller att bestämma för vilka restantier införsel må äga rum, dels gälla den särskilda regeln att all införsel är utesluten, när ett år gått från det underhållsskyldigheten upphörde.

Sistnämnda regel bör dock icke tillämpas på de s. k. förlossningskostnaderna. Modern har ju ofta icke någon möjlighet att påkalla införsel inom ett år och sex veckor efter nedkomsten och, även om införsel skulle hinna börja inom tiden, torde det i regel icke bli möjligt att indriva hela hennes fordran före ettårstidens slut. Någon annan tidsbegränsning än den som följer av 6 § bör därför icke förekomma i dessa fall. Däremot bör även här huvudregeln om att införsel ej ifrågakommer efter den underhållsberättigades död få gälla.

Redovisning av innehållet belopp (11 §)

Enligt 11 § InfL åligger det arbetsgivaren att insätta innehållet belopp på tjänstepostgirokonto som utmätningssmannen anvisar. Insättandet skall ske en gång i månaden å tid som utmätningssmannen bestämmer. Denne kan dock bestämma längre tidsmellanrum. Paragrafen avser införsel för uttagande av underhållsbidrag. På grund av hänvisningar i 20, 21, 21 a och 22 §§ gäller emellertid även vid införsel för socialnämnds eller barnavårdsnämnds ersättningsfordran samt för skatter, böter och dylikt, att innehållet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto. Tidsfristerna är däremot andra utom vid införsel för ersättningsfordran.

Stadgandet om att innehållet beloppet skall insättas på tjänstepostgirokonto upptogs i InfL år 1944. Dessförinnan fanns en liknande bestämmelse

i 7 § DbKInf. Regeln har motiverats av önskemålet att vinna kontroll över utmätningsmannens medelsförvaltning.¹³

Det har till beredningen framförts, att regeln om att innehålllet belopp skall insättas på tjänstepostgirokonto i vissa fall vållar svårigheter för arbetsgivare. Vissa företagare verkställer regelmässigt sina utbetalningar på annat sätt, t. ex. genom check eller bankgiro eller direkt utbetalning från sitt postgirokonto. Med den tilltagande automationen inom kontorstekniken vållar varje avvikelse från den eljest tillämpade rutinen svårigheter. Under förutsättning att betryggande kontroll ändock kan ordnas synes man därför böra tillmötesgå näringslivets önskemål genom att öppna möjlighet till redovisning av innehållna belopp i annan ordning än genom insättning på tjänstepostgirokonto. Beredningen vill föreslå, att Kungl. Maj:t låter genom kontorsteknisk expertis undersöka vilka redovisningsmetoder som kan ifrågakomma. Erforderliga bestämmelser bör lämpligen utfärdas i administrativ ordning. Det är tänkbart, att man härvid även kan tillmötesgå ett annat till beredningen framfört önskemål, nämligen om en snabbare redovisning så att innehållna belopp fortare kommer de underhållsberättigade till del.

För att möjliggöra en reform i antydd riktning vill beredningen föreslå, att utmätningsman skall, med Kungl. Maj:ts medgivande, äga föreskriva att innehålllet belopp skall tillhandahållas honom på annat sätt än genom insättning på tjänstepostgirokonto. Ett sådant medgivande kan, om det finnes lämpligt, begränsas till att avse blott vissa utmätningsmän, hos vilka praktiskt behov av en ny redovisningsmetod yppats. Självfallet måste utmätningsmannen vid valet av redovisningsmetod beakta arbetsgivarens intresse. Det kan eventuellt i den tänkta administrativa författningen stadgas, att annan redovisningsmetod än insättning på tjänstepostgirokonto får föreskrivas endast på arbetsgivarens begäran eller med hans samtycke.

Införsel i sjukpenning m. m. (19 §)

Såsom framgår av lagens rubrik och närmare utvecklas i 1 och 19 §§ kan införsel äga rum i avlöning, pension eller livränta. Under förarbetena till InfL diskuterade lagberedningen, huruvida icke införsel borde medgivas även i vissa med pension eller livränta besläktade inkomster, såsom sjukhjälp enligt då gällande bestämmelser om ersättning för olycksfall i arbete eller för skada ådragen under militärtjänstgöring eller enligt lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor.¹⁴ Lagberedningen avstod dock från att framlägga något förslag härom under anförande bl. a. att de belopp som skulle kunna uttagas antagligen blev ytterst obetydliga och bestämmelsernas tillämpning i många fall förenad med svårigheter.¹⁵

Med anledning av vissa påpekanden av riksdagens revisorer hemställde riksdagen 1944,¹⁶ att Kungl. Maj:t ville låta taga under övervägande frågor om införsel i sjukpenning samt om rätt för riksförsäkringsanstalten och

¹³ Jfr NJA II 1944 s. 571.

¹⁴ Jfr NJA II 1917 s. 546.

¹⁵ Att införsel ej kan erhållas i sjukpenning antages i SvJT 1959 rf s. 75.

¹⁶ Rskr nr 455 p. 3.

de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen att utan införsel utbetala sjukpenning till annan än den skadade. Framställningen föranledde socialvårdskommittén att i betänkande nr XIX med förslag till yrkesskadeförsäkringslag m. m. (SOU 1951: 25) förorda den ändringen i 19 § InfL, att införsel skulle kunna erhållas i dagersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom. Förslaget upptogs dock ej till behandling i denna del. Ärendet överlämnades till utredningen för förberedande översyn av utsköningslagen m. m. och har, sedan utredningen upphört, övertagits av beredningen.

Frågan om införsel i sjukpenning var i anledning av väckta motioner före även vid 1958 års A-riksdag. Motionerna föranledde dock icke någon riksdagens åtgärd. Vederbörande utskott¹⁷ hänvisade till att frågan redan var föremål för behandling vid den förberedande översynen av UL och till att de belopp som skulle kunna tänkas utgå fick antagas vara förhållandevis obetydliga.

De ersättningar som riksdagen åsyftade med sin framställning år 1944 var närmast sjukpenning enligt då gällande 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1927 års militärsättningsförordning. Det framgår vidare av skrivelsen, att riksdagen framförallt hade i åtanke sådana fall då sjukhjälp utgick till någon som åtnjöt långvarig, kostnadsfri vård på sanatorium eller annan sjukvårdsanstalt.

Sjukhjälp i form av sjukpenning och vad därmed kan jämföras utgår numera enligt ett flertal författningar. Även rent privata sjuk- och olycksfallsförsäkringar förekommer i betydande utsträckning. Såsom den grundläggande författningen på området torde numera vara att betrakta lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring. Försäkringen enligt denna lag omfattar i princip alla här i riket bosatta svenska medborgare samt i åtskilliga fall även utlänningar. Försäkringen för sjukpenning omfattar dem som har årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 200 kr. och därutöver i viss utsträckning gifta kvinnor m. fl. Vid sjukdom som förorsakar förlust av arbetsförmågan utgår sjukpenning med lägst 3 och högst 20 kr. för dag under de första 180 dagarna. Därefter reduceras ersättningen i regel. Förorsakar sjukdom, utan att medföra förlust av arbetsförmågan, nedsättning av denna med minst hälften, utgår halv sjukpenning. Ersättning utgår vid varje sjukdom för högst 730 dagar. Vidare gäller, att sjukpenning ej utgår för de tre första dagarna av varje sjukperiod. Utöver sjukpenning kan utgå barntillägg med 1 kr. för ett eller två barn, 2 kr. för tre eller fyra barn samt 3 kr. för fem eller flera barn, allt för dag. Åtnjuter den försäkrade sjukhusvård, utgår i stället för sjukpenning hempenning, vilken vanligen är lägre än sjukpenningen. Ersättningarna utbetalas av allmän sjukkassa.

I sak överensstämmande regler om sjukpenning, barntillägg och hempenning upptogs i 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring. Det inträder dock icke någon reduktion efter 180 dagar (men väl då den skadade fyllt 67 år). Ej heller upphör ersättningen efter viss tid. Är försäkrad under längre tid ur stånd att reda sig själv, höjs sjukpenningen med vårdbidrag om högst

¹⁷ L²U nr 11.

5 kr. för dag. Det förtjänar vidare framhållas, att yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen är på visst sätt samordnade, vilket bl. a. innebär att ersättningen för de första 90 dagarna efter det yrkesskadan inträffade i princip utgår från allmän sjukkassa enligt bestämmelserna i lagen om allmän sjukförsäkring. I övrigt utgår ersättningen från riksförsäkringsverket eller enskilt ömsesidigt försäkringsbolag.

Enligt militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 utgår ersättning av allmänna medel till värnpliktiga m. fl. som under militärtjänstgöring drabbas av olycksfall eller sjukdom. Ersättningen utgår bl. a. i form av sjukpenning, barntillägg, hempenning och vårdbidrag enligt huvudsakligen samma grunder som enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Ersättningen utgår från riksförsäkringsverket.

Bestämmelser om ersättning av allmänna medel i form av sjukpenning, barntillägg, hempenning och vårdbidrag finns vidare bl. a. i förordningarna den 14 maj 1954 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, och om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. Även dessa ersättningar utgår från riksförsäkringsverket.

Vidare må erinras om den obligatoriska försäkringen enligt 1954 års lag om moderskapshjälp. Enligt denna lag utgår moderskapspenning i form av grundpenning samt — under vissa förutsättningar — barntillägg och tilläggspenning. Grundpenning utgår vid enkelbörd med 270 kr. och vid flerbörd med 405 kr. Barntillägg kan utgå med 2 kr. om dagen under högst 44 dagar. Tilläggspenning utgår för högst 90 dagar. Det högsta beloppet är 17 kr. om dagen. Ersättningarna utgår från allmän sjukkassa.

Enligt 1956 års lag om ersättning åt smittbärare utgår från allmän sjuk-kassa ersättning åt tillfällig smittbärare — varmed förstås smittbärare som icke är föremål för ingripande längre tid än 90 dagar i följd — efter huvudsakligen samma grunder som enligt lagen om allmän sjukförsäkring. För annan smittbärare, kronisk smittbärare, bestämmes ersättningen från fall till fall av länsstyrelsen.

Här bör anmärkas, att förslag nyligen framlagts om ändringar i flera hänseenden av de regler för vilka nu redogjorts.¹⁸ Såvitt rör sjukförsäkringen har föreslagits bl. a. höjning av sjukpenningen till högst 28 kr. för dag, slopande av 180-dagarsregeln och införande av en i princip obegränsad sjukhjälpstid. Moderskapsförsäkringen har föreslagits uppgå i sjukförsäkringen. Lagstiftningen om sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för tilläggspension har föreslagits sammanförd i en lag om allmän försäkring. Försäkringen skall på lokalplanet administreras av allmänna försäkringskassor, vilka träder i de allmänna sjukkassornas ställe. Yrkesskadeförsäkringen berörs endast delvis av förslagen men förutsättes framdeles bli föremål för särskild utredning.

Med hänsyn till att sjukpenning och därmed jämställbar ersättning i allmänhet utgår med relativt lågt belopp kan man icke vänta sig, att några

¹⁸ Se SOU 1961: 29, 38 och 39.

större summor kommer att inflyta om införsel medgives i dessa ersättningar. Å andra sidan får man beakta, att sjukhjälp i regel är skattefri och icke belastas med avdrag för preliminär skatt. Har gäldenär icke försörjningsplikt mot annan än införselsökanden, måste utrymme ofta finnas för införsel, och även i åtskilliga andra fall bör det vara möjligt att utfå åtminstone någon del av underhållet. Det har förekommit fall, då en person under lång tid åtnjutit kostnadsfri vård på sjukhus och samtidigt uppburit en relativt rundlig dagersättning allt under det att han helt försummat sin underhållsplikt. Såsom särskilt stötande framstår härvid det förhållandet, att ersättningen delvis är bestämd med hänsyn till försörjningsbördan (barntilläggen). Även om det i sådana fall icke är möjligt att uttaga mer än en del av underhållet, talar dock behörig hänsyn till den underhållsberättigades intresse för att införsel medgives i sjukhjälp. Genom att införseln kan fortgå en längre tid blir det sammanlagda indrivna beloppet av betydelse. Vid mera kortvariga sjukdomstillstånd kan införseln i regel icke väntas inbringa så mycket, och intresset att få införsel i sjukhjälp är då mindre. Här tillkommer emellertid den omständigheten att den underhållsberättigade, om införsel kan erhållas i sjukhjälp, icke såsom nu har något att vinna på en sjukskrivning. Det lär i viss utsträckning förekomma, att personer som drabbas av införsel i sin lön sjukanmäler sig på svaga grunder och därigenom försvårar eller omöjliggör uttagande av införselordningen. En rätt till införsel i sjukpenning även vid korta sjukdomsfall skulle motverka detta missbruk och därför — även om det ekonomiska utbytet icke blir så stort i förekommande fall — stärka den underhållsberättigades ställning.

Något principiellt hinder mot införsel i sjukpenning och vad därmed kan jämföras föreligger enligt beredningens uppfattning icke. I själva verket kan dessa ersättningar jämföras med vanlig livränta, vari införsel alltifrån InfLs tillkomst kunnat erhållas. Att likställa dessa ersättningar i införselhänseende ter sig naturligt, eftersom man inom socialförsäkringen eftersträvar en samordning mellan olika ersättningsformer. Vissa praktiska komplikationer av införsel i sjukpenning kan visserligen förutses, men dessa bör kunna avhjälpas. För att ett system med införsel i sjukpenning skall kunna fungera måste sålunda tillses, att det icke ställer alltför stora krav på administrationen av den allmänna sjukförsäkringen samt utmätningsmän och arbetsgivare. Det är sålunda angeläget att hålla antalet fall, då införsel sker i sjukpenning, inom måttliga gränser. Det kan därför icke komma i fråga att låta pågående införsel i lön övergå till införsel i sjukpenning vid varje tillfälligt sjukdomsfall som gäldenären råkar ut för. Antalet sjukersättningsfall är nämligen mycket stort och sjukdomstiderna mestadels korta. För att man skall vinna en smidig tillämpning erfordras vidare vissa särskilda bestämmelser. Beredningen återkommer till dessa frågor i det följande.

Beredningen vill alltså förorda, att införsel skall kunna erhållas i sjukpenning och vad därmed är att jämföras. Även om det i första hand är intresset att kunna uttaga underhållsbidrag som motiverar en sådan reform, saknas tillräcklig anledning att göra undantag för skatter och böter.

För att beteckna de ersättningar, i vilka införsel skall få äga rum, har beredningen valt uttrycket »sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning». Härunder faller först och främst sjukpenning, barntillägg och hempenning enligt den nuvarande lagen om allmän sjukförsäkring, lagen om yrkesskadeförsäkring och militärsättningsförordningen. Även vårdbidragen omfattas av uttrycket. Någon praktisk betydelse får detta dock knappast. Med hänsyn till att gäldenärens behov är särskilt stora i en situation, då vårdbidrag utgår, måste, om dessa bidrag medtages, det införselbeloppet höjas i motsvarande mån. Vidare medtages de motsvarande ersättningar som utgår bl. a. enligt de två förut angivna förordningarna om ersättning för skada ådragen i civilt försvaret och å anstalt. Av den nuvarande moderskapspenningen kommer barntillägg och tilläggspenning att inbegripas, däremot icke grundpenning.¹⁹ Vidare medtages sjukpenning m. m. som utgår till tillfällig smittbärare. Ersättningen till kronisk smittbärare torde i praxis bestämmas på sådant sätt att den utan vidare är att hänföra till vanlig livränta. Den behöver därför icke här omnämnas. Slutligen omfattar beredningens förslag även per dag bestämd ersättning som utgår på grund av privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Däremot inbegripes självfallet icke ersättning för vårdkostnader, såsom läkararvode, medicin o. d.

Såsom beredningen redan framhållit står de nu avsedda ersättningarna mycket nära vanlig livränta. Beredningen har därför ansett sig kunna underlåta att upptaga sjukpenning m. m. såsom en självständig inkomstgrupp vid sidan av pension eller livränta. Enligt förslaget skall endast göras det tillägget i 19 §, att till livränta förklaras vara att hänföra även sjukpenning eller annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Beredningen utgår från att sjukpenning och dagersättning av den natur som här nämnts skall kunna inbegripas jämväl under 1935 års lag om införsel i avlöning, pension eller livränta för uttagande av oguldna utländska utskylder eller allmänna avgifter, utan att någon särskild lagändring erfordras.

Att införsel beslutas i sjukpenning utan att det dessförinnan förelegat ett beslut om införsel i lön torde komma att bli jämförelsevis sällsynt. Situationen kan tänkas förekomma vid långvariga sjukdomstillstånd eller om gäldenären är egen företagare och alltså normalt icke har sådan inkomst att införsel kan äga rum. I flertalet fall, då införsel i sjukpenning kan bli aktuell, torde införsel redan pågå i gäldenärens lön. Såsom förut framhållits kan det av hänsyn bl. a. till sjukförsäkringsorganens och andra berördas arbetsbörda icke komma i fråga att låta införseln i lönen övergå till införsel i sjukpenning vid varje sjukdomsfall. Man kan icke sträcka anspråken längre än att sjukpenningen skall kunna angripas, om sjukperioden blir långvarig eller om gäldenären under begränsad tid har upprepade korta sjukperioder. Det bör därför icke — såsom i och för sig ligger nära till hands — åläggas

¹⁹ I SOU 1961: 38 och 39 har föreslagits, att barntilläggen slopas och tilläggspenningen benämnas tilläggssjukpenning.

arbetsgivaren skyldighet att genast underrätta utmätningsmannen, om införselgäldenären insjuknar, eller att vidtaga åtgärder för att införsel i lön vid sjukdom alltid automatiskt skall övergå till införsel i sjukpenning. Om någon särskild underrättelseskyldighet icke åläggs arbetsgivaren, kommer det normalt att förflyta en viss tid innan utmätningsmannen får kännedom om ett sjukdomsfall. Har sjukdomen varat en hel kalendermånad och har arbetsgivaren på grund av gäldenärens frånvaro icke kunnat innehålla något belopp, är arbetsgivaren enligt 11 § InfL skyldig att anmäla förhållandet till utmätningsmannen. I andra fall bör förhållandet komma fram vid den undersökning som utmätningsmannen gör om anledningen till att arbetsgivaren inlevererat mindre belopp än han bort enligt införselbeslutet. När utmätningsmannen på sådan väg eller eljest får kännedom om att gäldenären varit sjuk, torde det ofta icke längre vara aktuellt att göra införsel i sjukpenningen, enär gäldenären återgått till arbetet. Visserligen bör, såsom i det följande skall påpekas, beslut om införsel i sjukpenning inom vissa gränser få gälla även för eventuella framtida sjukperioder. Med hänsyn till de begränsade resultat som kan vinnas och till det besvär och merarbete som orsakas bör det dock i regel icke komma i fråga att införsel beslutas i sjukpenning, om ej gäldenären vid tiden för beslutet faktiskt är sjukskriven. Anledning kan likväl finnas att meddela sådant beslut, om man på grund av vad som tidigare förekommit har anledning befara att gäldenären snart nog åter skall låta sjukskriva sig.

Om man avstår från att kräva att arbetsgivaren genast skall göra anmälan om sjukdomsfall, torde alltså införsel i sjukpenning i allmänhet komma till stånd endast vid längre sjukperioder eller vid upprepade kortare sjukperioder. Någon alltför stor arbetsbelastning behöver därför icke uppkomma för sjukförsäkringsorganen och andra berörda. Å andra sidan synes man icke behöva befara, att tillämpningen blir så begränsad att värdet av reformen går om intet. Det förtjänar här anmärkas, att den underhållsberättigade kan själv anmäla till utmätningsmannen att gäldenären insjuknat och påkalla införsel i sjukpenningen.

Beredningen vill vidare framhålla, att det beträffande vissa kategorier sällan torde bli aktuellt att besluta om införsel i sjukpenning. Stats- och kommunaltjänstemän och i stor omfattning även privatanställda tjänstemän brukar vara berättigade till lön under sjukdom, åtminstone under viss tid. Så länge gäldenären åtnjuter lön, saknas praktisk anledning att göra införsel i sjukpenningen. Lönen brukar visserligen vara lägre under sjuktiden, men hänsyn kan tagas till sjukpenningen vid bestämmandet av det belopp som skall förbehållas gäldenären. Beloppet kan ju sättas lägre, om han utöver lönen har annan säker inkomst. I Stockholm tillämpas redan nu det systemet, att i det till arbetsgivaren riktade införselbeslutet anges att det förbehållna beloppet skall vid löntagarens sjukdom minskas med den sjukpenning som utgår från allmän sjukkassa. Denna metod bör lämpligen komma till användning även på andra håll. Om arbetsgivaren icke känner till hur stor sjukpenningen är, kan han få upplysning härom av

sjukkassan.²⁰ Vid bestämmandet av det belopp som förbehålles gäldenären kan på motsvarande sätt tagas hänsyn även till sjukersättning från privat sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Härvid torde dock utmätningsmannen böra uttryckligen ange det belopp, varmed den gäldenären förbehållna summan skall minskas.

Vad sålunda anförts torde icke påkalla några särskilda bestämmelser. Såsom förut antytts erfordras däremot i övrigt vissa särregler för att ett system med införsel i sjukpenning skall kunna fungera smidigt. Dessa regler bör lämpligen meddelas i administrativ ordning. Ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter torde därför böra upptagas i InfL, lämpligen i ett nytt andra stycke av 19 §.

Om innehållet i dessa tillämpningsföreskrifter får beredningen anföra följande. Införsel i sjukpenning bör få fortgå icke blott under den sjukdomsperiod som föranlett beslutet utan även under kommande perioder. I annat fall skulle svårigheter uppstå, om gäldenären återgår till arbetet för en kortare tid och sedan åter sjukskriver sig. Även andra komplikationer skulle inträda. Å andra sidan bör beslutet icke förbli gällande hur länge som helst. Beredningen föreslår, att beslutet får avse tiden intill utgången av löpande kalenderår, om ej utmätningsmannen bestämt annan giltighetstid. Beslutas införsel i slutet av ett kalenderår eller kan det eljest förutses behov av fortsatt införsel efter årsskiftet, kan utmätningsmannen alltså i beslutet ange en särskild tidpunkt, då beslutet skall förlora sin verkan. Alltför långa tider bör dock undvikas. Vid behov kan nytt beslut meddelas. Beslutet bör avse den sjukpenning som belöper på tiden i fråga, oavsett om det blir aktuellt att lyfta ersättningen under samma tid eller först senare. Beslut om införsel i sjukpenning bör självfallet icke medföra, att en tidigare införsel i lön avbryts, eller hindra, att införsel i lön beslutas att tillämpas vid sidan av tidigare införsel i sjukpenning. Då det måste anses angeläget att införsel i lön och införsel i sjukpenning handhaves av samma utmätningsman, bör bestämmelser ges som möjliggör en sådan tillämpning. — Med hänsyn till att tiderna för utbetalning av sjukpenning kan växla och i stort sett är beroende av den sjukskrivnes egna önskemål erfordras särbestämmelser om sättet för beräkningen av det belopp som skall innehållas och det belopp som förbehålles gäldenären. Några särregler för den händelse halv sjukpenning utgår har beredningen icke funnit erforderliga. Situationen torde böra regleras från fall till fall, och intill dess annat föreskrives bör gäldenären lämpligen få åtnjuta samma förbehållsbelopp som vid hel sjukpenning. Regler torde vidare böra givas för det fall att sjukpenning från allmän försäkringskassa²¹ skall avlösas av annan ersättning eller att gäldenären övergår från en allmän försäkringskassa till annan. Slutligen torde

²⁰ Enligt 58 § i 1947 års lag om allmän sjukförsäkring är sjukkassa i viss utsträckning pliktig tillhandagå arbetsgivare med upplysningar. Det i 109 § stadgade förbudet att till obehörig yppa något om enskilds personliga förhållanden kan ej anses resa hinder mot att till arbetsgivaren lämnas erforderlig uppgift om sjukpenningens storlek. — Stadganden av motsvarande innehåll upptages i 18 kap. 5 och 28 §§ i den föreslagna lagen om allmän försäkring, se SOU 1961:39.

²¹ Såsom ovan påpekats föreslås allmän försäkringskassa träda i stället för allmän sjukkassa, se SOU 1961:39.

böra föreskrivas, att allmän försäkringskassa icke skall vara pliktig att enligt 11 § InfL göra anmälan till utmätningsmannen, om något belopp ej innehållits under en kalendermånad. Beslut om införsel i sjukpenning kan nämligen komma att gälla även under tid, då gäldenären är frisk och något innehållande alltså icke kommer i fråga. Behov av anmälningsskyldighet för sådant fall föreligger icke, och i andra fall torde man få taga olägenheten av att anmälan ej inkommer. — Hur beredningen tänkt sig att bestämmelserna kan utformas framgår av det utkast till författning i ämnet som fogas vid betänkandet som bilaga.

Såsom framgår av det tidigare anförda berörde riksdagen i sin skrivelse 1944 nr 455 även frågan om rätt för riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen att utan införsel utbetala sjukpenning till annan än den försäkrade. Riksdagens revisor hade härom framfållit, att vid införsel visst belopp förbehölls gäldenären för dennes uppehälle. Detta belopp kunde ofta, utom vid sjukhusvistelse, uppgå till eller överstiga sjukpenningen, varför införsel ej var möjlig. Stundom kunde det likväl föreligga skäl att sjukpenningen tillställdes icke den sjuke utan dem för vilka han var underhållsskyldig. Revisorernas förslag hade avstyrkts av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, vilka menade att en dylik prövning låg helt vid sidan av inrättningarnas verksamhetsområde. Frågan uppmärksammades av socialvårdskommittén i dess förenämnda betänkande (SOU 1951: 25). Kommittén anslöt sig emellertid till den av försäkringsorganen tidigare uttalade uppfattningen och ansåg sig icke böra framlägga något förslag i ämnet. Sedermera har under år 1960 genomförts ändringar i bl. a. lagen om allmän sjukförsäkring och lagen om yrkesskadeförsäkring av innebörd, att sjukpenning i vissa fall på framställning av nykterhetsnämnd må utbetalas till kommunal myndighet eller den försäkrades make eller annan person att användas till den försäkrades eller hans familjs uppehälle.²² Efter vad sålunda förekommit har beredningen för sin del funnit sig icke böra ingå på frågan.

Övergångsbestämmelser

De föreslagna ändringarna i 1, 11 och 19 §§ InfL föranleder icke några övergångsproblem. Rörande genomförandet av förslaget i övrigt får beredningen anföra följande.

De nya reglerna i 6 § om möjligheten att uttaga äldre underhållsbidrag genom införsel bör i princip bli tillämpliga även på bidragsbelopp som förfallit till betalning före ändringens genomförande. I den mån bidrag kan uttagas enligt de nya reglerna bör detta alltså få ske, även om införselpreskription inträtt enligt äldre lag. För att en pågående införsel skall utvidgas till att avse bidragsbelopp, som icke omfattas av redan meddelat beslut, bör emellertid fordras ett nytt beslut. Det får ankomma på den underhållsberättigade att påkalla sådant beslut. Även om utmätningsmannen emellanåt

²² Jfr prop. 1960: 137 och L²U 1960: 36 och 50.

skulle kunna av sina handlingar utläsa, att äldre, nu uttagbara restantier finns, bör han sålunda icke ex officio skrida till att uttaga dem.

Såsom förut påpekats leder de nya reglerna i vissa situationer till att bidragsbelopp som tidigare kunnat uttagas genom införsel avskärs därifrån. Med hänsyn till att den nuvarande möjligheten att uttaga äldre bidrag alltid är prekär — den underhållsskyldige kan t. ex. genom att byta arbetsanställning framtvunga ett nytt införselbeslut och därmed vinna att äldre bidrag ej längre kan uttagas genom införsel — bör hinder icke möta mot att låta de nya reglerna bryta igenom även i detta hänseende. Praktiska skäl motive-rar dock här en inskränkning. Om de nya reglerna genast skulle bli till-lämpliga i pågående införselmål, skulle utmätningmännen bli nödsakade att i samband med de nya reglernas ikraftträdande genomgå dagboken för varje mål för att efterse i vad mån införseln omfattar bidrag, som ej längre kan uttagas, och vidtaga därav påkallade åtgärder. För att undvika den ar-betsbelastning för utmätningmännen som skulle följa härav vill beredning-en föreslå, att beslut som meddelats före ikraftträdandet av ändringslagen skall tills vidare få tillämpas på samma sätt som tidigare. De nya reglerna blir här icke tillämpliga förrän beslutet jämkas eller ersättes av ett helt nytt beslut. Förslaget ger emellertid den underhållsskyldige möjlighet att påkalla tillämpning av 6 § i dess nya lydelse, om den skulle vara förmånligare för honom.

De föreslagna ändringarna i 8 § — fortsatt införsel i vissa fall sedan un-derhållsskyldigheten upphört — torde böra tillämpas även om underhålls-skyldigheten upphört före lagens ikraftträdande. Om införsel pågår vid ikraftträdandet och underhållsskyldigheten därefter upphör, bör det tidigare införselbeslutet fortfarande få tillämpas, i den mån detta är förenligt med de nya reglerna. Det förefaller meningslöst att kräva ett nytt beslut i sådana fall. Med hänsyn till att det gällande beslutet kan vara så formulerat att det direkt anger att införseln skall upphöra på angiven dag, och att i andra fall en sådan begränsning möjligen kan tolkningsvis inläggas i beslutet, har beredningen funnit nödvändigt föreslå en uttrycklig övergångsbestämmelse om att beslut som är gällande vid lagens ikraftträdande må, därest un-derhållsskyldigheten upphör, tillämpas därefter, om det är förenligt med 8 § tredje stycket i dess nya lydelse.

Sammanfattning

I betänkandet föreslås vissa partiella reformer av utsökningsrätten i avbidan på den mera genomgripande omarbetning av lagstiftningen som ingår i lagberedningens uppdrag. Huvudparten av förslagen rör utmätningensinstitutet. Även vissa andra delar av utsökningslagen berörs, liksom lagen om avbetalningsköp och införsellagen.

Beträffande utmätningensinstitutet föreslås, att sådant avtal om underhållsbidrag som f. n. medför rätt till införsel skall under vissa villkor kunna användas även för utmätning (54 a § UL).

Härjämte föreslås en del ändringar beträffande utmätningensmans kompetens och själva förfarandet. Utmätningensman skall äga påkalla biträde av annan utmätningensman eller, om det är mera ändamålsenligt, själv bege sig utom sitt tjänsteområde och vidtaga erforderlig åtgärd (2 §).

Utmätning skall alltid kunna sökas hos utmätningensmannen, där gäldenären har sitt hemvist, och denne får taga egendom i mät även utom sitt distrikt. Utmätning av viss egendom får enligt förslaget också sökas där egendomen finns, varjämte utmätning av gäldenärs fordran i pengar må sökas där sekundogäldenären är. Utmätningensman skall i viss utsträckning få överlämna mål till annan behörig utmätningensman, om det är ändamålsenligt (56 §). Regler föreslås slutligen om samverkan utmätningensmän emellan m. m.

Mera tidsenliga former föreslås för gäldenärens underrättande före utmätning (59 §). Vidare föreslås bestämmelser som avser att trygga gäldenärens intresse av att få kännedom om utmätning som skett i hans frånvaro (84 §). För det fall att utmätning icke genast kan verkställas, har utmätningensman tillagts vidgad befogenhet att vidtaga interimistiska åtgärder för att trygga verkställigheten (60 a §). För att undgå onödig omgång, när det visar sig att utmätning kommit att omfatta tredje mans egendom eller eljest varit felaktig, skall utmätningensman också kunna inom viss kortare tid rätta verkställd utmätning (77 §). Ändrade tidsfrister för utmätning och försäljning föreslås (88 c §). Utmätningensförrättning skall såvitt möjligt hållas i stad inom två veckor och på landet inom fyra veckor och försäljning i regel ske inom tre månader från utmätningen, med möjlighet till uppskov. I samband härmed föreslås, att det speciella skadeståndsansvar som gäller för utmätningensman, om han försitter stadgad frist, slopas.

I anslutning till vad som föreslås om gäldenärens underrättande förordar beredningen, att frågan om införande av en schablonmässigt beräknad exekutionsavgift göres till föremål för särskild utredning.

Utmätt lös egendom skall få säljas på auktionskammare i närbelägen stad eller eljest utom utmätningensmannens distrikt (10 § DbKU).

Beredningen föreslår också vidgade möjligheter för utmättningsman att giva anstånd med vräkning (193 §). Om synnerliga skäl är därtill, skall anstånd kunna medgivas intill fyra veckor utöver den obligatoriska varsel-fristen om fyra dagar. Längre anstånd än en vecka får dock medgivas allenast om skälig gottgörelse för anståndstiden erläggs till hyresvärden och i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt icke vållas.

Vissa verkställighets- och fullföljdsfrågor har även behandlats. Därvid föreslås bl. a., att överexekutor vid meddelande av beslut skall kunna förordna, att detta icke får verkställas förrän det vunnit laga kraft (53 och 210 §§, jfr 218 §). En särskild regel föreslås för det fallet att överexekutor undanröjer utmätning eller föreskriver ändring däri. Sådant beslut skall icke lända till efterrättelse förrän det vunnit laga kraft, om ej överexekutor förordnar annorlunda (210 §). Fullföljdstiderna i 10 kap. har jämkats (201—203 §§). Vidare föreslås, att högre instans, även om den finner att utmättningsman varit obehörig, skall kunna låta vidtagen åtgärd bestå, därest vederbörande haft tillfälle att tillvarataga sin rätt och åtgärden i övrigt var ändamålsenlig (208 a och 218 a §§).

Förslaget till ändringar i utsökningslagen har föranlett vissa övergångsstadganden.

Beträffande avbetalningsköp föreslår beredningen bl. a. ändringar rörande frågan var handräckning skall sökas som korresponderar mot de föreslagna kompetensreglerna för utmätning (10 § AvbL).

I införsellagen föreslås beträffande de införselberättigade underhållsavtalen vissa delvis formella jämkningar som ansluter till den föreslagna 54 a § UL (1 § InfL). Vidare föreslås ändrade regler i fråga om möjligheten att uttaga äldre bidragsbelopp genom införsel. Bidrag, som förfallit till betalning mer än två år före den kalendermånad då verkställigheten skall ske, må sålunda icke uttagas genom införsel (6 §). När underhållsskyldigheten upphör, får f. n. med visst undantag införsel ej vidare äga rum, även om äldre bidrag utestår oguldna. Beredningen föreslår, att införsel skall få fortgå under ett år för uttagande av resterande belopp. Om den underhållsberättigade avlidit eller underhållsskyldigheten mot frånskild make upphört till följd av att denne gift om sig, skall dock fortsatt införsel vara utesluten (8 §). En viss jämkning föreslås i reglerna om arbetsgivares redovisningsskyldighet (11 §). Slutligen föreslås, att införsel skall kunna erhållas även i sjukpenning och vad därmed kan jämsättas (19 §). Även dessa förslag har föranlett vissa övergångsstadganden.

I anslutning till de föreslagna lagändringarna har jämväl upprättats utkast till administrativa föreskrifter.

BILAGOR

Utkast till

Kungörelse om ändring i kungörelsen den 14 december 1917 (nr 870) om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål samt angående vad vid utsökningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas

Med stöd av 2, 12 och 56 §§ utsökningslagen, i deras lydelse enligt lagen den . . . , förordnas härigenom, att 9 och 10 §§ kungörelsen den 14 december 1917 om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål samt angående vad vid utsökningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives och att i kungörelsen skola införas tre nya paragrafer, betecknade 9 a, 9 b och 9 c §§, med nedan angivet innehåll.

9 §.

1. Utmätningmännen skola i mål, som avses i denna kungörelse, främja handläggningen genom inbördes samarbete.

2. När utmätning sökts på annan ort än gäldenärens hemvist, skall utmätningssmannen såvitt möjligt underrätta utmätningssmannen i hemvistet innan förrättning hålles. Han skall tillika från den andre införskaffa erforderlig utredning om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden som icke eljest är tillgänglig.

3. Finnes att utmätning av gäldenärs egendom sökts hos olika utmätningssmän, skola de i samråd verka för att stadgandena i 58 § utsökningslagen iakttagas.

4. Kan förmånsrätt i gäldenärs egendom på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkomma tredje man, skall, om utmätning sker på annan ort, från utmätningssmannen, där rörelsen eller jordbruket är, inhämtas upplysning ur registret över inteckningshavare.

9 a §.

1. Har utmätning sökts i gäldenärens hemvist, må utmätningssmannen, därest fråga uppkommer om utmätning av fast egendom på annan ort och han finner att saken ej kan utan omgång eller annan avsevärd olägenhet handläggas av honom, överlämna den till utmätningssmannen i den ort där egendomen är. Vad nu sagts om fast egendom skall äga motsvarande tillämpning beträffande tomträtt, vattenfallsrätt, byggnad på ofri grund och annan lös egendom av den beskaffenhet eller omfattning att frågan om utmätning med större fördel handläggas av utmätningssmannen där egendomen är.

Fråga om utmätning må även eljest, oaktat utmätningssman är behörig,

¹ Senaste lydelse av 9 § se SFS 1937:130, av 10 § se 1925:496.

överbämnas till annan behörig utmätningsman, om målet bör handläggas i samband med annat mål som är anhängigt hos den andre eller om åtgärden på annat sätt uppenbart främjar målets fortgång och ej länder borgenären till förfång.

2. Innan mål om utmätning överbämnas bör samråd äga rum mellan utmätningsmännen. Uppkomma olika meningar dem emellan, bestämmer utmätningsmannen i gäldenärens hemvist. Om måls överbämnande skall borgenären underrättas. Efter det utmätning skett må ej målet, såvitt angår den utmäta egnöden, överbämnas i annat fall än som sägs i 56 a § utsökningslagen.

3. Vid överbämnande av mål om utmätning till annan utmätningsman skall bifogas redögörelse för vidtagna åtgärder. När utmätningsman i gäldenärens hemvist överbämnar mål till annan utmätningsman, skall han tillika, efter verkställd utredning, lämna erforderliga upplysningar om gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden.

4. Vad i 1—3 mom. sägs med avseende å utmätning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan verkställighet eller handräckning i mål, varom i denna kungörelse är fråga.

9 b §.

1. Finner utmätningsman i mål om utmätning som upptagits av honom att åtgärd, såsom omhändertagande av viss egnöden, värdering eller delgivning, erfordras inom annan utmätningsmans tjänsteområde, äger han påkalla biträde av denne.

Om det, med beaktande jämväl av kostnaderna, finnes mera ändamålsenligt, äger utmätningsmannen själv vidtaga erforderliga åtgärder utom sitt tjänsteområde. Innan åtgärd vidtages inom annan utmätningsmans tjänsteområde bör denne såvitt möjligt underrättas. I övrigt skall iakttagas, att åtgärden vidtages på sådant sätt att den ej hindrar den andre utmätningsmannens verksamhet.

Utmätningsmans tjänstelokal skall, såvitt angår hans tjänsteåligganden, anses tillhöra hans tjänsteområde, även om den är belägen utanför detta.

2. Vad i 1 mom. sägs med avseende å utmätning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan verkställighet eller handräckning i mål, varom i denna kungörelse är fråga.

9 c §.

1. Underrättelse, som avses i 59 § utsökningslagen, bör innehålla

a) uppgift om borgenären, dom eller annan handling som åberopats, fordringsbeloppet till kapital och ränta samt, i fråga om belopp som förfaller successivt, den tid på vilken utmätningsfordringen belöper ävensom utdömd rättegångskostnad och beräknad exekutionskostnad,

b) anmaning till gäldenären att betala till utmätningsmannen inom viss kort tid eller att eljest sätta sig i förbindelse med utmätningsmannen, med uppgift när och hur det lämpligen kan ske, samt

c) uppgift, när och var utmätning kan beräknas äga rum om betalning ej erlägges.

3. Kan utmätning av fast egendom, vattenfallsrätt, tomträtt, byggnad på ofri grund eller bostadsrätt komma i fråga, bör det särskilt framhållas.

Om bestämd tid och plats för utmätning ej kunnat angivas i underrättelsen, bör gäldenären såvitt möjligt senare underrättas därom per telefon eller på annat lämpligt sätt.

2. Skriftlig underrättelse som nyss sagts skall, med begäran om erkännande av mottagandet, sändas till gäldenären i tjänstebrev eller tillställas honom på annat lämpligt sätt. När skäl äro därtill, må användas rekommenderat brev med begäran om mottagningsbevis. Inkommer icke bevis om mottagandet och är ej ändå känt att gäldenären mottagit underrättelsen, skall utmätningsmannen, om utmätning sökts i fall då 39 § utsökningslagen är tillämplig eller på grund av avtal som avses i 54 a § samma lag eller om målets beskaffenhet eljest påkallar det, söka själv eller genom annan delgiva gäldenären underrättelsen, och skola därvid 33 kap. 8—10 §§ rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning. Om det finnes mera ändamålsenligt, må utmätningsmannen omedelbart föranstalta om sådan delgivning som sist sagts.

Lämnas underrättelse muntligen, bör den följas av skriftligt besked, om tiden medgiver det.

3. Bevis som avses i 84 § utsökningslagen skall, förutom de uppgifter som angivas i 1 mom. under a), upptaga dagen för utmätningen samt vad som blivit utmätt och vad gäldenären har att iakttaga därest han vill klaga hos överexekutor.

4. Bevis som nyss sagts skall, om det icke genast lämnas till gäldenären, sändas till denne i rekommenderat tjänstebrev med begäran om mottagningsbevis. Därvid bör genom anteckning på försändelsen utmärkas, att den må utkvitteras endast av adressaten personligen.

Inkommer ej bevis om mottagandet inom en vecka, skall utmätningsmannen, om fast egendom, tomträtt, vattenfallsrätt, byggnad på ofri grund, bostadsrätt eller annan egendom av mera betydande värde för gäldenären tagits i mät, söka att själv eller genom annan delgiva beviset enligt vad i 2 mom. sägs.

Om det finnes mera ändamålsenligt, må utmätningsmannen omedelbart föranstalta om sådan delgivning som sist sagts i stället för att sända beviset med posten.

5. Bestämmelserna i 2 mom. skola, om annan ordning icke är stadgad i lag, äga motsvarande tillämpning i fråga om andra underrättelser, anmånningar, förbud och dylikt i mål, varom i denna kungörelse är fråga. Vid delgivning av förbud må dock 33 kap. 8—10 §§ rättegångsbalken ej tillämpas.

6. Med avseende å meddelande till eller delgivning med den som vistas utom riket skall, om han icke har känt ombud här i riket, i stället för bestämmelserna i 2 och 4 mom., iakttagas följande:

a) Underrättelse, bevis eller annan handling skall vara avfattad på ett

språk som mottagaren kan antagas förstå. Utmätningssmannen äger vid behov påkalla biträde av utrikesdepartementet för översättning.

b) Handlingen sändes i tjänstebrev med begäran om erkännande av mottagandet. Om skäl äro därtill, äger utmätningssmannen påkalla biträde av utrikesdepartementet för delgivning med gäldenären.

10 §.

Auktion å — — — komma tillstådes.

Finnes i — — — 94 § utsökningslagen.

Auktionsverket och — — — åliggande redovisningsskyldighet.

Utmätningssman på landet äger för auktion å utmätt lös egendom anlita auktionsverk eller mäklare i stad, om det med beaktande av kostnaderna och övriga omständigheter finnes lämpligt.

Utmätningssman i stad eller på landet må i övrigt, därest skäl äro till antagande att auktion å utmätt lös egendom skall giva bättre utbyte om den hålles på ort utom hans tjänsteområde, efter samråd med utmätningssmannen i den orten uppdraga åt denne att ombesörja auktionen eller, om det finnes lämpligare, själv föranstalta om auktion därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den

Genom denna kungörelse upphäves sista stycket i kungörelsen den 15 september 1960 (nr 539) med särskilda föreskrifter om utmätning av fordran å överskjutande preliminär skatt.

Utkast till

Kungörelse om ändring i kungörelsen den 18 december 1925 (nr 495) med särskilda föreskrifter angående domsverkställare

Härigenom förordnas, att i kungörelsen den 18 december 1925 med särskilda föreskrifter angående domsverkställare skall införas en ny paragraf, betecknad 5 a §, av följande lydelse.

5 a §.

Uppkommer i mål om utmätning, som handlagts av domsverkställare, fråga om rättelse enligt 77 § utsökningslagen, skall frågan prövas av utmätningssmannen.

Denna kungörelse träder i kraft den

Utkast till

Kungörelse om ändring i kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 269) med vissa bestämmelser angående exekutionsbiträden

Härigenom förordnas, att i kungörelsen den 20 juni 1947 med vissa bestämmelser angående exekutionsbiträden skall införas en ny paragraf, betecknad 5 a §, av följande lydelse.

5 a §.

Uppkommer i mål om utmätning, som handlagts av exekutionsbiträde, fråga om rättelse enligt 77 § utsökningslagen, skall frågan prövas av utmätningssmannen.

Denna kungörelse träder i kraft den

Utkast till

Kungörelse med vissa bestämmelser om införsel i sjukpenning m. m.

Med stöd av 19 § lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta, i dess lydelse enligt lagen den . . . , förordnas härigenom, att i fråga om införsel i sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, skall iakttagas följande.

1 §.

Vid beslut om införsel i sjukpenning skall utmätningsmannen iakttaga, att det belopp som skall innehållas och det belopp som förbehålles gäldenären bestämmas per dag. Sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring,¹ som utgives för de tre första dagarna efter utgången av den i 3 kap. 10 § samma lag angivna karenstiden av tre dagar, bör förbehållas gäldenären utan avdrag, om ej särskilda skäl föranleda till annat.

Vid tillämpning av 6 och 8 §§ införsellagen skall innehållandet anses ske var dag, för vilken sjukpenning utgår.

2 §.

Beslut om införsel gäller tills vidare intill utgången av kalenderåret, om ej utmätningsmannen bestämt annorlunda, och avser sjukpenning som belöper på giltighetstiden.

3 §.

Är beslut meddelat om införsel i sjukpenning från allmän försäkringskassa och övergår gäldenären till annan sådan kassa, skall beslutet i fortsättningen iakttagas av den kassan. Det åligger den förra kassan att ofördröjligen tillställa nya kassan beslutet och underrätta den utmätningsman som handhar införseln. Om ej annat följer av 4 §, må denne fortsätta att handhava införseln, ändå att sjukpenningen utbetalas från ort utom hans tjänsteområde.

Skall i stället för sjukpenning som nu sagts utgå annan ersättning enligt lagen om allmän försäkring eller ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, åligger det försäkringskassan att så snart ske kan varsko utmätningsmannen, vilken har att med ärendet vidare förfara.

4 §.

Utmättningsman, som är behörig handlägga fråga om införsel i gäldenärens avlöning, äger handlägga jämväl fråga om införsel i gäldenärens sjukpenning, även om verkställigheten skall äga rum utom hans tjänsteområde.

Om utmätningsman, som handhar ärende om införsel i sjukpenning, i följd av ändrade förhållanden eller eljest ej är behörig att handlägga fråga om införsel i gäldenärens avlöning, skall han, när skäl äro därtill, överlämna ärendet om införsel i sjukpenning till den utmätningsman som är behörig i fråga om införsel i avlöningen. Nye utmätningsmannen skall, om ej nytt beslut meddelas, underrätta den som utgiver sjukpenningen om hur innehållna belopp skola redovisas.

5 §.

Vad i 11 § införsellagen stadgas om skyldighet för arbetsgivaren att anmäla, när belopp ej innehållits, skall icke äga tillämpning.

¹ Utkastet utgår från det förslag till lag om allmän försäkring som framlagts genom SOU 1961: 39.

6 §.

Vad i denna kungörelse sägs om sjukpenning äger motsvarande tillämpning i fråga om annan dagersättning som avses i 19 § införsellagen.

Denna kungörelse träder i kraft den

Översikt över utmätningsmännens verksamhet i enskilda mål år 1957

(antal inkomna mål)

Län	Utmätning	Återtagning av avbetalningsgods	Vräkning	Införsel för underhållsbidrag	Avflyttningsförbud	Övriga utsökningsmål
Stockholms stad	11 378	6 315	711	3 163	18	384
Stockholms	6 016	3 073	270	1 762	14	187
Uppsala	1 893	879	98	443	1	14
Södermanlands	2 533	1 073	53	607	1	45
Östergötlands	4 655	1 690	50	902	5	73
Jönköpings	3 855	947	71	441	4	94
Kronobergs	2 083	293	24	250	—	25
Kalmar	3 034	839	54	503	2	39
Gotlands	1 163	305	19	97	—	48
Blekinge	1 788	624	18	326	—	56
Kristianstads	3 357	1 017	45	503	2	106
Malmöhus	8 653	5 549	294	2 779	9	145
Hallands	1 702	465	31	364	2	180
Göteb. o. Bohus	6 584	5 022	312	2 546	10	196
Älvsborgs	4 512	1 300	68	968	3	56
Skaraborgs	3 361	860	30	384	—	38
Värmlands	3 676	1 646	62	1 212	4	49
Örebro	2 942	1 417	84	971	5	74
Västmanlands	2 808	1 603	133	921	3	33
Kopparbergs	3 172	1 432	69	1 058	—	81
Gävleborgs	4 541	1 996	50	1 249	3	84
Västernorrlands	4 838	2 495	65	1 164	3	94
Jämtlands	2 681	1 030	37	523	—	65
Västerbottens	4 375	1 042	35	499	—	81
Norrbottens	6 032	1 779	78	803	3	145
Summa	101 632	44 691	2 761	24 438	92	2 392

Utgången i enskilda

(antal)

Län	Antal inkomna mål	Återkal-lade	Likvid (full eller partiell) till utmätningsman			Kontanter eller banktillgodohavande utmätta	Exekutiv auktion å		
			före utmätning	vid utmätning	efter utmätning		gods	fordran eller rättighet	
1	Stockholms stad	11 378	1 378	1 748	10	562	108	129	12
2	Stockholms	6 016	811	1 635	131	363	14	77	7
3	Uppsala	1 893	224	480	27	195	3	23	3
4	Södermanlands..	2 533	251	844	82	369	7	55	3
5	Östergötlands ..	4 655	416	1 230	94	661	14	87	1
6	Jönköpings	3 855	383	1 293	87	530	29	35	5
7	Kronobergs	2 083	178	784	42	319	18	54	—
8	Kalmar	3 034	313	1 183	52	393	7	16	1
9	Gotlands	1 163	78	315	34	357	5	25	—
10	Blekinge.....	1 788	179	533	26	282	40	28	2
11	Kristianstads...	3 357	467	1 044	79	337	10	49	6
12	Malmöhus	8 653	1 211	1 676	408	455	21	90	7
13	Hallands	1 702	232	668	33	235	4	20	5
14	Göteb. o. Bohus .	6 584	945	1 065	87	495	12	96	22
15	Älvsborgs	4 512	514	1 691	56	517	23	88	1
16	Skaraborgs	3 361	417	1 326	67	416	21	54	1
17	Värmlands.....	3 676	423	1 411	68	395	9	68	2
18	Örebro	2 942	251	896	46	304	98	43	3
19	Västmanlands ..	2 808	234	840	104	308	20	32	5
20	Kopparbergs	3 172	325	968	75	248	16	44	—
21	Gävleborgs	4 541	445	1 385	137	542	23	57	22
22	Västernorrlands .	4 838	407	1 554	141	531	37	43	5
23	Jämtlands	2 681	249	959	72	286	16	24	3
24	Västerbottens ..	4 375	519	1 675	132	390	48	35	3
25	Norrbottens	6 032	507	2 017	81	685	86	85	11
	Summa	101 632	11 357	29 220	2 171	10 175	689	1 357	130

¹ I förekommande fall har samma mål redovisats i flera kolumner.

mål om utmätning år 1957

mål)¹

Likvid har influtit å utmätt fordran		Målet övertaget av överex. enl. 85 § UL	Hinder för utmätning enär		Målet avskrivet enl. 86 § UL	Annan utgång	Antal mål, där hela beloppet influtit	
avseende överskjutande skatt	annan fordran		tillgångar saknas	gäldenären ej anträffats				
245	87	28	5 766	1 372	515	176	2 043	1
93	45	70	2 174	658	201	354	1 937	2
26	5	17	635	205	39	75	644	3
33	17	10	631	304	92	149	1 188	4
121	28	17	1 448	498	99	292	1 778	5
124	33	28	517	302	93	88	1 761	6
19	21	37	420	231	33	55	1 098	7
33	19	19	698	291	50	50	1 489	8
4	5	6	267	54	21	34	655	9
72	21	20	489	168	85	37	799	10
37	15	37	1 086	317	82	199	1 426	11
252	28	38	3 862	747	280	157	2 421	12
8	3	38	429	163	24	51	843	13
174	20	20	3 126	625	287	151	1 476	14
109	42	35	1 195	354	80	170	2 027	15
22	32	14	768	397	55	113	1 666	16
25	2	23	988	416	66	111	1 683	17
73	24	19	912	298	56	66	1 168	18
18	10	9	964	278	61	87	1 054	19
39	13	32	1 044	343	37	53	1 189	20
87	23	42	1 408	528	78	202	1 884	21
50	31	74	1 487	545	59	95	2 015	22
25	11	23	735	308	35	55	1 274	23
27	38	53	932	678	42	133	2 004	24
104	50	131	1 793	546	92	202	2 694	25
1 820	623	840	33 774	10 626	2 562	3 155	38 216	

Översikt över skatteindrivningen år 1957

(beloppen i 1 000-tal kronor)

Län	Belopp att in-driva ¹	Influtet genom hand-räkning av annan utmät-ningsman	Indrivet i eget distrikt	Av det under året inom eget distrikt indrivna beloppet har influtits		gen. in-försel	mot löntagare		mot annan
				efter utmätning			efter konkursans., bevak-ning i konkurs eller begäran om utmätningssed		
				gen. »frivil-lig» betaltalning ⁴	hos löntagare		hos an-nan	mot löntagare	
Stockholms stad	175 294	1 274	36 242	25 276	316	2 675	3 456	—	2 396
Stockholms	50 173	1 673	10 552	8 894	65	888	47	61	83
Uppsala	10 883	384	3 672	3 083	6	332	178	—	75
Södermanlands	12 985	471	4 340	3 475	47	447	278	3	82
Östergötlands	21 486	781	6 765	4 759	14	1 169	428	—	273
Jönköpings	16 693	494	4 435	3 730	27	298	163	1	141
Kronobergs	8 389	354	2 660	2 093	23	322	125	14	33
Kalmar	15 150	691	4 500	3 490	43	298	335	19	168
Gotlands	3 944	173	1 782	1 417	171	95	74	—	13
Blekinge	10 545	316	2 573	2 064	64	273	135	15	22
Kristianstads	19 439	700	5 329	4 154	40	215	153	2	171
Malmöhus	48 606	1 131	12 799	9 234	22	1 593	1 013	6	133
Hallands	10 695	252	2 997	2 480	11	169	220	3	39
Göteb. o. Bohus	67 947	1 119	14 728	10 574	35	871	1 994	4	443
Älvsborgs	17 814	670	6 392	5 349	11	626	227	1	116
Skaraborgs	14 517	471	4 557	3 851	19	407	236	2	30
Värmlands	20 361	865	5 472	4 025	71	434	645	3	136
Örebro	17 512	630	3 849	2 764	1	452	444	—	100
Västmanlands	14 534	460	3 900	2 673	16	674	281	—	73
Kopparbergs	20 206	640	4 625	3 151	31	156	648	14	119
Gävleborgs	28 071	813	6 416	3 768	128	826	1 138	6	139
Västernorrlands	22 906	1 004	6 829	4 583	89	957	809	7	110
Jämtlands	14 074	597	3 923	2 971	94	455	396	3	4
Västerbottens	16 309	861	5 541	4 426	110	461	332	17	94
Norrbottnens	32 393	653	5 636	3 835	116	788	515	4	118
Summa	*690 926	*17 477	170 514	126 069	1 570	15 881	14 270	185	5 111

¹ Balans från tidigare år, årets restlängder samt handräkningsframställningar från annan ort, allt avseende skatter, som omförmäles i 1 § UppbF. Omkring 7 % av de i kolumnen angivna beloppen beräknas ha blivit avkortat under år 1957.

² Summan torde med cirka 10 % överstiga totala skattebeholdningen som förelagt till indrivning år 1957. Enär varje utmätningssman redovisat såväl egna restlängder som handräkningsframställningar från annan ort (jfr not 1) har en viss dubbelräkning ägt rum.

³ Denna summa inkluderar i totalsumman för kolumnen »Indrivet i eget distrikt».

⁴ Utan föregående utmätning, införsel, konkursansökan eller begäran om utmätningssed.

⁵ S. k. kvittning enligt 68 § UppbF har icke redovisats.

Förkortningar

Svenska lagar, andra författningar och lagförslag

- AvbL* = lag 11/6 1915 om avbetalningsköp
- AvfIL* = lag 14/6 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket
- BötesindrF* = förordning 14/12 1917 ang. indrivning och redovisning av böter
- BötesvL* = lag 9/4 1937 om verkställighet av bötesstraff
- DbKInf* = kungörelse 14/12 1917 ang. dagbok i mål, som avses i lagarna om införsel i avlöning, pension eller livränta och om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket, samt ang. vad vid nämnda lagars tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas
- DbKU* = kungörelse 14/12 1917 om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsokningsmål samt ang. vad vid utsokningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas
- DvK* = kungörelse 18/12 1925 med särskilda föreskrifter ang. domsverkställare
- EbK* = kungörelse 20/6 1947 med vissa bestämmelser ang. exekutionsbiträden
- ErsF 1878* = förordning 12/7 1878 ang. ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m.
- FB* = föräldrabalken
- GB* = giftermålsbalken
- HB* = handelsbalken
- InfL* = lag 14/6 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta
- KL* = konkurslagen
- LB 1960 I—III* = lagberedningens år 1960 avgivna betänkande med förslag till jordabalk m. m. (SOU 1960: 24—26); I (lagtext), II (motiv till balken) och III (motiv till lagen om införande av nya jordabalken m. m.)
- NJL* = nyttjanderättslagen
- NLB* = nya lagberedningens år 1876 avgivna betänkande med förslag till utsokningslag m. m.
- Nord IndrL* = lag 29/5 1931 om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge
- Nord VerkstL* = lag 2/12 1932 om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge
- RB* = rättegångsbalken
- Rp* = lagen om införande av nya rättegångsbalken
- SL* = strafflagen
- TK UppbF* = kungörelse 16/10 1953 med vissa föreskrifter ang. tillämpningen av uppbördsförordningen 5/6 1953
- UL* = utsokningslagen

- Up* = förordningen om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall
UppbF = uppbördsförordningen 5/6 1953
ÄB = ärvdabalken

Utländska lagar och lagförslag

- DRPL* = danska retsplejeloven
Entw ZPOT 1931 = Entwurf einer Zivilprozessordnung, 1931 (Tyskland)
NTL = norska loven om tvangsfullbyrdelse
SK Schw = Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs (Schweiz)
ULF = finska utsökningslagen
UNTL = utkast till ny lov om tvangsfullbyrdelse, 1954 (Norge)
ZPOT = Zivilprozessordnung (Tyskland)

Litteratur: tidskrifter o. l.

- FT* = Förvaltningsrättslig Tidskrift
JO = justitieombudsmannens ämbetsberättelse
L'U = första lagutskottets utlåtande
L'U = andra lagutskottets utlåtande
NJA = Nytt juridiskt arkiv. Avd. I.
NJA II = Nytt juridiskt arkiv. Avd. II.
Prop. = proposition
Rskr = riksdagens skrivelse
RÅ = Regeringsrättens årsbok
SFS = Svensk författningssamling
SOU = statens offentliga utredningar
SoJT = Svensk Juristtidning
TfR = Tidsskrift for Rettsvitenskap
TSA = Tidsskrift för Sveriges advokatsamfund

Svensk litteratur i övrigt

- Alexanderson* = Lärobok i rättskunskap för blivande landsfiskaler. IV. Processrätt. Avd. 3. Utsökning av N. Alexanderson. 2 uppl. Lund 1927.
Boëthius = Exekutionsrätt av G. Boëthius jämte rättsfallsamling av B. Lassen och S.-H. Ryman. Stockholm 1952. (Svensk lag-samling. 16.)
Eilard = Eilard, Exekution i lön. Kommentar till införsellagen m. fl. därmed sammanhängande lagar och författningar med lagmotiv, rättsfallsreferat och tillämpningsregler m. m. Borås 1954.
Eklund-Nordström = Eklund och Nordström, Lagen om avbetalningsköp. 2 uppl. Stockholm 1957.
Hassler = Hassler, Utsökningsrätt. 2 uppl. Lund 1960.
Lundberg = Lundberg, Handledning för exekutorer och stämmingsmän. 5 uppl. Karlshamn 1956.
Olivecrona = Olivecrona, Utsökning. 2 uppl. Lund 1955.
Stjernquist = Nilsson-Stjernquist, Om handräckningsutslag. Lund 1946.

- Trygger I* = Trygger, Kommentar till utsökningslagen. Uppsala 1897—1904.
- Trygger II* = Trygger, Kommentar till utsökningslagen. 2 uppl. (till 90 §). Uppsala 1916.

Utländsk litteratur i övrigt

- Alten* = Alten, Tvangsloven med kommentar. 3 utg. Oslo 1950.
- Alten, Tvistemålsloven* = Alten, Tvistemålsloven med kommentar. 3 utg. Oslo 1954.
- Favre* = Favre, Cours de droit des poursuites. Fribourg 1953.
- Frost* = Frost, Fogedforretninger. 2 udv. Udg. København 1949.
- Gomard* = Gomard, Fogedret. København 1960.
- Munch-Petersen* = Munch-Petersen, Tvangsfuldbyrdelse og foreløbige Retsmidler. 4 udv. Udg. København 1948.
- Overbeck* = von Overbeck, Schuldbetreibung und Konkurs. 2 Aufl. Zürich 1940.
- Schönke-Baur* = Schönke und Baur, Zwangsvollstreckungsrecht und Konkursrecht. 6 Aufl. Karlsruhe 1956.
- Wrede* = Wrede, Finlands gällande civilprocessrätt. Bd 3. Utsökningsväsendet. 2 uppl. Helsingfors 1936.

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1961

1. Den nordiske husholdshøgskolen.
2. Nordens folkelige akademi.
3. Nordisk filmsamarbeid.
4. Internordiske flytteattester.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1961

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Begravningsplatser och gravar. [5]
Underrätterna. [6]
Den allmänna brottsregistreringen. [11]
Pensionsstiftelser. I. [14]
Kriminalvård i frihet. [16]
Vissa frågor rörande allmänna val. [20]
Författningsutredningen V. Organisationer. Beslutsteknik.
Valsystem. [21]
Redareansvarets begränsning. [33]
Djurplågeri, vetenskapliga djurförsök samt djurskydds-
ordning. [45]
Reviderad hyreslag. [47]
Utsökningsrätt. I. Partiella reformer. [53]

Utrikesdepartementet

Administrationsutredningen för biståndet till utvecklings-
länderna. 1. Den svenska utvecklingshjälpens admini-
stration. [22] 2. Den svenska utvecklingshjälpen. Ex-
pextrekrytering och stipendiatmottagning. [50]

Försvarsdepartementet

Enhetlig ledning av krigsmakten. [7]
Totalförsvarets upplysningsverksamhet. [18]
Flygbuller som samhällsproblem. [25]

Socialdepartementet

Byggnadsindustrins arbetskraft. [19]
Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m. [29]
Handläggning av bostadslån. [32]
Ändamålsenliga studentbostäder. [35]
Stöd åt barnaföderskor. [38]
Lag om allmän försäkring m. m. [39]
Bostadsbyggnadsbehovet. [51]

Kommunikationsdepartementet

Statliga belastningsbestämmelser av år 1960 för byggnads-
verk. [12]
1953 års trafikutredning. 1. svensk trafikpolitik. [23] 2.
svensk trafikpolitik. II. Bilagor. [24]
Byggnadsstyrelsens organisation. [48]

Finansdepartementet

Sparstimulerande åtgärder. [2]
Automatisk databehandling inom folkbokförings- och upp-
bördsväsendet. [4]
Preliminär nationalbudget för år 1961. [10]
Reviderad nationalbudget för år 1961. [26]
Stämpel- och expeditiönsavgifter. [37]
Mål och medel i stabiliseringspolitiken. [42]
Förenklingar i utskänkingslagstiftningen — Ciderfrågan.
[52]

Ecklesiastikdepartementet

1957 års skolberedning. 5. Hjälpmedel i skolarbetet. [17]
6. Grundskolan. [30] 7. Läroplaner för grundskola och
fackskolor. [31]
Kungl. Teatern. Verksamhet och ekonomi. [28]
Tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna. [36]
Användningen av August Abrahamsons stiftelse å Nääs.
[43]
Folkbildningsarbete och ungdomsverksamhet. [44]

Jordbruksdepartementet

Totalisatorverksamheten. [1]
Lantbrukets yrkesskolor. [13]
Förslag till jordförvärvslag m. m. [49]

Handelsdepartementet

Effektivare prisövervakning. [3]
Skifferoljefrågan. [27]

Inrikesdepartementet

Om läkarbehov och läkartillgång. [8]
Principer för en ny kommunindelning. [9]
Polisens brottsbekämpande verksamhet. [15]
Huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. [34]
Länsindelningen inom Stockholms- och Göteborgs-
rådena. [40]
Reviderad giftlagstiftning. [41]
Boxningssportens skadeverkningar. [46]